George Mihail-Zamfirescu

CÂNTECUL DESTINELOR

Editura Hoffman

DTP: Hoffman Design
Tipar: Hoffman Print
Coperta: Mircia Dumitrescu
Pe copertă: Apcar Baltazar, *Autoportret*

© Editura Hoffman, 2021

Această carte este protejată prin Copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

EDITURA HOFFMAN SRL
Fax: 0249 460 218
Tel: 0740.984.910
www.EdituraHoffman.com
www.EdituraHoffman.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ZAMFIRESCU, GEORGE MIHAIL
Cântecul destinelor / George Mihail Zamfirescu. -
Caracal: Editura Hoffman, 2021
ISBN 978-606-46-1429-2

821.135.1

Motto:
Că la nunta mea
A căzut o stea.
Miorița.

NOI,
ALĂTURI DE MOARTE

CAPITOLUL I

SUNT ȘI BORFAȘI AI FERICIRII

Vecinii din casa cu nebuni nu aflaseră încă, deși zvonul adunase cumetrele curioase și guralive pe la porți, ce se întâmplase cu pușcăriașul frumos din Cotroceni.

Bica-mărunțica intrase și la noi în curte, tremurându-și cărnurile în pasul mic și repede cu care cutreierase mahalaua până atunci, gata să repete o poveste înflorită cu o minciună frumoasă ori cu un amănunt senzațional, cu fiecare popas făcut de la o ușa la alta dar Varlam o întorsese din drum Unde da buzna, ca un titirez și doldora de neastâmpăr? Nu văzuse că luminile erau stinse la Tinca oloaga și la meșterul ungur, la Mădălina și la cei din fund? Creștinii dormeau, că era târziu iar a doua zi îi așteptau necazurile și munca. N-o fi având gust să le strice somnul puțin și trudit? Să facă bine să-și ia tălpășița! Mâine o să aibă destul timp de văicăreli și taifas, cu țațele din sobor și cu cine-o mai vrea să-i asculte balivernele...

Bica-mărunțica se jurase pe tinerețe și pe sufletul morților că numai datoria ei de vecină o adusese acolo.

Venise să le facă un bine celor din casa cu nebuni. Nu era Salomia stăpâna coşmeliilor de bulgări şi scânduri, de lângă maidanul cu basculă? Nu fusese Fane ibovnicul ei cel din urmă şi cel mai drag? Atunci? Cum ar fi putut s-o lase pe oloagă sau pe Mădălina să doarmă, când boieroaica de pe Grant umbla ca o nebună, de colo până colo, pe străzi şi peste maidane, urlând şi rupându-şi părul din cap de disperare? Ar fi fost o nesimţire. Pe lângă asta: poate cineva să afle o veste – mai ales o veste tristă – şi s-o ţină numai pentru el, ca un avar? O vecină bună şi sinceră, ca ea, nu era în stare să facă aşa ceva! Altminteri, ar fi însemnat că n-are un pic de inimă şi de obraz...

Varlam, însă, n-o mai ascultase.

Simţise şi sufletul lui fumuriu de slugă, poate, că moartea puşcăriaşului frumos din Cotroceni îşi avea sfinţenia ei şi nu voia s-o lase micşorată, întunecată, terfelită, de ifosele şi suspinele prefăcute ale unei cumetre ca oricare alta.

— Fugi, mironosiţă cu osânză, că mă ia cu supărare mare!

Bica-mărunţica oftase, tristă că „dânsele" şi „dânşii" din casa cu nebuni se culcaseră aşa devreme, tocmai atunci şi plecase cum venise: cu pasul mic şi repede, tremurându-şi cărnurile.

Fapta lui Varlam o încântase pe Fana.

— Bine ca i-a dat răvaş de drum! Nebuna i-ar fi sculat pe babaci. Acum ar fi fost toţi in curte, ne-ar fi văzut venind şi... ce le-am fi spus? Unde-am fost, până acum şi ce-am făcut, pe unde-am fost? Ascultă-mă pe mine: am scăpat de păruială mare...

Firește că nu era nici teamă şi nici şovăială, în glasul ei de atunci. Vorbise cu un răsfăţ de copil adorat, ce ia orice ameninţare în glumă, pentru că ştie sigur că bunica nu-l bate niciodată cu adevărat. Mi se păruse destul de curios, însă, că Fana se gândise la ce o să le spună bătrânilor, că se frământase şi căutase o minciună poate, bună să ne ascundă isprava, când tot ce se întâmplase la stăvilar era aşa de firesc, pentru mine, aşa de curat şi de frumos, că nu mi-ar fi fost frică şi cu atât mai puţin ruşine să mărturisesc în faţa oricui şi fără înconjur, ce taină se împlinise în noi şi prin noi – acolo, în iarba de pe malul gârlei. Nu mai era în mine nicio nedumerire. Mă spălasem de toate dezgusturile şi revoltele. Casa cu nebuni nu mi se mai părea o închisoare. Lumina de vis a lunii mă ajuta s-o fac grădină şi s-o cred cuib de dragoste. Cântam şi nu ştiam ce cânt dar îmi urcau în suflet, limpezite, toate melodiile. Niciodată nu mă simţisem aşa de uşor, aşa de cuprinzător cu gândul şi aşa de învăluitor cu fiecare gest, parcă mai rotund acum şi mai plin de siguranţă. Aveam impresia că nici nu ating pământul, în mers şi mă uitam spre cer cu încredere şi încântare. Acum ştiam că există, că nu mai e o simpla amăgire de „cer şi alt cer şi pe urmă altul", din nopţile copilului de odinioară, frământat de întrebări fără răspuns. Singuraticul de atunci, mai ales, scăpase de toate relele presimţiri din înserările tragice, când îi tremurau vedenii prin faţa ochilor mari, pierduţi în gol şi asculta în el chemări de moarte, cu umerii încovoiaţi sub o apăsare de dincolo de vreme şi înţeles. Mă eliberasem. Robia trecutului, cu toate spaimele ei bolnăvicioase, începea să fie numai un vis urât, spulberat de mult. Eram un bărbat şi un biruitor cu fruntea în nori.

— Simt, Fano, cred că asta-i fericire cu adevărat! Lasă-mă s-o cânt, s-o strig, s-o port pe unde-am plâns și-am tremurat amândoi, ca doi desculți ai orașului...

Fana a râs, m-a prins de umăr și m-a scuturat, să mă readucă pe pământ.

— Nu fii prost, mă, Puișor! Cine-a mai ieșit în stradă, până acum, să spună la lume ce-a făcut cu nevasta lui în casă? Ce haimana și-a dat ibovnica de gol, povestind în fața altora când și cum a iubit-o? Asta-i ceva care se ascunde, care ne privește numai pe noi. Ai înțeles? Gata, să taci! Nu mai fii turliuliu la cap, că te iau de păr.

Am dus degetul la frunte ca Tinca din cărucior, când ne dezvăluia misterele sufletelor plecate la plimbare fără noi și în vis:

— Să știi, Fano, că d-aia-i viața așa de urâtă! Ne strigăm toate nefericirile și ne scoatem toate necazurile și nemulțumirile în stradă, ca pe niște rufe murdare dar bucuriile le tăcem, le păstrăm numai pentru, noi, le ascundem cum își ascunde ofticosul cu catastiv napoleonii, în loc să le dăruim și să înfrumusețăm cu ele...

Fana mă și prinsese de păr.

— Mă, tu n-auzi că dacă află babacii tăi și-ai mei ce-am făcut la stăvilar, ne zvântă-n bătăi și pe urmă ne leagă de piciorul patului, ca pe ocnași, să nu mai vedem sfântul soare? Ce dracu, te-ai prostit din nimica toată sau...? E la mintea cocoșului, Puișor!

Fana era mai mare și mai înțelegătoare ca mine, pentru că avusese pământul sub picioare mai de timpuriu. Știuse, din clipa când încercase să mi se dăruiască pentru prima oară, de ce dragostea e ceva „care doare și face bine". Mă ademenise pe maidan și mă provocase, ca să

mă prindă și mai bine în vârtej, mă purtase după ea și în goană peste toate potecile, până la stăvilar, îmi apăruse goală sub lună pe parapet, se aruncase în apă tocmai când era s-o prind și se rostogolise în iarbă, cu tot sângele în clocot, în momentul când mă simțise, flacăre, lângă ea. Animalul din Fana oficiase un ritual al cărnii, de început de primăvară și de joc al destinelor, ca să dezlănțuiască în mine instinctele iar fata mi se dăduse, topită toată în îmbrățișare, cu scrâșnet și lacrimă – Calină supusă voinței de cremene ce-l îngenunchease în mine pe Todel și-i amuțise cântecul ca o rugăciune, ca să se ridice în două labe, cu un răget de triumf, namila păroasă. Poftele mușcaseră în ea cu dinți sănătoși și puternici. Patima împlinită scuturase dorințele, una după alta, ca pe niște fructe coapte, cu tot sucul sorbit. Rămăsese întinsă în iarbă, cu brațele desfăcute, schimbată la față, cu doi stropi de lumină prinși în genele mari dar când mi-am culcat tâmpla pe umărul ei, cu un gest de supunere și de binecuvântare, cu ochii împăinjeniți de beția ce rămăsese în mine, Fana a avut o tresărire ușoară, care a smuls-o prea ușor din vis, m-a privit cu recunoștință, m-a sărutat apăsat pe buze – parcă mi-ar fi dat, răsplată, un ban de aur – și s-a ridicat repede, lăsându-mă cu fruntea încă fierbinte în iarba rece de la picioarele ei.

— Hai acasă, mă, că-i târziu!

Ar fi putut spune tot așa de bine, convinsă cum era că un șorțuleț cu dantelă e tot ce poate fi mai scump și mai frumos în lume: gata, Puișor, șorțulețul cu dantelă al fericirii s-a mototolit – nu mai avem ce face cu el, până una alta...

Stăpână pe sine, Fana smucise capul în sus, cu un gest de voință și de cochetărie, care-i risipise buclele negre pe umerii albi și privise realitățile în față: era târziu și-ar fi fost

bine să ne întoarcem acasă, trebuia să găsim o minciună prin care să înlăturăm păruiala dar mai ales bănuiala bătrânilor, intrasem în rândul oamenilor mari și eram datori, prin urmare, să ne prefacem, să ne ascundem neruşinările și să ne tăinuim bucuriile – să le tăinuim mai bine, cu cât erau mai luminoase – să fim și noi niște biete făpturi ale poftelor și ale necazurilor, ale pământului...

Numai eu rămăsesem aiurit, amețit, cu sufletul haihui și cu gândurile sărite peste rosturile firești ale vieții – cum era viața atunci, în mahalaua cu nume rușinos – gata să fac orice nebunie și să înfrunt orice amenințare, pentru lauda Fanei, pentru puritatea sentimentelor ce ne uniseră și ne transfiguraseră, pentru pecetluirea clipei ce mă apropiase de toate tainele și făcuse o grădină din casa cu nebuni.

Fana a fost și de astă dată îngerul păzitor al adăpostului și al blidului cu fiertură din existența noastră de calici într-o lume săracă.

— Puișor, băiatule, poți să ai gărgăuni la cap și-mi place să te văd făcând bibiluri cu luna, cu dragostea și cu fericirea dar numai între noi, c-altminteri e prăpăd! Pe bătrâni nu se poate să-i supărăm și nici nu suntem noi în stare să-i scoatem din ce cred ei că-i bine, că-i frumos sau mai știu eu cum. La urma urmei, ce suntem noi, mă, năpârstoc cu ciuf? Niște plozi de bogdaproste. Stăm la ușa babacilor, dormim în așternutul lor și le așteptăm bucățica de pâine. Mai putem să-i necăjim, mai avem nas să facem pe firoscoșii? M-ar prinde Domnica ori Sultana de păr și m-ar repezi pe poartă, dacă ar afla ce-i cu noi și ce ispravă am făcut la stăvilar sau ar plânge Puica, săraca, până s-ar îmbolnăvi mai rău și-ar muri, că un băiat are și ăla a ieșit un stricat și-un nebun. Vezi, mă, ei sunt oameni cumsecade și-o

să ne judece cu morala lor, fiindcă nu simt și nu văd ca noi. La toamnă, când o să fii tu lucrător și-o să mă iei de nevastă, o să trăim cum ne-o place și-o să-ți poți striga, când ți-or veni pandaliile, toate bucuriile și fericirile și aiurelile, c-atunci... na: să mă pupe cui nu i-o place, că n-o să mai fim milogi și desculți la ușa nimănui!

Mă dezmeticisem.

Gândul că mama ar putea să se supere, să plângă și să moară din cauza ușurinței și-a răutăților mele, mă cutremurase. Farmecul se risipise, trecuse. Casa cu nebuni nu-mi mai părea grădină și nu mai era niciun cuib de vrabie piruind în somn, în steaua verde și mare ascunsă printre frunzele plopilor. Mă uitam, clipind repede și încă nesigur, în jurul meu, ca atunci când te rupe cineva dintr-un vis frumos și înșelător. Nici acum nu scăpasem de blestem. Robia vieții mă apăsa din nou pe umeri. Nu eram altceva – cum spusese Fana – decât un plod nevoit să se satură cu ce poate apuca din mila și pomana vieții, un suflet strivit între ziduri coșcovite de vreme și de igrasie, mai împovărat de griji și mai răsucit de minciună și dezgust cu cât se bănuia mai aproape de adevăr și liman. Puțin îmi păsa de oameni, de părerile lor bune sau rele despre noi și cu atât mai puțin de nevricalele surorilor de la bordel ori de blestemele mumiei din cărucior. Le cunoscusem așa de bine și le prinsesem de atâtea ori cu sufletul dezgolit, că mi-ar fi fost ușor s-o scap pe Fana de mânia lor, de ocările și pedepsele lor, cu un singur semn. Eram încredințat că le-aș putea strivi sub greutatea cuvintelor mele de mustrare și de scârbă. Puica, însă, nu trebuia să știe nimic din tot ce se întâmplase. Era prea curată și-ar fi putut să ne judece cu asprime, cu durere, cu o cutremurare de dezgust și de disperare ce i-ar fi supt tot

sângele din obraz şi toată lumina din ochii mari şi adânci. Eram dator s-o apăr de toate vânturile rele şi cu atât mai mult de ticăloşiile unui năpârstoc guraliv şi prost ca mine – pentru că începusem şi eu să cred că isprava de la stăvilar, în ciuda sfinţeniei cu care o săvârşisem şi a frumuseţilor ce mi le înflorise în inimă, nu era altceva decât o ticăloşie, din moment ce Fana era sigură că mama, dacă ar afla-o, ar suferi foarte mult. Nu voiam, pentru nimic în lume, s-o fac să sufere. Fără îndoială că mi-era mult mai uşor să sugrum în mine orice bucurie, să-mi scutur sufletul de toate elanurile şi să-l las gol şi încovoiat, mărăcin şi el între mărăcini ori să renunţ la toate fericirile, decât să mă certe iar cu privirea ei adâncă şi tristă sau s-o aud suspinând: of, ce copil, ce stricăciune de copil am – cu durerea învăluitoare cu care ofta odinioară: of, ce lume, în ce lume am ajuns să trăim...

—- Se vede c-aşa am fost blestemat: să nu-mi pot plânge lacrimile şi nici să nu pot să mă bucur de ce-o să mi se pară fericire! Sau, cum a prevestit Puica odată: să plâng pentru toţi mărăcinii pământului dar pe mine nimeni să nu mă ştie şi să nu mă plângă nimeni. Să nu pot, mai ales, să fiu vesel – pentru că veselia mea i-ar întrista pe cei din jurul meu. Aşa: să trăiesc ca un fel de cioacă a durerilor şi de borfaş al fericirii. Să-i fie de cap maica mă-sii de viaţă...

CAPITOLUL II

FANA ASCULTA CUMINŢENIA VIEŢII

Fana, însă, nu era dispusă să mă asculte şi cu atât mai puţin să facă pe bufniţa pesimistă, alături de mine. Ce mă apucase? Să nu mai stau aşa, ca o pacoste, cu fruntea în palme şi să nu-mi mai plângă toate bocitoarele din mahala în glas, că iar mă prinde de ciuf şi mă scutură, să-mi vin în fire. Trecusem de la exaltare la descurajare cu un singur salt, ca un Tănăsică întors din Casa Suspinelor. Să-mi adun minţile şi să-mi intre în cap, odată pentru totdeauna, că viaţa nu-i aşa de darnică şi de înflorită, cum o crezusem după fapta de la stăvilar dar nici aşa de duşmănoasă şi de dezgustătoare, cum o bănuiam acum. Vine cu ofuri şi greutăţi, de care nu scapă nimeni. Aduce şi destule mulţumiri, însă, pentru cine-i deştept şi întinde mâna la timp, să-i pice toate în palmă, ca nişte pere mălăieţe. Asta-i marea taină: să te prefaci că nu vezi durerile, ale tale dar mai ales ale altora, să nu le iei în serios când se ţin de tine iar dacă nici aşa nu te lasă în pace, să le prinzi de chică, voinicește şi să le arunci peste cap, cum arunci o potcoavă

pe care ai scuipat, fără să te uiți înapoi și fără să le întrebi cum au căzut și unde. Numai pentru bucurii să stai la pândă, că sunt mai puține și nici nu prinzi de veste când vin și cum trec. Să le culegi de oriunde și oricum, să le ții strâns și să le crești, dacă poți, ca să umpli cu ele tot pustiul din lume și să gonești urâtul. Oricum, să nu mai umblu încruntat, fără niciun rost și fără motiv, după ce n-am pierdut și nici nu poate fi găsit. Să nu-mi caut singur pricină de ceartă. Să nu mai scormonesc în grămezile de gunoi ale vieții, că mustesc pe dedesubt și suni numai viermuială și putoare. Altminteri, îmi umplu sufletul de duhoare și-mi amețesc gândurile, le otrăvesc și le încurc. La urma urmei, de ce mă jucam în arșice cu norocul? Puica era sănătoasă iar tata în putere. Muncea pentru noi, cu drag, în fabrică. Se întâmplaseră atâtea nenorociri, în mahala, prin ateliere și în triaj, în casa cu nebuni dar noi scăpasem, slavă cerului, numai cu spaima și cu o lacrimă plânsă pentru Ivan. Să fim încântați că trecuseră pacostele peste noi. Mai era o săptămână sau nici atât, până la toamnă și intram lucrător cu leafă. Scăpăm de petice și eram liber să-mi fac un rost, cum îmi place, în lume. Ce-mi mai trebuia? Dragoste? Nu era Fana lângă mine, numai tinerețe și frumusețe? Nu mi se dăruise, toată și nu-mi rămăsese alături, bună, supusă, gata să-mi asculte orice dorință? Atunci? Să nu mai fac mofturi, că viața nu-i mai milostivă pentru nimeni și nimeni n-are putere s-o schimbe, s-o întoarcă din drum și s-o lumineze cum i-ar place. Nu mă convinsesem, din câtă frământare fusese până atunci în mine, că suntem niște bieți oameni și atâta tot? Asta-i și să isprăvim, să nu ne mai spunem cai verzi pe pereți, că ne prind zorile sub șopronul ofticosului cu catastiv. Mai bine să nu uit că suntem plecați de-acasă

după prânz, că am alergat peste toate maidanele ca diavolii, că ne-am cățărat pe toate parapetele și ne-am stors puterile în dragoste, c-am venit pe jos tocmai de la Ciurel și că nu-și minte nimeni asemenea istovire, oricât ar fi el de tânăr și de voinic, numai cu câteva mușcături dintr-un măr furat din grădina sârbilor.

— Las-o dracului, mă, Puișor, că tu ai gust de palavre și mie-mi scapără ochii de foame!

Am privit-o tresărit, cu un sentiment de regăsire în mine și de dojană. Uitasem cu desăvârșire de foame. Am surâs: iată un adevăr pe care putem să-l strigăm oricând și oricum, siguri că n-o să indispunem pe nimeni! Bucuriile mele, firește, erau destul de supărătoare, pentru oricine dar foame și frig și tristețe, tremurate pe buzele Fanei ori ale celorlalți desculți ai orașului, erau vorbe goale, pe care nu sta nimeni să le mai asculte! Am clătinat capul, cu amărăciune, gata să-i dovedesc încă o dată Fanei de ce viața nu-i altceva, pentru mine și pentru cine nu poate să fie deștept ca toți deștepții pământului, decât un joc de paiațe și-o împletire de revolte și scârbe.

Fata, însă, mă învăluise cu o privire așa de poruncitoare, în ruga ei mută de ibovnică și de soră tot așa de flămândă, că m-am trezit fără veste umblând cu pasul mic și repede printre mesele de sub șopron, prin încăperile strâmte și joase ale birtului și din nou printre mese, încercând să-l conving pe Varlam, care părea că nu are timp să m-asculte, grăbit cum era să stingă lămpile și să tragă obloanele, că prima leafă pe care-o s-o iau la toamnă, de la fabrică, a lui o să fie, dacă mă ajută acum să ies din încurcătură. Venisem acasă târziu și flămânzi. Bătrânii se culcaseră de mult și nu voiam, nici eu și nici Fana, să le stricăm somnul, căutând

prin dulap o coaje de pâine ori adunând, din crătiți, resturile de mâncare. Pentru el era mai ușor, că nu supăra pe nimeni. Ceva mai mult, birtașul se culcase. Varlam, așadar, rămăsese stăpân și putea să ne dea o felie de pâine, câteva bucățele de carne rămase într-o oală cu ciorbă sau un os cu zgârci, un castravete murat ori o roșie ceva mai cărnoasă și sare într-o hârtioară. Firește că nu eram mofturoși. Să ne dea ce-o găsi la îndemână și ce-o fi mai ieftin, ca să nu-i facă pagubă mare nici ofticosului cu catastiv.. Nu pentru amândoi, că mie nu-mi era foame. Numai pentru Fana, care nu putea să se culce flămândă, că ea nu era bărbat, ca mine și ca Varlam, să aibă tăria să rabde ori să simtă cum îi tremură picioarele și să mintă, totuși, că nu-i e foame...

Stăruiam, precipitând cuvintele și invocând fel de fel de argumente, c-o încăpățânare ce-l uimise pe Varlam. Ce minime făcuse din copilul sfios, pe care-l cunoscuse până atunci, un samsar cu morișcă la gură, capabil să-i fure creștinului surtucul din spinare și pe urmă să i-l vândă, tot lui, ca nou și cu bani peșin? Mă privise curios, bănuitor și cum n-am putut să-l mint cu nerușinare, i-am răspuns peste umăr și în doi peri. Nu era nicio minune. O fată îmi spusese că-i e foame și eram dator să-i caut ceva de mâncare. Orice prieten, orice băiat cu obraz ar fi făcut la fel. Se mira că vorbisem așa de mult? Cine era de vină? Cine se făcuse că nu mă vede, că nu mă aude și nu mă înțelege? Probabil că – după miezul nopții, mai ales – cavalerismul lui e surd de-o ureche. Foarte bine. Am să tac. Fanei, însă, tot am să-i aduc ceva de mâncare. Am să plec pe străzi, spre centru și unde-o să găsesc un birt deschis am să mă opresc, să cer, să fur ori să-mi dau cămașa de pe mine pentru o felioară de pâine și ce s-o mai găsi acolo, pe grătar ori prin crătiți. Asta era lege.

Strigasem cuvântul, lovind cu pumnul în masă, cu voința ce mă făcuse să înfrunt colții dulăilor și gloanțele pândarului din grădina sârbilor, ca să-i aduc Fanei fructul ce mi se păruse mai frumos și mai dulce în mărul domnesc ce-și înfiora frunzele, fără șopot, speriat și el parcă de nebunia mea.

Fără îndoială, trecusem și altădată peste astfel de amenințări, ca să împlinesc o dorință a tovarășei de joacă dar nu cu înfoiala asta de cocoș pintenog lângă puica speriată de uliu, nu cu sentimentul acesta de bărbat conștient de misiunea pe care-o are și uneori prea încrezător în forțele lui.

— Noi, năsicule, bărbații – îl asigurase Gore, odată, pe portarul de la gară – suntem ca robii. Ne simțim datori să ocrotim femeia pe care-o drăgostim, să-i facem un cuib și s-o punem la adăpost de toate grijile și nevoile, adică să i le-aducem pe toate mură-n gură și după ce-o scăpăm de toate grijile și-o îmbuibăm. În loc să ne fie recunoscătoare, stă în casă, o ia cu plictis și-i intră-n cap că tot ce mai are de făcut, de-acum încolo, e să ne-nșele cu te miri cine.

Nu erau toate femeile ca țiganca hamalului iar Fana, firește, nu semăna cu niciuna din ele – cum nu semăna Puica, bunăoară – dar eu mă crezusem obligat, bărbat ca oricare altul și încântat de rolul precumpănitor pe care începusem să-l joc în existența ei, s-o iau sub aripa mea oblăduitoare, s-o văd mai frumoasă dar și s-o cred mai slabă. Ea singură, după isprava de la stăvilar, care ne împletise și mai strâns destinele, începuse să simtă nevoia de a fi apărată și servită. Altădată, când îi era foame, sărea singură în grădina sârbilor, să fure un pepene ori mă întovărășea, voinică și sprintenă ca mine, cutezătoare ca mine, în ciuda tuturor pericolelor

ce ne amenințau. Acum mă rugase să-i aduc un măr cu un glas de copil răsfățat și fricos. Singuri cum rămăsesem, la o masă, sub șopronul birtului, în timp ce Varlam asculta ce spun hamalii sosiți cu ultimele știri despre asasinarea pușcăriașului frumos din Cotroceni, Fana mă învățase ce-i viața și cum trebuie s-o trăim, c-o înțelegere de minte ageră a realităților dar după fiecare sfat pe care mi-l da, își culca tâmpla pe umărul meu și aștepta s-o mângâi ori se făcea mică în brațele mele și îngâna, înfiorată toată, c-ar vrea să fie un pui de vrabie, s-o ascund în sân și s-o păstrez toată viața acolo – pentru că numai așa s-ar simți bine...

— Varlame, să știi că număr până la zece și pe urmă plec după alt birt și după un prăvăliaș mai cumsecade ca tine. Fie ce-o fi! Și încă una, ca s-o ții minte: orice s-ar spune, mă, Tănăsică era altfel, săracu, nu scârbos ca tine. Gata, acum încep să număr și pe urmă o iau spre centru.

Sluga ofticosului cu catastiv a început să râdă, cu poftă și mi-a trântit pe umăr, prietenește, o palmă grea ca un ciocan.

— Nu fii prost, mă, nenicule...

Fana mă aștepta lângă spărtura gardului dinspre maidanul cu basculă, tolănită în iarbă.

Alesese locul dinadins.

Fără să fie văzută și cu atât mai puțin surprinsă de cineva, putea să urmărească tot ce se petrece în curte, să prindă orice șoaptă și să răspundă, în cazul când ar striga-o Sultana sau bătrâna, care se deștepta de câteva ori pe noapte și pipăia cu bastonul în patul din pălimar, să se convingă dacă fata mică e acolo și doarme ori se preface numai, dacă-i singură în așternut ori a împins-o păcatul să facă o blestemăție.

Firește că ne înțelesesem, mai dinainte, ce minciună o să le spunem bătrânilor. Fusesem la gârlă, să ne scăldăm și tocmai când să plecăm acasă, vine cineva și ne spune c-a fost înjunghiat Fane. Ne ducem și noi atunci, cu toată lumea, să vedem unde-a fost ucis și să aflăm cum, de cine dar mare scofală nu făcusem, pentru că nu știa nimeni ceva sigur. Ne întorsesem în casa cu nebuni după ce se culcaseră și cum nu ne era somn și ne părea rău de Fane, rămăsesem în curte sau aproape, lângă spărtura din gard, că era mai multă iarbă acolo, să ne aducem aminte de tot ce auzisem despre el și să vorbim de ce-i viața omului, că nici nu știi când și cum moare, oricât ar fi el de cuțitar și de frumos.

Minciuna ni se păruse bine ticluită. Fana putea să se tolănească printre cucute și mărăcini, fără nicio grijă.

Când m-a văzut lângă ea, cu bunătățile dăruite de Varlam în pachet, s-a ridicat în genunchi și-a pliciit palmele sub bărbie, bucuroasă, uimită ca un copil. Acum era rândul ei de gospodină să așeze bucalele frumos și să le împartă. Punea atâta drăgălășenie și îndemânare, în jocul mic și adevărat al pregătirii întâiului nostru ospăț, că mi-ar fi fost imposibil să-mi stăpânesc bucuria și neastâmpărul, să n-o prind în brațe și să nu joc cu ea printre cucuiele înalte și buruienile cu pălărioare albe de puf în creștet, dacă n-ar fi fost foarte curioasă să afle cât mai curând de unde-i adusesem merindele, prin ce minune le găsisem și cum mă pricepusem să le cer și să le aleg așa de bine. Nu i-am ascuns nimic. Am încercat, de câteva ori, să trec peste amănunte și să isprăvesc mai repede povestea. Fana, însă, mă silise, prin întrebări iscusite, să reiau firul, să revin asupra fiecărui nimic în parte. Mulțumită, în cele din urmă, că aflase tot ce dorise și convinsă, ca și mine, că Varlam nu era băiat rău

dar se făcuse că nu m-aude și nu mă înțelege numai așa, în glumă, ca să mă necăjească, Fana începuse să mănânce.

Mă uitam la ea cum înfulică și-o ascultam rontăind în măsele zgârciurile tari, culese de pe oasele fierte în oalele cu ciorbă ale birtului și ardeii grași, mari și cărnoși. Era în ea, în felul cum mușca și mesteca, repede și cu ochii pretutindeni și nicăiri, preocupată numai de dumicatul de pâine și de bucățile de carne, o disperare de bolnav ținut prea multă vreme la post. Uneori plescăia și mă răsuceam în iarbă: parcă ar fi rupt cineva chembrică lângă mine. Când înghițea, închidea ochii, să guste mai bine și numai în ea, tot sucul și toată dulceața mâncării. Ridica pleoapele alene, în urmă și mă învăluia cu o privire venită de departe, din beția unui vis înfiripat dincoace de somn și dincolo de înțelegere. Tresărea, ca și cum i-ar fi șoptit cineva la ureche, să-i aducă aminte că mai are ceva de rontăit și iar întindea mâinile spre bunătățile deseori tăvălite și pierdute prin iarbă cu un strigăt scurt și pierdut într-un râs gâlgâit:

— Mamă, ce foame...

Târziu, după ce s-a săturat și-a făcut curățenie în „casă", adunând resturile în hârtie și aruncându-le departe, între cucute, Fana s-a culcat lângă mine. Se răsucise de câteva ori în iarbă, să-și găsească un loc mai bun și-mi căutase umărul, perină caldă și sigură pentru capul frumos și obosit. Era răcoare. Dacă am fi avut la îndemână o haină sau o pelerină, s-ar fi strâns sub ea ca într-un cuib și-ar fi adormit împăcată, fără grijă și poate fără vise. Altceva n-ar fi găsit mai bun, mai folositor, de făcut. Ce gânduri și ce întrebări ar mai fi putut s-o frământe? Trăise o zi bogată, plină de bucurii de mult așteptate dar și de zbucium. Ce-ar mai fi putut să ceară de la viață, acum, după ce-și potolise foamea și era așa de

istovită? O prinsesem în brațe și strâns, să-i fie cald și se simțea în siguranță. Nu era asta sfânta și marea înțelepciune a realităților? Uitasem ceva, un lucru de nimic. Firește, după ce te saturi și-ți găsești un culcuș bun, te poți gândi o clipă și la nefericirile altora...

— Săracu Fane, mă! Cum o fi murit el, acolo unde-o fi acum...

Fana îngânase cuvintele rar, încet – adormită aproape.

Maidanul, sub lună, era încremenit și părea nins. Nu se mișca nicio frunză de plop, nu piruia nicio pasăre în cuib. Era o liniște și o lumină crudă, de pulbere aruncată de un vârtej de sus în jos și de jos în sus, din toate părțile și în urmă rămasă așa, parcă încremenită și ea. O șoaptă de dincolo de triaj sau de la marginile lumii ar fi ajuns până la mine limpede și s-ar fi putut înfiripa o umbră din orice tulpină de cucută, așa cum puteai să bănui, în orice mărăcine, un răufăcător trântit pe brânci. Numai luminile colorate de la acele șinelor de tren tremurau, în flacăra lor murdară, de rapiță. La barieră se oprise o locomotivă ca un monstru culcat de-a curmezișul unui drum de legendă iar ferestrele cu lumini de la manufactura de tutun „Belvedere" păreau rânduite pe linia zării și deschise din cer spre pământ, să se uite sfinții și îngerii curioși spre mahalaua, cu nume rușinos.

Singur cum mă trezisem, în tăcere și nemișcare, cu Fana în brațe ca o povară și ca un dar pe care plănuiau să mi-l fure toți răufăcătorii bănuiți în mărăcini, am deschis ochii mari și i-am rotit împrejur cu sfială și cu respirația întretăiată, înfiorat. Am avut impresia, un moment, că viața se adunase toată în mine și se micșorase, parcă înfiorată și ea de pustiul acela adânc, infinit, stropit de lună și cu luna oprită pe umăr, ca un cap de mort înfipt în sulița

nevăzută a depărtărilor. Numai morții puteau să treacă peste încremenire și prin lumină, cu umbrele lor de nimic, fără să calce un fir de iarbă, să miște o tulpină, să înfioare o frunză ori să destrame o rază de lună. Numai cu morții mai rămăsesem, nevăzuți și prezenți, în mine, în toate amintirile și pe locurile unde primiseră lovitura din urmă.

Mă înconjurau, arătări fâlfâitoare și transparente, cei ce plătiseră scump peticul de vis al fericirii sau numai credința lor în dragoste. Se adunau laolaltă și se amestecau ori se risipeau, ca și cum ar fi fost fulgi împrăștiați de vânt. Semănau între ei, cum semănaseră prin moartea lor la fel de cruntă. Simțisem, însă, cum mă înfioară ca o învăluire rece sau mă înviorează ca o adiere de primăvară, când privirile întunecate ale Saftei, când surâsul candid al Oiței ori respirația chinuită a lui Rel, când răsucirea de flacăre din chemarea lui Ivan. Numai pușcăriașul frumos din Cotroceni binecuvânta – el care iubise toate femeile, frumoase și știa bine că are să fie ucis de una din ele, de cea mai adorată poate...

Căutasem un înțeles pentru fiecare întâmplare cu dragoste și moarte, trăită de cei de odinioară dar înțelesurile erau la fel, cum erau la fel și umbrele lor de acum: toți înclinaseră fruntea în țărână, mai sălbatic loviți și cu atât mai nedrept, cu cât le fusese și visul de iubire mai curat, mai înalt și mai învăluitor. Niciunul nu scăpase de blestem. Poate că era scris să nu scape nimeni.

Gândul, plin de presimțiri, mă cutremurase.

Scuturasem capul, cu o încordare de voință, să gonesc vedeniile și încercasem să citesc pe figura Fanei un răspuns pentru toate întrebările chinuitoare din mine. Mi s-a părut – nesigur cum o priveam, prin țesătura genelor umede –

că femeia din toate visurile mele semăna, în egală măsură, cu Maro și Salomia, cu Oița și Puica. Viața și moartea își împletiseră, pe fruntea ei, pâlpâirile de flacăre și întuneric. Le-am binecuvântat pe amândouă, fără cuvânt și-am ridicat privirile, ca în rugăciune, spre cer.

Viața și moartea împrumutaseră, pentru mine, un rost și un înțeles tot așa de adânc.

CAPITOLUL III

FANE MURISE ÎN MAI MULTE LOCURI ODATĂ

Bica-mărunțica nici nu așteptase să răsară soarele.

Asasinarea lui Fane era un eveniment important pentru mahala. Cumetrele și țațele aveau, din nou, cu ce să-și umple viața și erau libere să întoarcă adevărul pe toate fețele, să inventeze amănunte senzaționale și să caute înțelesuri cât mai surprinzătoare, să brodeze altă poveste și pe urmă alta, alături de realități, să falsifice lotul cu îndemânare și să mintă cu pasiune, să se jure că „văzuseră cu ochii lor" tot ce le trecea prin minte – cu alte cuvinte, să uite de necazurile lor aspre, de fiecare clipă și să li se pară că trăiesc intens, frumos, cu adevărat.

De la moartea cruntă a lui Ivan nu avuseseră un prilej mai minunat să se frământe și să aștepte, cu înfrigurare, o șoaptă trimisă peste gard, de la o vecină la alta sau o veste adusă la poartă de una din nevestele tinere din sobor, mai sprintene la picior și mai meștere să descopere taine și să le dezlege, să facă din orice nimic un mare semn de întrebare și din orice răspuns, pe care tot ele îl dădeau, un motiv de

râs și batjocură sau de plâns cu hohote și în cor, de speriau potăile din bătătură și dulăii din cotețe.

Plecând de acasă, Bica-mărunțica își lăsase bărbatul înjurând, cu un ciorap în mână și cu părul în ochi, supărat că iar n-are cine să-i toarne apă, să se spele și iar o să bea cafeluța fără caimac – se sculase târziu și nu știa ce să facă mai întâi: să se îmbrace ori să stea lângă ibric, până o da în fiert – și mirat că femeile pot s-o ia razna așa, din senin, de nu se mai prinde somnul de ele și nu le mai pasă de amenințări și cu atât mai puțin de îndatoririle lor de gospodine.

— Asta-i streche, nenișorule – bombănise Sile Vasile, înciudat – nu mai e, cum s-ar zice, o vorbuliță c-o vecină, să mai omori plictisul. Auzi colo, nebună: să mă lase pe mine fără apă și fără caimac la cafeluță, sări-i-ar și să plece după potcoave de cai morți, c-o să-l învie ca pe Fane dac-o ia telelei-telelui prin mahala...

Nevasta nu-l mai ascultase. Făcuse popas, mai întâi, la bătrânele și cumetrele din sobor, să repete ce le spusese în ajun dar cu mai multe înfloriturі, acum și cu mai multă convingere ori să afle noutăți senzaționale de la vecinele cu fantezia mai bogată în scorniri. Trecuse, în urmă, pe la prietene și cunoscute, să le bată în poartă și să le scoată din casă, somnoroase și nepieptănate, cu o veste știută de mult și răstălmăcită de fiecare, după cum se pricepuse și se oprise la noi în curte târziu, după ce fluierase fără un sfert la fabrică și plecaseră bărbații la muncă. Era doldora de știri aflate de la „cineva care trecuse pe-acolo" sau de la „altcineva, care-l văzuse pe Fane murind și vorbise cu el" și nu mai știa cum să scape de atâtea lacrimi, de atâta nemângâiată și sinceră tristețe că Salomia pierduse o podoabă de ibovnic iar noi rămăsesem fără proprietar. Povestind, smucea mâinile

în toate părțile, ca să împrumute mai multă amploare cuvintelor și trecea de la o ascultătoare la alta cu pași mici și repezi, ca într-un dans de miez de noapte, în jurul unui foc.

— Să vedeți, soro, cum a fost cu Fane...

Firește că erau mai multe variante. Bica-mărunțica le știa pe toate și le povestea cu un talent și o pasiune egală. Nimeni n-ar fi putut s-o contrazică. Amănuntele se anulau de la o variantă la alta. Locul unde fusese ucis pușcăriașul frumos din Cotroceni era stabilit, după împrejurări, când în dormitorul Salomiei, când într-o groapă cu gunoi din Grant și când la Ciurel. Crima se petrecuse în ajun, spre scară ori în plin întunericul nopții, dacă nu cu câteva zile mai înainte. Motivele erau ceva mai sigure dar destul de elastice, ca dorința de senzațional și spiritul de inventivitate al cumetrelor să se poată mișca în larg. La urma urmei, nici locul sau timpul și nici motivele nu aveau o importanță prea mare, din moment ce vecina se jura că aflase toate amănuntele de la persoane demne, serioase și începuse să creadă în ele, fără alegere, cu pasiune și orgoliu. Ce rost ar mai fi avut să ne întrebăm care-i adevărul, când orice variantă era la fel de palpitantă iar Bica-mărunțica se întrecuse pe sine, povestind? Vecinele din casa cu nebuni n-aveau altceva mai bun de făcut decât să asculte, cu gura căscată iar din când în când să se mire, să se revolte, să râdă ori să plângă, după cum binevoia să se mire ori să se revolte, să râdă sau să plângă nevasta lui Sile Vasile...

Cumetrele din Grant știau de mult că Salomia nu mai ducea casă bună cu pușcăriașul frumos din Cotroceni. Se certau, din orice nimic și pe urmă se luau la palme. Vecinii se adunau la poartă și ascultau cum geme ibovnica și cum urlă Fane, cum sar lucrurile din salon în oglinzi și prin

geamuri. Prăpăd, nu altceva. Mai mare mila să vezi cioburile de cleștar amestecate pe jos cu bucăți de mătase și resturi de mobilă scumpă, cu lustru. Fără îndoială că nu se amesteca nimeni în păruiala lor. Pușcăriașul frumos din Cotroceni era nebun și voinic, nu știa de glumă iar Salomia strigase odată la lume, de la fereastra de sus, că n-are nevoie de ajutorul și de lacrima nimănui. Până una alta, nici tovarășii de petrecere nu aflaseră, de la Fane, de ce-și bate iubita dar se bănuia. Pe urmă s-a știut sigur. Salomia-i mărturisise fără înconjur, într-o noapte, că nu-l mai place ca-n tinerețe și-ar face bine s-o lase-n pace, că și ea se simte destul de bătrână acum și are de gând să împartă tot ce are la săraci și să plece la mănăstire. Bine, oftase pușcăriașul frumos din Cotroceni, am să mă-ntind și eu într-o mănăstire dar alesese, în locul unui locaș sfânt, cârciuma de la Ciurel sau mai bine din Giulești, că era vin mai bun acolo.

Fane petrecuse cu prietenii, pusese lăutarii să-i îngâne cântecul la ureche – cântecul lui, parcă presimțise că-l aude pentru ultima oară se îmbătase, mințise că se duce acasă, la el în Cotroceni, ocolise pe toate străzile, ca să-i piardă ceilalți urma și se oprise în curte la Salomia, să stea la pândă. Cum nu era prost, înțelesese de la început că dorul de mănăstire și sfințenia ibovnicii era cu drăcușori în inimă și că sfântul sortit să-i arate calea pocăinței și s-o binecuvânteze, ca pe orice mireasă a lui Christos, era cu siguranță un amant nou, ales pe sprânceană, dacă nu mai frumos ca el, în orice caz mai voinic și mai tânăr. Cine era – se întreba Fane, în ascunzătoare și cum au să se judece împreună? Pumnul, șișul, mușcătura de beregată, mijlocul frânt de genunchi cum ai rupe-o șipcă? Să-l arunce de sus, cu capul în jos, să-i sară creierii pe caldarâm ori să-l lege de Salomia, să-i ducă pe

amândoi în spinare până la stăvilar și să-i arunce, cu piatra legată de gât, în adânc? Tocmai când se frământa mai mult cu planurile lui de răzbunare, aude pași pe scara din dosul casei. Fane nu mai răsuflă. Se întoarce cheia în broască, se deschide și se închide ușa încet și pe urmă se face liniște ca de mormânt. Un mormânt era și sufletul pușcăriașului frumos din Cotroceni.

— Cum să nu fie, fă, când le gândești că târâtura de Salomia...

Fane simte că-i vine să plângă și să urle dar își mușcă buza până la sânge – se stăpânește.

— Ce să facă, soro? Vai de sufletul lui și de mă-sa, care l-a făcut...

Fostul ibovnic stătuse așa, nemișcat, să-și vină în fire și să-și astâmpere inima, că se zbătea în piept ca un scatiu adus în pungă fără găuri de la piață și scăpase o înjurătură printre dinți – firește că nu înjurătura lui de totdeauna, care era fără măscări. Pricepuse destul de lămurit ce-i rămăsese de făcut. Se dusese și el tot la ușa din dos, că mai păstra cheia, din timpuri bune, descuiase și intrase, urcase scările prin întuneric și pe nesimțite, să-i ia pe ticăloși prin surprindere și cum i-o conveni lui, se oprise la ușa salonului și-i auzise șoptind și chihotind. Era lumina aprinsă. Fane nu știa ce să facă. Ascultase, nemișcat și aștepta. Nici nu mai răsufla. Numai lacrimile-i curgeau în neștire.

— Cum să nu plângă, vecină, că-și jucase de-atâtea ori viața la stos și la rișcă, de dragul ei și uite care-i era recunoștința...

Fane așteptase mai puțin decât își închipuise. Bănuia că cei dinăuntru au gust de petrecere – i se păruse numai sau îi auzise, în adevăr, ciocnind paharele pline – și că vor

trece mult mai târziu în dormitor. Se cutremurase la gândul că va fi dator, până atunci, să le numere dumicații, paharele și alintările și se rugase la toți sfinții din cer să-i dea putere să se stăpânească, să tacă, să nu miște, să nu se dea singur de gol și să-i scape dușmanul printre degete. Noul ibovnic, însă, era prospătură iar Salomia, curioasă și încinsă, n-a mai avut răbdare să-și ducă odorul în dormitor. Ceva mai mult, a uitat și să stingă lampa. Stricată bătrână și fără pic de rușine, și-a încolăcit brațele de gâtul celui ales și l-a trântit, peste ea, pe canapea.

Când a auzit arcurile vechi scârțâind sub greutatea trupurilor înlănțuite, Fane a scăpat un strigăt de mânie, care s-a spart de ziduri și a țiuit în urechile celor vinovați dar mai înainte ca ei să se poată dezmetici, a repezit un picior și-n urmă altul în cele două canaturi ale ușii, care au sărit cât colo, smulse din balamale.

Salomia n-a mai avut putere să-și țipe sperietura. A dus mâinile la ochi și s-a întors cu fața-n jos, pe canapea. Ibovnicul ei încremenise în genunchi, pe covor, descheiat și ciufulit, cum căzuse din săritura pe care-o făcuse, în clipa când auzise strigătul pușcăriașului, frumos din Cotroceni.

— Salomio, fă, târfă cu lipici! Îngerașul meu și-al dracului! Ce-ai avut cu dragostea mea, s-o faci cămașă murdară și s-o lepezi? Ce-ai avut cu zilișoarele mele, să le scazi la numărătoare și să le umpli de venin? Ce-ai avut cu sufletul meu, Salomio, fă – nu s-ar mai îndura sfânta moarte de tine...

Fane strigase așa, oprit în prag. Tremura și luptă cu plânsul, el care se despărțise nepăsător, zâmbind, de toate amantele de până atunci și se bătuse cu cei mai înverșunați dușmani ori cu cei mai iscusiți cuțitari din mahalale, cu o

stăpânire de sine și o siguranță uimitoare. Parcă nici vederile nu-l mai ajutau, că se freca mereu la ochi și se încrunta, când își arunca privirile, peste umăr, la tinerelul de lângă canapea.

— Bătrân, soro – le asigurase Bica-mărunțica pe vecinele din casa cu nebuni – bătrân și slab! Eu, să fi fost acolo, să mă bată cel de sus de nu i-aș fi spus verde, spre binele lui: Fane, nenicule, fosta-i lele cât ai fost dar acum las-o mai domol, scumpule, că te face terci băiețașul ăsta...

Fane, însă, a vrut să moară în legea lui de haimana cu tricou și-a scos șișul. Potrivnicul sărise în picioare. Venise înarmat, ca și cum ar fi presimțit ce are să se întâmple sau îi strecurase Salomia șișul în buzunar? Era o taină pe care nici cumetrele din sobor și nici Bica-mărunțica nu se gândise s-o dezlege. Numai atât se știa precis și asta era destul: că amândoi ibovnicii jucaseră tăișurile albe în lumină, mai înainte de-a începe răfuiala.

Lupta nu ținuse mult.

Fane obosise repede, gâfâia. Nu mai rămăsese nici urmă din bătăușul de neînvins de odinioară. Filotim, cel tânăr se apăra mai mult. Se pare că i-a și spus pușcăriașului frumos din Cotroceni, când l-a văzut în ce hal ajunsese:

— Coane Fane, vii de la petrecere și ești obosit. Să lăsăm lupta pe mâine sau pe altădată, când ți-o place, că nu vreau să spună pretenii matale și-ai mei că mi-am pus mintea, cum s-ar zice, c-o rablă...

Asta l-a înfuriat și mai rău pe Fane. N-a mai știut ce face, n-a mai fost sigur pe mână, n-a mai avut nici sprintenelile de totdeauna. Lovitura a venit în plin și cu putere, dată de jos în sus, pe sub coapsă și până-n inimă. Pușcăriașul frumos din Cotroceni a holbat ochii, s-a învârtit

pe un călcâi și în loc, repede, ca un titirez și-a căzut mototol. Nici n-a mai horcăit. Numai a scuturat odată din cap, scurt, cașicum i-ar fi venit să strănute.

— Și-așa, soro – oftase Bica-mărunțica, isprăvind de povestit prima variantă – gata: aleluia cu Fane! Nu zic, bine i-a făcut, că la mulți le-a mâncat și el coliva, da' nici cum s-a purtat cu el destrăbălata aia de Salomia n-a fost creștinește și nici ispravă de cucoană, cum se pretinde...

Fără îndoială că vecinele din casa cu nebuni aveau câteva nedumeriri. Bunăoară, dacă Fane fusese ucis în salonul Salomiei, ce căutase cadavrul lui afară, într-o groapă de pe maidan, unde-l văzuse cineva și cum sărise de acolo tocmai la Ciurel, unde-l văzuse, de asemeni, altcineva și ce amestec avusese bătrânul Hagiu la crimă? Cine era tinerelul prins de Fane la fosta lui ibovnică și cum se întâmplase, prin ce minune reușise pușcăriașul frumos din Cotroceni să fie înjunghiat și în casa de pe Grant și în cârciuma de la Ciurel, în același timp – pentru că ultimii informatori ai cumetrelor din sobor acolo-l descoperiseră, căzut, într-o baltă de sânge și cu o dâră subțire și roșie prelinsă din colțul gurii.

Nevasta lui Sile Vasile nu se încurcase în răspunsuri. Cum era să spună ea cine-i ucigașul din salon, când nici vardiștii, comisarii și procurorii nu-l știau, deși veniseră în cercetare la fața locului, arestaseră o mulțime de haimanale și le snopiseră în bătăi? Nu era greu de priceput, însă, că tinerelul luase cadavrul în spinare, îl scosese prin dosul curții, trecuse cu el peste maidane, îl aruncase în groapă și se întorsese lângă Salomia, care-l așteptase mai încinsă și mai curioasă. De ce se mirau vecinele că Fane murise și la Ciurel, tocmai când își da sufletul și pe Grant? Nu era nicio nepotrivire și nicio minciună la mijloc. Adevărul sta

în picioare și așa. Numai cei ce „văzuseră cu ochii lor" erau alții. Nu poți să silești toți oamenii să privească dintr-o singură parte și să vadă la fel. Dacă ești deștept și cunoști rosturile lumii, îi asculți pe toți și crezi numai ce ți se pare mai frumos ori îți convine mai mult...

Varianta celor ce plasau crima la Ciurel era tot așa de palpitantă. Părea și mult mai verosimilă, pentru că fantezia țațelor și cumetrelor din sobor brodase, întâmplător, pe canavaua unei realități neîndoielnice: ura pe care i-o purtau haimanalele din Grant lui Fane, tovarășul lor respectat și temut de petrecere dar și dușmanul ce le suflase de sub nas cea mai frumoasă și mai bogată femeie din mahala.

Grantișlii nu-și ascunseseră sentimentele. Nu încercaseră niciodată, însă, să-l atace prin surprindere și cu atât mai puțin să-l atragă într-o cursă. Mișelia nu era o armă la îndemână unor cavaleri în tricou, cu legile lor aspre și cu credințele lor nestrămutate despre loialitate, generozitate, ură și devotament, iertare și răzbunare.

Bica-mărunțica trecuse repede peste unele amănunte secundare, cunoscute și de noi: cum veneau haimanalele din Grant să-i cânte Salomiei cu harmonica sub fereastră și să-l cheme pe Fane la chef, ce încredere oarbă avea pușcăriașul frumos din Cotroceni în cuvântul lor de „pace" și cu ce sfințenie era ținut legământul pe care și-l luau – ca să ajungă la întâmplările din ajunul crimei.

Grantiștii veniseră în toiul nopții, ca de obicei, să-l invite pe Fane la petrecere dar la întrebarea lui obișnuită: „pace, fraților", nu răspunsese niciunul. Se făcuse tăcere. Alerga luna printre nori, ca o smintită și lumină, din când în când, figurile colțuroase, încruntate, ale celor de afară. Era un semn rău. Fane Întrebase pentru a doua oară, de astă

dată mai lămurit: „pace, fraților ori război"? Cineva, un glas gros și prefăcut parcă, i-a răspuns târziu:

— Ce te privește ce-o să fie? Ori ți-e frică?

Fane a înțeles că grantiștii au gust de petrecere crâncenă, cu vărsare de sânge, a râs și-a cerut șișul. Plecase cântând, mirat poate că ibovnica nu mai scâncește, ca altădată, că are presimțiri rele și nu-l mai imploră să rămână lângă ea dar hotărât să se poarte fără milă cu cine l-o provoca, pe drum sau la cârciumă, ca să nu-i mai strige nimeni în față că-i un fricos.

— Ce să-i fac, soro – suspinase Bica-mărunțica – dacă n-a vrut să m-asculte? Nu i-am spus eu s-o lase mai domol, că nu mai e ce-a fost, să intre-n doi ca-n doisprece și-o să-i mănânce un tinerel coliva? Asta-i: că ești Fane din Cotroceni, încrezut și încăpățânat și pleci la moarte cântând...

Fana întorsese capul spre mine, mirată, cu ochii întrebători. Când vorbise nevasta lui Sile Vasile cu pușcăriașul frumos din Cotroceni, ca să-i poată da sfatul de care pomenise tocmai atunci? Am surâs și i-am șoptit, ca s-o lămuresc cum se întâmplase minunea:

— Adineauri se jura că i-ar fi spus lui Fane, dacă ar fi fost acolo: nenicule, fosta-i lele cât ai fost dar acum las-o mai domol, scumpule, că te face terci tinerelul ăsta. Ei bine, de adineauri și până acum a început să creadă că i-a și spus! Numai c-a schimbat un pic macazul, ca să n-o ia pe linia moartă și s-o prindem cu mâța-n sac...

Bica-mărunțica povestise mai departe. Puțin îi păsa de șoaptele mele și de surâsul indulgent al Fanei.

Petrecerea din cârciuma de la Ciurel ținuse toată noaptea și a doua zi, până-n amurg. Fane nu-și desmințise faima de care se bucurase până atunci. Comandase găletile

cu vin și fripturile, vărsase un strop din primul pahar, să fie de sufletul celui ce va muri mâine pentru Salomia, oricare-o fi el, chemase lăutari, îi rugase pe grantiști să cânte și cântase și el alături de ei, mai obosit cu cât treceau clipele numărate dar tot așa de liniștit, de surâzător și de cavaler între cavaleri. Ritualul chefului fusese păstrai cu religiositate. Băgase de seamă, de câteva ori, că tovarășii de băutură dispăreau de la masă în grupe de trei și patru, ca să revină târziu, mai înviorați în mișcări și mai proaspeți la figură dar luase totul în glumă. Ramoliți. Cuvântul era al lui. Slăbănogi nedeprinși cu adevărata viață. Bine făceau că se culcau. Altminteri, i-ar fi adunat cârciumarul în foraș, de sub mese și n-ar mai fi avut el cu cine să ciocnească un pahar cu vin. Râdea din plin, cu poftă și se îndărătnicise să rămână pe scaun pânăla sfârșit, ca să le-arate puștilor din. Grant ce piatră și ce grădină de om trebue să fii, când îmbraci un tricou în dungi sau în pătrățele, cu sau fără guleraș de tartor al mahalalelor, cum era el. Privirile, însă, îi erau din ce în ce mai nesigure. Unele cuvinte se încurcau în limba împleticită. Dusese odată mâna spre pahar dar i se păruse că e alături iar degetele prinseseră în gol.

— Și nu era nimeni lângă el – strigase Bicamărunțica, disperată – nimeni care să-i aducă aminte ce-i spusesem și pe urmă să-l ia de mână și să-l ducă la el acasă!

Fane începuse să bea pahar după pahar. Crescuse în el o sete sălbatică, odată cu beția, și oboseala. Comandase alte căldări cu vin dar un grantist îi făcuse semn cârciumarului să nu mai aducă nimic la masă.

— Nu mai bem!

Fane tresărise și-l privise cu ochii mici și: parcă de departe.

— Ce?

— Cexina – răspunsese granlistul, tăios – sau nici nu mai auzi? Gata, nu mai bem!

Fane s-a răsucit în el, cu un scrâșnet de mânie și s-a ridicat drept, mândru, ca și cum s-ar fi smuls din istovire și beție la poruncă. Niciodată nu-l înfruntase cineva cu atâta cutezanță. Nu îndrăznise nimeni, până atunci, nici dușmanii de moarte, să-l umilească așa. A lovit cu pumnul în masă, cu necaz, de-au sărit paharele în toate părțile și s-au făcut cioburi pe jos. Toți simțiseră c-a bătut ceasul marei încercări. Fane și-a mulat privirile fulgerătoare de la o haimana la alta – parcă voia să le întrezărească gândurile și să le măsoare puterile. Situația era destul de limpede. Ceilalți erau odihniți, siguri pe mișcări – abia acum înțelesese de ce dispăruseră, în răstimpuri, de la masă – în timp ce el, după încordarea ce-l smulsese de pe scaun, uriaș, începuse să simtă din nou cum îl pătrunde toropeala, cum i se zbat gândurile sub frunte și se tulbură, cum i se împăinjenesc vederile. Ar fi vrut să râdă și să plângă. Poate că-i venise rândul și lui. Trăise destul: petrecuse, cântase, iubise, bătuse, însângerase, dăruise, iertase, pedepsise dar mai ales petrecuse, cântase, iubise! Toate, cele bune și cele rele, trebuiau plătite. Și plătite scump. Un surâs șters, depărtat, străin, i-a tremurat în colțul gurii și-a lăsat bărbia în piept.

— Bine, mă, fraților, facă-vi-se voia!

Spărsese paharul din care băuse de ziduri.

Asta însemna că zarurile morții au fost aruncate între el și ceilalți.

— Luptăm în tricou, mă, după legea noastră!

Se depărtase de masă, să se dezbrace de haină dar se clătinase. Grantiștii se adunaseră pe lângă el, să-l sprijine. Se

împinseseră unii pe alții, se amestecaseră și se strânseseră tot mai mult în jurul lui Fane. Când s-au dat în lături, după câteva clipe de învălmășeală, pușcăriașul frumos din Cotroceni era alb și se legăna, cu amândouă palmele apăsate, una peste alta, pe inimă. Nu se știa și n-au să afle nici procurorii, cu toți vardiștii și comisarii lor cine i-a înfipt șișul între coapse...

Bica-mărunțica era dispusă să ne facă să pricepem, povestind a treia variantă, ce amestec avusese Hagiu în asasinarea lui Fane, care trebuia să moară în altă parte acum și tot așa de adevărat dar Mădălinei i se arsese rântașul pe mașină, Fana uitase grămada de gunoi în prag, cu mătura peste el și cu mușchii ciorchine iar Criste și Varlam lăsaseră birtul vraiște.

Cumetria de vorbe și de suspine a fost amânată pe altădată.

— Fugi, soro, că mai avem și casă și treburi! Lasă, că ne mai spui și după prânz cum și ce-a mai fost.

Bica-mărunțica nu se descurajase. Mai era cineva, care s-o asculte: Tinca oloaga. Femeile începuseră să șoșotească, gură-n gură și cu gesturi mici, misterioase. Firește că Hagiu avea motive de răzbunare. Fane-i luase nevasta și-l gonise din casă, se făcuse stăpân pe averea bătrânului și se lăfăia pe canapelele și în paturile lui. Așa ceva nu se uită și nici nu se iartă. Cumetrele se convinseseră, după multe tocmeli, că Salomia era mult mai vinovată ca pușcăriașul frumos din Cotroceni. Ea trebuia să sufere și să moară, sfârtecată de cuțite, pentru că-și bătuse joc de Hagiu și-l înșelase pe Fane și-l trădase, așa cum îl înșelase și trădase, numai cu câteva luni în urmă, pe gospodin Ivan. Aducându-și aminte

de intrigile și scornirile de atunci, Bica-mărunțica își dăduse seama c-o urăște și mai mult pe Salomia și regreta că nu făcuse din ea, în cele două variante pe care ni le povestise, adevărata ucigașe a ibovnicului din Cotroceni. Era cu atât mai convinsă, acum, că el murise fără vină, începuse să-l vadă altfel în amintire, în culori mult mai simpatice și înzestrat cu calități de suflet și de bărbăție mult mai alese. Oftase din adânc și cu atâta durere, îngânându-i numele, că Tinca oloaga își simțise ochii umezi. Nevasta lui Sile Vasile a mai oftat odată iar mumia din cărucior a mai șters o lacrimă de mila lui Fane – triste amândouă că mor bărbații falnici și rămâne pământul pustiu iar viața fără vise și fără speranțe. Se îndemna și se ajuta una pe alta să plângă.

Când le-am auzit jelind, mi-am înfipt degetele în păr. Știam că plânsul e molipsitor, că trece de la o vecină la alta și mi-era frică să nu pățim ca în ziua de pomină, când se adunaseră toate țațele, cumetrele și nevestele din mahala la noi în curte, să-l bocească pe gospodin, pe care-l bănuiau mort.

Sultana și Domnica, din fericire, ne-au salvat, la timp. Fetele de la bordel veniseră acasă cu altă poveste. Fane nu murise pe Grant sau la Ciurel, nici în casă, nici pe maidan și nici în cârciumă. Fusese ucis în Cotroceni de cineva, nu știau cine – pentru că Mieluș și mai ales mămica de la Scăricică fuseseră foarte scumpi la vorbă. Pensionarele prinseseră numai câteva șoapte, în trecere. Oricum, patroana de la bordel îl cunoștea pe Fane de când era băietan iar Sultana și Domnica nu puteau să-i pună cuvântul la îndoială, de dragul unei vecine durdulii și guralive, care stă ca o cloșcă în mahala, scornește tot ce-i trece prin cap și pe urmă minte de usucă pământul.

— Ce-are-aface, Sultano, ce-are-aface – se văicărise Bica-mărunțica, strângând-o de mână pe Tinca, să n-o lase singură să plângă – că nici minciuna la cu Cotroceni și nici palavrele mele nu-l mai învie pe Fane! Asta-i, soro, asta-i, că tu faci pe firoscoasa, da mortului puțin îi pasă acum, sărăcuțul, dacă și-a dat sufletul pe Grant, la Ciurel sau la Cotroceni. Of, spic mărunt, lume cum treci – și norocul mi-l petreci – spic mărunt și inimă...

Plânsese ca la înmormântare și cânta ca la petrecere.

CAPITOLUL IV

VIAȚA NOASTRĂ ERA CA DÂMBOVIȚA

Mă ascunsesem între cucutele de pe maidanul cu basculă, să fiu singur.

— Ce-o mai fi și asta – îngânasem, cu o liniște curioasă, zvârlită ca un văl peste frământările și presimțirile din mine – că Fane pune cruce vieții și eu abia o-ncep. Mumia din cărucior, care crede că viețile noastre sunt ca niște cutioare trase una din alta și puse cap la cap, ar spune că s-a rupt firul la el și l-am prins eu, să-l duc mai departe...

Fana, dacă ar fi fost lângă mine, să m-audă, cu siguranță că m-ar fi certat că mă iau după aiurelile unei bătrâne fără minte, în loc să fiu – cum mă învățase – deștept ca toți deștepții pământului. Nu știu ce i-aș fi răspuns dar nu-i mai puțin adevărat că sfaturile pe care mi le dăduse sub șopronul birtului, după isprava de la stăvilar, mă surprinseseră și mă întristaseră în egală măsură. Nu mai era tovarășa de jocuri și de gânduri întraripate, de revolte și dezgusturi, de odinioară. Luptase până atunci, alături de mine, să-și apere copilăria și sufletul de răutățile și nerușinările celor mari, scârbită – cum

eram și eu – de cumințenia lor fățarnică și tocmai acum, când o bănuiam mai strâns legată de inima și de gândurile mele începuse să-mi clatine credințele și încerca să mă convingă cumătră ca oricare alta din mahalaua cu nume rușinos – că suntem nevoiți să mințim, să ne prefacem, să fim ori să părem, cel puțin, asemeni tuturor, dacă vrem să ne bucurăm, de liniște și de o fărâmă de fericire – amara fericire a elanurilor sugrumate în noi și a îndrăgostirilor furișe, ascunse ca niște bube și nemărturisite ca niște păcate. Fuga ei de adevăr mă înspăimântase. Se făcuse o schimbare așa de prăpăstioasă în ea după întâia cuminecare în dragoste – și la ce mai era bună dragostea, care ar fi fost sfințenia ei, dacă ne fura cerul și picul de credință în frumos și adevăr – sau dădusem eu prea mare importanță unor sfaturi de copil speriat de răutatea oamenilor ori de tovarășe încercată, hotărâtă să se apere și să mă apere prin orice mijloace? Fana mă asigurase că la toamnă, când vom fi stăpâni pe casa și pe dumicatul nostru, n-o să ne mai împiedice nimeni să trăim așa cum ne-o place. Era vorba, prin urmare, de o renunțare vremelnică, de o prudență pe care mi-o impusese nu fără strângere de inimă. Uneori îi dam dreptate. Mi se părea c-o aud:

— Ce să fac, Puișor, că n-am mai văzut nebun ca tine! Dacă te lăsam de capul tău cu fluturași, ai fi fost în stare să le spui babacilor ce-am făcut la stăvilar și-acum ar fi fost vai de noi și de Puica, săraca!

Mă înfioram, gândindu-mă la mama și la răul pe care eram în stare să i-l fac și o binecuvântam pe Fana, mă uitam în ochii ei cu încredere și recunoștință, umilit ca un adevărat năpârstoc cu ciuf.

Alteori, însă, eram așa de copleșit de îndoieli, că nu mai voiam să știu de nimeni și de nimic. Nu apăram pe nimeni de necazuri și nu mă apăram cu atât mai mult pe mine, scuturându-mi toate visurile de frumusețe. Trăisem atâta vreme lângă Ivan, care pătimise și murise crâncen, pentru adevărul lui. Cum era să calc, nepăsător, peste pilda vieții și a morții lui? Cum era să mă despart de amintirea și de învățăturile lui? Puica nu știa ce-i minciuna. Tata nu mințise niciodată. Asta era mândria lor, reazimul și cununa existenții lor de puișori dragi pentru mine, de vecini respectați pentru ceilalți. O viață pe care o cârpești cu minciuni, fie și vremelnic, nu-și mai află rostul și culmile. Orice-i clădii pe minciună crește strâmb și așa rămâne. Mă răsuceam în iarbă, chinuit ori smulgeam cucuiele din pământ, supărat, bombănind, ca și cum ele erau vinovate că nu pot s-ajung la un luminiș. Oricum, Fana ar face bine să mă lase-n pace cu sfaturile ei ori să încerce să mă lumineze, să-mi spună mai limpede ce simte, ce crede, ce urmărește, că eu eram prost și nu deosebeam nimic bun și statornic, dincolo de adevărurile mele.

Căutasem un prilej, în ultimele trei zile, să rămân singur cu ea, departe de urechea atentă la orice șoaptă a mumiei din cărucior și de privirile bănuitoare ale Sultanei, care mă sfredeliseră de câteva ori, pline de mustrare dar nu reușisem. Voiam să-i mărturisesc deschis, cum făcusem întotdeauna, ce zbucium mă poartă pe toate cărările și nu mă lasă să dorm și s-o rog să-mi răspundă tot așa de sincer, ca să mă liniștesc. Vecinele, însă, se adunau la taifas toată ziua și întârziau câteodată până dincolo de miezul nopții, curioase să afle ce se mai aude cu asasinarea lui Fane,

cine era ucigașul și dacă a fost prins ori nu de comisari și procurori, când va fi înmormântarea și în ce cimitir au să-i sape groapa, cine o să plângă mai cu foc și o să aibă grija pomenilor. Era peste putință să faci un pas, fără să te vadă o cumătră ori să spui un cuvânt, pe care să nu ți-l audă cineva și să nu încerce să-i afle rostul. Fana, de altfel, părea tot așa de curioasă ca și nevestele și țațele strânse lângă pălimar, în jurul căruciorului din care Tinca domina pestrița și jalnica adunare.

Moartea împrumutase figurii pușcăriașului frumos din Cotroceni o lumină de taină și vis, care-i crescuse aureola și adâncise părerile de rău. Fane fusese pentru mulți din noi, până în noaptea crimei, un bărbat frumos și un bătăuș de neînvins, cunoscut în toate mahalalele prin petrecerile și faptele, lui sângeroase. Aflasem că-i generos, că se deosebea de ceilalți zurbagii de uliță prin mândria lui de staroste în tricou cu guleraș, al cuțitarilor, prin romantismul sufletului lui îndrăgostit de cântec, de flori și de femei frumoase, prin cavalerismul prietenului și dușmanului din el. Care-și respecta cuvântul cu o religiozitate egală. Ceva mai mult, începusem să-l iubesc și să-l respect pentru devotamentul pe care i-l închinase lui gospodin Ivan. Cu prilejul întâmplărilor neuitate din căsnicia lui Tino Stavros și din casa de scânduri. Fane însă, rămânea un pușcăriaș și o haimana plimbat în trăsura boierească a Salomiei și adorat de ea, cea mai frumoasă femeie din Grant și totuși haimana. Vorbeam de el cu o încântare în care se întrezărea toată setea noastră de aventură dar și cu un surâs impus, ascuțit în colțul gurii, de frică parcă să nu fim amestecați și noi oamenii cumsecade și serioși din mahala – în ceata lui de rătăciți și dezmoșteniți ai orașului, buni să bea pe veresie,

să cânte și să facă scandal, să trăiască de azi pe mâine ca niște câini fără stăpân – numai lene și stricăciune, numai fandoseli și sărăcie, plătind câteva zile de libertate cu luni întregi și grele de închisoare...

Abia acum aflam că Fane mai avusese o viață, că numai oamenii și nenorocul făcuseră din el un pușcăriaș și c-ar fi putut ajunge cineva în oraș, prin inteligența și prin averea pe care-o avusese, dacă nu i-ar fi stal împotrivă și cerul, cu toți sfinții lui surzi și pământul, cu toate răutățile lui. Dar, în ciuda ghinioanelor și-a loviturilor pe care le primise, fostul ibovnic al Salomiei nu sfărâmase cerul în el. Sultana nu pricepuse lămurit cum păstrase Fane cerul în suflet, pentru că mămica de la Scăricică rămăsese tot așa de scumpă la vorbă dar cumetrele căutaseră un rost pe măsura înțelegerii lor despre bine și rău. Se opriseră, după multă ciorovăială, la părerea că răposatul fusese un sfânt sau un fel de vrăjitor, care se arătase lumii într-un fel, în carne și oase, cu pantaloni, cu mustăți și tricou dar trăise și altfel, când nu-l vedea nimeni, dezbrăcat de cele pământești...

Fane-i mărturisise, lui Ivan, în timpul unei petreceri – erau în casa de pe Grant iar gospodin îi dusese Salomiei, ca în fiecare an, cu prilejul sărbătorilor, o pereche de papuci de casă că singura lui mare durere n-o să i-o cunoască nimeni, pentru că o sa ducă taina cu el, în mormânt.

Presimțise, de atunci, că o să moară în șanț, ca un câine și ridicase un colț al vălului:

— Ai să vezi, gospodine, după ce-oi muri eu, că nu mi-a fost viața în zadar, că n-am trăit numai pentru scandal și petreceri. Mi-am avut și eu bulgărul de soare, am îngrijit și am crescut și cu un suflet fraged. Sufletul ăsta o să-mi aprindă o lumânare la căpătâi...

Adevărul era în aceste cuvinte simple, de spovedanie în prag și numai prin ele s-ar fi putut limpezi taina.

Vecinele din sobor, însă, erau prea curioase și atotcuprinzătoare cu gândul dar mai ales cu fantezia, ca să dea prea mare importanță unei mărturisiri ce nu încurca realitățile în vrăjitorie și nici nu arunca o lumină de mister peste existența unui om cu puteri supranaturale, din moment ce trăise două vieți odată și trecuse printre noi, fără să știm, ca o umbră sau ca un mag.

Șari, care descoperise odată că sufletul de marinar al feciorului ei Axinte trecuse în explorator englez de care vorbiseră ziarele în ultimele luni, era convinsă acum că și pușcăriașul frumos din Cotroceni fusese „un om cum nu se mai află", că era ceva de care numai o bătrână ce trecuse prin multe și auzise și mai multe, ca ea sau ca Stanca Roiba, ca Smochina sau Tinca, ar fi putut să se apropie, să „miroasă cum și ce fel."

Le lăsasem să se frământe și să se certe, să răstălmăcească orice cuvânt, orice șoaptă prinsă din fugă, orice scornire de țață fără somn și de cumătră fără treburi, în toate felurile. Știam că sunt în stare să creadă orice, afară de adevăr.

Veștile aduse de Sultana și Domnica din oraș, în fiecare dimineață, erau din ce în ce mai precise. Un motiv serios, pentru vecine, să nu le mai asculte cu interes, cum nu ascultaseră nici amănuntele scrise în jurnal. Ele știau sigur și mai dinainte, fără să plece din mahala, că moartea lui Fane pasiona tot orașul – că în tramvai, pe stradă în cârciumi și în cafenelele cele mai luxoase, nu se vorbea decât de el, de împrejurările în care murise și de viața lui așa de zdruncinată și de curioasă – că nu era salon și nici casă cu

fete, în care figura lui să nu fie evocată cu melancolie și nu fără lacrimă – că leșinase o boieroaică la Șosea, în trăsură, aflând că murise Fane și că erau foarte multe cucoane dar și câteva patroane de bordel din centru, pentru bărbați subțiri și bogați, care știau o mulțime de întâmplări cu pușcăriașul frumos din Cotroceni, de pe vremea când era mai tânăr și se plimba pe calea Victoriei cu muscalul, cu câinele mops la picioare și ținut de curelușe.

Toate, însă, erau nimicuri ori farafastâcuri de coconet cu lustru și de bogătașe cu osânza strânsă în corset și ascunsă în mătăsuri, în panglicuțe și dantele.

Aflaseră, de la alții ori descoperiseră ele – ca nevestele și bătrânele din mahalaua cu nume rușinos, bunăoară – că Fane avusese mai multe vieți și că se jucase cu ele, după cum îi plăcuse, cum te-ai juca, să mai omori timpul, cu bilele de la biliard? Nu. Bănuiseră ele, cel puțin, că pușcăriașul din Cotroceni își lăsa umbra acasă, să n-o sperie pe Salomia, când sta cu ea la masă ori că-și părăsea făptura culcată lângă ibovnică și pleca numai cu umbra, nevăzut, nesimțit, prin mahalale și îndeosebi prin locuri necălcate de picior omenesc? Nu. Pricepuseră ele cum putuse Fane să moară – în același timp și tot de cuțit și pe Grant și la Ciurel și în Cotroceni, în salon, pe maidan și în cârciumă? Nu. Atunci? Nu erau altceva, toate laolaltă, decât niște proaste iar Șari se mira că o fată deșteaptă și simțitoare ca Domnica ori Sultana sta să le asculte palavrele...

Cumetrele se înduioșaseră, totuși, aflând că Mieluș lipise pe geamul dinspre stradă al bordelului o hârtie scrisă migălos, cu un băț de chibrit muiat în cerneală, prin care anunța onorata clientelă că „Vineri nu lucrăm fiindcă ne ducem cu fetili la Fane să-l îngropăm". Se zvonise că și

celelalte case cu fete din oraş vor fi închise atunci. Salomia, care-şi vânduse cerceii, inelele şi rochiile, ca să-i facă fostului ibovnic o înmormântare demnă de el şi de marea ei durere, amânase dinadins trista ceremonie. A patra zi era sărbătoare. Săracii şi desculţii mahalalelor erau liberi şi puteau să vină în număr cât mai mare. Cineva aflase chiar de la boieroaica din Grant că o să fie două pomeni – una în Cotroceni şi alta la cimitir cu orez cu lapte şi scorţişoară, cu vin mult şi colivă presărată cu bomboane de cofetărie, cu mere creţeşti şi cornuri cu nucă sau miere, cu o băncuţă legată în colţul batistelor de olandă şi lumânări mari, să le ţină flacăra pe tot parcursul. Cămăşile de mătase şi hainele celui mort vor fi împărţite, de asemeni dar numai între foştii lui tovarăşi de pe trecere, câte doi sau trei ori patru din fiecare mahala.

Singure tricourile lui, în pătrăţele şi cu guleraş, cum nu mai purtase nimeni în oraş, vor fi păstrate de Salomia. Sufletul lui Fane rămăsese, pentru ea, în culorile şi în ţesătura lor măruntă, cu fire tari şi strălucitoare, ca de patrafir. Cum s-ar fi putut despărţi de ele? Avea să le păstreze pe toate, ca pe nişte odoare, să i se pară că-l aude pe Fane cântând când le-o atinge ori le-o privi numai iar când o fi să moară, o să lase cu jurământ să fie îngropată cu ele, ca să treacă în lumea cealaltă odată cu sufletul lui şi pentru totdeauna legată de el.

Bica-mărunţica uitase că o clevetise până atunci, c-o învinuise de trădare şi-o acuzase că luase parte la asasinarea lui Fane. Ştersese o lacrimă cu podul palmei, ascultând şi suspinase.

— Săraca, soro! Sărăcuţa de ea! Ce crezi? Durere mare. Nu-i de loc uşor să-ţi omoare duşmanii, nu i-ar mai răbda sfântul şi pe-ai ei şi pe-ai mei, o mândreţe de bărbat şi o grădină de ibovnic ca Fane...

Plânsul, firește, tot în cântec trebuia să crească:

— Of, spic mărunt – lume cum treci...

Mi-a venit să râd şi m-am ridicat de pe scăunel, să-i strig în faţă că-i prefăcută şi rea, că-i un păcat să-şi bată joc de durerea Salomiei cu suspinele şi cu ofurile ei de cumătră fătarnică dar mi-am simţit ochii plini de lacrimi, fără veste şi am fugit în casă, lângă Puica, să-mi culc fruntea în palmele ei şi să plâng în neştire.

— Ce-o mai fi şi cu viaţa asta a noastră, mamă? Că vine de unde nu ştim, pentru ceva pe care nu-l ştim şi curge mereu, ca o Dâmboviţă murdară şi ca un Argeş, spre o Dunăre pe care n-o ştim...

CAPITOLUL V

FLORI ȘI TRISTEȚI PENTRU MORȚI ȘI VII

Vineri era sărbătoare, în adevăr dar fabricile și atelierele lucrau. La magaziile de mică și mare viteză și în triaj, de asemeni, se încărcau și se descărcau mărfuri.

— Se vede că sfântul ori sfânta de azi – murmurase Bimbirică socialistul, scuipând printre dinți și departe, cu ciudă – nu se bucură de prea mare cinste din partea capitaliștilor. Să-l îngroape, mă, pe Fane și să nu fim acolo! Să se ducă șapte mahalale și noi să lucrăm! Ptiu, că asta nu mai e libertate și egalitate!

Lucrătorii, hamalii, ucenicii și căruțașii înjurau și nu știau cum să se împartă, să plece la înmormântare dar să nu lipsească de la muncă. Sfatul bărbaților nu ținuse mult. Hotărârea pe care-o luaseră delegații trecuse din om în om, cu repeziciune, ca o poruncă. Bătrânii vor rămâne în fabrici. Tinerii vor lipsi după prânz, cu sau fără voia meșterilor și orice s-ar întâmpla, oricât de aspre vor fi mustrările de mâine și oricât de usturătoare amenda scăzută din gologanii puțini de sâmbătă seara, când vor primi leafa. Cine crede că n-o să

fie prins, poate să intre în fabrică și să lase marca la tablou – semn că-i prezent - dar pe urmă e dator să sară gardul din fundul curții, spre linia ferată și s-o ia spre Cotroceni, în fugă, să-i ajungă pe ceilalți tovarăși. Ar fi mai bine, însă, să se poarte toți ca niște băieți cinstiți: lipsesc și gata, că sunt mulți și n-o să aibă fabricanții ce să le facă.

Puișor ar fi vrut să meargă la înmormântare. Sfârșitul lui Fane îl impresionase. Ne vorbise despre el, într-o seară, simplu dar cu atât mai frumos, mai sincer. Numai moartea lui Ivan îl duruse așa. Fane fusese un om rar. Risipit și destul de hai-hui, când nu mai încăpeau necazurile în el dar plin de omenie, serios și statornic, îndrăgostit de adevăr și de frumusețe. Aveai mai multă încredere în el decât în cumpăna dreptății, de la tribunal. Un ins ca el n-o să întâlnim la fiecare pas. Din nefericire, moartea se împiedicase, în ultima vreme, numai de oameni aleși. Era un semn rău și o mare tristețe, că ne rămânea viața din ce în ce mai săracă, mai lipsită de o mână ce ți se întinde frățește și de o privire curată, aplecată asupra durerii – prin urmare, mai searbădă și mai fără rost...

Când a înțeles că și mama vrea să-l întovărășească la Cotroceni și de acolo, prin oraș, la cimitir, Puișor a tresărit și-a schimbat vorba.

Știa bine că drumul de la o margine la alta a orașului, prin căldura, prin praful și forfota de la înmormântare, are s-o oboseasca peste măsură. Mult mai târziu, cum sta culcat în pat, cu mâinile sub cap, tata a început să caute motive de renunțare. Ca orice lucrător bătrân, trebuia să stea la fabrică. Așa era poruncă de la cei mulți și tineri. Se putea să nu-i asculte? Pe lângă asta, el nu mai era în putere, ca altădată. S-ar desface din toate balamalele, dacă ar merge la Cotroceni, unde ar trebui să aștepte în picioare o oră

sau mai mult, până ar porni cortegiul. Ca să plece tot pe jos în urmă, după dric, prin arșița soarelui, de „unde și-a-nțărcat diavolița pociturile" până „unde și-a dus mutu iapa", i se părea o adevărată faptă de om nebun. Firește că Puica era sănătoasă și voinică și nu i-ar fi fost greu să bată câmpurile, șoselele, bulevardele și străzile, ca o Fană fără astâmpăr și poate mai rezistentă ca ea dar la el nu se gândise mama, că-l uită singur acasă, trist ca orice bătrânel părăsit? Nu era mai bine să-i lase pe cei tineri s-o ia razna pe coclauri? Fără îndoială că și Puica și Puișor erau curioși să vadă înmormântarea și că era creștinește să-i ducă o floare lui Fane.

Mama stăruise chiar:

— Lui, care a iubit așa de mult florile...

— Tocmai, Puică – recunoscuse tata – nici eu n-am zis altfel. Flori să-i ducem, cât mai multe și să-i aprindem o lumânare la groapă, să i-o înfigem în pământ și să-i rămână acolo, s-o aibă tovarăș – că tare greu trebuie să-i vină mortului, mai ales în prima noapte, când se pomenește singur. Numai că, pentru atâta lucru, nu face să ne rupem oasele pe toate drumurile. Uite ce zic eu, Puică. Sigur, numai dacă-ți convine, că eu nu te opresc să te duci. Stau la fabrică, după prânz, până la cinci. Matale începi să te îmbraci, să zicem, de la patru, ca să fii gata la cinci. Viu să te iau la brațoletă, dăm o fuguliță până-n bariera Griviței, așteptăm înmormântarea – că până la cinci nu ajung ei acolo, cât au de ocolit cu dricul – și pe urmă o luăm iavaș-iavaș, odată cu ceilalți, spre cimitir. S-a făcut. Puică, ori...?

Mama îl ascultase tăcută. Numai buzele îi tremurau. Simțise că Puișor o minte. A încercat să râdă și să se prefacă, la rându-i dar glasul i-a șovăit, ca și cum ar fi venit din ceață.

— Bine, bunătate, bine – așa o să facem...

Cumetrele și țațele din mahala, însă, nu se împăcaseră tot așa de ușor. Se sfătuiseră din ajun. Stabiliseră, cu migală, toate amănuntele: cine o să ducă buchetul până la Cotroceni, cine o să intre cu el în curte și ce țață, fără îndoială una bătrână, o să-l depună pe catafalc. Mai era un amănunt, destul de important: cine și cum o să-i spună Salomiei condoleanțe, în numele femeilor din mahalaua cu nume rușinos. Și încă un amănunt, tot așa de important: au să plece spre Cotroceni pe calea Plevnei, pe linia ferată sau peste maidane? Se despărțiseră înțelese de minune, în toiul nopții dar a doua zi, de dimineață, se sfătuiseră din nou și mai serioase, cum erau și problemele ce le adunaseră, grijulii și numai șoaptă și neastâmpăr, la poarta Paulinei cu pistrui. Cum avuseseră multe de vorbit și mai ales de precizat – ca să nu mai fie niciun motiv de nemulțumire și de supărare, oricât de susceptibilă ar fi o cumătră sau alta – se risipiseră pe la casele lor aproape de ora prânzului, hotărâte să se întâlnească la pompa de apă peste-o oră, ca să plece la înmormântare în grup și demne, cu gura strânsă, cu umbreluța într-o mână și coada rochiei prinsă în alta, ca niște cucoane. N-o să țină niciuna, însă, pumnul strâns pe mâner și adus în șold, ca pe vremuri, pentru că nu mai era la modă. Bica-mărunțica le arătase cum să prindă umbreluța cu două degete, cât să îndoaie brațul și la ce depărtare s-o poarte de corp. Le asigurase că așa umblau boieroaicele, la centru și le convinsese, după ce se jurase pe tinerețe și pe odihna morților ei, că n-are niciun interes să le mintă.

Fabricile fluieraseră fără un sfert. În urmă, pentru începerea lucrului. Ora trecuse de mult. Numai Raliță aștepta la pompa de apă, îmbrăcată toată în verde și înfoiată

ca o varză, ca să-și merite porecla. Venise de mult. Se uita înainte și parcă peste case și oameni, cu umbreluța ținută numai cu două degete de mâner, cum era moda acum.

Varlam, care sta sub șopron și se uita de mult la ea, se mira.

— Măi să fie – strigase el spre Criste că așa drăcovenie n-am mai pomenit! Mă, vericule, i-o fi-nțepenit gâtul sau nu mai catadicsește să se uite la niște jerpeliți ca noi pentru că-i gătită și se crede cucoană? Mi-e frică de jupânu, c-altminteri aș face-o paparudă? Numai așa, de boală...

Ralița i-ar fi răspuns imediat, cu ocări și spurcăciuni, să-i piară pofta să mai facă glume proaste ori să fie obraznic cu o bătrână respectabilă dar tocmai atunci o văzuse venind pe Bica-mărunțica. Strânsă în corset și gătită toată numai în panglici colorate viu și daniele, ca o brezaie, nevasta lui Sile Vasile se apropiase de Ralița cu pasul mic și repede, pudrată și transpirată, plină de necaz și tremurând de revoltă. Venise târziu pentru că, în drum spre pompa de apă, se oprise pe la țațele și cumetrele din sobor. Niciuna nu era gătită și gata de plecare, cum se învoiseră. Una n-avea putere să-și strângă singură corsetul. Alta se pomenise fără șireturi și căutase niște sfori, să le dea cu vax și pe urmă să le petreacă în cruce prin găurile multe ale ghetelor. Floricica nu-și găsise încă pălăria cu funde de catifea și păsărele, cum se purtase în tinerețile ei iar Paulina cu pistrui umbla disperată după un ac și un fir de ață galbenă, că i se tăiase rochia de cașmir la subsuori, de vechime și de sudori. Șari, ca să fie mai cu moț, sta pe marginea patului, strânsă în corset și cu fusta în brațe și-l plângea pe Axinte, îndurerată că feciorul ei nu trăise cel puțin cât Fane și nu avusese noroc de înmormântare faimoasă.

— Ce să spui, cumătră Raliță, lume nebună și femei fără rost la casa lor, cum s-ar zice.

Bica-mărunțica scăpase de mustrări dar celelalte țațe și cumetre din sobor – pe rând, cum veniseră – fuseseră luate în primire de Ralița. Bătrâna le certase că n-au obraz și nu sunt paroliste, ca niște cucoane adevărate. Fiecare încercase să se apere, invocând fel de fel de motive, toate mincinoase dar prietena gravă și înfoială le amuțise cu o dojană sau numai cu o privire piezișe și tăioasă.

— Voi și cucoane! Mă miram...

Larma se potolise, în cele din urmă. Țațele și cumetrele ar fi dat semnalul de plecare dar Ralița era prea supărată și așteptase prea mult la pompa de apă, ca să nu merite o satisfacție. Cum se învoiseră? Să meargă spre Cotroceni prin calea Plevnei? Să-și pună toate pofta-n cui, că ei nu-i mai convine învoiala asta.

— De ce?

— Uite-așa, de gust! Să-mi fac și eu mendrele cu voi, sări-v-ar! Na, să vă-nvățați minte, altădată, că nu-i nimeni râsul vostru, să-i intre os prin os și să-i amorțească mâna cu umbreluța, stând ca o santinelă în soare, mai bine de-un ceas. Asta-i: ori mergem pe șină, cum îmi place mie ori...

Le lăsasem acolo, guralive și numai sudori și necaz că s-a găsi o nebună, ca Ralița, să le strice rosturile tocmai atunci, cu fandoselile ei de neînțeles și plecasem spre linia ferată, cu Fana de mână, amândoi gătiți și pieptănați de mama, care ne rugase să fim cuminți, să nu ne hârjonim și să nu cântăm, că nu se duce nimeni la înmormântare ca la nuntă, oricât ar fi el de năpârstoc cu ciuf. Să nu rupem lumânările, mai ales și să nu punem buchetul sub braț, ca pe un pachet, că mototolim garoafele sângerii și le scuturăm.

Fane iubise foarte mult florile și s-ar fi supărat, mort cum era, dacă nu i le-am fi pus la catafalc cum le cumpărase Puica, proaspete și numai mireasmă. Fana era așa de pătrunsă de sfaturile bătrânei că nici nu se uita la mine. Mergea cu pasul egal și privea înainte, serioasă, peste oameni și maidane, ca o Raliță tânără și drăgălașe. O urmăream cu coada ochiului și-mi venea să râd, s-o prind în brațe și să-i strig că mi-e dragă dar mi-era frică să nu fac o mișcare greșită, să rup lumânările ori să risipesc garoafele pe jos și să le calc în picioare. Mă stăpânisem. Năpârstoc cu ciuf eram, hai-hui la cap recunoscusem de mult că sunt dar pe Fane nu voiam să-l întristez cu o lumânare frântă și cu câteva flori strivite și pline de praf – dacă mai putea să fie tristețe, cum ne asigurase Puica, dincolo de prag.

Pe maidan ne întâlnisem cu ceata plozilor din mahala. Mitiță, Gioală și Popândău adunau mușețel iar Savu și Niculiță măsurau o palmă și încă una, sub floarea cu puf violet și retezau tulpina mărăcinilor cu briceagul. Singur Robu, care era ciung, fusese scutit de corvoadă. Ca să le fie totuși folositor, feciorul beției căuta sforicele și fire de tei, să aibă ceilalți cu ce să lege buchetele. Mă oprisem, cu Fana alături și tot așa de înduioșată și mă uitam la ei, fără cuvânt. Foștii tovarăși de joacă, pe care-i uitasem. Flori de mușețel, umile, fără strălucire și tulpini numai de ghimpi, de mărăcini – singurele frumuseți ale maidanelor, unicele podoabe ce ne încântaseră privirile. Niciunul din ei nu le uitase și nu le ocolise. Ce-ar fi putut să ducă mai frumos, mai scump, mai rupt din viața și din sufletul lor, decât florile unei copilării fără soare, fără adăpost și fără noroc? Ce gust avusese Puica, să mă gătească și ce rost mai aveau garoafele alese, țanțoșe parcă și obraznice, din mâna Fanei? Eram

sigur că Fane o să se bucure mai mult de darul lui Gioală sau al lui Niculiță, decât de buchetul pe care nu-l culesesem și nici nu-l cumpărasem noi, cel puțin.

Am strigat de sus, de pe malul liniei ferate, cu brațele deschise larg:

— Fraților!

Plânsul se împletise, în mine, cu bucuriile și mustrările.

— Mă, plozii maidanelor! Frații mei, lua-v-ar dracu și pupa-v-ar sfinții!

Foștii tovarăși de joacă ne-au înconjurat cu țipete vesele, sărind într-un picior și agitând mărăcinii în mâini, ca niște sălbatici. Fana se uita în pământ, înduioșată ca mine. Ar fi fost destul un singur cuvânt, ca să aruncăm gătelile de pe noi, să uităm în iarbă lumânările și garoafele și să ne năpustim în goană peste maidane, ca odinioară, dornici de nebunii și de isprăvi mai nebunești, fericiți că suntem liberi și-a mai rămas soarele pe cer, numai pentru noi – ca un zeu al celor năpăstuiți de toamnă, pătrunși de ploi și biciuiți de vânt. Fana, însă, mă privise speriată. Puica ne rugase să fim cuminți. Garoafele erau de la ea. Trebuia să le ducem la catafalc și să aprindem, o lumânare, în numele ei.

Avea încă o dată dreptate.

Să tacă sufletul, că altminteri îi pune cumințenia lumii botniță...

Plecasem în ceață, gălăgioși. Podul de fier, de peste gârlă, era aproape. Nu era departe, de acolo, nici bariera de la Cotroceni.

Ne uitam în vale, cu palma dusă streașină la frunte, să nu ne doară ochii de soare. Vedeam departe, spre Grant, spre Ciurel și Giulești iar în partea cealaltă, spre grădinile de zarzavaturi, până dincolo de podul de la Sfântul Elefterie.

De pretutindeni, ca într-o procesiune se îndreptau pâlcuri de mahalagii, de golăneți și târgoveți, de plozi și bunici în baston, spre Cotroceni. Toți cu flori și lumânările în mână, îngânduraţi toți și pătrunși parcă de sfințenia ceremonialului spre care porniseră. Numai câinii rămăseseră prin mahalale, ologii ca Tinca și bolnavii ca Puica ori lucrătorii capabili de orice renunțare, ca tata. Bisericile își amestecau dangătele. Parcă se prinsese de fiecare limbă de clopot un hulub alb – sau un îngeraș, cum bănuia Niculiță – și se legăna: bang, bang – rar...

Ne înfioram și uitam de joacă și de glume, cu cât ne apropiam mai mult de casa cu doliu mare la poartă – ca și cum ni s-ar fi lăsat pe suflet o ceață din ce în ce mai rece și mai deasă.

Haimanalele din Grant trecuseră în grup, în pantaloni negri și tricou, cu haina aruncată numai pe un umăr, cum o purta și Puișor, toamna, când pleca la fabrică și era frig.

— Mi-a spus nenea – șoptise Gioală, îngrijorat parcă să nu tulbure liniștea ce ne înconjura – că și alte haimanale, din alte mahalale, de la Obor și de pe Filantropia ori din Pricopoaia, au să vină tot așa, în tricourile lor, cum i-a plăcut lui Fane să-i vadă, să petreacă și să se bată cu ei.

Când am ajuns lângă bisericuța de dincolo de podul de fier, ni s-a părut că auzim undeva lăutarii cântând și ne-am oprit tresărit, miraţi că s-ar puica găsi un nebun sau un nesimțitor cu gust de petrecere, în atmosfera aceia de tristețe și reculegere.

Savu, care coborâse în fugă poteca, spre cârciuma din fața pompei cu apă, ne făcuse semn să venim repede.

— Drăcovenie mare, mă – ne strigase el, de departe – să vezi și să nu crezi...

Hagiu, bărbatul Salomiei, era în cârciumă. Bea de mult. Sta singur la o masă. Vioristul îi cânta la ureche. Bătrânul asculta întunecat un moment, ca și cum melodia ar fi răscolit în el toate durerile și umilințele. Da paharele peste cap, unul după altul. Vinul i se prelingea din gură pe gât, pe cămașă, în sân. Lovea cu pumnul în gol, ridicat în picioare și clătinat, împleticit, holbând ochii la lăutari.

— Cântă, mă, să mă pot bucura! Cântă, mă, s-audă Fane și să moară înc-odată, de necaz, că destul și-a bătut și el joc de mine, fi-i-ar țărâna ca o piatră de moară pe inimioară! Cântă, mă, să mă bucur și să joc...

Hagiu ducea mâinile ia spate, se îndoia de mijloc și încerca să bată pământul în ritmul cântecului repede și săltăreț dar picioarele-i erau nesigure, șovăiau, se îndoiau de la genunchi. Bătrânul se rostogolea printre scaune și bălăbănea brațele în toate părțile, urlând.

— Cântă, mă, că destul bocește Salomia...

Revoltat, Mitiță se sfătuise cu tovarășii să intre în cârciumă, să-l scoată pe Hagiu în cârcă și să-l dea rostogol pe malul gârlei, până-n apă ori să-l bată până s-o dezmetici și i-o pieri pofta să se bucure de nenorocirile altora.

— Nu așa, fraților. Să nu ne amestecăm Au trecut pe aici și alții, mai în putere și mai bătrâni ca noi și nu s-au amestecat. Haimanalele din Grant au întors capul și au plecat mai de parte. Toți au înțeles că e o durere și asta care țipă în scârnăviile pe care le face Hagiu. Și dacă-i durere, cum să ridici piatra ori să dai cu pumnul? Mai bine să întoarcem și noi capul...

Plecasem, alături de ei, spre casa cernită și spre adevărata viață a pușcăriașului frumos din Cotroceni.

FANE CAUTĂ DRUMUL INIMII

CAPITOLUL VI

FLĂCĂRILE SPĂLĂ DURERILE

Brudă venise în Cotroceni pe vremea apelpisiților, urmat de Cipric, o slugă bătrână și de Doda, o rudă îndepărtată și tot așa de bătrână, care-i purta feciorul în brațe.

Se zvonise printre mahalagii, destul de puțini atunci și amestecați cu toate neamurile de grădinari și de salahori, că Brudă fusese florar la Herăstrău. Un moș al lui, venit în țară în timpul nemților cu coadă, primise o palmă de pământ pe malul lacului de la voivodul Alexandru Ipsilante, aproape de acareturile lui strălucitoare de dincolo de ostrov, făcute din lemn și în stil turcesc. Se pare că fusese dorința frumoasei și singuraticei Doamne a stăpânului țării să aibă un meșter florar în apropiere, care să presare culori, frăgezimi și miresme pe malurile năpădite de buruieni și de sălcii și să-i trimeată în fiecare amurg, când se plimba în luntre, în timp ce meterhanelele cântau prin boschete, buchete și cununi, să împodobească jupânițele tovarășe cu ele ori să-și mângâie și să-și înviioreze tristețile.

Murind, Bruder de atunci îi lăsase unicului fecior – căruia cunoscuții îi spuseseră Brudă, pentru că li se păruse mai frumos și mai românește așa – o avere agonisită prin muncă și cumpătare și o pasiune la care nu avea să renunțe până la moarte: florile. Căsătorit din dragoste și fericit că are pentru cine se trudi, mai ales de când Fane începuse să gângurească în leagăn, alb și bucălat, cu ochii mari de odraslă adorată, Brudă muncise din zori și până la apusul soarelui, printre fluturi și albine, alături de slugi și aplecat cu grijă de stăpân peste răsaduri. Primăvara, vara și toamna, sub ochii lui desfătați de forme și culori, răsăreau din pământ și se aplecau, în adierile ușoare, potirele crinilor și clopoțeii minusculi ai lăcrămioarelor, zambilele albe și roz, zarnacadelele, bujorii palizi ori înflăcărați și panselele catifelate, mușcatele sângerii ori feciorelnice, iasomia, măghiranul și rosmarinul, garoafele îmbătătoare și dăliile elegante și melancolice, cercelușii jucăuși, cameliile exotice, crizantemele decorative și tufănicile surori, galbene, împurpurate sau violete. Grădinarul le apăra de buruiana vrăjmașe, sta de vorbă cu ele și le dezmierda ca pe niște ființe plăpânde, având impresia – uneori – că le simte tresărind și le aude șoaptele.

Nevasta, copilul și florile erau unica lui încântare – singurul lui rost în lume.

Viața se arătase milostivă, la început, cu singuraticul de pe malul lacului. Fericirea, însă, fusese vremelnică.

Doda și Cipric nu avuseseră curaj să-l întrebe pe stăpân ce se întâmplase, în noaptea când îl găsiseră plângând și umblând prin odăi, cu Fane în brațe. Nici el nu le spusese. Ruda și sluga tot așa de bătrână și de credincioasă înțeleseseră, însă, că ocheadele lui musiu Căliman nu

rămăseseră fără răspuns și că darurile și jurămintele lui de papugiu o încântaseră așa de mult pe frumoasa și ușuratica stăpână, încât își părăsise copilul și cuibul cu flori și belșug, de dragul unei aventuri.

Brudă căutase o minciună pentru oamenii de curte și pentru cei câțiva vecini, curioși să afle ce-i cu nevasta lui, de ce nu mai apare ca altădată în cerdac, sprintenă, cântând și se hotărâse să-și tacă durerea, s-o ascundă. Câteva săptămâni încercase să uite totul prin muncă. Florile, însă, nu-l mai încântau ca odinioară. Parcă nici nu mai erau așa de fragede și de parfumate. La ce bună era și truda lui de fiecare clipă și pentru cine, de dragul cui să mai adune giuvaericale și mătăsuri, bani de aur, șaluri și macaturi de Brusa, cu ciucuri venețieni ori nimicuri de sidef și pietre rare, în sipeturi și casete, pe cornurare și policioare? Dacă n-ar fi fost Fane, cu siguranță că și viața i s-ar fi părut tot așa de goală și de zadarnică. Se întâmpla uneori să surâdă, urmărind o albină cu zborul ca un fir de aur împletit printre razele soarelui sau ascultând o glumă cu haz, spusă de un țigan mucalit dar când urca scările spre cerdac, în fiecare noapte ori intra în odăi, se întunecau în el și gândurile și ochii albaștri, de făptură voinică, blândă și bălaie. Fiecare lucru din casă, la orice se uita, pe orice vrea să pună mâna, îi aducea aminte de fugara cu numele uitat, din clipa când o întâmpinase în prag, mire transfigurat și-i spusese Kiramu – doamna, stăpâna mea, pe înțelesul miresei cu strămoși levantini, înstăriți în principate ca toți ișlicarii de căpătuială. Rar, când îl fura somnul, se visa urmărit de vedenia celei plecate, cum lăsase scris, pentru totdeauna. Deseori, cum sta cu ochii pierduți în gol, lângă patul băiatului, i se părea c-o vede umblând prin odăi, c-o aude strigându-l. Tresărea

și se uita în toate părțile, pleca dintr-o încăpere în alta și-o chema pe nume.

Doda și Cipric ascultau, încremeniți în prag ori se închinau, să gonească sfinții din cer duhul rău, cuibărit în casă dar mai ales în sufletul stăpânului.

Brudă continuă să-și poarte singur povara pe umeri. Nu-și împărtășise încă nimănui durerile și bănuia că nu-i cunoaște nimeni, frământările și spaimele de fiecare noapte. Erau destule semne, însă, pentru slugi și pentru oricine se apropia de el ori sta să-l asculte, că se clătinase ceva în inima și în gândurile lui. Umbla fără rost printre răsaduri, începea un lucru și uita de el, încerca să atingă o tulpină fragedă dar mâna nesigură, fără îndemânarea de altădată, o rupea ori o smulgea din pământul negru și afânat. Se supăra și striga la oameni, le da porunci peste porunci și toate nepotrivite și pleca necăjit, clocotind, pe malul lacului, peste poteci și printre scorburile de salcie pletoasă, să-și piardă urma odată cu cele din urmă clipe de liniște.

Cipric umbla toată noaptea prin stufăriș și printre buruieni, să-i afle ascunzătoarea și să-l roage să se întoarcă la curte, că slugile nu erau vinovate, că florile erau tot așa de fragede și înmiresmate, că rosturile vieții și cele gospodărești, de asemeni, nu se schimbaseră dar se petrecuse ceva, era o vraje sau numai o părere, care-l făcuse pe stăpân să vadă ce nu era ori să simtă ceva pe care socotea că-i bine și folositor să-l închidă în inimă, cu toate zăvoarele stăpânirii de sine.

Florarul asculta nemișcat, tăcut, cu ochii în pământ și pleca spre casă, docil, cu țiganul după el dar a doua zi îl scoteau din fire alte nimicuri. Pusese mâna pe bici, în ultima vreme – el care nu știuse, până atunci, decât să cânte și să surâdă, bun, blând, împărțind munca și bucuriile cu

lucrătorii, cu oamenii de curte și cu rudarii de la bordeie laolaltă.

Doda se sfătuise cu Cipric, într-o înserare și se hotărâseră să înfrunte mânia stăpânului, orice s-ar întâmpla cu ei, în urmă. Erau datori să încerce să-l scape de năpastă. Viața și munca, alături de el începuseră să fie un chin. Câțiva rudari își luaseră lumea-n cap. Lucrătorii se împuținau. Plecaseră la alt stăpân, oricare, de oriunde, numai să scape de prigoană. Răsadurile rămăseseră de izbeliște. Buruiana o să înăbușe, în curând, florile puține și n-ar fi fost de mirare s-ajungă și casa cu odăi multe și pline de odoare, o ruină. Bătea vânt de pierzare. Blestem era sau poruncă de la cel de sus, care vrea să le pună sufletele și credința la grea încercare? Orice-ar fi fost, un stăpân ca Brudă trebuia să vadă limpede, să citească în el și în semne, să pună binele și răul în cumpănă, ca să știe cum să lupte cu iasmele întunericului, cu ispitele lor ori să-și caute un reazim lăuntric, să nu-l mai clatine nicio lovitură de sus, nicio furtună.

Fără îndoială, nu era de loc ușor pentru el să trăiască singur și să asculte cum îi cântă urâtul în inimă, ca o bufniță, mai ales după ce-și făcuse din fosta nevastă o icoană și-și împodobise casa, zilele și nopțile cu ea dar – socotiseră ruda îndepărtată și sluga bătrână – renunți și la icoane, uneori iar pe fugari îi plângi și pe urmă-i uiți, ca pe morți. Nu era creștinește și nici faptă de om sănătos să spulberi munca înaintașilor în vânt, să osândești oamenii din jurul tău la bătăi, la sudălmi și lipsuri, să faci o păragină dintr-o mândrețe de grădină și dintr-o curte boierească și să dărâmi cerul și pământul peste tine, numai de dragul unei făpturi ușuratice, care a dovedit, plecând, că nu merita nici lauda și nici iubirea ta statornică și pustiitoare. La urma urmei,

usturătura dragostei neîmplinite sau înșelate se vindecă prin altă dragoste, mai norocoasă. Femei frumoase ar fi întâlnit pe toate drumurile, dacă ar fi dus dorul frumuseții ce-l părăsise. Nu era greu, mai ales pentru un bărbat ca el, să-și găsească o tovarășe credincioasă, bună, harnică și gospodină, sprintenă și numai cântec. Pe lângă asta, dacă viața lui și norocul celor ce-l înconjurau nu mai avea niciun preț, cu ce era vinovată odrasla din leagăn să plătească ticăloșiile celor mari? Florarul era dator, cel puțin față de Fane, să se rupă din vârtej, să se smulgă din rătăcire, să învingă durerile nemărturisite din el și să-și croiască alt drum.

Cipric își așteptase stăpânul în capul scărilor și-i vorbise liniștit, fără înconjur, cu o căldură învăluitoare în glas și c-o înțelepciune de bunic. Nu-i ascunsese nimic, nici nemulțumirile celorlalți și nici temerile și presimțirile lui. Nu șovăise să-l mustre și să-i dea sfaturi, cu toată simplitatea lui de slugă bătrână dar și cu neînduplecata lui voință de a-l scăpa de năpastă.

Brudă îl ascultase cu răbdare, cu o încredere din ce în ce mai evidentă în privirile înseninate. Nevoia spovedaniei de la o inimă la altă inimă de frate a crescut pe nesimțite.

Florarul mărturisise că încercase să-și uite nevasta. Firește că nu era Kiramu singura frumusețe a pământului. Nici nu se întrebase, până atunci, dacă o iubise numai pentru că era frumoasă. Niciodată nu poți să știi sigur ce te leagă până la moarte de o fenice sau ce te gonește de lângă ea. Se vede că-și are și sufletul tainele și poruncile lui, pe care le ascultăm orbește. Brudă se convinsese, însă, cu cât luptă mai îndărătnic să-i șteargă orice urmă din amintire, că fosta nevastă nu plecase cu adevărat. Căliman se bucura, acum, numai de făptura ei minunată. Sufletul, însă, duhul

ei tulburător, răscolitor, rămăsese acolo, în toată casa. Ca să scape de ca, trebuia să renunțe la tot. Ca să ucidă umbra ce-l urmărise în vis și printre răsaduri, era nevoit să treacă prin flacăre tot ce fusese atins ori apropiat de ea. Cipric să nu facă ochii mari, că nu era nebunie de vădan ce-i spusese. Cum să-și croiască altă viață? Pe ruinele unei iubiri și ale unei fericiri apuse? Ar fi fost crescut totul pe temelii șubrede, de sub care ar fi strigat, în fiecare clipă, strigoiul fugarei. Brudă se gândise bine, serios, adânc, la ce are de făcut și nu mai putea nimeni, nicio rugă și nicio putere din lume, să-i schimbe ori să-i amâne hotărârea.

Mai avea, însă, o socoteală cu neamurile fostei neveste. Vinovată era și Kiramu, fără îndoială dar mai vinovate erau rudele, cumetrele și tălanițele de uliță, care-i veniseră în casă cu șoapte și cu ispite de târg plin de stricăciuni, care purtaseră vorba și în urmă scrisorile, de la ea la musiu Căliman și de la papugiu la ea, ca să i-l aducă în cele din urmă în casă, să-i lase singuri și să stea la pândă prin coridoare și în cerdac, să nu afle nimeni de îndrăgostirile furișe ale celor tineri. Numai așa reușeau să-și asigure firfiricii ibovnicului și darurile tot mai multe și mai prețioase ale celei căzute în cursă. Nu visaseră, nu râvniseră și nu doriseră altceva rudele prefăcute și cu ifose, din clipa când îi intraseră în casă, decât să-l prade, să-i fure lucrurile de preț dar și norocul, să-l lase sărac și pustiu – ca niște lăcuste flămânde, care distrug totul în calea lor.

Brudă plănuise să le facă pe plac.

— Tu m-ai descotorosii de lelițe și mătuși, tot tu să mi le-aduci plocon! Și nu numai pe ele...

Cipric l-a înțeles și s-a supus dar nu fără lacrimă și strângere de inimă.

A doua zi, spre înserat, când s-au pomenit cu toate rubedeniile fostei stăpâne în curte, femeile de casă și slugile s-au privit mirate și s-au întrebat, cu glasul pe jumătate, ce-o mai fi și cine strânsese liota aceia zgomotoasă și fără astâmpăr, lângă scările cerdacului. Era o adunătură pestriță și guralivă de leliițe cu priviri viclene și de teleleici măscuite și împopoțonate cu găteli, de ipochimeni tineri ori scofâlciți și de târgoveți cu stare dar rămași linge-blide și slugarnici, de cumetre simandicoase, în ciuda vechiturilor numai petice pe care le purtau și de tălaniițe cu felinar la poarta din ulița Scaunelor sau de milogi din ulița Oțetarilor, toți plini de țâvnă și cu priviri hrăpărețe, toți curioși să afle, cu o clipă mai devreme, de ce le bătuse Cipric la poartă, în toiul nopții și de ce-i adunase florarul, fără alegere, la ușa lui.

Brudă apăruse în prag, slab și mai palid.

— Ascultați, mă, neamurile mele și-ale dracului!

Mulțimea de jos tălăzuise o clipă și se strânsese în jurul scărilor. Se făcuse tăcere târziu.

— Mă, moștenitori paraponisiți aiișlicurilor sparte – continuase florarul – ne vedem acu pentru ultima dată! Plec. Nu știu unde. Știu numai atât: că plec să nu vă mai văd, să mă rup de tot ce-a fost! N-am să vă mai caut, să nu vă mai prind că-mi ieșiți în cale, de azi încolo. Am murit pentru voi! Sunteți morți de mult pentru mine, pune-v-ar dascălul Calistene crucea la cap, pentru spârcul de bine pe care mi l-ați făcut! Cumetrelor cu glas mieros și inimioară numai venin, voi știți de ce bine-i vorba acu. Nu-i așa? Să fim cinstiți și să recunoaștem, cel puțin în clipa asta, când – afară de mine – nimeni n-are ce pierde. Plec, mă, să-mi caut în altă parte un rost, Mă rup de locuri și dau cu piciorul la tot ce-am agonisit și eu și taica, săracu! Îmi las răsadurile și albinele. Nu mai sunt ale mele hambarele și cămările pline, bidiviii și turmele, cirezile și stupii, orătăniile și dulăii din lanțuri. Ducă-se pe apa Sâmbetei! Mă despart de tot, ca să mă spăl de tot ce-a fost, că numai așa o să-mi pot începe traiul liniștit, sub altă zodie.

Gloata tălăzuise din nou dar neamurile, strânse ciorchine pe primele trepte, erau tot așa de nedumerite. Numai neastâmpărul crescuse lăuntric și era mai greu de stăpânit.

Brudă, rămas drept, coborâse scara cu pasul rar și egal. Trecuse, mut, printre neamurile ce se fereau din drumul lui, cu sfială, spre grădina din fața casei. Oprit între crini, întorsese capul și avusese putere să surâdă spre leliițe și boierinași.

— Iacă-mă, suratelor, mai sărac ca Iov...

Anovca, una din bătrânele cu ifose din grup, a încercat să dezlipească buzele, să se mire numai că nu înțelege ce vrea să spună singuraticul de pe malul lacului ori să se apere, prin cuvinte alese și spuse cu ocol, de învinuirile ce-i fuseseră aduse, ei și celorlalți dar florarul și-a acoperit ochii, să nu mai vadă ce-o să se-ntâmple și-a țipat spre neamuri, cu un gest de ultimă și totală renunțare:

— Jaful v-a fost voia și placul, jaf să facem! Tot ce-am avut, tot ce vedeți, e-al vostru. Dați iama prin odăi și cămări, fă! Prădați, mă! Spargeți, dărâmați, luați ce vă place, să nu mai găsesc o urmă! Vă dau tot, tot – tot...

Gloata se năpustise pe scări, urlând și se opintise în uși cu umerii și cu pumnii, într-un amestec asurzitor de strigăte și trozniturи de tăblii sfărâmate, de văicăreli și zdrangăte de geamuri sparte, de amenințări și îndemnuri, de chemări disperate, de scrijeliri și răbufniri. Nimeni nu mai asculta

ce i se spune, nu mai era nimeni în stare să judece, să vadă peste cine trece, să recunoască pe cine prinde de gât şi-l dă deoparte. În cadrul strâmt al intrărilor, trupurile se ciocneau şi se îndesau unele în altele. Braţele se încleştau. Privirile scăpărau, parcă ar fi vrut să se facă suliţă şi pumnal. Unghiile sfâşiau cămăşile şi lăsau dâre de sânge pe spinări şi pe figuri. Degetele se înfigeau în părul potrivnicului şi-l repezeau cu capul de ziduri. Figurile erau schimonosite. Vaietele celor căzuţi pe jos şi călcaţi în picioare se amestecau cu urletele de izbândă ale celor victorioşi.

Toate încăperile răsunau de paşi împletiţi şi împleticiţi într-o precipitare ameţitoare, de glasuri aspre, dominante şi de proteste amuţite scurt, brutal. Paturile, laviţele şi dulapurile, mesele şi lacrele erau răsturnate. Sipeturile sparte. Cornurarele şi policioarele desprinse şi lovite cu putere de ziduri, în oglinzile rotunde sau în cadre. Cioburile se prăbuşeau cu un sgomot ascuţit, strident şi se sfărâmau sub apăsarea boitorilor cu turelei. Şalurile, testemelele şi scurteicile, borangicurile şi mătăsurile erau scoase din scrinuri, smulse din mână în mână, întinse pe deasupra capelelor, sfâşiate şi prefăcute în bucăţi. Odorele, descoperite în cele din urmă, erau ascunse în sân şi prin buzunare, fără îndemânare. Brăţările şi inelele scăpau printre degetele nervoase şi se duceau de-a dura printre resturile de sticlă şi lemn, pe sub cârpe şi covoare. Tovarăşii de pradă se aruncau unii peste alţii, după ele şi se tăvăleau pe jos, întinzând palmele flămânde, tremurătoare, spre ispitele mici şi strălucitoare, de aur şi argint. Lupta era scurtă, gâfâită şi se transformase, curând, într-o încăierare crâncenă, pe viaţă şi pe moarte. Nimeni şi nimic nu mai era cruţat, în atmosfera aceia de nebunie dezlănţuită, de bestialitate.

Târziu, când a ridicat fruntea din palme, Brudă şi-a plimbat privirile stinse, rătăcite, prin curtea şi peste grădina pustie.

Numai Cipric rămăsese lângă el şi Doda, cu Fane în braţe.

Casa era o ruină. Perdelele atârnau, rupte, ca nişte aripi întoarse şi smulse. Prin încăperi stăruiau norii de praf. În locul uşilor şi ferestrelor se căscau hăuri de întuneric. Pe coridoare, în cerdac şi pe scări, în cămări, furtuna ce trecuse nu lăsase decât resturi şi sfărâmături. Sub streşini jucau flăcări mici – o dovadă că sluga bătrână îndeplinise porunca până la sfârşit.

Se înserase şi era linişte – linişte...

Răsărise Luceafărul, undeva, pe cer dar băiatul florarului îl zărise numai în adâncul încremenit al lacului şi întinsese palmele mici şi grăsune spre el, gângurind.

Focul se învolburase, cuprinsese tot acoperişul. Tremurau lumini roşiatice pe figuri şi în apă.

Cipric ofta, cu sufletul răsucit de obidă.

Brudă se uita, parcă fără să vadă, cum arde cuibul în care-i înflorise primul şi cel din urmă vis şi îngâna, cu o singură lacrimă prelinsă pe obraz:

— Kiramu... Kiramu... Kiramu...

CAPITOLUL VII

CIPRIC NU TRĂDEAZĂ TINEREȚEA

Fane copilărise în casa nouă din Cotroceni, ridicată de meșteri bătrâni și pricepuți pe coasta dealului ce urca, pieptiș, spre drumul de margine și sânge al Pandurilor.

Brudă își refăcuse avutul, după ani de muncă fără popas și de încredere oarbă în puterile și în norocul lui. Gospodăria nu mai avea belșugul de odinioară și nu mai număra atâtea jupânese și oameni de curte dar casa cu foișor și arcade mănăstirești se vedea – printre plopii înalți și zvelți de dincolo de bariera dinspre oraș – tocmai de pe malurile lacurilor pe care le uita Dâmbovița în drumul ei cotit și șovăielnic, de când se furișa printre primele cocioabe ale mahalalelor înecate în fiecare primăvară și în orice toamnă și până își aduna și odihnea apele pe sub sălciile din dreptul morilor cu faima uitată. Răsadurile se aliniau în vale, între hotarele pe care le trasau și le păzeau duzii albi și negri, cu frunză multă și culeasă pe alese de codanele ce purtau grija gândacilor de mătase, după sfatul Dodei.

Faima stăpânului crescuse cu timpul. Plecau în fiecare dimineață, spre centru, camioane întregi cu flori, în ghivece și în coșuri mari. Cipric le știa de rost și tot el făcea socotelile și aduna banii, de la negustori. Brudă nu vrea, nici acum, să fie altceva decât un lucrător la fel cu toți ceilalți, aplecat cu grijă și dragoste asupra unei tulpine, încântat ca și altădată de forme și culori, îmbătat de miresme și mulțumit că găsise, în sluga bătrână și buzată, un tovarăș de încredere, cu destulă energie și deșteptăciune, ca să nu se lase furat de slugi și înșelat de numeroșii clienți. Nu-i plăcuse și n-ar fi stat mai ales acum, când începuse să se creadă bătrân, cu catastivele în buzunar și cu plaivazul la ureche, să însemne și să facă socoteli migăloase și parcă fără sfârșit.

— Să știi, Cipric – mărturisise el odată – că eu sunt florar, mă, nu negustor...

Un florar fără grijă, care ar fi vrut deseori să cânte și să se bucure că are mână bună, cu noroc, când pune o sămânță ori înfige o tulpină în pământul pe care numai el știa să-l amestece și să-l presare – că răsadurile erau pline de prospețimi și miresme și că semănau, mai ales când se uita la ele din cerdacul casei din deal, cu o țesătură vie, așezată cu rost pe covorul minunat al grădinii – că cerul era. Când senin și când brăzdat de fulgere dar întotdeauna darnic, milostiv cu frageda frumusețe izvorâtă din munca lui – că zilele erau prea lungi, uneori dar anii treceau nespus de repede...

Trecutul părea uitat.

Cipric și Doda avuseseră grijă ca niciuna din jupânese, niciun om de curte și nicio fată de casă să nu pomenească vreodată de viața de pe malul Herăstrăului și de întâmplările

de atunci. Parcă ar fi fost un vis rău, de care era bine să uite cât mai repede. Oricum, era o fâșie de viață ruptă din ei, ca și cum ar fi fost de prisos și arsă, prefăcută în cenușa pe care-o spulberase vântul, în noaptea pârjolului, peste ape și peste trestiile șopotitoare. Numele fostei stăpâne, mai ales, nu trebuia pomenit pentru nimic în lume. Murise și ea, poate-i spulberase vântul și ei țărâna.

Singura poruncă aspră pentru viața celor din casa de pe deal, singura spaimă, când se întâmpla ca umbra necredincioasei de ieri – fără s-o cheme cineva în amintire ori să-i îngâne humele – să treacă prin inima și prin gândurile lor, ca un fior rece.

Era, din fericire, numai o întunecare de-o clipă.

Fane singur nu respectase porunca, îndeosebi în primii ani, când era dornic de-o mângâiere și întindea brațele după toate femeile, articulând limpede: ma-ma, ma-ma! Nu știau cum să-i astupe gura mai repede, cei ce erau în apropiere și să se uite în toate părțile, speriați la gândul că stăpânul ar fi putut să-l audă. Mai târziu, când se făcuse mare și putea să priceapă și să nu uite ce i se spune, se scornise minciuna că Doda era mama și bunica și sluga lui și că trebuie să-i zică pe nume, ca oricărei slugi, că el era boier, nu plod de țigan, să strige după toate femeile mamă – cuvânt de ocară, în orice caz, pentru o odraslă ca el.

Cipric recunoscuse odată, pentru că-l întrebase Brudă și trebuia să răspundă, că Fane semăna cu fosta stăpână, că-i moștenise frumusețea dar îl asigurase numaidecât și nu numai ca să-l împace, că feciorul are toată cumințenia și hărnicia tatălui, că-i blând și drept ca el, că știe să dea o poruncă dar să și muncească laolaltă cu slugile și că se apleacă asupra unui răsad – ca și bătrânul – cu toată grija

și dragostea. Se întâmpla câteodată, foarte rar, să fie iute la mânie (ar fi fost peste putință să nu treacă în el și o picătură de sânge levantin) dar se stăpânea singur și uita repede. Glumea și cânta peste câteva clipe, ca și cum nu s-ar fi petrecut nimic rău și se ducea la cel certat, chiar dacă era vinovat, să-l bată pe umăr, prietenește și să-i întindă mâna, în semn de frățietate.

— Da, da – șoptise Brudă mulțumit, îmbrățișând cu privirile senine locurile cu răsaduri și acareturi – mă bucur, mă, că are apucăturile mele bune. Bine că s-a-ndurat cerul de mine și cu atât. Am să fac din el un om și mai ales un florar, că-i meserie bănoasă și nu poți s-o înveți, oricât te-ai strădui, dacă nu te-a-nvrednicit Dumnezeu cu înțelegere, cu simțire și cu dragoste de minunile pământului. Mi-era frică, Cipric, să nu semene mai mult în alte părți, s-o ia razna, să nu-l pot ține departe de toate stricăciunile orașului și-ale lumii. M-a ferit sfântul și de-o pacoste ca asta, c-a fost cuminte și-a rămas până acu, când putem zice că-i flăcău, c-o să-mplinească mâine – poimâine șaisprece ani, un băiat ca o fată, nu altceva. Să știi că eu n-o să fac ca taica, să-l las de capul lui, c-ai văzut unde m-a dus pe mine placul inimii, în dragoste: la durere mare și la pârjol. Am să-i croiesc viața altfel, că-i bună dragostea când te-nsori, da' și primejdiile cu care-ncepi căsnicia sunt destule, când mai ai și nenorocul să dai de-o ușuratică...

Fane, în adevăr, nu cunoscuse niciuna din bucuriile zvăpăiate ale copilăriei, cu jocurile ei zgomotoase, cu ispitele ei dar și cu înfiorarea aripelor ce se deschid spre cer și în lumină, ca spre un paradis cucerit. Crescuse între flori, învățase să le îngrijească și să le iubească și se plimbase prin oraș numai în tovărășia lui Cipric, care-l scula în zori și-l urca

în brișca lui ușoară, ce duruia pe podețul de la porțile mari și-o apuca spre centru, cu bidiviul negru, numai neastâmpăr și spume, ținut cu mână sigură în frâu de țigan. Camioanele cu flori veneau în urma lor, unul după altul și toate pline de coșuri. Foarte rar, când îl pierdea Cipric din ochi, băiatul pleca pe-o uliță sau alta, să sară peste apa subțire și tulbure a Dâmbovicioarei ori să treacă peste podețul de lemn și în arc al Bucureștioarei, ca să se joace în iarba de la umbra unei sălcii despletite. Sluga bătrână știa unde să-l caute și-l găsea deseori adormit, cu palmele sub cap, că-i fusese somnul puțin peste noapte și-l ajungea oboseala, cum începea soarele să se înfierbânte. Nu odată se deșteptase în patul lui de acasă și se întrebase, uimit, dacă făcuse drumul în oraș ori visase numai. Alergase după fluturi dar nu-i prinsese niciodată. Se supăra Brudă. De ce să le scuture polenul de pe aripi și cum să-i închidă în groapă, sub geam ori să-i lege cu ața, să-i vadă cum se zbat și nu pot să mai zboare? Nu era și fluturul o făptură a cerului? Un copil, mai ales un copil ca Fane, nu trebuia să fie capabil de atâta cruzime. Se resemna, cu un oftat ușor și se uita, pierdut, în toate părțile, să găsească altă joacă. Nici flori să nu rupă! Le lași să crească și să se deschidă în soare, să se bucure oricine de frumusețea și de parfumul lor. Să se bucure și el dar de departe. Să nu-l prindă că întinde mâna spre ele, cu gând rău.

Slova o învățase cu un dascăl rămas la semnele lui rotunde și frânte, drepte sau încolăcite, făcute cu nuiaua în nisip. Silabisise pe bucoavna lui veche și soioasă.

Brudă plecase o singură dată cu feciorul în oraș. Era destul de mare acum și-l credea în stare să vadă și să priceapă rosturile vremii, ce se schimbau cu repeziciune sub ochii uimiți ai celor bătrâni. Ulițele erau împodobite cu steaguri.

Negustorii și târgoveții se gătiseră ca de sărbătoare și se îndreptau, odată cu prostimea, spre locul unde principele tânăr și străin, mărunțel dar cu figură severă de domn și stăpân, avea să inaugureze lucrările pentru canalizarea Dâmboviței. Grantui și Cărămidarii scăpau de pacostea revărsărilor pustiitoare din fiecare primăvară și toamnă iar lacurile cu brotăcei și tufe în care cântaseră odinioară privighetorile, pentru Doamna lui Ipsilante și sălciile cu scorburi, își trăiau ultimele zile de melancolie și pitoresc, în peisagiul bucureștean.

Fane aflase de la cineva că n-o să mai fie nici Dâmbovicioara și nici Bucureștioara și se întorsese acasă trist, parcă obosit și totuși dornic să plece numaidecât, nici el nu știa unde, cu un fel de apăsare și în același timp de neastâmpăr în el, ca și cum s-ar fi înstrăinat oamenii și locurile de inima lui.

— Și zi așa – zâmbise țiganul, înțelegând bine ce se petrece în sufletul tânărului stăpân dar ocolind adevărul – îți pare rău că n-o să mai fie Dâmbovicioara, să sări peste ea ca o căpriță sau că n-o să mai găsești umbra sălciilor de pe malul Bucureștioarei, să le-ntinzi ca un pașe și să tragi la soamne, nenicule, ca leneșii, cu mustele la guriță? Păi de, domnișorule, ce să-ți fac, săru' mâna, că n-am fost acolo și nici nu mi-a trecut mie prin cap trăsnaia să iau gârla la mușteluială și să-i schimb drumul pe care i l-a lăsat ăl de sus ori și l-a ales ea singură. Se vede că ăi de la ocârmuire se cred mai deștepți și mai în putere ca apele și ca pământul. Treaba lor. Noi să ne vedem de muncă și flori. Cum s-ar zice, domnișorule: eu mai pot să fiu bulibașă, da' matale nu mai ești un puiandru și poți înțelege că munca, până una alta, vine cu uitare și cu bobârnace pentru drăcușorii din noi.

Când n-o să mai putem să-i stăpânim nici așa, prin muncă, o să... adică, o să te-nvețe el sfântul ce să faci, atunci...

Fane avusese impresia că Cipric își bate joc de el și-i răspunsese scurt, aspru, că nu mai are nevoie de sfatul nimănui, că n-a fost și nici nu-i trist ori încurcat în gânduri, că-i destul de voinic și de copt la minte ca să vadă singur și lămurit ce-i cu el și ce are de făcut. Se răsucise în loc, supărat și plecase dar după câțiva pași simțise cum se risipește în el toată încrederea și mândria, cum îl înconjură singurătatea și-l copleșesc tristețile.

— Mă, bunicule, mă – plânsese Fane fără lacrimă, cu fruntea pe umărul țiganului – parcă m-am născut pe lumea asta strâmb sau ciung ori olog, că simt eu bine că-mi lipsește ceva, că nu-s toate cu rosturile și la locul lor. Mi se năzărește uneori că e o taină și tu mi-o ascunzi – toți mi-o ascund. Se petrece ceva cu mine și nu văd ce iar tu râzi pe sub mustață, în loc să mă lămurești și taci, că ești rău ori ți-e frică să nu te bată taica, de mi-ai spune. Nu știu, mă, ce-i cu mine dar parcă toată viața mi-a fost frig pe dinăuntru...

Sfatul lui Cipric fusese bun.

Fane lucrase primăvara toată, vara și câteva săptămâni din toamnă, până începuseră vânturile reci și ploile mărunte, la cot cu slugile și mai harnic, mai sprinten ca ele. Munca între flori i se păruse întotdeauna un joc cu frumuseți, un prilej de încântare. Brudă îl asigurase, odată, că un florar adevărat se apleacă peste răsaduri cu evlavie, ca un preot și că truda și migala mâinilor lui se aseamănă cu taina pe care-o îndeplinește un credincios în altar.

— Grădina, băiatule, e sfântă, că Dumnezeu n-are alt amvon pe pământ!

Fane se apropia de fiecare tulpină cu sfințenie și se apleca, de la o floare la alta, s-o ude ori s-o scape de buruiana ce-o amenința, ca într-o închinare de fiecare clipă și cu fiecare clipă mai adâncă și mai sinceră. Când se ridica, uneori, să-și îndrepte mijlocul ori să-și desmorțească oasele, da cu ochii de cer și zâmbea, cu broboane mari de sudoare pe frunte dar cu sufletul ușor, pentru că nu mai avea nicio frământare și nicio preocupare, dincolo de datoria și de truda lui de meșter iscoditor de culori și miresme. Noaptea se culca obosit și adormea repede, ca să se deștepte dimineața în gâlceava vrăbiilor adunate în mărul înflorit, plin de rod ori scuturat, de la fereastră.

Munca de iarnă, în seră, era mai puțin istovitoare.

Brudă și-ar fi lăsat bucuros feciorul în casă, în tovărășia Axionului ori a Doxastarului scris de paracliserul Anton Pann dar Fane prefera să care apă de la fântână ori să umble cu stropitoarea printre ghivece, decât să rămână singur prin odăi, să-l prindă gândurile și să-l fure tristețile.

Primăvara următoare, însă, nimeni și nimic n-a mai putut să-l țină în frâu. Munca nu-i mai plăcea. Florile nu-l mai încântau. Sfaturile lui Cipric n-au mai fost de niciun folos. Amenințările nu l-au speriat. Casa începuse să fie prea mică și înăbușitoare, grădina îngustă și parcă înconjurată cu ziduri groase de închisoare. Glumele și șolticăriile țiganilor i se păreau fără haz și începuseră să-l plictisească, să-l enerveze în cele din urmă. Se săturase de toți și de toate. Ce era dincolo de hotarul duzilor, ce oameni, ce viață, ce taine, ce bucurii și ce fel de daruri? Ce era în el, ce clocot, ce dorinți, ce sfărâmături de vis? Nimeni nu se pricepuse sau nu voise să-i răspundă.

Cipric urcase de câteva ori, până atunci, spre odăile iui Brudă. Firește că o slugă, fie ea și de încredere și un țigan ca el, oricât ar fi de bătrân, n-avea niciun drept să se amestece în viața și în rosturile boierești și-ar fi dat dovadă de mare și neiertată cutezanță, dacă i-ar fi trecut prin minte, cel puțin, că poate să-l învețe pe stăpân ce are de făcut. Se crezuse dator să-l anunțe, însă – ca să știe cum să preîntâmpine răul de la început – că cei șaptesprezece ani împliniți veniseră cu fierbințeli în sânge și că fierbințelile puseseră în cumpănă sufletul domnișorului. Cipric stătuse cu el de vorbă, îl iscodise, ca să afle ce se ascunde dincolo de cuvânt. Îl urmărise pas cu pas și se convinsese că nu-i glumă și nu mai pot să se joace cu inima lui. Fane nu mai lucra, nu mai era în stare să-și adune gândurile. Sta la taifas cu oamenii dar nu asculta și nu răspundea el. Când îi puneai mâna pe umăr ori îl întrebai ceva, tresărea și se uita la tine nesigur, clipind repede, ca și cum s-ar fi deșteptat atunci din somn ori s-ar fi întors lângă tine de departe. Lucrătorii îl văzuseră, deseori, umblând printre răsaduri încruntat, răsucit în el. Se supăra din nimic și striga la oameni. Aruncase, nu odată, uneltele din mână și pornise spre poartă, în fugă dar după câțiva pași se oprise îngândurat, cu ochii în pământ. Parcă șovăia. Ar fi vrut să plece și totuși era ceva care nu-l lăsa să treacă dincolo de poartă.

Nu mai încăpea nicio îndoială că stăpânul avea dreptate toate erau „ale tinereții valuri". Cine nu le cunoscuse chemările și fiorii, cine nu trecuse prin ele? Să nu uite, însă, că Fane nu era un fecior ca oricare altul, că și copilăria pe care o avusese și firea lui de singuratic îl făcuseră să-și tacă tristețile, să-și ascundă gândurile și dorințele cele mai nevinovate, că arcul se strânsese prea mult în el și n-ar fi de

mirare, în clipa când ar scăpa din cleștele stăpânirii lui de sine, să-l arunce nu numai dincolo de poartă dar și într-o ispravă cu încurcături așa de neașteptate, că n-ar mai putea nimeni să-l descurce.

Brudă se mulțumise să surâdă.

Cipric făcuse foarte bine că venise să-i spună ce-a văzut și ce crede dar îngrijorările lui, multe împinse până la spaimă, erau fără rost. El singur spusese că Fane nu era un fecior ca oricare altul și tocmai asia îl îndreptățise pe florar să aibă încredere în cumințenia lui, în puterea de stăpânire și în voința lui de a rămâne cât mai departe de ispitele și răutățile lumești. Șaptesprezece ani împliniți? Cu atât mai bine! Peste un an sau doi o să-l însoare, cum plănuise, cu o fată bună, blândă, ascultătoare, iubitoare și lângă ea o să uite și de neastâmpărul de mânz ținut în pripon și de fierbințelile lui de acum. Până atunci, nu strica să-l țină cât mai aproape de inima lor bătrână – și tatăl și sluga ce-l crescuse pe brațe – să facă din el un tovarăș de sfat, nu numai de muncă și să-l amestece cât mai mult în treburile grădinăriei, ca să nu mai aibă răgaz să se gândească la fleacuri.

Planul ar fi fost bun dar nu atunci, în cea mai tulburătoare și mai minunată primăvară pe care-o trăise Fane. Iarba acoperise pământul și năpădise potecile. Pomii înfloriseră și păreau ninși, în lumina lunii. Cerul era limpede și venea vântul, adiind, încărcat de prospețimi și parcă de șoapte. Lacul de lângă locașul duhovnicesc – uitat între copacii seculari – resfrângea, în adâncurile lui, cerul cu stelele și malurile cu tufe de liliac alb și violet. Tremura uneori, în aer, un glas de fată, ca o muzică iar când deschidea brațele larg, să aspire adânc și să-și umple sufletul cu toate șoaptele, cu toate adierile și frumusețile ce-l înconjurau.

Fane avea impresia că se desprinde din iarbă, că plutește și se topește și el în șoapte, în adieri și miresme.

Brudă se pomenise într-o dimineață cu Cipric la ușă. Sluga tremura. Nu-și dădea scama bine ce se întâmplase dar presimțea că arcul de care-i vorbise stăpânului, cu câteva săptămâni în urmă, plesnise, scăpase din strânsori. Ca să fie mai lămurit, cum îi poruncise florarul, răstit: se dusese, ca de obicei, să-l scoale pe domnișor dar găsise odaia goală.

Brudă se încruntase. Nu-i venea să creadă.

Fane se sculase mai devreme, poate și plecase prin grădină. Nu era. Cipric îl căutase. Sau la cămări ori la grajduri, dacă nu la fântână ori printre stupi. Nu era nicăiri. Toate slugile îl căutaseră, îl strigaseră pe nume și iar îl căutaseră. Stăpânul se silea să pară liniștit. Să-și vadă fiecare de munca lui, că feciorul are să se-ntoarcă – poate se și întorsese, în timp ce Cipric urcase scările, speriat, spre odăile lui – și are să le spună, cinstit, pe unde umblase și ce făcuse.

Fane apăruse pe poartă pe la prânz, sprinten, zâmbitor. Unde fusese? La gârlă, să se scabie. Stătuse cam mult în apă, că era prea cald. Era târziu? Nici nu prinsese de veste cum trece vremea..

Brudă îl privise pe sub sprâncene, tăcut și-i făcuse un semn împăciuitor: bine, se întâmplă și asta, să te bălăcești în apă ca un rățoi și să nu vezi cât a urcat soarele pe cer...

Cipric, însă, zâmbise cu înțeles, pe sub mustață.

Fane repetase isprava dar cu mai multă prudență. Pleca noaptea, după ce se culca bătrânul și se întorcea în zori, pe furiș, cum plecase. Brudă nu bănuia nimic și n-ar fi aflat, multă vreme, ce strigoi umblă pe coridoare, lunecă pe scări în sus și jos ori sare gardul din fundul grădinii, dacă

feciorul n-ar fi avut ghinionul să adoarmă deseori, în plină zi, în umbra unui dud sau cu capul pe masă.

Stăpânul își chemase sluga bătrână la sfat.

Băiatul se înviorase mult în ultima vreme, se schimbase. Nu mai era trist, nici tăcut și îngândurat, cu mințile pierdute și cu sufletul dus. Asta era cea mai bună dovadă că scăpase de fierbințeli, că sărise peste ispitele ce amenințau să-i încurce drumurile. Oboselile lui din ultimul timp, însă, nu-i plăceau de loc. Când mai picotase Fane așa, pe unde apuca? Se vede că sta noaptea și citea ori lucra ceva, în ascuns. Firește că nu era o vină și cu atât mai puțin un păcat, pentru el și un motiv de îngrijorare, pentru bătrâni, gustul de slovă ori hărnicia lui dar nu era bine și nici folositor să-și piardă somnul, mai ales acum, când tinerețea-i fragedă și se desface, ca o floare, în soare. Ar fi fost mai ușor, poate – recunoscuse Brudă – să-și întrebe el feciorul cum își petrece nopțile. Se îndoia, însă, că i-ar spune adevărul, îndrăgostit cum era de slova înțeleptului și mucalitului paracliser ori de lucrul ascuns al mâinilor lui îndemânatice. Mai bine să-l urmărească țiganul, să-l vadă ce face, să afle, unde și cum își fură odihna. Odată adevărul descoperit, Fane n-ar mai putea să mintă iar părintele l-ar scuti dimineața sau după prânz, cum i-ar conveni tânărului mai bine, de munca între răsaduri, ca să-și poată împlini dorințele lui dar nici de la grădinărit să nu-l rupă cu totul.

Cipric stătuse la pândă, cum fusese porunca. Făcuse la rându-i pe strigoiul, pe coridoare, lunecase pe scară, nesimțit și sărise gardul din fundul grădinii, după Fane. Când a văzui care era „lucrul ascuns al mâinilor lui îndemânatice", țiganul și-a apăsat palmele mari pe gură, să nu chiuie haiducește și și-a simțit ochii umezi.

— Lume, lume și iar lume – îngânase țiganul, cu o frântură de cântec tineresc crescută în el – săraca tinerețe, cum știe ea să-și facă rosturile...

Cipric s-a întors acasă spre ziuă – se simțise întinerit și ocolise pe poteci, cântând, cu palmele aduse după ceafă și cu pasul lăsat în voia lui – dar mai înainte de-a urca scările, spre odăile lui Brudă, se oprise îngândurat. Era pus la mare încercare. Nu poți să trădezi tinerețea dar și pe stăpân cum să-l minți, după o viață de credință? Cum nu putea să stea mult la tocmeală cu sufletul și cu conștiința lui, Cipric a ridicat din umeri și-a bătut la ușă.

— Spune, mă, ce-i?

— Mai nimica, săru' mâna, zău așa! Nu-i cu slovă și nici cu... lucru mâinilor lui, cum ai spus matale. Mai mult așa... cu hai-hui pe poteci, cum s-ar zice, că domnișorul se plimbă singur, se oprește să rupă o frunză și pe urmă iar se plimbă iar când nu umblă... ce să facă? Stă și el pe-o buturugă și se uită la lună ori se culcă-n iarbă și cântă. Așa, ca omu tânăr și ca haiducii. Pe urmă vine-acasă și nu se mai culcă. Stă la fântână și trezește vrăbioii cu pietricele. Cuminte ca o fată mare, nu alcevașilea...

Florarului i s-a părul că-i tremură glasul.

— Mă, țigane, tu mă minți!

— Na, iacă vorbă și asta!

— Să știi că dacă te prind cu minciuna, îți fac ocară mare, tocmai acum, la bătrânețe!

Cipric a întins gâtul, să poată înghiți nodul ce-i oprise respirația și-a scuturat capul, stăpân din nou pe bătăile inimii.

— Așa să-mi faci și nu altfel, dac-așa mi-o fi scris...

CAPITOLUL VIII

PROFIRIȚA CU INIMA DE CREMENE

Profirița n-ar fi putut spune, lămurit, cum ajunsese până acolo, pe drumul Pandurilor și ce dorință, ce taină de nepătruns o apropiase de hotarul cu duzi și sârmă împletită, din vale. Auzise, de departe, cântecul sprinten cu care se îndemnau țiganii lui Brudă la muncă și fusese curioasă să-i vadă, goi până la brâu și cu mușchi de oțel, cum lucrează ori încercase numai să fure o floare rară, s-o pună la ureche ori s-o prindă în părul cu luciri de aramă, ca să i se pară că-i gătită, mai tânără și mult mai frumoasă? Sigur știa numai atât: că fugise de acasă pentru că se înseninase cerul și o prinsese dorul de ducă...

Vădan, rămas cu o spuză de plozi în cârcă, Sterică Surdu trăia de azi pe mâine din câștigul puțin pe care i-l aducea via ori taraba cu zarzavaturi și mărunțișuri de dincolo de bariera de pe Podul Calicilor.

Profirița – singura lui fată și mai mare ca frații născuți an după an, la soroc, până se îndurase moartea de spaima an cu an crescută și de sărăcia tot mai crâncenă a negustorului,

care-şi plânsese nevasta dar nu se sfiise să răsufle uşurat, când se văzuse scăpat de pacostea pântecului prea fecund – purta grija căminului de bârne şi pământ şi a progeniturilor murdare, zgomotoase, zvăpăiate, mereu flămânde şi foarte rar culese laolaltă de pe coclauri. Cum Sterică Surdu pleca de trei ori pe zi la barieră, cu tava de gogoşi calde atârnată de gât, fata arunca şorţul de gospodină sprintenă şi mărunţică şi sta la tarabă, încinsă cu fota verde a negustoresei. Nu renunţase la voioşia ei de totdeauna dar surâsul se ascuţea uneori, în colţul gurii şi scăpăra la necaz, în ochii verzi, o lumină rece, metalică, tăioasă. Nevoile o prinseseră prea de timpuriu. Munca îi împărţise şi risipise zilele între oala cu fiertură şi mătură, între tocmelile cu muşterii cârpănoşi, cu paraua legată cu şapte noduri în colţul basmalelor popeşti şi peticele cusute peste petice, în toiul nopţii şi în lumina tremurătoare a lumânărilor, la nădragii şi la cămăşile colorate ale fraţilor.

Copilăria trecuse fără să prindă de veste.

Adolescenţa o găsise tăcută, singuratică, supărăcioasă. Privirile i se întunecau, când se ridicau spre oameni. Plozii gogoşarului începuseră să tremure de frica ocărilor şi a loviturilor ei. Blestema ca o cumătră iar palmele erau mai grele acum şi mai usturătoare.

Seara, când se întorcea de la barieră, Sterică Surdu era năucit de plângerile copiilor, toate ţipate odată, cu parapon şi spaimă.

— Nebuna – suspinase odată cel mai mic dintre fraţi, cocoţat în vârful palului şi cu ochii speriaţi – parcă-i place ei aşa, să ne bată, că noi nu-i facem nimic. Dacă stăm acasă, ţipă la noi c-o încurcăm şi ne ia la palme. Dacă plecăm să ne jucăm, strigă la noi că suntem nebuni şi haimanale şi iar ne

ia la palme. Ce, neică, ce – să spună Codiţă, că-i mai mare şi Frumuşelu, că l-am bătut şi-a zis că nu se mai împacă cu mine, dacă nu-i aşa...

Profiriţa asculta oprită în prag, tăcută, asprele învinuiri ale celor mici Pleoapele tremurau. Privirile şovăiau, umede.

Suspina la rându-i, cu fruntea în palme:

— Ce să fac? Nu mai pot! Simt că nu mai pot! Că voi sunteţi cinci, mă şi cu taica şase iar eu singură, să vă port de grijă la toţi, cu toată casa şi câteodată şi cu taraba-n spinare. Mai muriţi, mă, că sunteţi prea mulţi ori să mă ia moartea pe mine, să scap de voi...

Sterică Surdu ofta, încovoiat şi se răsucea în el, că nu găsea niciun răspuns şi nicio încurajare, nicio mângâiere, niciun cuvânt de dojană ori de recunoştinţă, pentru fata care nu cunoscuse, până atunci, niciuna din bucuriile mici şi vremelnice ale vieţii.

Când a simţit, pentru întâia oară, cum i se înfierbântă sângele şi urcă clocotind spre inima cu alt zvâcnet şi alte îndemnuri, Profiriţa a tresărit, a rămas o clipă cu ochii mari în întuneric, ca şi cum s-ar fi umplut deodată liniştea din casă de şoapte şi pe urmă a tras preşul cu care se învelise peste cap, speriată, ghemuită în ca şi tremurând, cu o frică de copil ce nu ştie cum să-şi ascundă mai bine isprava făcută fără voia lui. Dorinţa nu se împletise în ea cu frământările de odinioară ale tovarăşei din casa cu nebuni, care simţise că dragostea e ceva „care doare şi face bine", pentru că se împlineşte numai prin pătimirea cărnii şi eliberarea sufletului. Fata lui Sterică Surdu se trezise cu un sentiment de apăsare, de frig în toată făptura, de clocot în tâmplele încinse şi de însingurare în suflet iar dorinţa o făcuse să fugă de acasă, să caute o vorbă bună, o alintare, un umăr

pe care să-şi poată odihni capul greu de prea multe griji, o privire în care să-şi limpezească privirile, un braţ voinic de tovarăş care s-o cuprindă şi să-i frângă mijlocul dar s-o şi ocrotească.

Nici Fane nu visase altfel dragostea, în nopţile lui de nesomn şi de singurătate.

Când s-au întâlnit pe malul lacului, în prima noapte, s-au prins de mână, fără un cuvânt şi-au început să alerge printre sălciile despletite sub lună. Apa încremenită părea o oglindă vrăjită, din care s-ar fi putut desprinde toate nălucile visului. Parcă erau şi ei nişte năluci ale vieţii, înfrăţite prin visul pe care începuseră să-l trăiască.

— Profiriţo, ieri am stat până la prânz împreună şi-a fost altfel. Ne ascunsesem de oameni dar şi de noi. Parcă ne era frică şi ruşine de lumina soarelui.

— Aşa o fi. A.cum nu mai ne pasă de nimeni. Se vede că în dragoste-i sortit, uneori, să te porţi ca borfaşii. Să ştii că blestem mai mare n-ar fi, pentru noi, decât să le porţi într-o zi, cu mine, ca borfaşii. Ai aduna tot frigul din lume in mine şi mi-ar clănţăni dinţii ca la mort, când îl mişcă rudele şi vecinele în toate părţile, să-l spele şi să-l îmbrace...

Fane a râs şi i-a muşcat buzele dar peste făpturile lor, înlănţuite în iarba şopotitoare, a tremurat o ameninţare venită de dincolo de înţelesul şi de jocul lor pătimaş de atunci, ca o aripă de negură. Star fi zis că-i umbra unei crengi adiate de vânt.

Aventura ţinuse primăvara şi vara toată.

Profiriţa se mlădia cu mai multă uşurinţă, acum, printre necazurile şi grijile de acasă. Fraţii scăpaseră de palme şi ocări. Cumpărătorii, la tarabă, erau darnici şi parcă mai mulţi, mai puţin cârcotaşi şi cârpănoşi. Soarele începuse

să fie mai cald iar viaţa să aibă un rost. Sterică Surdu se închina, fericit că se îndurase milostivul de sus şi-l scăpase de balamucul certurilor şi păruielilor de acasă. Numai o minune i-o adusese alături pe fata sprintenă, harnică şi înţelegătoare de altădată. Cum ar fi putut el să afle tâlcul unei minuni? Nici nu încercase. Se mulţumise să îngâne frânturi dintr-o rugăciune uitată şi-şi văzuse, mai departe, de zarzavaturile şi de gogoşile lui calde.

Cipric, care ajunsese complicele şi duhovnicul lui Fane – la început prin generozitatea cu care apărase tinereţea, minţindu-şi stăpânul iar mai târziu prin grija ce-o avusese ca feciorul lui Brudă să nu facă o imprudenţă pe care ar fi plătit-o scump, amândoi – nu se mai mira de nimic. Era încântat că viaţa clocotitoare îşi găsise singură drumul spre tămăduire, că nu mai era tristeţe prin odăi şi nu mai şoşoteau slugile între ele, cu surâsuri şi înţelesuri tot aşa de răutăcioase. Primejdia trecuse, până una alta. Cum ştia bine că orice cuvânt, orice întâmplare necugetată putea să dezlănţuie furtuna, ţiganul sta toată noaptea de pază, până se întorcea Fane acasă. Nu se sfia să-l mustre c-a întârziat prea mult cu Profiriţa ori ca slăbii prea tare în ultima săptămână, o dovadă c-o ţinuse prea stăruitor şi prea strâns de mână pe fata lui Sterică Surdu şi se încăpăţânase să-l urmeze, la câţiva paşi, pe la cramele şi prin toate grădinile în care se adunau bucureştenii de Florii şi de Paşte, de Sfântul Gheorghe şi mai ales în ziua de 1 Mai, să petreacă.

Fără îndoială că le alesese el peticul de iarbă şi de umbră potrivit pentru un ospăţ în doi, undeva, spre dealul Văcăreştilor şi cât mai departe de Cotroceni, ca să nu ajungă până acolo nici picior de florar şi nici gând de stăpân iscoditor.

Cipric trăia toate spaimele legate de jocul cutezător al dragostei și plătea fericirea lui Fane cu destule tresăriri, cu destulă încordare și sudoare rece. Se visa deseori, când îl fura somnul, cum îl prinde Brudă cu minciuna și cum îl duc slugile la Agie, legal ca hoții de cai, să-l pună arnăuții la falangă. Se trezea tremurând, buimac și-și apăsa inima cu palmele, să-i potolească bătăile. Scutura capul, să se dezmeticească bine și ofta, din adânc.

— Of, dragoste-pacoste...

Trecuse ziua cu învolburări a Fulgerătorului, când se împărțeau mere dulci și busuioc, de sufletul morților.

Profirița lipsise trei nopți, la rând, din cuibul de ramuri și flori pe care i-l făcuse Fane. Nu-i spusese ca altădată, când știa că n-o să poată veni, să n-o aștepte. Se despărțiseră, dimpotrivă, înțeleși să se vadă. Fata i se păruse oarecum schimbată, în adevăr – parcă mai mult îngândurată decât tristă și destul de tăcută. Feciorul florarului, intrigai, o întrebase ce are, dacă se întâmplase ceva pe drum ori acasă, cu ea, cu bătrânul sau cu unul din frați dar Profirița îi răspunsese, în treacăt, că nu-i nimic, să n-aibă nicio grijă – cel puțin până una alta. Ce voise să spună prin „cel puțin până una alta" și de ce-i tremurase glasul? Nimic. Părere – altă părere a lui. Să n-o mai întrebe, că nu mai au niciun rost cuvintele. S-o țină strâns lângă el, să se simtă bine câteva clipe și în siguranță, ca într-un adăpost cald și neștiut de nimeni iar pe urmă s-o lase să plece, că începuseră să piruie păsările în somn – semn că nu mai era mult până la revărsatul zorilor.

După prima și a doua noapte de așteptare zadarnică, Fane înțelesese că Profirița îl mințise, că-i ascunsese ceva, o durere sau numai un gând greu de presimțiri, poate o nenorocire, în orice caz o veste rea.

Cipric îl liniștise cum se pricepuse iar după treia noapte de așteptare tot așa de zadarnică îl amenințase că-l leagă burduf și fără ploconeli, îi pune călușul în gură și-l dă de-a dura până sub pat, dacă nu-și vine în fire și nu are răbdare până s-o întoarce el cu răspuns de la fata lui Sterică Surdu. Taraba lui cu zarzavaturi și fitile de amnar un era așa de departe. Oricum, până se deștepta Brudă și-o chema pe Doda, să-i ducă dulceața și cafeaua, era sigur că face drumul întors, ca o gloabă de grajd împărătesc și de poveste, întinerită de tăciunele roșu al credinței față de stăpân și de dragoste nu mai puțin.

Răspunsul fusese liniștitor.

Profirița venise la locul știut. Fane o întâmpinase cu brațele pline de flori, trist și gata s-o certe că-i lipsise atâta vreme, curios să afle mai repede ce se întâmplase și fericit, în același timp, c-o are din nou alături, surâzătoare dar surâsul ei fusese mai mult o părere, o fluturare în ceață. Știa, era sigură că el suferise mult în ultimele trei zile, mai ales că ea nu avusese cum, prin cine să-i trimeată o vorbă ori să-i dea un semn. Firește că nu se simțise bine nici în noaptea ultimei lor întâlniri dar nu bănuia că o să i se facă așa de rău, până a doua zi, încât să nu mai fie în stare să se scoale din pat. Pe brânci ar fi venit, târându-se, numai să nu-l facă să aștepte. Spera că totul o să treacă repede și amânase fuga de acasă de azi pe mâine, de la o noapte la alta. Nu era nicio boală la mijloc sau – dacă s-ar fi putut spune așa – se adunaseră toate pacostele și toate boalele laolaltă și-o loviseră fără milă. Năpasta îi sărise de mult în cârcă. La început credea c-o să poată scăpa prin leacurile cumetrelor și babelor din mahala. Nu le spusese nimic dar le auzise deseori vorbind între ele și ținuse minte. Adunase, amestecase și fiersese

toate buruienile și rădăcinile pământului, băuse toate licorile verzi și negre, tulburi și amare, pe care le scorniseră țațele meștere. Se chinuise singură cu undrele boante și cu crengi netede, alese anume și muiate în oțel ori se lovise cu pumnii în pântec. Nu îndrăznise să se vaiete, să geamă, de frică să n-o audă și s-o prindă cineva. Se încleșta cu mâinile de un lemn, de un bolovan, de ce-i era mai aproape și strângea, încovoiată de usturime ori de junghiuri, până începeau sudorile să-i picure din palme și se topeau lucrurile dimprejur ca în negură, legănate, învârtite ca la călușei. Leșinase de câteva ori. Nu se speriase de dureri și nici gândul morții n-o înfricoșase. Nici Profirița singură nu credea c-o să poată îndura atât, că are atâta tărie de suflet. Se condamnase la suferință, însă și făcuse toate încercările, îngrozită de gândul că bătrânul o să-i alic taina, în curând și că tot norocul și toate bucuriile lor vor fi spulberate, atunci, pentru totdeauna. Cum încercările ei repetate până la scrâșnet și disperare nu-i fuseseră de niciun folos, fata lui Sterică Surdu se resemnase să-și poarte crucea pe umăr pană în clipa când i se vor închide toate drumurile.

— Ca să-nduri ce-am îndurat eu, vasăzică să ai inimă a dracului, de cremene! Nu mi-ar fi fost greu să mă omor...

Gândul sinuciderii nu o cutremurase, în adevăr. Amânase sfârșitul pentru că, până una alta, semnele erau ascunse cu destulă ușurință. Nu voia să renunțe la cele câteva nopți de dragoste ce-i mai rămăseseră și nici să-l întristeze prea curând pe Fane, printr-o despărțire ce i-ar fi clătinat credința în fericire și în mila sfântului din cer. Se legase strâns, cu o fâșie, peste pântecul cu începuturi de deformare. Purtase legătura, în primele săptămâni, numai ziua și între frați ori printre mușterii cu priviri sfredelitoare.

Cu timpul, însă, nu se mai despărțise de ea. Fusese obligată s-o strângă din ce în ce mai tare. Până la sufocare, în ultimele zile. Fâșia asta înnădită cu catarame și curele și petrecută peste mijloc, nemilos, ca o cătușe ori ca un șarpe, o obosise peste măsură, mai ales în drumurile ei de fiecare noapte și-i răscolise toate durerile. Era o viață ce se zbătea lăuntric – poate cu o disperare egală – o viață nevinovată, de care Profirița începuse să se simtă legată, pe care-o îndrăgise, din clipa când zvâcnise in pântec, biruitoare, ca o poruncă. Nu se lămurise încă și i-ar fi fost cu atât mai greu să-i explice lui Fane ce schimbare se făcuse în ea, în cele trei zile de suferință și singurătate, ce minune se petrecuse în sufletul ei dar se ridicase din pat cu o hotărâre ce-i răsturnase toate planurile de până atunci. Parcă era altă făptură, cu altă iluminare pe figură. Dacă, în primele ei clipe de panică, încercase să scape de sarcină ca de o pacoste, prin orice mijloace, acum era hotărâtă, cu o voință egală, să păstreze și să apere mugurul de viață prin orice mijloace și în ciuda tuturor greutăților pe care le-ar întâmpina mâine. Putea să-i spună numai atât: când și în ce împrejurări se simțise învăluită, copleșită de gândul nou și mântuitor.

Cipric plecase, după ce-i șoptise la ureche cuvintele de dragoste și urările de însănătoșire trimise de Fane. Sărind pe fereastră, cum intrase, ca să nu-l vadă și să nu-l simtă nimeni, țiganul făcuse o glumă. O văzuse abătută, slabă și crezuse – bun și mucalit cum era – că n-ar strica s-o mai învioreze puțin, cu o vorbă de duh. Profirița se înveselise dar – rămasă singură – trecuse de la râs la plâns fără să prindă de veste. Lacrima o ușura și parcă-i spăla sufletul. Se gândise la viața ei de până atunci, la Fane și la norocul pe care-l avusese când îl întâlnise, la drăgălășeniile lui și la

nopțile lor de dragoste, la jurămintele și la visurile pe care și le făuriseră, la tot ce li se păruse numai cântec și joc. Fusese fericită lângă el. Nici nu bănuise, în nopțile ei fără somn, că o privire caldă, un sărut sau o îmbrățișare închid atâta vraje, atâta dumnezeire în ele, încât să le înfioare ca pe-o frunză de plop, când trece un flutur pe lângă ea și-i face vânt cu aripa. Cum să renunți la ele cu ușurință? Cum să smulgi din inimă, cu vârful de oțel, șivoiul de sânge, când dragostea i-a muiat cremenea în apa vie a bucuriilor și a făcut-o să cânte? Cu ce gheară să sugrumi viața nouă din tine, când peticul tău de viață a început să-ți pară așa de strălucitor și să-ți fie așa de scump? Puseseră, în îmbrățișare, tot ce avuseseră mai bun, mai ales și mai frumos în ei. Așa se contopiseră și se păstrau în fructul mic și ascuns. Profirița nu se mai îndoia că l-ar fi ucis și pe Fane în ea, odată cu pruncul, dacă i-ar fi răușit una din încercările pe care le făcuse cu câteva săptămâni în urmă. Acum, mai ales, era convinsă că ar păcătui în fața dragostei și s-ar face nevrednică de fericire și de ibovnic, dacă s-ar mai gândi, măcar, la rătăcirile ei de fată proastă, singură și speriată. Copilul era un dar. Legătura lor cu cerul și cu pământul. Fane, așa cum se restrânsese și înfrumusețase în ea, ca să nu i-l mai poată nimeni fura. Altceva nu mai știa – altceva, mai prețios și mai drag în lume, nu avea...

Fane o ascultase tăcut, surprins. Nu știa ce să răspundă, ce să facă. Prea multe gânduri se adunaseră sub frunte și toate fâlfâitoare, în zbatere. Sentimentele, prea multe de asemeni și felurile, îi aruncau sufletul – în salt – de la înduioșare la nedumerire, de la surâs la durere și de la încântare la spaimă. Ar fi vrut să se mire că dragostea, pe care-o începuseră ca pe un joc cu flori și limpezimi, se scuturase fără veste și așa

de curând de podoabe, ca o tălaniță pe care-o îmbraci și-o dezbraci după plac și nu-i venea să creadă că fata mărunțică și plăpândă, de lângă el, fusese în stare să îndure atâta suferință, fără murmur. Voia să se bucure cu toată mândria dar și cu toată duioșia lui de părinte, în pragul minunii ce se împlinise prin el și se înfiora, cu umerii apăsați de o răspundere pe care nici cu gândul nu încerca s-o măsoare. Nu știa cum să-și adune mila și admirația într-un gest sau într-un singur cuvânt de mângâiere și de îmbărbătare și încremenise în fața Profiriței, în genunchi și în iarbă, cum o ascultase, deși se dezlănțuiau în el furtuni iar laudele îi cântau în suflet. Se simțise umilit că trăise atâta vreme lângă fata lui Sterică Surdu și se bucurase de sfioasa ei frumusețe, fără să afle ori să presimtă, cel puțin, ce zbucium se ascunde în inima ei, ce gând de moarte își făcuse culcuș în capul ce i se lăsa pe umăr. Profirița afirmase, fără șovăială, că-i hotărâtă să facă cele mai mari sacrificii, de dragul copilului dar el, în locul răspunsului pe care trebuia să-l dea, sincer, bărbătesc, se închipuia lângă leagănul cu funde și jucării al feciorului de mâine și surâdea pierdut, cu ochii în gol, fără să știe dacă licărul stelelor îi juca în priviri sau numai lacrimile.

— Fane, tăcerea asta a ta...

Fata lui Sterică Surdu îi întorsese capul și se uitase în ochii lui, drept.

— Să știi, mă, că eu pot s-o duc și singură! Sunt fieru dracului! Numai să-mi spui, acum, ca să știu ce să fac. Adică, să nu mă minți, să nu mă-nșeli – că asta ar răsuci înc-odată sufletu-n mine. Cum ți-am mai spus odată, Fane: să nu te porți cu mine ca borfașii, c-ar fi prăpăd...

Fane se dezmeticise. Se ridicase – cu Profirița în brațe – din iarbă, cu un gest de voință și de încredere în puterile

lui. Cum să rămână și cine s-o lase singură, tocmai acum? Așteptase de la el un răspuns asigurător? Mai era nevoie de un răspuns? Se mai îndoia, după ce li se împletiseră destinele așa de strâns, de statornicia iubirii și a devotamentului lui de ibovnic și de părinte? Nici nu-și da seama ce veste minunată îi adusese. Veștile minunate, însă, nu se primesc cu ușurință. Nu mai erau, ca în nopțile trecute, doi zburdalnici gata de joacă și de glumă. Jocul se schimbase. Gluma începuse să fie destul de serioasă. N-o mângâiase, aflându-i suferințele, pentru că tot ce-i povestise era ceva de vis rău și de mucenicie, pe care nu-l poți șterge și nici alina cu un cuvânt, oricât ar fi el de cuprinzător sau cu o lunecare a mâinii pe frunte și în păr, oricât de ușoară și de caldă ar fi mâna. Ceva mai mult, el – în primul rând – era dator să se gândească bine, adânc, la ce are de făcut și tocmai grija și dorința de a găsi, cât mai repede, o ieșire cât mai sigură și mai ușoară din încurcătură, îl obligase să tacă, să caute, să aștepte un semn providențial. Profirița îl luase fără veste. Nici nu-i trecuse prin minte, până atunci, că dragostea are cruzimi și curse așa de bine ascunse, așa de uluitoare. Căzuseră pentru prima oară în ele. Era natural să se zbată cu neîndemânare. Firește că găliganii de seama lui trecuseră mai de timpuriu prin astfel de încercări dar el nu era altceva decât un florar cu viața puțină și gândurile fragede risipite printre răsaduri, scăpat într-o zi din închisoarea străjuită de duzi, de sârmă și de dulăi și clătinat, rămas fără reazim la prima surpriză. Acum, însă, scăpase din vârtej. Știa bine ce trebuie să facă. Ar fi putut să-i spună și ei, imediat și în amănunțime, cum are s-o pună la adăpost de toate privirile dușmănoase, de certurile lui Sterică Surdu, de larma fraților și de curiozitatea

vecinilor, de toate necazurile dar Profirița înclinase capul pe umărul lui, istovită, cu un gemăt de durere.

— Nu știu ce-i cu mine. Parcă nu te mai aud lămurit. Se vede că m-am strâns prea tare peste mijloc. Du-mă acasă.

Fane urcase printre copaci, cu ea în brațe, spre drumul Pandurilor.

Când a aflat – după ce s-a întors Fane acasă, în zori – ce se întâmplase, Cipric s-a legănat în vârfuri și în călcâie, a dus palma la frunte, ca și cum l-ar fi lovit cineva cu o măciucă și a oftat, de astă dată mai din adânc:

— Of, dragoste-pacoste...

CAPITOLUL IX

CRAI-NOU SAU BLESTEM NOU

Când au început să cadă primele frunze de toamnă, Profirița și-a adunat lucrurile puține într-o legăturică și-a plecat de acasă pe furiș, fără să-i spună ceva bătrânului. Se gândise, poate, că frații au s-o ducă destul de rău singuri și că Sterică Surdu are s-o caute prin vecini, s-o aștepte în fiecare seară și s-o strige pe nume, în fiecare zi, umblând prostit pe ulițele desfundate de ploile mărunte dar peste durerile pe care le lăsa în urmă se ridicase cu siguranță, poruncitoare, frica de ochii bănuitori și de bârfelile țațelor și cumetrelor din mahala, nevoia ei de liniște și de odihnă, groaza de fâșia ce începuse să nu-i mai cuprindă bine mijlocul – viața ei și mai ales viața lainică, plăpândă și durută a copilului așteptat, mângâiat de acum prin cântece de leagăn.

Cipric îi găsise și-o așezase, stăpână, într-o casă ascunsă între plopi și oțetari, cât mai ferită din calea lucrătorilor și a țiganilor lui

Brudă dar și cât mai la îndemână pentru Fane, care venea în fiecare seară s-o vadă și uneori, când i se părea

că Profirița se simte rău dar nu vrea să-i spună, ca să nu-l sperie, să rămână lângă ea până în zori.

Deseori, în nopțile lungi, cu ploaie și vânt, când se culca florarul devreme și urlau potăile pe ulițele goale și întunecoase a pustiu, Cipric se făcea umbră lunecată pe lângă ziduri și printre copaci, încântat că o să fie și el musafirul Profiriței dar și amărât că-i fusese scris, tocmai la bătrânețe, să-și mintă și câteodată să-și înșele stăpânul la socoteli, ca să nu-l mai audă pe Fane oftând și să nu se mai plângă fata surdului de dincolo de Bariera Calicilor că se apropie sorocul să nască și nu are o fașe, un scutec, o panglică sau o cămășuță cu dantelă, pentru odorul de mâine.

Supărarea asta, mai ales, îl îndemna să-și umple buzunarele multe și adânci cu merinde și cu sticle de vin, dosite la timp din pivnița lui Brudă, de câte ori îl lua cu sete mare și cu gust de cântec.

— Stai, jupâniță, stai un pic – striga țiganul din prag, în timp ce Profirița se legăna în brațele ibovnicului, aliniată și-i căuta gura, dornică – mai domol, săru' mâna, ia-o mai domol cu pupăturile, că uite ce bucluc mare ne făcuși cu ele, pârdalnicele! Stai, c-a mai lăsat sfântuleț și-o mâncărică și-o băuturică mai ales și pe urmă și-un cântec de „of și d-aulio", ca să nu mai vorbim de alte marafeturi, cum ar fi ciorchinele ăsta sau merișoarele de colo ori borcănelu cu dulceață din buzunărelu meu. Ce să spui, au ajuns căinările stăpânului, milostivi-l-ar Maica Domnului, pe mâna unui faraon ca mine și mai de izbeliște ca pe vremea pandurilor. Păi de, ce să-i fac? Cine l-a pus să aibă fecior iute nevoie mare la plozi? Nu-i așa, jupâniță? Atunci, dacă și matale zici ca mine, ia să-ntindem cinstita masă, că mă ia cu sete năpraznică și cu leșinătură de foame pe la lingurică...

Tinerii râdeau cu poftă și se giugiuleau, în timp ce sluga se încrunta și pufăia, umblând de colo până colo prin odăi, după tacâmuri sau pahare și gata să le facă din nou morală că nu știuseră să se „păstreze" în dragoste, că „dăduseră iama în cele spurcalnice" ca niște flămânzi sau ca disperații, uitând că fericirea nu-i marfă pe care-o cumperi „cu grămada", ca la spartul târgului și că „feșteliseră iacaua" tocmai atunci, în pragul unei toamne așa de zburlite, că ți-ar fi fost milă să gonești și-un cotei afară din casă.

— Na, blestemația sfântului – se holba Cipric la ibovnici, cu o supărare tot așa de prefăcută, ca să-i înveselească și mai mult – poftim ce zaveră de tinerețe, că nici acu, după ce-mi făcu pozna, nu isprăvește cu giugiulelile! Se vede, boieri dumneavoastră, că vreți să-i umpleți casa lui Brudă, dintr-odată, cu o puzderie de nepoți, să-i roadă și urechile. Năstrușnică daravelă ar fi și asta, n-am ce zice. Numai cu ponoasele ar fi mai greu – cine să le tragă, adică – fiin'că eu numai unul duc, de câteva săptămâni și iacă-mă, gata-gata să mă cocoșez...

Țiganul se plângea, se învinuia și se apăra singur. Nu era păcat de bătrânețile lui și s-ar fi putut spune că nu-i faptă de smintit, să plece de-acasă pe burniță și vânt, să lunece prin clisa ulițelor și să se sperie și de umbra lui, atent cum era să nu-l prindă nimeni fugind din ograda florarului sau să nu-l recunoască cineva pe drum, în loc să stea la adăpost și căldură lângă Doda, să-i ajute la scărmănatul lânei ori la pritocirea puținelor cu varză? Nu mai încăpea nicio îndoială. Atunci de ce nu se astâmpăra și ce gândăcei i se urcaseră la cap, să-și rupă oasele muncind toată ziua în grădină, și pe urmă să-și facă sufletul ferfeniță, toată noaptea, cu băutura și cântecele de dor din tinerețe? Motivul era ușor de înțeles.

Întâmplările din ultima vreme aduseseră o schimbare și în viața lui. Cipric se simțise mai înviorat, mai ușor, mai puțin slugă și nu tocmai așa de prisos pe pământ, de când trăia alături de cei tineri și luptă din răsputeri, cu devotamentul lui de rob bătrân și înțelegător, să le fie de folos. Trecuse peste multe piedici și știa că-l amenință multe primejdii, mai ales dacă ar fi fost prins de Brudă că l-a mințit și l-a furat dar tocmai aceste primejdii îi dăduseră iluzia că începe să aibă un rost în lume, că-i mai puțin tuciuriu și mai spălat pe mâini, mai în putere. Se gândise, de asemeni, că oasele au să i se odihnească până le-o seca măduva și se vor preface în pulbere, după moarte. Nu se canonise destul, până atunci? Nu se trudise și nu ascultase, supus ca un câine, de când văzuse lumina soarelui strecurată prin țesătura rară a cortului? Cu ce mulțumire, cu ce fărâmă de bucurie avea să treacă dincolo? Porunca sufletului sălbatic, cum îi era și cântecul și-i fuseseră dragostele, trecuse peste credința pe care sluga era datoare să i-o poarte stăpânului. Pe lângă asta, orice-ar fi spus Doda, florile din „casa cu oțetari" – cum numise în graiul lui misterios, înțeles numai de Fane, locuința tainică a Profiriței – nu miroseau ca putinele ei cu varză. Vinul era mai înviorător ca „sfânta apă" din toate donițele și fântânile iar cântecul mai legănător ca bombănelile ei de cotoroanță uitată pe pământ de cel de sus.

— Adică, boieri mari, s-o lase naibii pe babă și să mănânce, cui i-e foame, că eu am și-nceput – nu vă fie cu supărare pe țigan...

Cipric mânca hlăpăit, cu poftă și ofta după fiecare pahar dat peste cap, a obidă mare ca și cum vinul ar fi răscolit în el toate necazurile. Mai plin de haz cu cât încerca să pară mai serios, se strâmba și se scutura ca un plod în

fața fierturilor amare de leac, când o vedea pe Profirița că-i umple din nou paharul și-o prindea de mână, cu un gest ce nu voia în niciun caz s-o oprească dar când simțea în nările largi și păroase înțepătura aromitoare a tămâiosului, făcea ochii mici și se îndupleca în cele din urmă, nu fără suspin, să mai cinstească odaia auritul sânge al Domnului cu setea de bulgăr în secetă a buzelor lui crăpate, groase și răsfrânte. Cum băutura, pentru el, era ceva misterios, un fel de împărtășanie a făpturii omenești sau de botez al sufletului, țiganul se ștergea pe mâini și pe mustăți de grăsime, împrumuta o figură cât mai nevinovată, mai plină de evlavie și ducea paharul la gură cântând popește.

Târziu, când se sătura și începea odaia să se legene cu el, Cipric se lăsa pe spătarul scaunului, îmbujorat, cu un semn înțeles de Profirița și așteptat cu nerăbdare de Fane. Era rândul cântecelor vesele și triste, cum fusese și viața lui de mucalit cu lacrima ascunsă. Glumele încetau, odată cu jocul de datină și haz al paharelor cu vin, băute – după sfatul și învățătura cărților sfinte – ca să se bucure sluga bătrână și să se veselească laolaltă cu cei tineri. Nici muzica nu avea alt rost. Numai rosturile sufletului, pentru care se înfiripau și se limpezeau armoniile, erau altele. Acum era și Cipric alt om, cu alte priviri (când nostalgice și umede, când numai flacăre și neastâmpăr dar tot așa de sclipitoare, parcă ar fi răsfrânt-o lumină lăuntrică) și cu alt surâs risipit pe figură. Melodiile păreau că vin de departe, din adânc și parcă din vis, adunate din toate vremurile și de pe toate drumurile rămase și uitate în urma cetelor nomade. Până și cântecele de lume ale surtucarilor bucureșteni – unele săltărețe, altele duioase, toate la fel de ușuratice – împrumutau altă rezonanță, o frumusețe nouă, proaspătă și uneori parcă și alt înțeles, pe

buzele lui Cipric. Glasul lui creștea vijelios, până la chiot ori se precipita în ritm sprinten, de dans vrăjitoresc, când nu era chemare, rugă sau mărturisire abia îngânată.

Fane asculta pierdut. Nu întinsese mâna spre pahar, până atunci, decât la zile mari, de sărbătorile primăverii și ale iernii, când feciorul era dator să-i sărute mâna părintelui, să-i ureze sănătate și ani mulți și să-și moaie buzele în vin ca în fața popii, când se împărtășea. Melodiile, multe cunoscute de la slugile risipite și încovoiate peste răsaduri, în ceasurile lor de muncă, nu i se păruseră niciodată așa de frumoase și de înviorătoare ori atât de răscolitoare. Abia acum începea să trăiască, să simtă cu adevărat, să privească în el ca într-o fântână limpede și adâncă. Sluga bătrână îl învățase să se bucure de farmecul unei petreceri, să se dăruiască puterii de vraje a vinului și să se lase legănat, furat, pătruns și înfiorat până la transfigurare, de cântec.

— Cipric, bătrânule – îngâna Fane ca în vis – parcă a venit cineva și-a șters tot ce a fost grijă și necaz, ca să nu-mi mai aduc aminte. Nu-s neam de cioroi ca tine, mă și uite c-a început să mi se pară că am aripi. Vinul a făcut minunea asta, glasul tău a făcut-o? Nu știu. Binecuvântat fie și vinul și cântecul, la fel.

Feciorul florarului se uita la țigan cu recunoștință dar mai ales cu uimire. Nu-l bănuia așa de tânăr, așa de vioi în mișcări. Făcea ochii mici, să-l vadă mai bine și-l încerca râsul. Nu se mai îndoia că Cipric cunoaște fel de fel de farmece. Altminteri nu s-ar înfrumusețea așa, ca un căldărar cu pletele negre fluturate de vânt pe umeri. Profirița se înfrumusețea de asemeni, parcă. Sarcina n-o mai împovăra. Petele de pe obraz se spălau în lumină. Era sigur că ibovnica ar fi în stare să fugă peste maidane, cu el de mână, ca în noaptea

primei lor întâlniri. Se mira că-i prea cuminte, că-l privește supusă și ghemuită lângă el, că-i soarbe fiecare cuvânt, în loc să-l prindă de gât și să-l ciufulească, să-l mângâie ori să-l amenințe, să-i muște buzele. I se părea că numai Cipric o împiedică să fie așa cum o vedea el, că numai anii mulți și dojana de slugă bătrână a țiganului o stânjenește. O rugă să închidă ochii, ca să nu-l mai vadă și-l certa pe tovarășul de petrecere că-i goangă, balaur ori strigoi balaoacheș, care sperie sufletele fragede și le amuțește.

Ibovnica se legăna, culcată pe brațele lui și îngâna un descântec, cutremurată în joc de spaimă ca un copil adevărat:

Fugi strigoi
De la noi
Pe coclauri
Cu balauri,
Prin locuri și case pustii –
Înapoi să nu mai vii...

Uneori, după ce adormea Profirița și rămâneau singuri, să asculte cum șuieră vântul pe sub streșini, Fane și Cipric duceau paharul la gură cu mai multă sete. Simțeau nevoia să uite, să se elibereze, să scape de sub apăsarea unui sfârșit de noapte cu tot pustiul și toate tristețile adunate, povară, în sufletele și pe umerii lor încovoiați. Tânărul se înfiora, scuturat de frig, privind cum aruncă vântul cu pumni de ploaie în geamuri, în timp ce sluga umplea în grabă garafa și o trăgea lângă el. S-o aibă mai la îndemână. Se alăturau, umăr la umăr, să nu se mai simtă așa de singuri și tăceau. Sorbeau vinul cu buzele uscate, c-o înfrigurare de bolnavi și

pahar după pahar. Privirile, din ce în ce mai împăinjenile, nu mai deosebeau, cu timpul, dacă lunecă stropi reci de apă pe geam ori se amestecă, în jocuri colorate, străluciri de pietre rare iar șuierul de sub streșini se pierdea din ce în ce mai mult, până se făcea adiere ori rămânea ca un zvon crescut din liniște – părere. Lumânările din sfeșnice, pe sfârșite, își tremurau luminile, aruncând palori și fâlfâiri roșietice prin unghere și peste lucrurile cu contururile tot mai șterse. Cipric se înfierbânta din nou și uita de somnul Profiriței. Parcă se afla la o masă din vis, scăpat de toate tristețile. Fane, tot așa de surâzător, își culca tâmpla pe umărul lui și-l rugă să cânte pentru el, încet, în șoaptă dacă s-ar fi putut, ca să-l audă numai cu sufletul. Nu le mai păsa de toamna de afară și uitau de urâtul ce se cuibărise în ei, la început.

— Multă-nțelepciune am găsit în slova paracliserului de la Olari și destulă cumințenie în sfaturile aspre de la taica – recunoscuse feciorul lui Brudă, tot în șoaptă și mai mult pentru el – dar mai înțelept mi se pare vinul și mai meșter cântecul tău, Cipric nenicule! Sfântă-i și munca și sfânt răsadul, că-i tot o frumusețe și-o mireasmă. Numai că, fără dragoste, florile n-ar mai avea niciun rost. Pe lângă asta, cum ai scăpa de durerile și disperările din tine și cu ce ți-ai umple pustiul, de n-ar fi vinul și cântecul? Cipric, bunicule, eu așa cred: că cine fuge spre cârciumă, vrea să fugă de el...

Țiganul își aduna privirile tulburi în paharul plin, să caute un răspuns poate. Scutura capul, încruntat și mormăia dar fruntea era grea și se lăsa pe brațele aduse cruciș pe masă. Numai cântecul rămânea treaz în el. Glasul urca aspru, ca din pivniță:

Cine-a pus cârciuma-n drum...

Când se deştepta, Profiriţa nu ştia cum să-i scuture mai puternic de umeri, să-i dezmeticească şi să-i trimeată repede acasă.

Fane pleca buimac, alături de Cipric şi cu pasul tot aşa de nesigur. Binecuvântau amândoi vântul şi ploaia rece, că-i spăla de toată mahmureala de peste noapte. Strecuraţi pe furiş, cum plecaseră, în odăile lor, răsuflau uşuraţi când aflau că florarul nu-i ceruse Dodei cafeaua şi dulceaţa. Era o dovadă că abia se sculase, că nu ieşise încă în cerdac şi prin urmare nu le observase lipsa.

Toamna trecuse aşa: cu picoteli prin colţuri în zilele mohorâte şi prea lungi pentru neastâmpărul lor şi cu petreceri fără griji, în nopţile ce li se păreau destul de scurte. Singura lor preocupare era vinul şi cântecul. Singura spaimă: Brudă, să nu-i prindă când pleacă din casa de pe deal şi când se-ntorc. Se întâmpla, deseori, să uite şi Profiriţa socotelile cu săptămânile şi zilele rămase până la soroc. Ştia că o să nască în iarnă dar până atunci i se părea că mai are destulă vreme, pentru pregătiri. Nici n-ar fi putut spune precis ce are de făcut. Fane o asigurase, odată, că poate aştepta liniştită, dacă a cusut rufăria copilului şi-o are pusă la îndemână. Se gândise să-l întrebe şi pe Cipric, care era bătrân şi trecuse prin multe încercări dar se sfiise, de câte ori se aflase în faţa lui, să deschidă vorba. O femeie, oricare, i ar fi fost de mai mult folos dar nu cunoştea pe nimeni, nicio vecină de încredere, prin apropiere. Ibovnicul o liniştise, în cele din urmă, recunoscând că el, ca bărbat, poate să-l întrebe pe ţigan între patru ochi şi fără nicio sfială. Promisese că aşa are să facă. Uitase, însă, cu uşurinţa cu care făgăduise, mahmur cum umbla toată ziua prin odăi şi prin seră şi încredinţat,

mai ales, că Profiriţa e îngrijorată fără rost, ca orice prostuţă mică şi frumoasă care nu poate pricepe, ca el, rosturile vieţii.

Iarna venise fără veste, cu zăpadă spulberată de vânt şi strânsă, peste noapte, în troieni ce acoperiseră ferestrele mici şi joase ale caselor de şipci şi bulgări din mahala. Frigul şi drumul anevoios, presimţirile rele nu mai puţin – i se păruse, în ultimele zile, că Brudă îl priveşte pieziş, bănuitor – îl obligaseră pe Cipric să rămână multe seri lângă Doda, cu toată disperarea de care era cuprins, când se gândea la petrecerile din „casa cu oţetari". Fane pleca singur. Veştile pe care le aducea, în zori, păreau destul de mulţumitoare. Profiriţa se mişca mai greu prin casă, în adevăr şi obosea mai repede dar nu i se plânsese, încă, de dureri. Făcuseră ei o socoteală, împreună şi găsiseră că mai sunt cel puţin trei săptămâni până la data naşterii.

— Aşa o fi – zâmbise ţiganul, scărpinându-se în barbă – numai să nu ne pomenim cu plod buclucaş, ca matale în dragoste, s-o ia razna mai înainte de soroc! Cuminte-i să ţii şi răboj, într-o daravelă ca asia, da' mai cuminte-i, săru' mâna, să te pregăteşti din vreme. Adică, să afli de la dânsa ce şi cum, ce are şi ce-i lipseşte...

— Fără grijă – îl asigurase Fane şi pe el, mai încântai de astă dată şi mai sigur pe ce spune, pentru că văzuse rufăria copilului în lada de Braşov de la ibovnică – fii fără grijă, mă, că nu-i lipseşte nimic...

Cipric nu mai stăruise dar într-una din nopţi se trezise apucat de umeri şi tras de sub plapumă. Speriat şi copil, tremurând, Fane îl implora să se îmbrace în grabă şi să meargă cu el, că Profiriţa se simte rău. Ibovnicul încercase s-o ajute dar se încurcase printre scaune şi se împiedicase,

prins de panică și mai stângaci, mai nepriceput, mai îndurerat, cu fiecare încovoiere și cu orice geamăt de durere al iubitei. Trebuia să fie cineva lângă ea, oricine – numai să aibă mai multă tărie ca el, mai multă siguranță pe ce pune mâna și are de făcut.

— Na, bătu-m-ar florile – mormăia sluga, cu necaz, căutându-și cizmele prin întuneric – și mă găsișî firoscos taman pe mine! Toate blestemățiile din lume le-am făcut! Iacă-mă și moașe, acu...

Fane nu știa cum să-l împace. Firește că venise la el numai ca să-i ceară un sfat, că era mai bătrân. Nici n-ar fi fost bun de altceva. Profirița avea nevoie de o doftoroaie pricepută. N-o căutase la timp, din nefericire și-acum nu știa de unde s-o ia, la ce ușă să bată. Oricum, recunoscuse că țiganul avusese dreptate: pruncul era năzdrăvan, nu respectase de loc socotelile pe care le făcuseră părinții băbește, numărând lunile pe degete și însemnând săptămânile prin boabe de porumb.

— Te cred – bombănise țiganul, trăgându-și căciula pe ochi – vine cu japca. Haiduc, nu glumă! Numai că pentru așa pramatie de hoțoman trebuie babă tare meșteră! Baba! De unde-o scoatem? Asta-i drăcovenia...

Peste câteva clipe, Deda era smulsă din așternut, înfofolită în scurteică și broboade și luată pe sus.

Când au ajuns la casa troienită între plopi și oțetari, Profirița era încovrigată lângă sobă, cu brațele aduse în cruce peste pântecul diform și fălcile încleștate.

Singură în odăița cu lumina lumânării din sfeșnic în zbatere, după ce-l rugase pe Fane să plece și să-i aducă o vecină, oricare, de oriunde, care s-o învețe ce să facă, fata lui Sterică Surdu își înfipsese unghiile în carne, să nu țipe

de durere și se ridicase de pe scaunul pe care căzuse, cu respirația tăiată, cu un gest de voință și de disperare ce-i răsucise mușchii și-i răcise broboanele mari de sudoare de pe frunte. Se trezise în ea adolescenta cu inima de cremene, din primăvară și se adunase, cu toată puterea ei de stăpânire și cu toată tăria de cuget, în pașii mici, tremurați, cu care se apropiase de dulap, să ia o lumânare și s-o pună lângă sfeșnic sau de pat, să tragă plapuma în lături și să-și pregătească așternutul pentru o odihnă pe care-o amâna totuși cu încăpățânare, ca să nu se lase prea curând învinsă de suferință. O speriase gândul că n-ar mai putea să ridice capul dintre perne, dacă s-ar culca. Nu voia să întâmpine marea încercare a vieții sau a morții cu gemete și lacrimi, ca o muierușcă slabă și cu atât mai puțin s-o găsească Fane și mai ales vecina pe care-o s-o aducă el, în curând, într-o stare de plâns. Nu cerșise, niciodată, mila nimănui. Se târâse prin odăi, sprijinită de ziduri și prinsă de scaune. Când nu mai putea să rabde, fără murmur, junghiurile și săgetările din pântec, se încovoia și se lăsa în genunchi, cu limba prinsă între dinți și mușcată până la sânge. Gemătul era sugrumat și se risipea în ea, odată cu durerile. Se ridica din nou, cu o încordare de vilă în jug și cutremurată de fiori dar după câteva clipe iar se clătina, cu mijlocul rupt și parcă desprinsă din toate încheieturile. Gândurile i se risipiseră. Privirile șovăiau, tulburi, risipite și ele. Profirița se uita prin încăpere și avea impresia că nu mai recunoaște nimic, că lucrurile din jurul ei sunt prea aproape și strâmbe ori prea departe și șterse, lungile ori lățite, gata să se răstoarne unele peste altele și să lunece spre ea. Tăcerea din casă i se adunase în urechi, ca un țiuit. Parcă nu mai știa unde se află. Nu mai simțea durerile, ca și cum n-ar mai fi fost ale ei. A vrut să se apropie

de un scaun, instinctiv dar i s-a părul că se-nvârtesc pereții în jurul ei, repede, tot mai repede și-a deschis gura, să țipe. Când s-a dezmeticit, era trântită jos, lângă masă, scuturată de frig. Viscolul de afară spulbera zăpada în geamuri și scutura ușa din țâțâni, ca un răufăcător înfuriat că n-o poate smulge din balamale. Înfiorată, Profirița s-a târât, cu prețul ghemuit sub ea, până lângă sobă. Căldura a toropit-o. Pleoapele au căzut, grele, peste ochii aproape stinși.

Fane a ridicat-o, speriat și-a pus-o în pat.

Doda și-a aruncat broboadele și scurteica în brațele și în capul lui Cipric, și-a suflecat mânecile de la cămașă și-a dat câteva porunci scurte. Un sac sau o mușama, s-o pună sub Profirița. Bărbații s-au privit întrebător, stânjeniți. Nu era nicio mușama în casă. Bătrâna, care aflase pe drum de isprava lui Fane și de ușurința cu care-i cocoloșise țiganul dragostea și toate stricăciunile, nu voia să știe de nimic. Să fie mușama ori sac! Cipric să scoată tot ce i-o trebui, din pământ. Să se facă el împletitură deasă ori piele. Se pricepuse să-și mintă stăpânul și-i plăcuseră petrecerile din nopțile de toamnă? Să-i fie de bine. Acum să se facă titirez și „scoate drace ce-ai furat", ca în jocurile copiilor, că altminteri îl bale cu nuiaua plină de spurcăciune. Nici atâta grijă nu avusese? Nu era datoria lui de bătrân și de tartor al relelor să-l învețe pe Fane ce are de făcut și ce-i trebuie, când o fi să-i nască ibovnica? Atunci? Ce mai aștepta? Să-i caute un sac, să pună o oală cu apă – curată și oala și apa – la încălzit, să-i aducă o albie și să-i așeze la îndemână rufăria copilului. Repede să le facă pe toate și în liniște, să nu lase ușa deschisă, să nu umble ca un zănatic și să nu lovească oala cu apă de sobă și scaunele de masă ori de perele, că Profirița se zbate în chinuri mari. Sau n-o aude cum se zvârcolește și cum geme?

Gata, să țină minte tot ce i-a spus, că de-acum încolo n-o să mai aibă vreme să stea cu el la taifas.

Cipric o ascultase supus și-i îndeplinise toate voile, fără gest de protest, fără cuvânt, deși tremura de ciudă și-i venea s-o ia în cârcă și s-o arunce afară, unde-o fi troianul mai mare și zăpada mai deasă.

— Mă, că nebună baborniță – scrâșnise țiganul – și na, vericule, poftim întorsătura dracului, că Fane iubește și eu plătesc, sărăcuț de măiculița mea...

Fane fusese gonit din odaia în care trebuia să nască fata surdului de la Bariera Calicilor.

Sub mâna sigură, caldă și îndemânatică a Dodei, Profirița se înviorase și încercase să surâdă dar junghiurile erau din ce în ce mai dese și mai răscolitoare. Se înnodau ca șerpii, într-o frământare și – o ciocnire oarbă, sălbatică. Fata lui Sterică Surdu avea impresia că-i umblă o gheară prin pântec, că-i adună măruntaiele laolaltă și le trage, smucii, le amestecă și le întinde, le smulge din loc. Durerile se răspândeau în tot corpul, se prefăceau în arsuri și în usturime de carne pătrunsă de tăiș. Strângea buzele și încleșta fălcile, să nu țipe dar gemătul creștea în ea până la muget. Vinele i se umflau în tâmple. Se învinețea de încordare, cu fiecare efort de stăpânire și se făcea, toată, de var și de sloi, când i se tăia respirația.

Stăpână pe nervi și trecută deseori prin astfel de clipe, Doda o mângâia și-o încuraja.

Profirița a prins-o de mână și-a vrut să-i spună că-i o suferință de neînchipuit, pe care nici inima ei tare, neînduplecată cu alții și mai ales cu propria ei durere, nu mai poate s-o îndure dar n-a mai găsit în ea forța să articuleze. Buzele s-au mișcat de câteva ori, pământii, arse de sete.

Fane, în odaia alăturată, se făcuse mic pe un scăunel și tremura. Tresărea, cu fiecare gemăt al Profiriței și se încovoia, cu vinele tot așa de umflate în tâmple, de încordare și la fel scăldat de sudori, ca și cum suferința ibovnicii trecea și prin el, cu toate junghiurile și usturimile. Se ștergea de nădușeli cu palma și mâneca de la cămașă și se ridica ori revenea pe scăunel, fără rost, copleșit de gânduri și fără niciun gând sub frunte, convins că are ceva de făcut și fără să știe ce anume, încurcat parcă și de brațele lui. Căuta un răspuns, o lămurire, un cuvânt, oricare, aștepta un semn de la Cipric dar țiganul sta după ușă mut și se închina mereu, cu mâna tremurată. Era naștere grea. Poate presimțise moartea la ușă și se rugă, în legea lui. Fane s-a cutremurat, văzându-l și n-a mai putut să-și stăpânească lacrimile.

— Cipric, bunicule, abia acum îmi dau seama cât adevăr și ce blestem crâncen e în slova Scripturii! Câine-a mai fost și milostivul de sus, când a sorocit să plătim greu, la rând și la fel, bun și rău, păgân și creștin, tocmai prin ce-o să ni se pară mai frumos, mai curat, mai sfânt, pe pământ.

Când a auzit țipătul noului născut, ascuțit, întretăiat de orăcăieli, Fane a sărit în picioare și-a făcut câțiva pași spre odaia alăturată, împins de o putere lăuntrică dar bucuria lui neașteptată, crescută din el și parcă fără el, mai presus de voia lui, s-a sfărâmat și s-a risipit peste câteva clipe, sub o apăsare de neînțeles. Copleșit de un sentiment curios de îndoială și tristețe, de presimțire și de renunțare, de zădărnicie a tuturor zădărniciilor, feciorul florarului s-a oprit lângă ușă, cu bărbia în piept și-a plâns, fără lacrimi, pentru toată suferința Profiriței și pentru tot ce era în el înțelegere și revoltă și umilință:

— Mă, bătrânule, nu știu ce-o mai fi și asta și ce-i cu mine, că m-a prins o scârbă și-o deznădejde de moarte...

Cipric, însă, nu-l auzise.

Fericit că Profirița scăpase de dureri și încântat că plodul se arăta dolofan pe brațele Dodei, țiganul pocnise căciula de pământ, cu un chiot și juca de unul singur.

CAPITOLUL X

CÂND PĂLMUIEȘTI SUFLETUL

Ștafeta se întorsese, de la mănăstire, cu veste bună.

Starețul se întristase foarte, aflând de necazul lui Brudă și-l asigurase, în slova lui înflorită, că și bucuriile și durerile vin de la Domnul, care ne pune uneori credința în cumpănă, ca să întărim și mai mult legătura dintre noi, făpturile vremelnice ale pământului și cerul atotputerniciei fără început și fără de sfârșit. Sigur că mâhnitul părinte va ieși fără prihană din marca încercare, ca orice bun creștin ce nu uitase să trimeată la sfântul locaș, în fiecare an, banii pentru milostenii și florile cele mai alese și mai înmiresmate, starețul îl anunța că-i primește feciorul la mănăstire, până în primăvară, să se reculeagă în liniștea chilioarei, să se spele de zburdălnicia vinovată a tinereții și să se pătrundă de cuviosia și puritatea de gând și simțire a fraților lui duhovnicești.

Cu lifta de țigan era mai greu, că nu trecuse picior de păgân, până atunci, dincolo de poarta cu sfânta cruce a înfrățirii între oameni în vârf dar o să-i afle și lui un culcuș și o să-l pună la munci destul de grele, ca să ispășească astfel păcatul minciunii și al furtișagului din bunul stăpânului.

Brudă îi ceruse și acest sacrificiu, ca să rupă orice legătură între Fane și ibovnici, și mai ales ca să nu clatine prea rău inima feciorului, care-i mărturisise fără înconjur că nu se desparte de țigan și că oricine ar încerca să-i facă un rău – florarul plănuise, în furia ce-l cuprinsese la început, să-l bată la stâlp, în fața slugilor, ca să le fie învățare de minte – s-ar lovi de pumnii lui iar cucernicul de la Căldărușani recunoscuse că-i bine și creștinește să pui un pic de bunătate în lovitura cea mai usturătoare, ca vinovatul să simtă și să recunoască, până și în sfârcul biciului, nemărginita îndurare a celui de sus. Binecuvântându-i munca, banii și florile, starețul implora cerul să coboare pacea în inima zbuciumată a drept-credinciosului de la Cotroceni și-l asigura încă o dată că-l așteaptă pe Fane cu blândețe și dragoste părintească, pentru că numai așa, prin blândețe și dragoste înțelegătoare, poți întoarce oaia rătăcită la turma Domnului.

Firește că baragladina o să fie, în schimb, ciuca bătăilor și topor de oase, ca să nu-l mai împingă altădată diavolul să se facă părtinitorul și unealta tinereții fără frâu...

Sania așteptase la scară, în zori, cu patru cai înaintași și cu țigani înarmați cu puști grele să întâmpine haitele de lupi, ce le-ar ieși în cale, în timp ce Brudă poruncise să-i fie aduși vinovății în salon, să-i mai dojenească odată, să-i facă să-și recunoască greșelile sau cel puțin să făgăduiască, sincer, că se vor pocăi și poate să le spună, la urmă, un cuvânt bun de despărțire.

Fane și Cipric stau alături, tăcuți, întunecați.

Florarul nu le dăduse nicio lămurire, în noaptea când le aflase isprava și-i chemase la judecată și nu era dispus, mai ales atunci, să le spună cum și prin cine le descoperise taina și cuibul dintre plopi și oțetari. Nu se simțise dator cu

nimic, cu niciun cuvânt lămuritor și cu nicio îndurare, față de ușurința feciorului și de ticăloșia cu care sluga bătrână îi înșelase buna credință. Stăpân și părinte, fusese liber să-i constrângă prin orice mijloace să mărturisească adevărul și pe urmă să-i judece fără părtinire și fără milă.

Cipric trăise alături de el, atât amar de vreme și știa bine cu câtă asprime se osândise singur, deseori, când păcătuia față de oameni sau de sufletul lui și cu ce inimă colțuroasă trecuse peste durerile lui. Lăsase ruină și pârjol în urmă, ca să rupă cu trecutul și n-ar șovăi să-și mai lase odată avutul pradă focului și să-și înfigă inima în stâlp, în clipa când s-ar convinge că nu mai are pentru ce să trăiască și pentru cine să muncească și să agonisească. Crescuse și trăise între flori și-ar fi fost mulțumit cu munca și cu rostul lui de florar, dacă nu l-ar fi lovit viața și oamenii fără îndurare.

Are să-i spună odată lui Fane, când o fi mai copt la minte, mai bărbat, mai în măsură să priceapă rânduiala lumii, câte speranțe poți să pui într-o ființă adorată, ce strâns te poți crede legat de ea și cum ți se prăbușesc visurile, ce repede ți se schimbă viața și pentru totdeauna, tocmai când te crezi mai aproape de fericire. Băiatul o să-și dea seama, atunci, de ce-i primejdie de moarte, pentru suflet, să-ți faci o icoană din prima întâlnită, de ce l-a trimis la mănăstire și câtă grijă, câtă dragoste de părinte și câtă durere a pus Brudă, numai ca să-l apere de nenorocul și nefericirile lui.

Dacă i-ar fi spus Cipric, din vreme, de târcoalele pe care le da, în jurul grădinii, fata surdului de dincolo de Bariera Calicilor și mai ales de neastâmpărul din sângele lui Fane și de frământările sufletului său dornic de o tovărășie cinstită, trainică și învăluitoare, cu siguranță că lucrurile n-ar fi ajuns așa de departe. Știa el ce are de făcut, ca părinte,

ca să preîntâmpine răul. Cum? Nu era timp, atunci, să-i destăinuiască feciorului planurile lui. Are să le afle, de altfel, la primăvară, după ce s-o întoarce de la Căldărușani.

Fără îndoială că are s-o ajute pe Profirița, mai ales că era și-un copil nevinovat la mijloc. Nu pentru că-i ceruse Fane, bătând cu pumnul în masă, să-i poarte de grijă. Nimeni nu putea să-l oblige și cu atât mai puțin fandoselile lui de fecior fără obraz. Avea și el o inimă, însă și o conștiință. Mila lui de creștin și bunătatea lui de florar aplecat peste minunată frumusețe din răsaduri au să-i astupe gura lui Sterică Surdu c-o basma plină cu gologani și au s-o pună la adăpost pe fosta ibovnică de toate nevoile.

Fane, prin urmare, putea să plece liniștit.

Brudă tăcuse. Nu mai avea nimic să le spună. Cipric se apropiase, umil, să-i sărute mâna, de plecare dar florarul rămăsese cu ochii la fecior. Așteptase de la el, la despărțire, un cuvânt de recunoștință sau de pocăință, un semn, cât de mic, de recunoaștere a greșelii, ca să-l poată îmbrățișa și binecuvânta.

Fane se uita la el, drept, nemișcat, cu nicio tresărire pe figură și parcă fără să-l vadă. Nu era ură sau lacrimă și nici spaimă ori nepăsare, în ochii lui. Numai o lumină rece, fără pâlpâire.

Prins de slugile ce stătuseră la pândă și adus în fața lui Brudă, ca un răufăcător, Fane nu se apărase de învinuirile părintelui dar nici nu răspunsese la întrebările lui precise. Se mira că bătrânul știa tot ce se întâmplase, din primăvară și până atunci. Cum aflase? Cine-i spusese? De ce se lăsase prins cu atâta ușurință? Căutase în amintire un amănunt, un nume, o imprudență pe care-o făcuse, un cuvânt scăpat la necaz sau în glumă, pentru că era ceva sau fusese cineva

care-l pusese pe bătrân pe urmele lui dar nu găsise în el decât nedumerire și ciudă. O zbatere fără folos, de pasăre prinsă în laț.

Cipric, adus de asemeni în fața stăpânului, mărturisise că știa numai ce-i da voie Fane să spună.

Supărat că țiganul încerca să scape prin răspunsuri în doi peri sau prin cuvinte meșteșugite de tâlhar îmbătrânii în rele, florarul ridicase mâna, să-l lovească.

Tânărul a tresărit și a făcut un pas spre Brudă, hotărât.

— Să nu dai! Atât! Să nu dai în el!

Tatăl și feciorul se priviseră în ochi, pentru prima oară, cu pumnii strânși, clocotind.

— Să nu mă judeci! Niciodată n-ai știut ce-i în inima mea. Numai el, Cipric, m-a înțeles și m-a ajutat. M-ai aruncat, de mic, în brațele Dodei și m-ai uitat. Un plod de slugă ori eu, totuna ți-a fost. Viața încă o știi? Sufletul nu-l cunoști? Dar nevoia de-o mângâiere? Am crescut cu frigul urâtului în mine, ca o floare alături de răsad și lipsită de soare. Doda mi-i maică? Spune, că văd că le ridici mânios împotriva lui Cipric, care le-a mințit: asta n-a fost și nu-i minciună? Tinerețe zvăpăiată și stricată? La mine? Nu, tăicuțule! Tinerețe zgribulită, care-a găsit în Profirița un pic de soare și de credință, un reazim. Așa să știi: că nu mai mă desparte nimeni de ca. Nici matale să nu-ncerci, că m-ai împinge la păcat! Auzitu-m-ai? Nici să nu-ncerci și nici să nu ne judeci.

Brudă se înfuriase. Amenințase că n-o să aibă milă de nimeni și cu atât mai puțin de un țigan necredincios și de o țiitoare pe care – acum nu se mai îndoia – Cipric i-o aruncase dinadins în spinare, ca să-l îndemne la zamparalâcuri și pe urmă să-l stoarcă de gologani.

Sluga bătrână protestase.

Stăpânul ridicase din nou mâna, să-l lovească. Fane, însă, bătuse cu pumnul în masă, puternic și strigase, cu toată revolta și toate durerile adunate în glas.

Florarul și feciorul lui se învinuiau și se amenințau cu o cutezanță egală. Ripostele erau scurte, scrâșnite. Câteva clipe nu se mai auzise și nu se mai înțelesese nimic. Palma lui Brudă, în amestecul acesta asurzitor de voci nestăpânite, căzuse grea, hotărâtoare și în tăcerea adâncă, parcă răsucită, ce a urmat, Fane a simțit cum se rupe ceva în el și cade, rostogolit, într-un gol fără fund despicat sub el sau în sufletul lui. A făcut ochii mari și a mișcat buzele, să spună ceva dar dincolo de gestul lui instinctiv de apărare, n-a mai găsit nimic, niciun gând, nicio tresărire, nicio înfiorare cel puțin. Lăsase bărbia în piept și rămăsese așa, nemișcat, amuțit, străin pentru toți și înstrăinat de tot ce-l înconjura.

Nimeni nu-l lovise până atunci.

Brudă îl chemase mai târziu în salon dar nu reușise să-i smulgă un cuvânt de pe buze. A doua zi încercase de asemeni, de câteva ori. Totul fusese zadarnic. Fane sta nemișcat, tăcut, cu privirile sărite peste lucruri și oameni. Parcă nu mai avea ochi și putere de înțelegere pentru stăpânul din casa de pe deal. Se întinsese, peste tot ce fusese tinerețe și cântec, sete de viață și elan, privire caldă și învăluitoare ori răsucire și încordare, o încremenire de apă moartă.

Nici atunci, în ceasul greu al despărțirii, cu tot îndemnul lacrimei ce lunecase pe obrazul lui Brudă, Fane nu dezlipise buzele.

— Bine, puteți pleca – reușise florarul să articuleze, stăpânindu-și plânsul – și... drum bun! Gata! Plecați mai repede.

Cipric răsuflase ușurat.

— Of, dragoste-pacoste, arde-te-ar la ficați – suspinase el, coborând scările alături de Fane – că multe pozne-mi făcuși! Mincinos fusei, hoț și moașe fusei, ocărit de Doda și bruftuluit de Brudă fusei... Na, iacă-mă și călugăraș, acușica! Mari minunile tale, sfinte Sisoe. Și năstrușnice nu glumă...

Sania trecuse dincolo de poartă în sunetele de clopoței ale cailor și în chiotele țiganilor cu armele grele în bandulieră.

Când au ajuns pe malul gârlei și au lăsat la stânga poteca aproape acoperită de ninsoare, ce ducea spre casa dintre plopi și oțetari, Cipric a oftat, a închis ochii și s-a pomenit cântând, ca-n nopțile lor de petrecere:

Vinovată, blestemată,
Fi-ți-ar inima, surată,
Că mi-ai scos poteca-n drum,
Tocma-n ceasul de acum...

CAPITOLUL XI

SĂRACA FATĂ SĂRACĂ

Profirița nu aflase nimic.

Doda se dusese în fiecare zi la ea, să scalde copilul și să-i schimbe rufăria. Un pui de țigan, mut și prostălău, slugă și el la florar și ales anume, o întovărășise, ducând coșul cu merinde. Tot el mătură prin odăi, spăla vasele și căra apă ori despica lemnele și le așeza, grămadă, la gura sobei.

Brudă-i poruncise bătrânei să aibă grijă ca Profirița să nu ducă lipsă de nimic, mai ales în timpul lăuziei. Firește că nu trebuia să-i spună adevărul, în privința lui Fane. Putea s-o mintă, până una alta, ca să stea liniștită în pat. Nu voise s-o vadă. Nici n-o ascultase pe Doda, care încercase odată să-i povestească, nu fără tremur în glas, ce zice și cum se poartă fata gogoșarului de la Bariera Calicilor, cât e de puțintică la trup dar și ce svârlugă, ce ochi mari are băiatul și cu cine seamănă. Orice cuvânt al ei ar fi fost o cursă pentru sufletul lui și ar fi dat o dovadă de slăbiciune, de vinovată slăbiciune, cu cel mai mic gest de înduioșare. Profirița nu era, nu putea să fie altceva, pentru el, decât o bolnavă oarecare, pe care

se simțise dator s-o ajute, ca orice creștin cu cămările pline de belșug. Mai târziu, când fosta ibovnică a lui Fane o să-și recapete puterile și-o fi în stare să afle adevărul fără să se clatine, o să vadă el ce are de făcut și cum are să i-l spună. Până atunci, Doda era datoare să-i urmeze porunca și liberă, dacă-i era milă de țiitoarea din casa dintre plopi și oțetari, s-o îmbuibeze cu toate bunătățile, să stea cât mai mult lângă ea ori să i-l lase pe țigănuș zi și noapte, să-i fie și fată-n casă și dădacă la plod dar să n-o mai prindă că vine la el în casă, în fața lui, cu laude și scâncete sortite să-i înduplece inima, c-o trimite și pe ea plocon la mănăstire, după Cipric.

— Nu de alta, să-și sare țiganul inima cu tine, când o afla cine mi-a spus tărășenia cu Profirița...

Florarul ajunsese de nerecunoscut, în ultima săptămână.

Necredința lui Cipric, răspunsurile lui în doi peri, privirile parcă disprețuitoare și destul de obraznice, aventura neașteptată a feciorului, amenințările lui din prima noapte și mutenia de mai târziu, bănuita nepăsare cu care se despărțise de el, în ciuda așteptărilor și a lacrimei ce-i lunecase pe obraz, toate făcuseră din el un om supărăcios, destul de răutăcios uneori și întotdeauna bănuitor. Gata să strige la slugi fără niciun motiv, când nu sta încuiat în salon.

Nu vedea în jurul lui decât dușmani – toți prefăcuți, mincinoși, hoți, puși la cale de Cipric să nu-l asculte ori să-i îndeplinească poruncile pe dos, să facă orice le-o sta în putință – unii prin lacrimă fățarnică de înduioșare, alții prin laude umflate, cei mai mulți prin piedici și scorniri de tot felul – ca să nu scape de Profirița și de progenitura ei și prin urmare să-i fie peste putință să-i asigure lui Fane o fericire

temeinică, așa cum i-o visase și i-o dorea el din tot sufletul și cu nestrămutata lui dragoste de părinte.

Nici în Doda nu mai avea încredere.

Bătrâna îi povestise, în adevăr, ce făcuse și ce aflase în noaptea când se născuse copilul. Știa bine unde poate duce, mai întotdeauna, o dragoste fără frâu și se crezuse datoare, ca rudă apropiată, să nu-i ascundă nimic, încredințată că florarul o să-i aducă pe rătăciți pe drumul cel bun, prin iertarea și binecuvântarea lui. Nu șovăise să-l mustre cu privirile ei umede, când îl văzuse că întrece măsura și nu s-ar fi făcut, în ultimele zile, ecoul minciunilor lui, dacă nu i-ar fi fost teamă că Brudă, lăsat de capul lui, s-ar purta cu mai multă asprime față de Profirița și ar înlătura, pentru totdeauna, orice posibilitate de înțelegere. Convinsă că Fane și ibovnica lui erau vinovați numai prin ușurința cu care se lăsaseră târâți de tinerețe și patimă (nu făcuse și Brudă la fel, pe vremuri, cu Kiramu?) Doda nu pierduse speranța că florarul o să recunoască odată (avea destulă vreme, până la primăvară, să-și uite supărările, să-și potolească mânia și să-și recapete bunătatea) că ar fi un mare păcat s-o arunce pe Profirița pe drumuri, cu copilul în brațe.

Luptă, prin minciunile duse în casa cu oțetari și prin adevărurile simple cu care urca scările cerdacului, spre salonul florarului, să păstreze o legătură destul de firavă, deocamdată, între două suflete bănuite mai puțin îndărătnice, cu nădejdea că vremea o să le apropie, prin minunata putere a uitării și prin căldura învăluitoare a bunătății și-a înțelegerii.

Profirița crezuse, în primele zile, că Fane a fost trimis la pădure, cu Cipric și toți oamenii de curte, să aducă lemne.

Se mirase că nu-i spusese nimic, în ajun, de drumul pe care știa cu siguranță că are să-l facă dar se mulțumise cu urările de sănătate, cu sfaturile și cuvintele de dragoste trimise prin Doda, mai ales că bătrâna rămăsese lângă ea mai mult ca de obicei și-o asigurase că sticla de vin, merindele și florile fuseseră alese de mâna lui.

Pădurea, se vede, era destul de departe, dacă întârziau așa de mult carele cu lemne.

Doda îi ocolea privirile. Era departe pădurea dar și drumurile erau destul de grele, că viscolise în fiecare noapte și se lăsase ger mare. Bine că avusese grijă Brudă să le dea oamenilor hrană pentru o săptămână. Lăuza tresărise: se putea să lipsească Fane așa de mult? Mai poți să ai un pic de siguranță, pe-o vreme așa de potrivnică? Știi când pleci. Restul rămâne la mila celui de sus. Profirița se rugă în fiecare noapte. Cerea copilul lângă ea, să-l închine. Crucea era ruga lui, mai sinceră, mai fierbinte și poate mai ascultată acolo, între îngeri. Ibovnica avea încredere în puterea și în priceperea iubitului. Nu se îndoia că are să se întoarcă sănătos. Numai gândul că n-o să-l vadă patru sau cinci zile, de atunci încolo, o întrista peste măsură.

Nopțile erau din ce în ce mai lungi.

Zilele treceau nespus de greu.

Profirița începuse să presimtă că s-a întâmplat ceva, pe șoselele înzăpezite sau în pădurea de departe. N-ar fi fost bine să trimeată Brudă un țigan călare, în drumul celor plecați de atâta vreme? Doda nu mai știa ce să-i spună și cum s-o liniștească.

Țiganul plecat după carele cu lemne se întorsese, peste două zile, cu veste bună. Fane era sănătos. Toți însoțitorii lui, în frunte cu Cipric, de asemeni. Veneau, însă, anevoie.

Nu era ușor să iei viscolul în piept. Le trebuia o zi întreagă, să facă drumul de la un sat la altul și mai erau destule cătune și fel de fel de așezări omenești, până la bariera orașului.

Profirița scăpase de lăuzie. Se colorase în obraz. Se simțea în putere. Se dăduse jos din pat. Se bucurase până la lacrimi, în ziua când își scăldase singură copilul. Nu i se păruse și Dodei că-i slab? Ba da. Puțintel la trup, cu capul parcă prea mare și mâinile prea subțiri. Poate nu știa ea când și cum, cât să-i dea să sugă ori era laptele de vină. Adevărat: are să mănânce mai mult și n-o să se mai frământe așa, din pricina întârzierii lui Fane. Bătrâna de la casa din deal o asigurase că plodul suge, odată cu laptele, toate bucuriile și tristețile, neastâmpărul și neodihna mamei. Era datoare prin urmare, pentru sănătatea copilului, să nu se mai lase furată de gânduri și presimțiri rele, să doarmă noaptea și să-și petreacă zilele în liniște. Să nu se mai zbuciume zadarnic și să n-o mai prindă cu ochii plânși, că iubitul n-o să se-ntoarcă mai târziu și nici mai curând. Oamenii lui măsurau drumul lung și anevoios cu pasul leneș și mic al boilor – nu ca ea, cu gândul și cu dorul inimii.

Profirița o ascultase. Încercase să-și stăpânească neliniștile. Se jucase cu copilul, lucrase, mutase lucrurile din odăi de colo până colo, numai ca să i se pară că trece timpul mai repede.

Doda, în cele din urmă, a fost nevoită să caute altă minciună.

Fane se întorsese, în sfârșit, de la pădure. Adusese lemne bune și multe. Pierduseră atâta vreme pe drum și din pricina asta plecaseră cu căruțele, în loc să ia săniile și le încărcaseră așa de mult, că îngenuncheau plăvanii, deseori, opintindu-se în jug.

— Dar Fane?

Cipric era sănătos. Oamenii se întorseseră teferi și voioși. Căzuse o buturugă peste piciorul unui țigan. Acum șchiopăta, că nu se închisese bine rana dar n-o să rămână cu beteșug, dintr-o zdrelire ușoară – mai mult o zgârietură.

— Ce face Fane, de ce n-a venit să mă vadă?

Brudă le dăduse o masă mare, la toți, drept răsplată pentru destoinicia pe care-o dovediseră iar Cipric se îmbătase și cântase, cum știa el. Firește că tot sluga bătrână îl înveselise pe stăpân prin glumele și poznele lui de mucalit neîntrecut.

— Și Fane? Ce-i cu Fane?

Profirița întrebase din ce în ce mai nerăbdătoare.

Doda n-a mai putut să amâne răspunsul.

Fără îndoială că Fane se întorsese sănătos și parcă mai sprinten, mai voinic și mai frumos ca înainte. Nu venise încă s-o îmbrățișeze și să-și dezmierde odrasla, pentru că nu scăpase de Brudă. Fericit că i s-a întors feciorul de la drum lung și plin de primejdii, florarul îl chemase sus, în salon, curios să afle cu o clipă mai devreme de ce întârziase convoiul, ce piedici întâlnise Fane în cale și cum scăpase de ele, câte haite de lupi le ieșiseră înainte și câte dihănii flămânde stropiseră zăpada cu sângele lor fierbinte, cine mai era ispravnic peste vlăsiile Ialomiței și prin ce sate poposiseră, la ce „creștini de rumâni" și cui îi dăduse în gând să împiedice roțile și să le pună tălpice, ca să lunece carele ca săniile? Brudă nu se mai sătura, ascultându-și feciorul. Parigoria ținuse până dincolo de miezul nopții. Fane, istovit de drum și moleșit de vinul fiert cu scorțișoară, adormise cu capul pe masă.

Cipric îl dezbrăcase cu destulă greutate și-l culcase în patul stăpânului, din salon. Așa fusese porunca florarului.

Fane se sculase târziu, a doua zi și-și făcuse de lucru prin curte, printre slugile ce descărcaseră lemnele, așteptând un moment prielnic ca să poată fugi spre casa cu oțetari dar Brudă mi-l lăsase în pace nici acum. Se gândise să întindă masă mare, în cinstea feciorului și-a însoțitorilor lui și-l însărcinase tocmai pe el să aleagă, după cum i-o fi placul, vinurile cele mai bătrâne și bucatele cele mai alese. Cum să mai pleci de acasă? Fane nici nu prinsese de veste când și cura trecuse ziua, încurcat cum fusese de bucătari și jupânese, de slugi și pivniceri. Toți se țineau după el, să-l întrebe ce să facă iar Cipric îi încurcase și mai mult socotelile, cu gustul lui de mâncău și de haiduc cu vârful cuțitului înfipt în beregata unui berbec trântit lângă groapa cu spuză.

Ospățul începuse spre seară și ținuse, cum era și de așteptat, aproape toată noaptea.

Profirița se bucurase că Fane petrecuse. Suferise și răbdase prea mult, în cele două săptămâni neîmplinite dar destul de lungi, ale pribegiei, ca să nu merite, odată cu dovezile de dragoste ale bătrânului, o clipă de odihnă, un pahar cu vin și un cântec pe care-l ascultase cu siguranță, gândindu-se la ca și la copil.

Brudă, însă, îl ținuse numai o noapte lângă el, pregătirea petrecerii îi furase o zi iar masa mare, cu slugile laolaltă, altă noapte. Poate se simțise obosit, după chef și dormise până la prânz sau până spre seară. Foarte bine făcuse. Dar a treia noapte de ce nu venise lângă Profirița sau în ziua următoare? Doda fusese nevoită, încă odată, să-și ascundă privirile, ca să poată spune minciuna cu mai multă stăpânire de sine.

Fane nu se simțise bine, după petrecere. Băuse cam mult sau mâncase cu poftă. Tremura și avea fierbințeli. Doda încercase să-l doftoricească dar el îl oprise pe Cipric lângă pat, să-i dea cu oțet de trandafiri pe la tâmple ori să-l tragă pe vinele gâtului și-o rugase pe bătrână să vină la casa cu oțetari, s-o asigure pe Profirița că nu are nimic, că răul o să treacă în câteva zile sau mai curând, în câteva ceasuri și că pe urmă nimeni și nimic n-o să-i mai despartă.

Profirița o ascultase pe bătrână, în ultimele zile, din ce în ce mai îngândurată și mai tristă. Nu începuse, poate, să se îndoiască de cuvintele și de sufletul ei de bunică înțelegătoare dar povestea cu plecarea și boala lui Fane, mai ales, adunase în sufletul ei o mulțime de nedumeriri. Noaptea, îndeosebi, când rămânea singură și o apăsa tăcerea din cele două odăi, ibovnica lui Fane căuta un răspuns liniștitor pentru toate întrebările ce-i furau somnul și liniștea. Presimțise că Doda, într-un fel sau altul, îi ascunde adevărul. Oricum, nu putea să creadă că drumul la pădure era o scornire numai, ca și îmbolnăvirea de mai târziu, deși bănuiala îi mușca uneori inima. Se cutremura numai la gândul că Fane se săturase de ea și încerca să scape, prin minciună, de chemările ei tot mai stăruitoare și se răsucea în așternut, chinuită, cu lacrimile risipite, pierdute, între culele albe și reci ale perinelor.

— Sunt proastă și nebună – suspina, cu pumnii aduși la gură, ca un copil speriat – și nu merit, n-aș merita una ca asta, mai ales de la el...

Fane era bolnav. Asta era sigur. Nu era vorba, însă, cum o încredințase Doda, ca să n-o sperie, de un rău trecător. Câte zile trecuseră de când îi spusese ea că ibovnicul e bolnav? Multe. Nici nu le mai socotise. Bătrâna, fără îndoială, îi adusese în fiecare dimineață o veste bună

și un cuvânt mângâietor de la Fane dar Cipric – dacă ar fi venit odată – ar fi fost ceva mai mult pentru ea, i-ar fi inspirat mai multă siguranță sau i s-ar fi părul mai apropiat, mai adevărat și mai liniștitor, pentru că sluga bătrână, în amintirile ei, se legase mai mult de chipul, de mișcările și de surâsul iubitului. Cuvintele lui ar fi împrumutat ceva din glasul celui dorit, din căldura inimii lui. Ar fi fost destul să se uite în ochii blajini ai slugii bătrâne, ca să-l vadă pe Fane. De ce nu se repezise Cipric, cel puțin într-o singură zi și numai pentru câteva clipe, până la ea? Nu se putuse dezlipi de lângă el, nu se îndurase să-și lase tovarășul și stăpânul pe mâna unor babe neîndemânatice? Asta era o dovadă mai mult că Fane se îmbolnăvise rău, că ochii Dodei nu lăcrimau – cum o mințise bătrâna, de câte ori venise la ea – din cauza vântului de afară sau a strălucirii orbitoare a zăpezii.

Profirița se învinuise de nepăsare, se mustrase că așteptase atâta vreme în casă, robită numai de bănuielile și de presimțirile ei tot așa de copilăroase, în loc să se ducă lângă ibovnic, să-l îngrijească cu mâinile ei, să-l apere cu dragostea ei sau dacă ar fi ținut Fane și atunci, cu tot dinadinsul, să nu-i afle Brudă taina, să-i treacă numai pe la poartă ori să se strecoare în curte și să-i bată în geam, să-i dea un semn de iubire, oricât de neînsemnat.

Putea să afle, oricum, de la o slugă mai guralivă, adevărul asupra sănătății ibovnicului.

Profirița îl lăsase într-o seară pe țigănuș lângă copil și plecase spre casa florarului.

Când a văzut-o intrând, peste câteva ore, ca o umbră, cu privirile rătăcite și pasul șovăielnic, puiul de țigan s-a speriat și s-a năpustit pe ușă.

Doda a înțeles, din ochii lui înlăcrimați, din gesturile lui frânte și pline de spaimă, că s-a întâmplat o nenorocire și nu l-a mai așteptat pe Brudă, să iasă în cerdac ori să se arate în prag, ca să-i spună unde se duce.

Profirița tremura, cu copilul strâns la sân. Ca și cum i-ar fi fost frică să nu vină cineva să i-l smulgă din brațe, să i-l fure și se uita la bătrână – cum apăruse atunci in prag, înfofolită în broboadă și abia răsuflând, cu figura schimbată, decolorată în lumina puțină a lumânării – cu ochii mici și speriați. Nu semăna și ea cu Brudă și cu feciorul lui? Nu fusese ea unealta lor? Nu-și da seama dacă o urăște sau o disprețuiește numai dar întorsese capul, să n-o mai vadă. Să nu mai vadă, să nu mai audă de nimeni. Se adunase, cu toate gândurile și tot clocotul prin care trecuse, de când aflase adevărul, în dorința nestrămutată, sălbatică, pe care nu mai avea putere s-o strige totuși, să fugă cât mai departe de oameni, de privirile lor înșelătoare, de cuvintele lor mincinoase, de sufletul lor prefăcut, de răsuflarea lor otrăvită. Undeva, într-o văgăună de lighioană a pădurii, s-ar fi simții mai bine, mai în larg, mai în siguranță. Avea, în adevăr, în gesturile frânte, în tresăririle scurte și în privirile piezișe, ascunse, o sălbăticie de fiară prinsă la strâmtoare. Nicio lacrimă nu-i tremura în gene. Nicio urmă de durere nu rămăsese pe figura albă, încremenită, ca o mască. Numai în colțul gurii se adâncise o cută plină de amărăciune.

Doda nu bănuia ce se petrecuse în lipsa ei. Se apropiase de Profirița, speriată și încercase să-i ia copilul din brațe. Se mirase că nu mai vrea să-și lase odrasla pe mâinile ei și-o asigurase că poate să aibă încredere în ea, cum avusese și până atunci, ca într-o mamă sau într-o rudă de sânge. Ce

pățise? Cine și ce rău îi făcuse? Se certase cu o vecină sau auzise o veste rea de acasă? Slavă cerului, cu Fane nu se întâmplase nimic.

Profirița se pomenise râzând – un râs gâlgâit, amestecat cu plâns, care-i adunase tot sângele în tâmple, clocotind.

— Nu te mai osteni, Dodă, să mă minți – murmurase ea printre dinți, ca și cum ar fi mușcat cuvintele – c-am aflat tot. Am găsit o slugă mai cinstită ca tine.

Revolta urcase în ca odată cu dezgustul și lacrima.

— Muiere ca mine ești și nu ți-a fost milă să mă minți! Bătrână ești, și nu le-a prins scârba de tine, când te-ai făcut unealta lor, a florarului sau a lui Fane – acum e totuna pentru mine...

Doda nu știa cum să se dezvinovățească și pe cine să apere mai întâi. Profirița n-ar fi avut răbdare s-o asculte și n-ar fi putut pricepe, în starea în care se afla atunci, tot ce se întâmplase în casa din deal, după ce aflase Brudă până unde ajunsese legătura tainică dintre feciorul lui și fata lui Sterică Surdu. Căutase câteva cuvinte cât mai cuprinzătoare, prin care s-o facă să întrevadă adevărul, cu speranța că mai târziu, când s-o liniști, o să aibă răgaz s-o lămurească pe-ndelete dar Profirița nu voise s-o asculte. Știa tot. Se lămurise singură. Să nu mai încerce s-o lege la ochi cu minciunile și prefăcătoriile ei de cutră bătrână, că nu mai crede în nimeni și nimic.

— Fane, Dodă? N-a putut să scape din odăile încuiate de bătrân sau s-a speriat că-l dezmoștenește Brudă și nu s-a putut lipsi de acareturile și de răsadurile lui? Eu m-am rupt de lângă taica și de lângă frați, fă! N-am mai știut de ei, de când l-am întâlnit pe el. Țiganii cu flinte, care-l păziseră la plecare? Câți au fost? Cinci, zece? Cu o sută mă

luptam și scăpăm! Veneam pe jos, Dodă, chiar dac-ar fi fost mănăstirea la capătul lumii! Mă târâm în genunchi sau în patru labe, pân-aici! Asta-i: c-a vrut să se scape de mine ca un papugiu de uliță. Să-mi fi spus cinstit. Pacoste n-am stat pe capul nimănui. Nu stăm nici pe-al lui. Aș fi avut putere să-mi mai calc o dată pe inimă. L-am rugat să nu se poarte cu mine ca un borfaș și uite că tocmai așa a făcut. Asta mă doare, Dodă și asta mă-nspăimântă, că nu știi câtă durere și scârbă e-n mine și la ce mă poate împinge și una și alta.

Bătrâna stăruia în credința ei că furtuna va trece, în curând și că primăvara o să-i readucă Profiriței, odată cu ibovnicul, bucuria și norocul. Fane nu se împotrivise voinții lui Brudă pentru că se gândise, ca Doda și Cipric poate, că furia bătrânului o să fie biruită, cu ajutorul vremii, de bunătatea lui de totdeauna și că socotelile lui de părinte grijuliu, cu nebunia dar și cu învățătura lui culeasă din viață, n-au să poată trece peste porunca unor inimi legate prin dragoste curată și mai ales printr-un copil pe care nimeni – și florarul cu atât mai puțin, după cum bănuia bătrâna – n-ar fi avut tăria să-l lase la voia întâmplării. Brudă, oricum, n-o ura pe Profirița. Dovada cea mai bună: grija pe care i-o purtase, din ziua când își trimisese feciorul la mănăstire.

Profirița tresărise.

— Na, că la asta nu m-am gândit! Iacă-mă și miloaga lui...

Buzele-i tremuraseră și se ascuțiseră în rânjet.

— Mamă, ce filotimie și ce pomană de boier! Noră nu m-a vrut, că-s sărăcia lumii și n-ar fi de nasul meu o beizadea de fecior ca al lui, da' miloagă s-a îndurat să mă aibă! Nu-i așa, Dodă? Rupe inima din mine și-mi face viața bucățele, să nu mai pot să-i aflu un rost și pe urmă-mi aruncă un codru

de pâine. Nu pentru mine! Ca să i se pară că se împacă și cu cerul și cu judecata oamenilor. Milostivii de boieri, cum le-aș prinde sufletu-n dinți, ca pe-o lămâie, să le storc tot veninul și să-l păstrez în linguriță popii, pentru clipa când o fi să-și ceară sfânta împărtășanie...

Mândria se răsucise și crescuse în ca, ca o flacără.

— Să-i spui, Dodă, că bunătățile pe care mi le-a trimis m-au îngrășat și m-au îmbuibat așa de mult, că de azi încolo n-aș mai fi în stare să le mestec și să le mistui. Mi s-ar pune-n gât ori m-ar umfla ca pe-o bute, pân-aș plesni! Să le păstreze, pe toate, pentru nora de mâine, c-o să fie mai flămândă ca mine, cum sunt de obicei simandicoasele cu ifose boierești de astăzi. O sărăcie ca mine e-nvățată cu munca și cu lipsurile. Numai cu umilințele nu! Numai cu minciunile nu! Am să-mi găsesc eu îmbucătura, dac-o vrea cerul! Și de n-o vrea, na: asta să-i fie lauda...

Bătrâna se speriase. Cum și unde să plece, cu copilul în brațe, pe viforniță și fără niciun rost? De ce să nu aștepte, cuminte și înțelegătoare, câteva săptămâni sau o lună, până la primăvară chiar, să se întoarcă Fane de la mănăstire și să se sfătuiască, împreună, ce au de făcut și cum pot să înduplece ori să forțeze; la nevoie, sufletul lui Brudă? Nu era nebunie curată să rupă, pentru totdeauna – pentru că o plecare nu însemna altceva – firul ce-o ținea încă legală de ibovnic? Să se gândească la copil, cel puțin, la norocul lui. O femeie singură își face mai greu un rost în lume. Copilul are s-o încurce și mai mult. Bună-i și mândria, uneori dar cu ea nu cârpești o viață. Mai rău o strici. Asculți numai de furia ta de-o clipă și când te liniștești și poți să privești limpede, nu mai știi cum sau nu mai poți să te-ntorci la ce-a fost.

Profirița n-o mai ascultase. Ce-i păsa ei de sărbătorile ce veneau cu belșug și voie bună pentru toți creștinii cu stare, pentru slugi și câini deopotrivă? Știa bine că n-o să mai fie sărbătoare, pentru ea, că toate darurile au să i se pară, și au să rămână de prisos. La ce să aștepte până la primăvară, când se lămurise, de acum, asupra oamenilor? Ce fir mai putea s-o lege de Fane, de sufletul lui slab, de dragostea lui așa de îndoielnică, dacă nu prefăcută și cum să-i fie frică să nu-l rupă, când veștile aflate o smulseseră cu totul din rosturile de până atunci, cu toate amintirile șterse, cu toate credințele și sentimentele întoarse pe dos? Se pomenise alături de viața celorlalți. Numai grija și mila de copil o împiedicase să nu se atârne de-o cracă, cu lațul de gât. Numai pentru el mai trăia și pentru inima ei, care avea tăria să-și tacă durerile dar să nu le uite.

A doua zi, când a venit cu flori și merinde, ca de obicei, Doda a găsit odăile vraiște.

Un vecin o văzuse pe Profirița plecând peste câmpuri, cu copilul în brațe. Se uitase după ea până se topise în cenușiul spulberat al viscolului.

CAPITOLUL XII

SURGHIUN ÎNTRE SFINȚI

Starețul de la Căldărușani se ținuse, în adevăr, de cuvânt.

Fane fusese primit ca un musafir ales. Mânca alături de cuvioșii părinți cu rosturi și dregătorii înalte în sfântul locaș și dormea într-o chilioară din incinta mănăstirii, liber să lenevească ori să se aplece, cu sârguință de novice, asupra ceasloavelor grele și unsuroase.

Starețul, firește, nu uitase că Cipric nu era altceva decât o liftă de țigan, un păgân și mai ales o slugă nemernică, tocmai bună de munci grele și de flămânzire, în numele cerului atoateiertător dar se întâmplase, în primele zile, ceva neașteptat, care-i speriase și uluise pe toți frații lui Isus. Fane văzuse o namilă de călugăr, cu părul nețesălat și căzut peste ochii șașii, că-i bate sluga. Fără cuvânt și parcă fără supărare, se apropiase de el, îl prinsese de barbă, îl repezise odată cu capul de zid, îl trăsese spre el, smucit și pe urmă-i făcuse vânt, peste cap.

Altădată, când l-a găsit pe Cipric, în toiul unei nopți de iarnă, dormind pe niște paie ude, sub un șopron, Fane a sculat toată mănăstirea cu strigătele lui de revoltă, a bătut la ușa starețului, l-a poftit să apară în prag, dezbrăcat cum sărise din așternut și l-a asigurat că bucureștenii, când încearcă cineva să-și bată joc de inima și de credința lor, au obiceiul să înfigă mâna în cuviosul ciuf al nu mai puțin cuviosului monah, să-l scuture puțin și să dea cu el de pământ, cu putere, ca să nu mai ia altădată învățătura sfinților părinți în deșert.

Starețul se sfătuise cu tovarășii mai bătrâni de lene și de sfințenie și-l chemase, în cele din urmă și pe feciorul florarului în marele și cucernicul consiliu, cu speranța că o să-l poată aduce, prin vorbă blajină și prin înalta lui înțelepciune, pe calea cea bună a înțelegerii și a supunerii în fața tuturor canoanelor mănăstirești. Cipric – încercase starețul să-l lămurească pe Fane – nu era o făptură a Domnului, ca el sau ca orice creștin de țară și de lege strămoșească. Nimic și nimeni, niciunul din cei patru evangheliști, prin urmare, nu-l obliga să se poarte cu el mai blând decât se purta cu orice lighioană a pământului. Pe lângă asta, sluga bătrână își mințise și înșelase stăpânul.. Brudă singur ceruse să fie primit cu asprime.. Firește că nu din răutate. Altminteri, însă, țiganului i-ar fi fost imposibil să se pocăiască și n-ar mai fi fost vrednic, ca odinioară, de bruftuluiala și de lingura cu fiertură a florarului.

Fane ascultase și răspunsese tot așa de liniștit. Cipric nu merita disprețul și nici osânda lor. Mințise și înșelase pentru că așa îi poruncise el. Sluga bătrână nu făcuse altceva decât să se supună. Vinovat, așadar, era numai el. Fiindcă îl silise pe Cipric să-și fure stăpânul și să-i ascundă adevărul.

Fane recunoscuse că păcătuise, prin îndemnurile rele pe care le dăduse și se jurase că-i gata să ispășească vina fără murmur, dacă respectabilii monahi vor găsi o osândă aspră pentru el.

Mai era ceva.

Poate scria undeva, într-o carte ascunsă, că un țigan nu-i făptura Domnului. Nu se îndoia că starețul o să-i arate și lui ceaslovul în care se păstra, din bătrâni, taina cunoașterii și împărțirii oamenilor în aleși puțini și dobitoace fără număr, ca să se pătrundă și mai bine de adevărul și de milostenia cuprinsă în aspra și luminoasa rânduială creștină. Până atunci, însă, el asculta numai de legea inimii lui. Cipric îl învățase să prețuiască prietenia, vinul și cântecul. Fără sprijinul și cuvântul lui de înțelegere, fără devotamentul, fără gluma și lacrima lui, viața n-ar mai fi avut niciun rost, de mult, pentru Fane. Cipric îl învățase, de asemeni, să ia durerea în răspăr, fără frică. Țigan, cum era și cea din urmă lighioană a pământului de-ar fi fost, după datină și slovă bisericească, el dovedise că-i om și creștin pentru că apărase tinerețea și dragostea și se sfințise prin suferința lui mută.

Starețul făcuse ochii mari, de uimire iar cuvioșii din jurul lui se răsuciseră în scaune, toți la fel de mirați și de revoltați că un flecușteț de târgoveț avea curajul să facă un chip de icoană dintr-o baragladină, dar Fane nu se impresionase. Le făcuse semn să se liniștească și să-l asculte. Nu sta închis în mănăstire pentru că erau porțile încuiate pentru el. Să fie siguri că nimeni nu l-ar putea împiedica să plece, dacă l-ar prinde vreodată dor de ducă. Trecuse, însă, în ultimele luni, prin mari încercări Nu era vorba de o durere ca oricare alta. Sufletul lui se afla în cumpănă. Viața lui fusese pusă în joc. Nu știa din ce pricină și cum dar se

simțise descumpănit. Bănuia că așa se întâmplă întotdeauna, când stai prea mult în frigul singurătății și pe urmă te scoate cineva, prea repede, în lumina și căldura dragostei. Ajunsese în răscruce și făcuse un popas. Avea de ales între drumul inimii lui și drumul bătătorit al lumii, pe care voia să i-l impună Brudă. Trebuia să se hotărască. Nu-i era ușor. Spera că în mănăstire, în liniște și cât mai departe de zvonurile și de ispitele vieții, o să se poată reculege. Noaptea, în chilioara lui, își aduna gândurile cu mai multă ușurință, vedea mai limpede și sta de vorbă cu el însuși, ca și cum i-ar fi fost un frate alături. Se închipuia în fața unor cărări, toate înflorite, toate pline de daruri dar nu putea să plece pe niciuna, pentru că nu pleca și inima cu el.

Preacuvioșii să-l ierte dacă-i speriase odată, dând o preacucernică namilă monahală cu capul de pereți, ca să nu-i mai bată sluga ori le stricase somnul altădată, ca să-i asigure lui Cipric un culcuș mai bun și mai cald dar era atâta deznădejde, atâta lacrimă și revoltă în el, că i-ar fi fost peste putință să se stăpânească, să nu-l ia cu supărare mare și cu gust de păruială, la cea mai mică nedreptate. Va fi supus și va face mătănii, se va rugă și va posti, era gata să tragă clopotele ori să cânte pe nas în strană, să doarmă cu capul pe o cărămidă și chiar să poarte potcap, dacă starețul o să se îndure să-i dea lui Cipric hrană și adăpost, ca să simtă și el, ticălosul, că se află sub aripa oblăduitoare a celui ce s-a crucificat pentru mântuirea tuturor semințiilor de pe pământ.

Călugării priviseră întrebători spre stareț, care ridicase din umeri și mormăise ceva în barbă, necăjit că toți erau bătrâni și proști. Nu înțeleseseră că altceva mai bun n-au de făcut? Atunci de ce se mai uitau așa la el, ca niște țapi

logodiți? Nu știau zicala din bătrâni? Firește că era mare păcat să se poarte creștinește cu un țigan dar era mai mare primejdie să nu-i facă nebunului pe voie. La urma urmei, au să stropească lingura și strachina din care-o mânca sluga, până la primăvară, cu agheazmă și-o să facă preacuviosul Inochinte o mie de mătănii, ca să le ierte Dumnezeu păcatul la toți frații întru Christos.

Fane se cumințise de atunci. Sta singur în chilioară, cu ochii pierduți în viforniță de afară și-și retrăia viața, în amintire, cu toate tristețile și bucuriile ei, cu tot ce rămăsese în el nedumerire și neliniște. Se gândea deseori la Brudă, la sfaturile și mai ales la dorința lui nestrămutată de a-l ferici cu orice preț, printr-o nuntă cu tocmeli și aldămașuri, alături de o ființă pe care trebuia s-o vadă frumoasă și s-o creadă cinstită și harnică, pentru simplul motiv că așa o văzuse și o crezuse cel ce i-o alesese. Căuta răspunsuri cât mai limpezi pentru întrebările ce-l năpădeau, în legătură cu planurile bătrânului dar toate răspunsurile i se păreau la fel, fără înțeles și toate frământările fără rost. Tot ce nu era pornit din suflet, cădea alături de el. Moartă era și cumințenia fără credință, de prisos și sfaturile crescute din socoteli de prăvăliaș al vieții, nu din simțire curată. Numai zvâcnetul inimii era viu. Numai prin el se simțea în siguranță și adevăr – în adevărul simplu și învăluitor al existență lui de învățăcel încă nedeprins cu răutățile și cu rânduiala lumii și în jocul firesc al destinului lui de florar cu nevastă și copil. Nu simțise el același zvâcnet de inimă, de câte ori se apropiase de Profirița? Nu-l căutase și ea, alergând peste câmpuri și dând târcoale în jurul grădinii, cu o dragoste și o dorință egală? Putea să se îndoiască, oare, de sentimentul robitor ce-i apropiase și înlănțuise? Mințiseră privirile Profiriței,

topite în privirile lui? Brudă strigase: și pe mine m-au mințit! Cipric, care era de față atunci, recunoscuse: are dreptate, numai că erau ochii altei femei! Florarul îi asigurase pe amândoi: toate femeile, sunt la fel! Credința lui Fane începea să se clatine. Căuta un sprijin, gândindu-se la legătura ce se cimentase între el și Profirița, prin copil dar tocmai împrejurările de atunci, din ultima noapte petrecută alături de ibovnică, creștea nesiguranța și aduna îndoielile. De ce nu se bucurase, auzind întâiul țipăt al odraslei așteptate cu atâta înfrigurare și dragoste, până atunci? De ce se simțise, după cum îi mărturisise și lui Cipric, cuprins de deznădejde? Trăise intens, în adevăr, durerile Profiriței, ghemuit cum sta pe scăunel, în odaia alăturată și se răsucise cu fiecare geamăt al ei. Ibovnica suferise cu atât mai mult, avea cu atât mai mult nevoie de liniște și destindere și totuși se bucurase, ceruse copilul și-l privise cu ochii înlăcrimați, încercase, dar nu mai avusese putere să ridice mâna, să-l dezmierde, în timp, ce el sta mut lângă ușă, trist fără să știe de ce. Străin de veselia și de preocupările celorlalți, ca și cum s-ar fi împlinit o taină mai presus de înțelegerea lui și nu pentru el. Fără îndoială că tot ce se întâmplase mai târziu – mustrările lui Brudă, scandalul, palma pe care i-o dăduse – n-ar fi avut o influență așa de covârșitoare asupra lui, dacă nu l-ar fi surprins cu sufletul îngenunchiat mai dinainte. Presimțise în adevăr, în clipa când i se născuse copilul, nefericirile ce-l așteptau alături de o prefăcută ce nu urmărise altceva – cum îl asigurase florarul – decât să-l robească și mai mult prin odrasla ce i-o dăruise sau fusese prea tânăr și prea lipsit de experiență ca să-și poată da seama, în momentul acela, de misterul pe care-l trăise și de înțelesul mult mai adânc și mai cuprinzător pe care-l împrumuta viața și munca lui de

părinte de atunci încolo? Cum nu găsea niciodată un răspuns limpede, liniștitor, pleca prin chiliile celorlalți călugări, să scape de îndoieli și de gânduri, să uite ori îl chema pe Cipric, să-i asculte glumele și să-i afle isprăvile – să se însenineze.

Țiganul se plictisea de moarte, după sfatul pe care-l avusese Fane cu starețul și cu bătrânii preacucernici. Mânca de la cazan, alături de ceilalți călugări și dormea într-o chilioară mai dosnică dar destul de încăpătoare. Scăpase de prigoană. Ceva mai mult, starețul poruncise să nu-l mai pună nimeni la muncă. Frații întru Domnul îl luau la goană, când îi rugă să-l lase să lucreze laolaltă cu ei.

— Ptiu, Satano! Pieri diavole, pieri...

Cipric era liber, ca și stăpânul lui, să trândăvească. Se bucurase, în primele zile. Nu-l mai purtau cuviosii prin viscol și nu-l mai încărcau cu poveri, ca pe un asin. Nu mai aștepta, ca altădată, resturile de fiertură din străchinile călugărilor îmbuibați și. Nu mai prindea codrul de mămăligă din zbor, alături de dulăii tot așa de flămânzi ca și el. Sta la adăpost, boierește și mânca pe săturate. Se culca și se scula după plac. Cerea rufărie curată, în fiecare săptămână, cum făcea și Fane și se supăra, uneori, că nu i se dau destule lumânări și-i obligat să umble pe coridoare și prin chilie ca orbeții. Nimeni nu se încumeta să-l lase să aștepte prea mult, când se plângea că-i lipsește ceva.

— Na, dragoste-pacoste, mă făcuși și boier...

Cipric, însă, nu era învățat cu lenevia. Muncise toată viața. Ar fi lucrat și atunci, cu drag dar și novicii își scuipau în sân, când se apropia de ei și-l amenințau cu târnul sau cu semnul sfintei cruci. După întâia săptămână de odihnă, începuse să se plictisească. Căsca, toată ziua și-și pârâia oasele, când se întindea, ca și cum le-ar fi desprins din încheieturi.

Parcă era bolnav.

— Na, dragoste-pacoste – mormăia țiganul, umblând prin chilioară până amețea – că nici boieria nu-mi mai place. Stau singur ca un ciumat, mănânc până dă din mine și dorm până fac mușiță la gură.

Se închina, ca novicii și-și scuipa în sân.

— Ptiu, lene, mai dă matale o fuguliță și pe la cuviosul stareț, să-i cârpești și lui ochișorii de urdori, cum mi i-ai cârpit și mie, din mila sfinției-sale...

Umbla toată ziua fără rost, prin incinta mănăstirii sau printre căsuțele monahilor cu dare de mână, de dincolo de zidurile groase și fumurii, cu țuguiuri mari de zăpadă în creștet. Își făcea singur de lucru, mutând nămeții de colo până colo, pe malul lacului, adunând vreascuri ori clădind namile albe de nea, cu capete de dihănii și coadă, să se sperie cucernicii, văzându-le și să-și mai scuipe odată în sân.

Dacă nu mai găsea nimic de lucru pe afară, se furișa prin chiliile călugărilor, să le mute paturile de la un perete la altul, să le întoarcă velințele, să le deseneze chipuri ispititoare pe ziduri, cu un tăciune stins din vatră, să înfășure crăci în cârpe și să le culce în așternuturile răvășite ca de duhuri rele, să le ascundă sfeșnicele ori să le întoarcă lumânările cu fețila în jos, să le ungă străchinile și lingurile cu grăsime, în zi de post și de multe ori să le apară de după ușă și din întuneric, când veneau să se culce, cu cearceaful în cap. Noaptea, tocmai când era liniștea mai adâncă și mai prielnică pentru rugăciune și reculegere, se auzeau țipete așa de disperate, când într-un capăt mai îndepărtat al coridorului, când într-o chilie mai retrasă, încât sărea și starețul din așternut, îngrozit, sigur că arde mănăstirea ori c-au pătruns tâlharii în sfântul locaș.

Călugării se plânseseră deseori superiorului lor dar primiseră același răspuns. Firește, toți îl bănuiau pe țigan dar nu-l prinsese încă nimeni în chilie, ca să-l poată învinui fără șovăială în fața lui Fane, care-i era stăpân și singur în măsură să-l astâmpere. Adevărul era că duhurile necurate pătrunseră în mănăstire odată cu Cipric și că nu vor scăpa de ele până la primăvară. Până atunci, ca să-i ierte Dumnezeu pe toți și să se-ndure pronia cerească de odihna și de liniștea lor sufletească, trebuia să mai facă preacuviosul Inochinte o mie de mătănii...

Fane se uita in ochii lui Cipric cu o dragoste și cu o recunoștință sinceră, adâncă, învăluitoare – așa cum nu-l privise niciodată pe Brudă.

Singuratic și tăcut, mai ales după pârjolul de pe malul Herăstrăului și prea mult încurcat în gândurile și tristețile lui nemărturisite, ca să mai aibă vreme să caute în jurul lui un motiv de bucurie, de înduioșare ori numai de surâs, dacă nu o legătură nouă cu viața ce trecea pe lângă el, florarul nu se interesase prea mult de fecior și nici nu încercase să și-l apropie în ultimii ani, când începuse să vadă, să simtă și să înțeleagă și cu atât mai mult să aibă nevoie de un sfat, de un sprijin, de un cuvânt ori numai de un gest înțelegător.

Fane crescuse pe brațele Dodei dar Cipric îl învățase primele jocuri și-i spusese primele povești cu zâne și împărați. El îi fusese și-i rămăsese duhovnic și tot el îl ajutase, de câte ori fusese în cumpănă. Ce s-ar fi făcut, în toamnă, fără sprijinul lui și cum ar fi putut să îndure singurătatea apăsătoare din mănăstire, fără glumele și isprăvile lui năstrușnice, fără sentimentul de siguranță, de încredere în oameni și viață, pe care i-l inspira Cipric, prin simpla lui prezență? Numai el îi cunoștea sufletul, cu

toate ascunzișurile și toate visele și frământările. Numai cu el putea să stea de vorbă, sigur că va fi înțeles, despre coi rămași departe.

— Ce-or fi făcând? Numai la ei mă gândesc. O fi iarnă grea și pe-acolo? Poate stau, ca noi, cu ochii pe geam și se gândesc la mine, la tine...

Cipric avea gust de glumă.

— Cine?

— Profirița, copilul...

— Dânsa, ce să spui – surâdea țiganul pe sub mustață, clipind repede – s-o fi uitând afară, nu s-o fi uitând, da' plodu jur că se uită și nu face alcevașilea decât să se gândească la noi. Să nu le prindă mirarea să ne pomenim mâine-poimâine cu el la mănăstire, călare și cu pinteni de argint, ca puricii din poveste.

Fane ofta.

— Tu stai de glume, Cipric și eu...

— Na, parcă matale ai vreun cusur! Păi plodu, oricât ar fi el de haiduc și de năzdrăvan, tot mormoloc cum l-ai lăsat a rămas. Numai de noi nu-i pasă lui! La primăvară, abia, dac-o-ncepe să gângure iar până-n toamnă, dac-o porni-n picioare, să-l pupi și să-l crezi ghinărar! Gândurile, la el, cine știe când...

Fane ridica spre țigan o privire de copil mustrat, parcă ar fi vrut să-i ceară iertare că-i așa de nepriceput sau că-i sunt gândurile așa de risipite încât nu mai știe ce spune și încerca să aducă vorba despre altceva, să găsească un motiv de glumă, să râdă ori cel puțin să uite dar grija de ibovnică și de fecior îl chinuia și mai mult.

— Mă, bunicule, rău am făcut c-am plecat, în zăpăceala de atunci, fără să-i lăsăm Profiriții o vorbă, un

semn de la noi, ca să știe cum și ce fel. Cât o fi plâns și s-o fi frământat, cât m-o fi așteptat. Poate mă plânge și-acum, ca pe-un mort...

Cipric ridica din umeri.

— Las', c-a avut grijă Doda să-i spună verzi și uscate, învățate de la bătrân.

Tovarășul tresărea.

— Minciuni?

Țiganul scuipă, cu ciudă și-și arunca țurcana din cap cât colo, cu un dos de palmă dat peste moț.

— Nu! Laude! Să-i stea babii-n ochi, ca mărăcinii, asemenea laude...

Se înfuria.

— Să știi că eu, când mă culc, așa mă rog: sfinte care mă vezi și m-asculți, de n-ar muri Doda pân-o fi să mă-ntorc în Cotroceni! Numai atât să-i fac: să mă uit frumușel, cum știu eu, când mă ia cu burzuluială, în ochii ei, s-o fac mototol și s-o strâng în pumni până s-o micșora ca un bolovan și pe urmă să dau cu ea de-asvârlita! Rudă ți-o fi matale, bătrână o fi, da nescuturată tot n-o las! Numai ea a fost Iuda. Mă miram eu, muiere și să păstreze o taină...

Fane era mai blând cu bătrâna, mai îngăduitor. Vinovați, în primul rând, erau ei, pentru că nu cântaseră, din vreme, o moașe care să nu fie rudă cu Brudă, și nici să nu se simtă datoare, din recunoștință pentru îmbucătura pe care i-o da, să-i spună de ce isprăvi i se apucase feciorul și cât era de certat cu morala și cu socotelile lui de târgoveț cumsecade. Pe lângă asta, florarul trebuia să afle odată de legătura lui cu Profirița. Era mai bine, poate, că isprăviseră mai curând decât se așteptau – cu minciunile și furtișagurile din pivnițe și cămări, eu fuga lor de răufăcători dar mai

ales cu spaima pe care-o încercau, de câte ori se întorceau acasă, în zori. Doda îi obligase pe amândoi – pe Brudă și pe Fane – să pună piciorul în prag și să-și măsoare voința ori încăpățânarea. Se certaseră și se priviseră cu ochi mânioși, se amenințaseră. Palma bătrânului îi lăsase urme pe obraz și în suflet. Nu era nimic. Furtuna trecuse. Fiecare va ști, la primăvară, ce are de făcut. Ar fi fost mai folositor pentru ei, fără îndoială, dacă l-ar fi pregătit din timp pe Brudă și i-ar fi mărturisit adevărul într-un moment mai prielnic înțelegerii lui de părinte. Oricum, ei n-ar fi fost surprinși și n-ar fi lăsat totul în voia necazului de atunci al bătrânului. Se treziseră prea târziu, din păcate și erau de prisos și învinuirile și părerile de rău.

Fane era trist numai pentru Profirița, care fusese osândită să aștepte merindele florarului și să asculte – cum bănuia Cipric – toate minciunile Dodei. Nu se îndoia, însă, că ibovnica n-o să-i creadă șoaptele răutăcioase și scornirile.

— Orice i-ar spune Doda, mă – striga Fane plin de încredere, cu privirile și figura numai surâs – Profirița n-o s-o asculte! N-o ascultă fiincă ține la mine! Taica și toți țiganii și lucrătorii lui de-ar goni-o, mă, Profirița nu pleacă! Stă și mă așteaptă pentru că ține la mine, fiincă nu mai are pe altcineva pe lume și știe bine că nici eu nu mai am...

Suspina, cu fruntea lipită de geamul cu înfloriturи de gheață.

— Of, numai iarna asta... de-ar trece mai curând!

Făurar venise cu ger mare, după două luni de ninsoare și de viforniță. Călugării, toți cititori în semnele vremii, erau siguri c-o să fie iarnă lungă. Starețul se bucura: anul trebuia să fie cu atât mai mănos, din mila Domnului.

Fane ofta.

Zilele treceau greu.

Nopțile începuseră să i se pară prea lungi.

— Nu mai pot, mă, bunicule! Parcă văd c-o iau razna, peste câmp, spre Cotroceni.

Cipric se speria.

— Na, că asta-i și mai bună, să mă lași pe mâna dihăniilor cu barbă din mănăstire! Ce, vrei să mă pună preacuvioșii-n frigare? Să nu-ți faci pomana să mă lași zălog între sfinții d-aici! Mai bine du-mă-n pădure și aruncă-mă între lupi...

Soarele, într-o dimineață de sărbătoare, a risipit cenușa cerului iar lumina s-a revărsat peste pământ, biruitoare, împrumutând zăpezilor o strălucire orbitoare.

Nămeții au început să se topească.

Vrăbiile se adunau mai sprintene, mai gureșe, pe sub streșini, în curtea mănăstirii și în copacii jilavi de dincolo de ziduri.

Aerul era mai limpede, mai înviorător.

Arar, se auzea un piruit de pasăre nevăzută, în repede trecere.

Uneori, venea de departe, dinspre pădurile de dincolo de lac, o adiere ușoară și reavănă, de potecă dezmorțită sub frunzele uscate ale toamnelor trecute.

Călugării stau în pragul chiliilor sau la ferestrele deschise și se bucurau, cu ochii închiși și cu figurile aspre și păroase în lumină, de căldura dulce și parcă răscolitoare, a soarelui. Pentru că se sfiau să cânte, îngânau resemnați, automat: Lăudat fie numele Domnului, lăudat fie...

Cipric s-a năpustit într-o zi în chilia lui Fane, cu câțiva clopoței albi și minusculi în palma mare și aspră.

— Ghiocei, tinerețe – strigase țiganul, cu glasul întretăiat de râs și de lacrimi – a venit primăvara!

Șoptise și feciorul florarului, ca monahii:

— Lăudat fie numele Domnului...

CAPITOLUL XIII

CUMPĂNA RUPTĂ

Brudă o ascultase pe bătrână îngândurat și parcă încruntat în el, cu ochii în pământ.

A plâns sau s-a prefăcut că plânge?

— Nu s-a prefăcut. A plâns, săraca...

Florarul trecea o boabă mare de chilimbar pe fir și pe urmă alta, tot așa de încet, cu mâna tot așa de tremurătoare.

— Și-a spus așa, că n-are nevoie de adăpostul și de îmbucătura de la mine?

— Așa a spus.

— M-o fi disprețuind, m-o fi urând...

— Nu, să nu crezi una ca asta! Numai din mândrie a spus așa.

Doda răspunsese simplu și totuși așa de convinsă de adevăr, că Brudă a avut impresia, câteva clipe, că i-l strigă în urechi și mai ales în suflet, ca o nebună. Scuturase capul, înciudat și se holbase la bătrână.

— Una-i să spui, babo și alta-i să faci ce spui! Una-i mândria, care te silește să scapi multe vorbe proaste, la

supărare și alta-i să pleci în lume, cu copilu-n brațe, prin viforniță – mai ales când nu știi când și unde-ai să găsești un rost sau cel puțin un adăpost.

Doda repetase, înfiorată.

— Asta-i: mai rar muiere așa de amarnică la inimă!

Lăsase fruntea în palme și oftase, cu obidă.

— Păcat mare, că ți-am spus și rău ai făcut că n-ai vrut să te porți mai cu duhul blândeții, să înțelegi tinerețea și s-o ierți, să nu-ți înstrăinezi feciorul și să n-arunci pe drumuri...

Brudă bătuse cu pumnul în masă, clocotind. Doda să tacă. Să nu mai facă pe bocitoarea. Să nu mai încerce să-i înduplece inima și să nu mai amestece, ca o proastă, datoria lui neînduplecată de părinte, cu mila lui de creștin și de om. Bătrâna să fie sigură că nu-i era de loc ușor, nici lui, să știe că Profirița – ea sau alta, fosta ibovnică a feciorului sau o necunoscută, totuna era pentru el – hoinărește pe ulițe, prin zăpadă și ger, cu un plod la sân.

Vinovată ori nu, el ar fi ținut-o până la primăvară și-ar fi ajutat-o, cu banii și poate cu sfaturile lui, să-și facă alt rost în lume. Se înduioșa, nu mai puțin, gândindu-se la copil, care nu era cu nimic vinovat de ticăloșia sau de ușurința părinților. Brudă nu s-ar fi dat în lături de la niciun sacrificiu, ca să le asigure o existență cât mai liniștită și mai ferită de nevoi. Cunoștea el un văduv, bărbat destul de tânăr și meseriaș harnic, priceput, care ar fi fost bucuros să se însoare cu Profirița. Ar fi luat-o el și cu plodul în brațe, dacă i-ar fi dat florarul o basma cu gologani, să-și facă o casă – firește, în altă mahala, la altă margine a orașului, ca să nu mai iasă fosta ibovnică, nici cu gândul, în calea lui Fane. Fata lui Sferică Surdu, însă, nu era altceva decât o teleleică învățată să bată drumurile, un fel de câine de uși multe, o

nestatornică sau o nebună. Altminteri n-ar fi plecat așa, hai-hui, prin zăpadă, aruncându-i merindele trimise în nas. Prin urmare, nu era Brudă vinovat că Profirița nu-i ceruse sfatul și nu-i așteptase ajutorul, odată cu bărbatul pe care se îndurase să i-l caute și n-ar fi întârziat să i-l aducă plocon la ușă.

— La urma urmei, Dodă – ridicase Brudă din umeri, cu o nepăsare voită – n-o fi fost ea chiar așa de proastă sau de zăltată! Noi ne frământăm, că n-am mai găsit-o acolo, în casa aia cu oțetari și ea s-o fi întors de unde-a plecat, între frați și lângă taraba lui Sterică, amărâtă că n-a ajuns cocoană, cum plănuise cu Cipric dar și destul de mulțumită c-a iertat-o și-a primit-o gogoșarul înapoi...

Un țigan tânăr, mai sprinten la minte dar și la picior, fusese trimis a doua zi spre bariera de la capătul Podului Calicilor, să încerce să afle de la Sterică Surdu, de la plozii lui sau de la vecini, ce-i cu Profirița. Sluga se întorsese spre seară, istovită, după ce cutreerase toată mahalaua de dincolo de barieră și se oprise, iscoditor, de la o casă la alta.

— Nu-i, stăpâne, săru' mâna – nici urmă nu-i de fata surdului și de plod! Gogoșaru zice c-a murit și c-o să-i facă pomenile.

Brudă se încruntase și mai mult și rămăsese tăcut, nemișcat, în scaunul mare și greu de la gura sobei, cu ochii pierduți în jocul obosit al flăcărilor.

Doda incase încovoiată scările cerdacului, spre salon, hotărâtă să-i mai înfrunte odată mânia. Semnele nu erau liniștitoare. Fane plecase închis în el, parcă prostit sau încrâncenat până la amuțire. Nici nu se uitase la bătrân, la despărțire. Nu se îndurase să se uite în urmă, cel puțin, mai înainte sau după ce trecuse sania de poartă. O slugă,

în primele două luni de iarnă, plecase de trei ori călare spre Căldărușani, cu merinde, cu bani și vești de acasă dar Fane nu se uitase la daruri și nu găsise niciun cuvânt de mulțumire, nicio vorbă bună, pentru Brudă, ca și cum nu-i mai știa de nume ori ar fi murit pentru el. Nu i se părea florarului că pusese sufletul feciorului la prea mare încercare sau voia s-audă, într-o zi blestemată, cum sunt toate zilele aducătoare de nenorociri, că s-a aruncat în fântână ori s-a spânzurat de craca unui dud din fundul grădinii? Dispariția Profiriței, de asemeni, numai isvor de bucurii nu era. Bătrâna credea, ca să nu-l supere pe florar, că n-o să i se întâmple nimic fostei ibovnice și pruncului. Se cutremura, însă, numai la gândul că o nenorocire ce ar lovi-o pe fata lui Sterică Surdu, mai curând sau mai târziu, ar putea să apese destinul lui Fane și să-l bată cu blestem greu. Oricum, se întrebase ce va face la primăvară, când o veni feciorul și l-o lua la rost, să-i spună ce-i cu ibovnica și cu băiatul lui? Să nu mai spere c-o să tacă, după cum tăcuse în pragul iernii, la despărțire. Doda îl implorase pe Brudă să nu judece cu ușurință. Nici să nu ia viața în răspăr, cu încăpățânare. Era fericirea și poate viața feciorului lui în joc. Nu mai puțin: liniștea sufletească și bătrânețile lui de florar și de văduan destul de greu încercat și până atunci.

Florarul nu-i răspunsese. Se ghemuise în scaun și în el și întorsese capul, smucit, parcă i-ar fi fost frică să se uite în ochii ei plânși. Bătrâna se retrăsese, strecurată ca o umbră prin crăpătura ușii. Brudă, însă, n-o lăsase să coboare scările. Sărise din scaun, după câteva clipe și-o chemase înapoi, poate surprins că se trezise singur, în liniștea ce se făcuse în salon, poate hotărât să-i mai explice odată rudei îndepărtate

– mai mult ca să se convingă el – de ce nu renunța și nu putea să renunțe la planurile lui.

Bruder de pe malul Herăstrăului îl lăsase, în adevăr, să-și caute și să-și aleagă tovarășa de viață după plac, pentru că era neamț nebun. Ce scump plătise el libertatea asta, Doda știa destul de bine. El, însă, era numai Brudă, adică rumân pătruns de cumințenia și de învățăturile datinelor strămoșești din țara în care se născuse și trăia, cât îi mai era scris să poarte jugul vieții și al singurătății pe grumaz. Doda se ridicase împotriva voinții părintești, când fusese măritată? Dar maica și bunica ori străbunica ei, fie c-au fost târgovețe cu stare ori odrasle boierești, îndrăzniseră ele să refuze sau cel puțin să spună că nu le place mirele ales și impus de cei bătrâni? Ar fi înseninat să ia drumul mănăstirii, să se îngroape de vii între zidurile locașurilor dumnezeești. Feciorii, la fel, nu ascultaseră cu sfințenie sfaturile părinților și nu se înclinaseră, cu evlavie și recunoștință, în fața hotărârii și-a alegerii lor? Știau bine că nu le vrea nimeni răul, că bătrânii sunt mai încercați de viață și mai înțelepți tocmai prin suferința sau bucuriile prin care trecuseră, la vremea lor. Nu se îndoiau, cei tineri, că nu poate fi mai mare fericire, pentru un tată, decât să-și vadă fata sau feciorul la adăpost de orice ispită, de toate impasurile vieții. Trăise Brudă pentru altceva, de când îl părăsise Kiramu? Muncise și adunase pentru altcineva? Mai putea să aștepte ori să viseze el altceva, mai presus de norocul și de fericirea lui Fane? Viața, în adevăr, îți întinde fel de fel de curse, când ești tânăr dar salvarea vine de la bătrâni, care sunt datori să te apere, să-ți deschidă ochii și să te facă să vezi primejdiile, să te ajute să-ți alegi un drum și să pună avutul, credința și

sufletul lor la temelia căminului de mâine, ca să nu-l roadă ploile ce vor veni și să nu-l clatine vânturile.

— Tu, Dodă, te-ai lăsat înduioșată de fandoselile tinereții de acum, care plânge dar și uită tot așa de repede. Eu rămân la nebunia mea – dacă vrei și-ți place să mă crezi nebun. Oricum, să știi că în nebunia asta-i toată dragostea mea de tată și toată cumințenia din bătrâni. Câtă vină o fi în ea, de atâta țărână ușoară să am parte, după moarte...

Acum era rândul Dodei să tacă, ghemuită în scaunul mare și greu de la gura sobei.

CAPITOLUL XIV

MOARE PRUNCUL FĂRĂ NUME

Profirița plecase din casa cu oțetari fără țintă. Nu se întrebase încotro se va duce și ce va face, unde va găsi un adăpost. Știa numai atât: că povestea ei de dragoste se isprăvise și că trebuia să plece, oriunde, oricum, numai să n-o mai găsească Doda acolo, în odăile și între lucrurile ce nu mai erau ale ei, cum nu mai voia să fie ale ei nici amintirile din cele câteva luni de joc și vis tot așa de amăgitor.

Convinsă că Fane își bătuse joc de ea ca orice fecior de bani gata, mai mincinos și mai nestatornic cu cât era mai spilcuit și mai frumos ori părea mai sincer în jurămintele învățate pe de rost din cărticelele de dor și amor ale vremii, Profirița se hotărâse să renunțe la tot ce fusese până atunci amăgire sau dar de becher cu stare pentru țiitoarea părăsită, care nu înțelesese mai de mult, cum ar fi fost și firesc, că sărăcia și tinerețea ei poate tot așa de săracă în podoabe, nu putea să încurce, la nesfârșit, drumul unui cuceritor.

Se întrebase, în ultima noapte, dacă urmărise altceva, în legătura cu Fane, decât o împlinire a dorințelor, o potolire

a neastâmpărului din sânge și mai ales din suflet. Ea singură îl căutase, cu înfrigurare. Nici nu se gândise, poate, că o să-i ceară ceva mai mult decât un surâs, o privire caldă sau o mângâiere de tovarăș predestinat să-i iasă în cale în noaptea când se simțise mai fără rost, mai copleșită de tristețe, mai pătrunsă de fiorul rece al singurătății. Se dăruise dintr-o pornire lăuntrică, cu o sete de viață pe care Fane – fosta ibovnică nu se mai îndoia, acum – n-o simțise niciodată. El nu tăcuse altceva decât să-i asculte chemările.

— A fost destul de bun cu mine – murmurase Profirița cu ochii umezi, adunând rufăria copilului în legătură – a fost bun ca-n poveste, când își umple palmele Făt-frumos cu apă de izvor și le întinde spre buzele însetate ale rătăcitoarei...

Profirița trebuia să se mulțumească cu atât. Să-l binecuvânteze pe Fane, că-i înviorase sufletul, cum făcuse și rătăcitoarea din basm și să plece, ca ea, mai departe, fără să se întrebe câtă sinceritate pusese el în gest sau câtă minciună. Nu era vina fostului ibovnic că ea îl căutase și în zilele următoare, în loc să se rupă de lângă el odată cu piruitul pasării din cuibul legănat pe craca de deasupra lor, care risipise vraja primei nopți de dragoste. Ar fi rămas cu câteva amintiri frumoase și ar fi păstrat în inimă, ca să nu se mai simtă singură, un chip, din ce în ce mai înfrumusețat și mai drag, pentru că ar fi fost și ar fi rămas numai al ei.

Acum era mai săracă, fiindcă se despărțea de tot ce i-ar fi putut aduce aminte de existența ei de până atunci, ca și cum din durere și dezamăgire s-ar fi plămădit o ființă nouă dar și mai strâns legată de viața pe care-o începea, prin copil. Nu uitase că Fane nu-și mângâiase și nici nu-și privise odrasla, în noaptea când se născuse, cu toate stăruințele Dodei. Purtarea lui o încredințase și mai mult că plodul

era numai al ei, că se adunase toată, cu bucurii și visuri, cu înfiorări și seninătăți de gând, în făptura plăpândă pe care-o dezmierda cu toată dorința ei de a fi dezmierdată, în clipa aceia de bun rămas și cu toată blândețea care-o făcuse să se judece aspru, numai că să se poată despărți de amintirea lui Fane ca de umbra unui mort, prin iertare.

Nu era mai puțin, în mândria care-o făcuse să se lipsească de ajutorul lui Brudă și să înfrunte viforul, voința ei fermă, sălbatică, de-a apăra singurul bun ce-i mai rămăsese de toate dezgusturile și umilințele traiului ei de odinioară.

Plecând din casa cu oțetari, Profirița nu simțise frigul și nu se speriase de șuierul ascuțit al vântului, care aduna zăpada în vârtej, o sfărâma și i-o arunca în plină figură, cu putere. Fosta ibovnică îndoise colțurile broboadei peste copil, cu brațele încrucișate, înfipsese bărbia în piept, strânsese pleoapele și mersese orbește, parcă ar fi fost gonită din urmă. Piciorul i se afunda în zăpadă. Se clătina, cu fiecare pas și se apleca mult înainte și împotriva viscolului, deseori cu talpa lunecată în lături, înapoi și gata să îngenunche.

Nu se luminase încă bine.

Ziua întârzia, poate speriată și ea de sălbăticia vremii și oprită cinestieunde, la adăpost. Nu se vedea la câțiva pași înainte și toate priveliștile se ștergeau în urmă, parcă ar fi fost spulberate și ele odată cu zăpada.

Când a ajuns pe malul gârlei, Profirița a șovăit. Viscolul – scăpat din ulițele înguste și strâmbe ale mahalalei în necuprinsul grădinilor sârbești de pe malul drept și al câmpului de la Pricopoaia, întins dincolo de apă – bătea cu mai multă putere și din toate părțile, într-o dezlănțuire oarbă de mânie, de șuiere și de mugete prelungi. Părea că fiecare copac, scuturat până-n rădăcini și încovoiat sub biciuirea

nemiloasă a vântului, și-ar fi gemut suferința și spaimele. Ninsoarea era smulsă din înălțime și rostogolită pe jos în suluri albe, ca niște tăvăluge ce culcau la pământ tulpinele uscate ale buruienilor de pe maidane, ca să se ridice, în urmă, în valuri mari, ce se spărgeau unele de altele, într-o răbufnire surdă.

Dâmbovița înghețase pe alocuri.

Ramurile goale ale sălciilor de pe maluri se zbăteau și se împleteau, când ridicate în sus cu plesniri ca de sfârcuri de bici, când apăsate și lăsate în jos, până-n ochiurile negre de apă ale gârlei, ca niște brațe răsucite de disperare.

Nu se auzea niciun glas, niciun lătrat de câine. Nu mai rămăsese niciun semn de viață. Se ascunsesem și ciorile, așa de multe și de zgomotoase altădată.

Profirița se uitase împrejurul ei, cu neliniște. Pleoapele tremurau. Privirile șovăiau. Știa unde se află și totuși nu mai recunoștea nimic. Nu se vedea o casă, un gard, un bordei sau o potecă, o urmă de car sau de picior omenesc cel puțin, după care să se orienteze. Spusese de câteva ori, tare, ca și cum i-ar fi fost frică să nu uite, că Dâmbovița curge spre oraș dar încremenise și gârla. Uitase și ea, poate, ametită de viscol, că are un drum de făcut.

Copilul începuse să plângă de foame sau de frig ori înăbușit în prea multele înfofoleli ale broboadei.

Profirița se dezmeticise. Scuturase capul și încercase, încordată într-un gest de voință disperată, să-și adune gândurile și puterile. Nu putea să întârzie prea mult acolo, între câmpuri și departe de orice adăpost, de orice așezare omenească. Mergând înainte, în susul ori în josul gârlei, trebuia să ajungă undeva în mahalaua Sfântului Constantin, spre stăvilar ori în Cărămidari sau Grant, dacă nu spre

centrul orașului. Făcuse primul pas mai mult din instinct și mersese la noroc, aplecată înainte și cu bărbia în piept, înfruntând urgia viscolului cu fruntea și cu umerii, într-o încleștare de voință care-i răsucise mușchii. Privea prin țesătura genelor, nesigură și tremura pleoapele, din când în când, să scuture pulberea de zăpadă care-o împiedica să vadă. Se bucura că nu simte frigul, că n-o mai înțeapă zăpada sfărâmată și plesnită în obraz, că tăieturile ca de lamă ale vântului nu-i mai frig și nu-i mai ustură figura. Spera că are să ajungă, cât de curând, la un liman. Căuta în cenușiul frământat, răsturnat, călător, al depărtării de câțiva pași, cât putea să vadă înainte, o țintă, un coș sau un colț bănuit de casă, un copac sau o luminiță tot așa de probabilă și făcea pasul mai mare, mai repede, să ajungă cu o clipă mai devreme dar contururile se frângeau, se risipeau, se topeau, rămâneau numai părere iar luminița tremura, părere și ea cu siguranță. Avea uneori impresia că aude glasuri amestecate, în apropiere, că le recunoaște și se înviora, cu o speranță nouă în suflet. Se oprea un moment să asculte, era sigură că auzul n-o înșeală și pornea într-acolo, în fugă. Aluneca ori se împiedica de prima coamă de zăpadă și îngenunchea, cu respirația înghețată pe buze. Când ridica fruntea, să asculte din nou glasurile cunoscute, nu mai auzea decât șuierul vântului. Se scula din nămeți cu mai multă greutate, după fiecare îngenunchiere. Nu-și pierdea speranța. Credea că va birui. Trebuia să fie undeva, în apropiere, un adăpost.

Profirița începuse să obosească. Picioarele se făcuseră tot mai grele și tremurau. Pasul era tot mai mic și mai rar, mai șovăielnic. Se oprea uneori, să respire adânc, ca și cum s-ar fi rărit aerul și nu mai putea să-i umple plămânii. Cerul nevăzut, ascuns și el, ca și viața, în vârtejurile de vânt și

zăpadă, o apăsa pe umeri și parcă pe gândurile din ce în ce mai leneșe, mai tulburi, mai amestecate și mai șterse. Frigul o pătrunsese până-n oase și totuși broboane mari de sudoare îi lunecau pe tâmple, de sub buclele cu firele răsucite în zăpada înghețată. Se clătina, cu fiecare pas și întindea mâna, în gol, să caute un sprijin. Strânsese copilul la sân, cu o disperare care-i gâlgâise plânsul în gât. Țipase cineva în ea, cu o disperare egală: nu se poate – ca o poruncă pentru inima de cremene, care nu trebuia să renunțe la tăria ei tocmai atunci, când se bănuia mai aproape de liman și ca un protest, ca o mustrare din urmă pentru iarna ce dezlănțuise împotriva ei toate vânturile rele și toate zăpezile grele, ca o dușmancă de moarte. Se smulsese din loc cu o ultimă încordare de voință. Se târa mai mult. Pleoapele se umflaseră, erau mai grele și-o dureau, cu cât încerca să le țină ridicate. Privirile i se împăinjeniseră. I se părea că se strânge cenușiul, din toate părțile, în jurul ei. Când făcea ochii mari, să vadă mai limpede, mai lămurit, o orbeau lacrimile. Le lăsa să lunece pe obraz, în neștire. Nu mai încerca să le șteargă, ca să n-o mai înțepe pleoapele în lumina pierdută a ochilor, la cea mai ușoară atingere.

Mergea pe dibuite.

Parcă nu-i mai era frig.

O învăluia o căldură plăcută, moleșitoare, de cuib în care te prinde somnul pe nesimțite și înflorește, lăuntric, un surâs de mulțumire, de împăcare cu visul ce va fi frumos și cu zăpada ce te acopere, tot așa de caldă și mai ușoară, ca să ți se pară de mătase și puf.

Nu mai știa ce-i cu ea și unde se află.

Avea impresia că plutește, legănată ușor de vântul ce se potolise până la adiere. Ca prin vis, i s-a părut că aude

un clinchet de clopoței și-o mână bună, blajină, de Dodă de asemeni desprinsă din vis, i-a atins fruntea și i-a închis pleoapele. Bătrâna a și spus ceva dar Profirița nu i-a prins cuvintele sau nu le-a înțeles, pentru că se bucura prea mult de căldura și de liniștea ce începuse să se adune în ea, tot așa de învăluitoare.

Profirița s-a trezit într-o odăiță cu tavanul jos, înconjurată de femei multe și guralive, cu umbrele mărite și amestecate pe zidurile afumate.

Era noapte.

Ardea o lumânare într-un sfeșnic pus undeva, pe o policioară.

Rămasă nemișcată sub velința cu care fusese învelită, întredeschisese ochii, să vadă unde se află și cine țipă așa – parcă ar fi fost amestecul de glasuri pe care i se păruse că-l aude, pe drum, în viscol – dar strânsese repede pleoapele, cu frică și nu îndrăznise să respire.

Nu erau toate păreri și acum? Cine-o adusese acolo și cine erau femeile din jurul ei? Trăia, în adevăr sau era visul în continuare? Desfăcuse degetele de la o mână, fără să miște brațul și pipăise. Velința era aspră, rogojina de sub ea era veche, cu împletitura ruptă. Apropiase degetele de picior, le simțise strânsoarea în carne. Nu mai era nicio îndoială: trăia, scăpase de viscol, se găsea în adăpost. Unde? Ascultase atentă, să deosebească un glas, să-l recunoască. Numai femei și toate cu vocile la fel de ascuțite și asurzitoare, ca într-o ceartă de cumetre din mahalaua ei cu schilozi, cu cerșetori și calici. Ar fi fost bucuroasă să adoarmă din nou, să nu mai vadă și să nu mai audă nimic. Se hotărâse să aștepte, fără să se miște, până vor pleca guralivele în odăile lor, să se culce dar a zvâcnit toată, ca sub o înțepătură neașteptată,

aducându-şi aminte de copil şi s-a pomenit în genunchi, căutând cu privirile speriate în toate părţile.

Vesele că mărunţica pe care-o doftoriciseră, până atunci, cu pricepere şi migală, se îndurase în sfârşit să învie, femeile au scos un chiot ca de nuntă şi-au înconjurat-o, au pipăit-o, au tras-o de păr şi-au scuturat-o de umeri, ca să se încredinţeze şi mai mult că leacurile lor făcuseră o minune. Pe urmă au năpădit-o cu întrebările, curioase să afle cum o cheamă, cine e şi de ce, de unde, de la ce stăpân sau de lângă ce bărbat plecase aşa, ca o nebună, prin viscol şi cu plodul în braţe. Nu ştia în ce casă boierească se află? Nici nu auzise de cucoana Marghiolița din Beilic, care trecuse cu sania pe lângă ea, o văzuse căzând în zăpadă şi-o adusese acasă, milostivă din fire cum o ştia tot târgul şi gata s-o primească şi pe ea printre femeile ei de casă şi de curte, dacă n-ar avea alt rost pe lume? Atunci să nu mai poarte grija copilului, că pe el îl dezmorţiseră mai uşor şi mai de mult şi să facă bine să urce spre salonul stăpânei, să-i sărute mâna şi să-i zică bogdaproste c-o scăpase de la moarte sigură.

Profiriţa nu ştia ce să le răspundă şi ce să facă mai întâi, cum să scape de sfaturile şi de îndemnurile lor, toate ţipate, toate amestecate într-o hărmălaie asurzitoare.

Slugile o trăgeau de mâini, să se scoale din pat ori îi aruncau fusta şi ciorapii de lână în cap, să se îmbrace mai repede, în timp ce Spiroaia, cea mai bătrână dintre ele, era prea curioasă ca să nu vrea să afle atunci, numaidecât, dacă Profiriţa făcuse copilul cu un golăneţ de papugiu tânăr şi frumos sau cu un bătrânel din protipendadă, care-i făgăduise cu siguranţă că are s-o înzestreze – cum au obiceiul craii răscopţi de ani dar încă în putere, să le spună la toate fetele sărace şi proaste, lesne încrezătoare, care le cad în cursă.

Profiriţa se smucise din mâinile lor, înfuriată, scoasă din fire şi le ameninţase cu unghiile. Se potolise numaidecât cum se înfuriase şi le rugase, cu ochii plini de lacrimi, s-o lase în pace, câteva clipe cel puţin, să-şi vină în fire şi să-şi poată aduna gândurile. Nu se aşteptase la atât noroc. Nu fusese niciodată într-o casă boierească. Era săracă şi de undeva, dintr-o mahala de la marginea oraşului. Nu vorbise în viaţa ei cu o cucoană. Nu ştia cum să se poarte în faţa ei, cum şi cât să stea, ce să-i spună şi ce nu, ca să n-o supere. Până a doua zi, firește, avea să învețe de la ele. Deocamdată, i-ar face mare bine Spiroaia, care era ca o mamă a tuturor, dacă s-ar urca la cucoana Marghiolița şi ar vesti-o că Profiriţa îi sărută mâna şi-o roagă s-o ierte că nu se duce încă, să-i zică bogdaproste, cum s-ar cuveni, pentru că abia s-a dezmeticit şi-i prea slabă.

Altminteri, să afle toate că Profiriţa nu mai stă. Fuge în curte, strigă – s-o audă şi cucoana Marghiolița – că nu mai rămâne la ea în casă fiindcă are slugi nebune şi prea încăpăţânate şi pe urmă iar o ia razna pe uliţe şi prin viscol, până o găsi o milostivă cu femei de casă mai potolite şi mai înţelegătoare...

Spiroaia nu aşteptase să fie rugată a doua oară.

Cucoana Marghiolița din Beilic rămăsese, în ciuda numeroşilor feciori, nepoţi şi gineri, toţi, roşii şi progresişti şi a nepoatelor şi nurorilor tot aşa de numeroase, toate adepte ale libertăţii şi ale moravurilor elastice, caracteristice vremii, o păstrătoare a datinilor şi-o apărătoare statornică a credinţelor şi a felului de viaţă pe care-l apucase din bătrâni şi-l trăise, la rându-i, până la adânci bătrâneţe.

Născută la câţiva ani după ocupaţiunea turcească, în timpul domniei lui Grigorie Dimitrie Ghica, cucoana

Marghiolița copilărise sub ocupațiunea rusească, se căsătorise pentru întâia oară pe vremea lui Alexandru Dimitrie Ghica. Fusese nevastă tânără și frumoasă, nu mai puțin fericită, până la răsturnarea lui Gheorghe Bibescu, rămăsese văduvă în dâldora revoluției de la 1848 și văduvise cât ținuse căimăcămia lui Constantin Cantacuzino, ca să se remărite odată cu înscăunarea lui Barbu Știrbei.

A doua ocupațiune rusească, de la 1853, care ținuse de astă dată numai un an, o găsise din nou văduvă dar tot în putere și parcă mai frumoasă.

Cum, pe atunci, frumusețea era căutată și plătită cu aur împărătesc, boieroaica din Beilic ar fi putut să-și „facă mendrele" după plac, fără nicio sfială, mai ales că pofta de trai bun și dorința de îmbogățire intraseră în târg, ca molimele, odată cu armatele străine.

Cucoana Marghiolița, însă, rezistase în fața ispitelor, mândră de numele pe care-l purta, mulțumită cu avutul pe care-l avea, stăpână în casa pe care și-o clădise pe ulița tuturor alaiurilor domnești și fericită că-și poate crește plozii din cele două căsătorii în răsfăț și belșug, ca pe niște cuconi.

Nici nu se mai căsătorise de atunci.

Dezamăgită de cei doi bărbați pe care și-i alesese singură, din dragoste și-i lăsase fără multă părere de rău, se resemnase să-și trăiască viața în liniște, cât mai departe de clocotul târgului și cât mai ferită de zvonurile și de intrigile de uliță, boieroaică și mai presus de toate mamă. Frământările din timpul căimăcămiei lui Alexandru Dimitrie Ghica și al căimăcămiei celor trei, nu ajunseseră până la ea. Se amestecase, însă, cu tot sufletul, în parigoriile nesfârșite ale invitaților și ale boierinașilor de țară, care socoteau unirea și venirea lui Alexandru Ion Cuza la domnia principatelor un

act de mare înțelepciune politică și națională și rămăsese, după detronarea lui, cu o mare amărăciune în inimă pentru ușurința cu care îl părăsiseră țăranii și târgoveții și – după cum era și natural – dușmancă mărturisită a întocmirilor și așezărilor impuse de evenimentele ce urmaseră după Locotenența Domnească de la 1866.

Feciorii, toți bărbați cu rosturile lor acum, o dezamăgiseră și mai mult. Când albi și când roșii, după cum le dictau interesele dar partizani ai progresului și ai spoielii de modernizare, pentru că așa era moda atunci, tinerii o convinseseră și mai mult că nu mai are ce căuta în lumea nouă ce se plămădea sub ochii ei și se închisese din nou în odăi, cu amintirile dar mai ales cu obiceiurile și credințele de odinioară.

Cunoscuții din protipendadă și coconetul îndeosebi, își schimbaseră și vorba și portul și felul de trai, după vântul înnoitor ce începuse să bată.

Orașul se pregătea și el de schimbări mari. Până una alta, își boteza altfel și străzile și instituțiile.

Boieroaica, în ciuda acestor prefaceri, se încăpățânase să rămână numai Marghiolița din Beilic, simplu și românește, după cum i se părea românească și admirația ei constantă pentru principele George Bibescu, ale cărui sentimente franco-rusofile le împărtășea cu entuziasm. Revoltată împotriva samavolniciilor și cruzimilor lui Radu Mihai și generoasă cu fapta, într-o vreme când revoluționarii, reprezentanți ai poporului obidit, agitau flamura dreptății și a egalității numai pe tribunele ridicate la toate răspântiile, cucoana Marghiolița îmbătrânise odată cu amintirile și cu obiceiurile ei, părăsită tot mai mult de feciorii căpătuiți și de nurorile și nepoatele fandosite dar respectată și înconjurată

cu toată recunoștința și evlavia de calicimea ulițelor și de prigoniții de neam bun și de neam prost ai vieții și ai Stăpânirii de atunci.

Profirița fusese primită cu înțelegere și cu blândețe. Boieroaica așteptase să-i povestească prin ce încercări trecuse și cum ajunsese în uliță, cu plodul în brațe, ce suflet acru de stăpân sau ce bărbat nemilos o aruncase în viscol, fără milă dar nu stăruise prea mult cu întrebările. Pricepuse că mărunțica din fața ei e prea mândră sau fusese lovită de nenorociri prea mari, ca să-și poată deschide sufletul cu ușurință. Clătinase capul și oftase, însă, aflând că era la mijloc o poveste de dragoste.

— În care ai crezul cu toată sfințenia! Nu-i așa, fetico?

— În care mi-am pus tot norocul și de care mi-am legat toată viața!

— Păi da – zâmbise cucoana Marghiolița cu amărăciune – așa suntem noi, muierile, ca proastele și ca nebunele! Lasă, nu mai plânge. Trece, are să treacă și asta. Eu am rămas cu șapte plozi, de la doi linge-blide. Tu ai rămas numai cu unul. Ai avut noroc să te trezești mai ușor ca mine și mai din vreme. Să zici bogdaproste și să știi ce ai de făcut, de aci încolo, când ți-o mai da târcoale un ipochimen tinerel și lihnit...

Profirița rămăsese, de atunci, sub acoperișul boieroaicei din Beilic, amestecată și ea în rosturile și în treburile femeilor de casă. Nu știa ce va face, mai târziu și cum o să-și rânduiască viața. Iarna era aspră. Nu mai putuse să trăiască în casa cu oțetari, din mila lui Brudă dar nici la taraba lui Sterică. Surdu, între frați, nu s-ar mai fi putut întoarce. Cu ce ochi ar fi privit-o bătrânul și ce-ar fi zis vecinele, câte minciuni ar fi scornit și cum i-ar fi râs în față, cu câtă batjocură, fetele cerșetorilor și ale schilozilor din mahala?

Prefera s-o creadă moartă toată lumea de dincolo de Bariera Calicilor. Slugărind în casa binefăcătoarei, se bucura că nu mai încearcă nimeni s-o descoasă cu întrebările, să-i afle tainele și rostul în lume, că are un adăpost și-o îmbucătură și că poate să-și crească plodul departe de minciunile Dodei dar și de privirile prea iscoditoare ale cumetrelor. Trăia în liniște, împăcată cu suferințele pe care nu le mărturisise nimănui și mângâiată de speranța că mai târziu, când i-o îi feciorul scăpat de toate nevoile, mare și în putere, o să-i fie mult mai ușor să-și croiască altfel viața.

Săptămânile trecuseră destul de repede.

Profirița cucerise foarte ușor, prin cumințenia și hărnicia ei, inima cucoanei Marghiolița și scăpase tot așa de ușor, c-o amenințare și uneori cu un ghiont repezit în falcă, de tovarășele de muncă prea zgomotoase și prea curioase la început. Era mulțumită și ar fi putut să-și recapete încrederea în noroc și în mila vieții, dacă nu ar fi întristat-o, din ce în ce mai mult, sănătatea copilului. Spiroaia o asigurase, în primele zile, că plodul fusese prea puțin pătruns de frigul și de viforniță prin care-l purtase Profirița, când plecase în lume. Sta așa, nemișcat, cu ochii în tavan, pentru că era liniștit de felul lui. Avea fierbinți fiindcă îl deocheaseră, cu siguranță, slugile și nu sugea din cauza mamei, care era prea slabă și n-avea lapte bun. Trebuia, în orice caz, la primăvară și mai ales la vară, să-l țină numai în soare, ca să iasă frigul din el. Altminteri, era sănătos iar mama putea să-și vadă de treburi, fără grijă.

— Dă-i încolo, fă, că așa-s plozii. Când, mai bine, când cu scânceli, să nu te lase să dormi. Nici nu prinzi de veste când se fac mari și pe urmă nici nu se mai uită la tine. N-o vezi pe dânsa, pe coana Marghiolița, ca crescut o liotă de

nebuni şi-a rămas singură cuc? Lasă, nu te mai perpeli aşa, că-i osu dracului, ca tine – nu piere el aşa cu una cu două! La o adică, na: mie nu mi-e lene să-i mai descânt odată, ca să vezi că şi cărbunii stinşi în apă spun ca mine, cum s-ar zice.

— Viaţa mea, fă, ţaţo – suspina Profiriţa, topindu-se toată în privirile înlăcrimate cu care învăluia copilul – să ştii că ăsta-i toată viaţa mea! Dacă moare, s-a dus – s-alege prafu şi de mine! Fă-ţi pomană şi mai descântă-i odată, că nu mi se pare a bună, ce-i cu el.

Începuse să se împrimăvereze. Soarele topea zăpezile. Curgeau streşinile şi curgeau şivoaiele de apă, cu bulgări mici de gheaţă, pe sub poduri, spre gârla umflată şi spre lacurile ce se formau prin toate locurile şi peste toate ulițele joase.

Profiriţa îşi punea copilul la fereastră, să-l pătrundă soarele dar nici căldura lui binefăcătoare nu-l înviora şi nici descântecele Spiroaiei n-aveau putere să-i astâmpere fierbinţelile.

— Ce-o fi cu el, sărăcuţ de măiculiţa mea – suspina Profiriţa, plină de presimţiri – că-l strig şi nu mă aude. Tu nu vezi, ţaţo, că-i merge tot mai rău, că-i mai slab şi mai pământiu, că se topeşte lângă noi, ca o lumânare? Maică Precistă, cine m-o fi blestemat cu atâta parapon şi fiere? Ochişori mari, numai la maica nu vă uitaţi. Ce v-am făcut, să nu mai aveţi vederi pentru mine? Copilaş, norocelu meu...

Soarele era din ce in ce mai cald iar vremea tot mai frumoasă.

Profiriţa avea ochii din ce în ce mai speriaţi şi mai plânşi

Spiroaia, într-o noapte, nu s-a mai dus să se culce.

Copilul era mai fierbinte ca niciodată şi parcă mai pierdut. Dezlipea buzele, să respire dar zvâcnea, cu un scâncet stins şi încremenea, ca şi cum orice mişcare, cât de uşoară, l-ar fi sugrumat ori i-ar fi înfipt ghimpi îu carne. Când îl atingea bătrâna, tresărea şi încerca să plângă dar o nouă zvâcnire îl răsucea în scutece şi-l încorda până la învineţire. Când îl lăsa durerea, pentru o clipă, se destindea cu un gemăt de uşurare şi se făcea, pentru privirile rătăcite ale Profiriţei, sperietor de lung şi de subţire. Parcă se scurgea tot sângele din el şi se desprindea din încheieturi.

Una din slugi făcuse focul, să încălzească mălai, să-l stropească cu rachiu de drojdie şi să înfăşure plodul în el dar Spiroaia, mai pricepută, o încredinţase că răul nu mai vine din deochi şi nici dintr-o răceală ca oricare alta. Ceruse un ou proaspăt, îl spărsese pe pieptul copilului şi purtase gălbenuşul, cu îndemânare, de colo până colo, în căutarea junghiului. Când a văzut că se sparge gălbenuşul, bătrâna a răsuflat uşurată – acum ştia şi boala şi leacul – a cerut piper, să-l presare deasupra şi-a legat copilul, strâns, cu o fâşie de pânză.

— Gata, Profiriţo fă! Acu nu mai plânge, că scapă. Să ştii c-am făcut multe minuni, cu leacu-ăsta. Şi pe cuconu ăl mic al stăpânii l-am scăpat odată de moarte, tot aşa...

Copilul se liniştise, în adevăr. Adormise sau părea că doarme. Numai respiraţia îi rămăsese întretăiată. Tresărea, uneori şi se zvârcolea dar nu mai ţipa. Mişca buzele numai.

Profiriţa încremenise lângă pat şi se uita la plod cu ochii rătăciţi, cu toate gândurile risipite. Nu ştia ce să spună. Se sfia, parcă, să se mişte. Nu mai prindea înţelesul cuvintelor şoptite în jurul ei de Spiroaia şi de celelalte slugi,

năvălite în odaie. Simțea numai c-o pătrunde frigul din ce în ce mai mult – un frig care-o amorțea și-i înghețа inima.

Clipele erau lungi și treceau greu, ca și cum s-ar fi târât.

Minunea întârzia.

Copilul începuse din nou să svâcnească, cu răsuflarea oprită și să se învinețească. Un țipăt scurt, rupt parcă din carne, a smuls-o pe Profirița din aiureală. Mama s-a aplecat spre copil, cu o întrebare pe care plânsul a amestecat-o cu lacrimile. Ochii plodului s-au deschis, mari și au privit-o lung, cu o disperare așa de adâncă parcă i-ar fi cerut ajutor – încât femeile au întors capul, să nu mai vadă ce-o să se întâmple iar Spiroaia s-a repezit afară, să ia țărână și s-o presare în cruce pe fruntea pe care nu se îndurase să apară un strop de sudoare, îngânând cuvintele de botez al pruncilor fără nume...

CAPITOLUL XV

CUM SE ÎNTÂLNESC DURERILE

Primăvara îl găsise pe Brudă în plin neastâmpăr. Se apropia ziua întoarcerii lui Fane de la Căldărușani și voia ea, până atunci, să ducă la bun sfârșit tocmelile începute cu Antonică Pârvu, negustor cu faimă în ulița pânzarilor și cuscru cicălitor, avar, învățat să dea cu gura, ca la tarabă, ca să smulgă o pară în plus de la mușteriu ori de la datornic și mai bucuros că-și mărită fata, cu cât răușea să scadă mai mult din zestre.

Florarul înțelesese că se poate aștepta la orice surpriză, din partea unui om care rămânea prăvăliaș chiar în clipa când se hotăra destinul copilei sale și se gândise că-i mai bine, pentru toți și mai sigur, pentru, el, să discute și să stabilească, în amănunt și din vreme, toate îndatoririle lor de părinți și de târgoveți cu dare de mână și cu obraz, ca să nu mai fie niciun motiv de neînțelegere sau de ceartă, după nuntă și nici să nu găsească Fane. Un prilej, când o veni din mănăstire, să amâne căsătoria și cu atât mai puțin s-o strice.

Țiganul, în ultima săptămână, pusese calul la brișcă în fiecare zi. Brudă uitase de răsaduri. Nu mai știa nici de casă, de foame și somn Antonică Pârvu revenise, tocmai când se aștepta el mai puțin, asupra învoielilor stabilite odată și nu fără risipă de nervi. Tocmelile trebuiau reluate, prin urmare.

Dacă nu i-ar fi fost dragă Lisaveta, florarul ar fi dat cu toate plaivazele și toate terfeloagele de socoteli în capul țuguiat al cârcotașului din ulița pânzarilor și-ar fi plecat să-și caute cuscru în altă parte de oraș sau de lume, numai să nu mai vadă ochii mici și rotunzi, ca de guzgan, clipind șiret și să scape de târguiala și do sâcâielile lui de sgârie-brânză, cu firfiricul legat în șapte noduri.

Fata lui Antonică Pârvu, însă, îl încântase din primul moment.

Firește că viitorii însurăței se cunoscuseră din copilărie.

Părinții lor, mai tineri pe atunci și mai dornici de petrecere, se întâlniseră cu prilejul sărbătorilor de primăvară, prin grădinile de dincolo de barierele orașului, renumite prin vinurile, prin fripturile și lăutarii lor, toți meșteri în cântece de țară și de lume.

Lisaveta, în adevăr, era un drac de fată cu mofturi și toane, râzgâiată de pânzar dar nu mai puțin ciupită și învinețită de Fane, scos din fire întotdeauna de jocurile ei fără haz și parcă prea puțin copilărești.

Brudă râdea când îi găsea prinși de păr, dispus să vadă în neastâmpărul aproape sălbatic al fetei o simplă și nevinovată zburdălnicie, legată de ani și sortită să treacă odată cu ei. Oricum, nici nu-i trecea prin minte că feciorul lui și copila pânzarului s-ar putea întâlni, vreodată, pentru alt joc, mult mai serios, dacă nu mai trist.

Vremea trecuse.

Prietenii se întâlniseră din ce în ce mai rar, prinși cum erau de treburi și întunecați tot mai mult de griji și necazuri.

Singur în odăi, după ce-l trimisese pe Fane la mănăstire și preocupat numai cu fericirea. Lui, florarul începuse să-și depene amintirile. Avusese câțiva prieteni și cunoscuse foarte mulți târgoveți, unii cu nume bun în protipendadă dar destul de golăneți, alții înstăriți prin muncă și cumpătare dar îi fusese foarte greu să aleagă, din umbrele ce i se perindau pe dinainte, o figură luminoasă de fată cuminte și cu oarecare stare, ca să nu-l învinuiască Fane, mai târziu, că-l scăpase de pacostea gogoșarului de dincolo de Bariera Calicilor, ca să-i arunce altă sărăcie în spinare.

Ultima lună de iarnă îl găsise pe ulițele troienite, intrând dintr-o casă în altă casă de negustor ori de boierinaș, la început ca fost amic și ca simplu musafir, mai târziu cu privirile din ce în ce mai atente și mai cercetătoare, în căutarea unei tovarășe cât mai potrivite pentru feciorul lui.

Lisaveta îl surprinsese. Părea cu totul schimbată. Nebunatica de altădată se cuminți se ca prin farmec. Se înfrumusețase și mai mult prin nevinovăția ei de jupâniță rușinoasă și tăcută, cu cărare la mijloc și cu privirile plecate, gata să se înfioare la gândul că s-ar putea despărți de Antonică Pârvu, pe care-l respecta așa de mult, ca părinte și-i asculta cuvântul cu atâta sfințenie, încât îngenunchease, îi sărutase mâna și începuse să plângă cu hohote, numai din recunoștință, când o anunțase pânzarul că-i găsise mire și stăpân.

Brudă o îmbrățișase, înduioșat și nu mai puțin convins că ea singură i-ar putea ferici feciorul, prin supunere și credință.

Fusese, din păcate, așa de entuziasmat și se grăbise, în ziua aceia, să-i găsească Lisavetei atâtea calități, că negustorul nu întârziase să profite de împrejurări și să-i speculeze slăbiciunea.

Brudă punea numai suflet, în tocmelile lor de mai târziu iar pânzarul numai interes de tarabă și condei obișnuit să fure din ochi, la socoteli.

— Ce nu face un părinte pentru fericirea copilului sau de dragul unei nurori ca Lisaveta – zâmbea florarul, gata să primească o nouă condițiune impusă de negustor – și câtă fericire să ai de unde da cât mai mult, ca să pui temelia unei căsnicii. Mai avem alt rost pe lume, mă, cuscre și-am muncit și-am adunat pentru altceva, de când ne știm? Ce bucurie mai mare o să ne mângâie bătrânețile, afară de belșugul și de fericirea copiilor noștri? Fugi, lasă-le-ncolo de socoteli, că m-ai năucit...

— Tocma, neică, tocma – se grăbea să-i răspundă Antonică Pârvu, cu figura prelungă și ciupită de vărsat apropiată mult de fața florarului și cu privirile șirete înfipte în ochii lui – parcă cu zic altfel? Numa atât: să nu-ncerci să mă ciupești de bănișori, că n-am! Vai de mine! Numa Dumnezeu mă știe! Negustoria nu mișcă, nu mai mișcă, cuscre, ca-nainte. Prost, merge prost! Stai să-mi vezi catastivele. Pagubă mare! Mă ustură inimioara când mă gândesc. Vremuri grele, zău așa! Parcă văd că desfac prăvăliile și mă las păgubaș. Așa că, Brudă neică, las-o și tu mai ușurel cu bănișorii mei. Mai dai tu, mai scad cevașilea de la mine și facem treabă cu rost! Alminterli, na, ca să vezi: mă lipsesc neică, zău așa! Ce să fac? Numa că fată ca Lisaveta nu mai găsești...

Negustorul făcea pe supăratul. Arunca plaivazele și se uita cu înțeles spre Lisaveta, care mărturisea încă odată că ea nu iese și n-o să iasă niciodată din cuvântul părintelui său.

Brudă ridica din umeri, trist că dăduse peste un cuscru așa de iabraș la inimă și pleca, supărat la rându-i de mofturile lui și hotărât să nu mai renunțe la nimic din ce stabiliseră cu câteva zile mai înainte. După prânz sau numai după câteva ore, însă, se întorcea în ulița pânzarilor, convins să mai scadă încă cinci-șase napoleoni din zestre, mai ales că Lisaveta îl întâmpina, de astă dată, mai supusă și cu privirile mai feciorelnice.

— Na, cârcotașule, că-ți mai fac odată pe plac – striga el împăciuitor, trăgându-l de mânecă pe Antonică Pârvu – numai ca să vezi că eu pun, mai presus de bănetul tău, ochișorii blânzi ai fetii și fericirea feciorului meu. Nu mă tocmesc mă, cuscru cu sufletu-n papainoage, când e vorba de norocul celor tineri. Iacă, treacă de la mine și acest pahar, cum a zis Domnul Hristos. Da să știi că-i ultimul...

— Tocma, neică, tocma – se grăbea și acum pânzarul să dea cu gura – că nici eu n-am zis altfel. De la Dumnezeu cât de mult, de la tine mai multișor și de la mine mai puțin, cât mai puțin, că-s vremuri grele! Mde, ce să-i faci? Marfa mea nu crește din pământ, ca florile tăle și nici nu se strică așa de repede, să nu mai prididesc cu aliș-verișu...

Brudă râdea și se uita, cu ochii umezi, la Lisaveta iar Antonică Pârvu se apleca din nou peste socotelile din catastiv, cu un plaivaz în mână și cu altul pus după ureche, negustorește.

Când a ajuns, în sfârșit, la o înțelegere destul de cârpită cu renunțări din parte-i dar și destul de sigură ca să n-o

pecetluiască, nu fără emoție, cu o strângere caldă de mână și cu un păhărel de rachiu, pe care tot el l-a plătit, Brudă a răsuflat ușurat și s-a întors în Cotroceni, ca niciodată, cântând.

A doua zi, țiganii au pus caii la poștalion iar patru slugi de încredere au pornit spre mănăstire, chiuind și pocnind din bicele cu coadă scurtă și sfârcuri de mătase, să-i aducă feciorul acasă. Oprit pe scările cerdacului, florarul i-a urmărit, cu palma dusă streașină la frunte, până s-au pierdut în pulberea de lumină și de praf a dimineții de primăvară și-a surâs spre Doda, în urmă, cu atâta bunătate, cu atâta înduioșare și încredere în priviri, că bătrâna n-a mai avut curaj să-i aducă aminte ce se întâmplase până atunci, în casa cu oțetari dar mai ales în sufletul feciorului.

Brudă a mâncat în fugă, la prânz și i-a poruncit țiganului să-i pună calul la brișcă. Nu mai avea astâmpăr să stea în casă. Trebuia să-i ducă și Lisavetei vestea bună a sosirii lui Fane. Pe lângă asta, era dator să ceară și părerea cuscrului în privința obiceiurilor consfințite de datină, ca „vederea" tinerilor și cererea în căsătorie să se facă cu toată cinstea și sub toate bunele auspicii ale cerului și ale legilor din trecut.

Oricum, logodna trebuia să aibă loc în prima duminică iar nunta cât mai curând, ca să nu intre în postul Paștelui.

Florarul lăsase calul în pasul lui mărunt și repede și închidea ochii din când în când, legănat pe scaunul de la brișcă, cu figura toată în căldura domoală și proaspătă a soarelui. Noroiul începuse să se usuce. Iarba crescuse. Gospodinele spoiau, cu galben aprins și cu albastru de sineală, casele mărunte. Prin grădinițele din fața locuințelor,

un bătrân adus de spate sau o codapă sprintenă, numai cântec și hărnicie, primenea rondurile de flori.

Se pomenise și Brudă cântând...

Când a ajuns la capătul dinspre târg al Podului Calicilor, prin dreptul Hanului lui Vasilache, de unde plecau pe vremuri căruțele de poștă, florarul a tresărit și-a smucit hățurile scurt, cu o mișcare de surprindere și de milă, în același timp.

Trecuse prin fața lui, spre o uliță lăturalnică, un convoi de înmormântare. Preotul, un bătrân cu strai ponosit, mergea înainte, luptând cu noroiul. După el, ca o umbră de slabă și cu pași de umbră, venea o femeie mărunțică, cu un coșciug ca de păpușă în brațe. Nu plângea. Nu aluneca în clisa ulițiii. Parcă nici nu atingea pământul. Numai umerii i se încovoiaseră, ca și cum sicriul mic ar fi fost prea greu pentru brațele ei subțiri și întinse, trase în jos. Nu mai mergea nimeni după mort și alături de mama care nu mai avea pe nimeni.

— Biata femeie! Cine-o fi? Sărăcuț de măiculița ei...

Brudă a dus mâna la ochi, să șteargă o lacrimă dar calul a smucit brișcă din loc iar gestul s-a frânt – a fost, uitat, cum sunt uitate și lacrimile, uneori.

KIRAMU NU ERA
NUMAI UMBRA

CAPITOLUL XVI

ADEVĂRUL ÎNCEPE SĂ SE ASCUNDĂ

Țiganii opriseră poștalionul la bariera orașului.

Șoseaua, desfundată de șivoaiele primăverii, fusese destul de anevoioasă. Caii erau obosiți și poate însetați. Până la Cotrooeni rămăsese drum destul de lung. Trebuiau să facă un popas, mai ales că Cipric se pipăia prin toate părțile, cu ofuri și strâmbături de durere, sigur că hurducăturile poștalionului, prin toate hârtoapele, i-au întors măruntaiele pe dos și l-au desprins din toate încheieturile.

Fane, însă, nu avusese răbdare să aștepte prea mult.

Țiganii, tăcuți și crunți cu câteva luni în urmă, când îl duseseră la Căldărușani, erau mieroși la vorbă și gata să-i împlinească toate voile, fără murmur, ca la un adevărat stăpân. Se mulțumiseră numai să adape caii și să schimbe sfârcurile de mătase la bice, ca să între în mahalaua lor cu chiote, cu pocnete și zurgălăi – alai mare, meritat cu prisosință, după socotelile lor, de feciorul pierdut și regăsit...

Cipric, care cântase de unul singur cât ținuse drumul de țară, își uitase la barieră și dorurile de haiduc și tristețile

înflorite și legănate în dulcegăria romanțelor bucureștene. Plecaseră de la mănăstire cu mult înainte de revărsatul zorilor și i se păruse potrivit să cânte stihurile lui Carol Scrob:

Luna doarme, luna doarme
Grațioasă,
Peste dealuri, peste dealuri
Și câmpii...

Urcându-se în poștalionul care-l aștepta la poarta mănăstirii, Fane oftase, cu gândul nemărturisit dar sluga bătrână, care-i cunoștea toate frământările și îndoielile, răspunsese presimțirilor lui cu dorința năstrușnică pe care-o avusese același ales al muzelor:

Aș dori din piept să-mi scot
Inima, cu dor cu tot
Și s-o pun în pieptul tău,
Ca să simți precum simt eu...

Acum, trecând în trapul bidiviilor prin ulițele strâmte și pline de târgoveți, țiganul n-ar fi avut altceva mai bun de făcut decât să-și aducă aminte de cântărețul popular Ionescu și de suspinele lui de comandă:

Cu o botina
De cea mai fină
Și c-un picior
Foarte ușor,
Colo-n grădină
Văd o blondină.

Ah, ca un Amor
De dânsa mor...

Cipric preferase să tacă, să-și caute un loc cât mai bun între perne, alături de Fane și să închidă ochii – să se prefacă adormit. Ridica uneori o pleoapă, ca o găină spre cerul cu prea mult soare, să privească spre forfota de pe ulițe și din piețe, mai mult ca să vadă unde-au ajuns și cât mai au de mers dar nu uita să se uite destul de des, cu coada ochiului, spre tovarășul de isprăvi și de ispășire, care nu-și mai găsea astâmpăr. Țiganul surâdea, pe sub mustață și-l lăsa să se frământe. Știa el destul de bine ce gânduri, ce întrebări nu-i dau pace și ce nesiguranță, ce lipsă de încredere îl copleșește dar și ce speranțe îi mai înviorează sufletul.

La mănăstire, mai ales în ultima săptămână, feciorul florarului nu-i vorbise decât de copil și mai ales de Profirița, care era datoare să nu se ia după minciunile Dodei sau ale lui Brudă și să-l aștepte, dacă-l iubise și-l mai iubea cu adevărat. Cipric încercase, în ceasurile lor de singurătate și de spovedanie, din chilioara de la Căldărușani, să-l asigure că fata lui Sterică Surdu nu era o ușuratică și nu putea să fie, cu atât mai puțin, o ibovnică de azi pe mâine, ca orice țiitoare sau ca toate teleleicile din ulița ludelor.

Acum, însă, ar fi fost de prisos toate asigurările și cuvintele lui de îmbărbătare.

Fane era prea aproape de clipa sortită să dezlege tainele și să-i aducă un răspuns pentru toate întrebările ce-l chinuiseră în timpul celor trei luni de iarnă, ca să mai poată să-l asculte în liniște.

Cipric, de altfel, le șoptise surugiilor, încă de la barieră, pe ce drum să ducă poștalionul. Avea un plan și aștepta, la rându-i cu nerăbdare, un moment cât mai prielnic, ca să-l

realizeze. Surâdea, încântat de el că-l găsise dar și amuzat, gândindu-se la figurile prelungi pe care au să le facă țiganii însoțitori și la bucuria nestăpânită a ibovnicului, ținut atâta vreme prea departe de întâia și poate singura lui dragoste.

Trecând – prin fosta uliță a Târgului din Afară – spre malurile Dâmboviței, unde drumul era mai larg și mai liber, surugiii învârtiseră bicele pe deasupra capetelor de câteva ori, în cercuri mari și le smuciseră în lături, scurt, pocnind sfârcurile de mătase. Caii înțeleseseră porunca și-o ascultaseră. Poștalionul trecuse în goană pe la Curtea Arsă și se apropia, năvalnic, de câmpurile de la Pricopoaia, speriind plozii ieșiți cu burta goală în soare, câinii mai mult adormiți și cârdurile zgomotoase de gâște, venite să plutească pe unda galbenă și leneșă a gârlei.

Cipric era mai atent, mai încordat și mai tăcut, cu zâmbetul mai pierdut sub mustață.

Când au ajuns în dreptul casei singuratice de la Sfântul Eleflerie, țiganul a zvâcnit fără veste dintre perne, a dus palmele pâlnie la gură și a strigat de câteva ori, cu putere, tremurându-și buzele într-un ptru-ptru-ptruuu așa de iscusit și de poruncitor, încât înspumații bidivii s-au smucit în loc, ridicați în două picioare și s-au oprit, frământând pământul cu copilele.

Până să se dezmeticească bine și să-și dea seama de ce se întâmplase, țiganii l-au văzut pe Fane fugind peste câmp și peste potecile cunoscute, spre cuibul dintre plopi și oțetari.

Casa, însă, era pustie. Prin odăi nu mai rămăsese nimic. Cineva bătuse în cruce, la ferestre, șipci și scânduri despicate. Poarta, smulsă din balamale, era trântită. Nu se vedea nimeni, niciun copil, nicio vecină, prin apropiere.

Numai o vrabie țopăia prin bătătură, tăcută și ea. Fane a avut impresia că nu vede bine și s-a frecat la ochi, apăsat. A ocolit casa, căutând semne de recunoaștere, ca să se asigure că nu greșise drumul și că se afla, în adevăr, lângă zidurile fericirii lui pierdute și încă neplânse.

Cipric, care sărise din poștalion odată cu el dar rămăsese în mijlocul drumului și în fața cailor înaintași, ca o stavilă, să nu le vină cumva surugiilor gustul să facă o poznă, îl văzuse pe feciorul florarului umblând de colo până colo, în jurul casei dintre plopi și oțetari, îi urmărise toate mișcările și înțelesese că îndoielile și presimțirile lui de la mănăstire se împliniseră. Sluga bătrână a scuipat printre dinți cu ciudă și a întors o privire fioroasă, plină de obidă dar și de necaz, spre țiganul care nu mai avea astâmpăr în șa, dornic poate să ajungă cu o clipă mai devreme lângă dancii lui.

Fane nu se mai întorsese la poștalion.

Pornise încovoiat, cu ochii în pământ, peste maidane, spre acareturile lui Brudă.

Cipric a ridicat spre cer o privire umedă și o figură strâmbă, cu trăsăturile adâncile, cum făcea de câte ori simțea plânsul în el ca o gâlgâială și-a repezit spre surugii un semn scurt și mânios, să pornească după el.

— Hai, faraonilor și hai voi, bidiviilor – încetișor, mă, ca după mort...

Poștalionul a intrat pe poarta mare a casei de pe deal, după Fane și în urma lui Cipric, în pasul mic și rar al cailor – ca într-un cimitir.

CAPITOLUL XVII

FANE ÎNTÂLNEȘTE SUFLETUL LUI BRUDĂ

Brudă își primise feciorul cu o bucurie stăpânită, de părinte și de om încercat, care știa ce fără rost ți se pare veselia altora și cum te supără, când ești trist.

Nici nu-l întâmpinase pe scările cerdacului, după cum plănuise. O slugă îl anunțase din vreme, în adevăr, că se vede poștalionul iar el apăruse în prag, cu figura luminoasă. Când și-a zărit feciorul, însă, venind prin mijlocul drumului, încovoiat, a înțeles ce s-a întâmplat și s-a retras cu un gest de resemnare, de împăcare cu jocul firesc al vieții, care-l oprise pe Fane la casa cu oțetari, ca să afle singur adevărul.

Toate întâmplările ce urmaseră, de altfel, fuseseră tot așa de prielnice.

Feciorul, în loc să urce scările spre salonul părintelui său, să-l întrebe unde-i era ibovnica și de ce o gonise, trecuse în fugă, clocotind, spre odaia Dodei.

Florarul se mulțumise să aștepte, cât mai stăpân pe sine, ca împrejurările să-i dea încă odată dreptate, sigur că ruda bătrână o să-l liniștească, povestindu-i cu câtă răutate

și încăpățânare răspunsese fata gogoșarului de dincolo de Bariera Calicilor la sfaturile și la dovezile ei de dragoste și cu câtă ușurință renunțase – firește, împinsă numai de firea ei nestatornică și poate de dorința ei nemărturisită de a pleca după alt ibovnic, oricare – la adăpostul pe care i-l dăduse el, până atunci și la sprijinul bănesc pe care i-l făgăduise.

Doda, fără îndoială, nu încercase să-l apere pe Brudă dar nici s-o învinuiască, fără motiv, pe Profirița. Povestise faptele așa cum se petrecuseră. Nu judeca pe nimeni. Nici Fane nu trebuia să judece. Oricum i-ar fi fost ibovnica, sinceră ori mincinoasă, vinovată sau nu, ea era departe acum, cine știe unde, luptând cu nevoile și poate cu neajunsurile drumului prin viscol, pe care-l făcuse. Nu-i meritase dragostea, cu siguranță. Nu merita, însă, nici ura și disprețul lui. Niciodată nu poți să dușmănești ce ți-a fost drag cu adevărat. Doda recunoscuse că Brudă se purtase destul de aspru cu el și-l pusese la grea încercare dar îl rugase să creadă că n-o făcuse din lipsă de înțelegere și cu atât mai puțin din răutate. Sufletul lui de părinte, însă, asculta de-o înțelepciune culeasă din viața înaintașilor și avea o lege care era, de asemeni, a rânduielilor bune din lume și-a pământului. Florarul îndrăznise, în tinerețe, să treacă nepăsător peste cumințenia și porunca trecutului dar ispășise așa de greu cutezanța asta, că rămăsese și acum cu oful la inimă. Cine știe dacă nu i-ar fi fost scris și lui Fane să plătească la fel, dacă ar fi rămas lângă Profirița. Oricum, mai presus de purtările oamenilor, bune sau rele, după cum i-ar place să le vadă, adevărul era numai în inima lui. Numai de adevărul acesta să asculte. El nu venea de la o proastă bătrână, ca Doda și nici nu se aduna, ca o spumă ușoară, din sfaturile altora – deseori destul de îndoielnice. Creștea din

el și numai pentru el, ca să rămână numai alo lui bucuriile sau tristețile pe care o să le întâmpine mâine, pe drumul ce și l-o alege.

Fane ridicase din umeri și lăsase fruntea în palme, cu un gest chinuit de nedumerire și renunțare. Toate sfaturile bune erau de prisos. Făcuse el altceva, apropiindu-se de Profirița ori apărându-și dragostea, în fața bătrânului, decât să-și asculte inima? Nu se zbuciumase el destul în sihăstria de la mănăstire, căutând – pentru viața ce-l aștepta – adevăratul drum al inimii? Se întorsese cu alt gând, de la Căldărușani? Cine-ar fi putut să-i spună, acum, după ce nu-și mai găsise ibovnica în casa cu oțetari, care mai putea să fie adevărul ori drumul inimii lui? Viața îl convinsese că toate fuseseră vorbe goale, păreri, zădărnicii. Numai minciuna era vie, statornică, adevărată. Trebuia să trăiască și el în minciună, de atunci încolo – dacă o să poată...

Cipric, care nu renunțase la gândul lui năstrușnic de răzbunare, mărturisit încă de la mănăstire, se încruntase fioros la Doda și-i făcuse semn să tacă din gură. Meșteră în cuvinte cu fel de fel de înțelesuri dar cu niciun rost anume, o cunoștea de mult. Acum făcea pe mironosița adevărului și-l îndemna pe Fane să-și asculte inima și să-i urmeze porunca? Firește că-ți vine destul de ușor să dai astfel de sfaturi, când știi bine că Profirița e prea departe, ca să mai poată să-ți zădărnicească planurile. Bătrâna ar face mai bine și ar fi mult mai cinstită față de oameni și de sufletul ei, dacă n-ar uita că stă de multișor cu un picior în groapă și că-i păcat de bătrânețile ei să se facă unealtă împotriva tinereții și-a dragostei. Oare de inima ei ca o scoveargă ascultase, când îi trădase și la ce adevăr intrase slugă, încercând să

ascundă răutatea altora în panglicuțele vorbelor dulci? La ce bună era, pentru Fane, libertatea pe care s-ar milostivi să i-o dea florarul, tocmai acum, când nu mai avea ce face cu ea? Stăpânul ar fi dat dovadă de mai multă înțelegere și înțelepciune, dacă și-ar fi lăsat feciorul, de la început, să-și urmeze calea inimii.

— Fugi încolo, mă bunicule – zâmbise Fane cu amărăciune, bătându-și tovarășul pe umăr – că nici tu nu faci altceva decât să-nșiri vorbe frumoase și de prisos – cum a făcut și Doda, până adineauri...

Vinovată nu era bătrâna, care se simțise datoare, pentru că așa era credința ei de rudă uitată mai mult printre slugi, să-i dezvăluiască florarului taina pe care-o aflase, în noaptea când se născuse copilul și nici Brudă, care rămăsese tot așa de statornic în credințele și planurile lui de părinte. Vinovat era numai el, fiindcă se lăsase copleșit de întâmplări, în loc să pună piciorul în prag cu mai multă tărie, cu o voință mai neînduplecată ca a bătrânului. Atunci nu s-ar fi întrebat unde va duce lupta dintre el și părinte. Puțin i-ar fi păsat de urmări. Acum, însă, se ridicase în el un mare semn de întrebare.

— Dacă i-aș fi fost drag cu adevărat, Profirița ar fi avut încredere în mine și m-ar fi așteptat, în ciuda minciunilor pe care bănuim că i le-a șoptit Doda la ureche și-a amenințărilor.

Cipric încercase s-o apere pe fata surdului. Fane nu putea s-o acuze, din moment ce nu știa ce se întâmplase în lipsa lui. Să nu judece cu ușurință, că-i o mare deosebire între adevăr și tot ce ni se pare nouă adevăr. Să aștepte, să caute o dovadă sigură de vinovăție.

Fane, însă, nu se tocmise niciodată cu sufletul lui și cu faptele oamenilor.

— Nu mai știu unde-i adevărul și nici nu-l mai caut. Nu mai am ce face cu el, pentru că mi-am pierdut credința în dragoste. Asta-i singura bunătate pe care v-o mai cer: să nu mai vorbim, să nu vă mai aud vorbind de ce-a fost. Nici lui laica n-am să-i cer altceva.

Brudă, de altfel, nici nu pomenise numele fostei ibovnice. Tăcut, poate copleșit de emoție că-și revede feciorul, după atâta vreme și că-l simte mai apropiat de sufletul lui, îl îmbrățișase și-i făcuse semn să stea în fața lui, în fotoliul pe care, pentru prima oară, se grăbise să-l mute el singur, ca să-i fie cât mai la îndemână.

Fane-i răspunsese la toate întrebările. Starețul era sănătos și-i trimisese toate urările lui de fericire și belșug. La mănăstire fusese primit foarte bine. Iarna? Destul de aspră și pe la Căldărușani. Fane întreba tot așa de liniștit și cu un surâs la fel de blajin pe figură. Grădinăritul începuse, firește. Dar răsadurile lui? Ce dor i se făcuse de ele, la mănăstire! Abia aștepta să înceapă munca. Aveau mai mulți oameni, pentru lucrul de primăvară? Cu atât mai bine. Sporul o să fie și mai mare. Oricum, au să aibă flori mai alese, prin urmare și mai scumpe...

Se încurcau amândoi în nimicuri, ca doi prieteni veseli că s-au regăsit și dispuși să vorbească despre toate mărunțișurile ce le umpluseră viața, numai ca să stea cât mai mult împreună.

Fane, îndeosebi, era înduioșat. Bătrânul nu-l primise niciodată așa, ca pe un frate mai mic și nici nu-l privise cu atâta învăluitoare înțelegere. Nu se interesase cu atâta bunăvoință, până atunci, de viața lui și nici nu avusese timp sau răbdare să-l asculte. Parcă era alt Brudă, cu alt suflet. Își mărturisise gândul, fără înconjur.

Florarul a râs și s-a apărat de mustrarea pe care i-o făcuse feciorul, prin simpla lui mărturisire, susținând că și Fane se schimbase destul de mult, în timpul celor trei luni de reculegere, petrecute la Căldărușani. Se întorsese mai rumen, poate mai voinic, în orice caz mai serios, mai bărbat. Să nu se mire. Nu glumise. Nu trecuse prea mult de când nu se văzuseră, în adevăr dar deosebirea dintre tăcutul de odinioară și feciorul cu ochii blajini și vorba măsurată, de acum, era cât se poate de mare. Așa-i tinerețea întotdeauna: când prea leneșă, când prea zburdalnică. Te ține, ani după ani, copilăros și neștiutor, ca să te schimbe fără veste, în urmă și cu o grabă care ar vrea, parcă, să recâștige tot timpul pierdut. Pe lângă asta, Fane - trebuia să recunoască, oricât de nesuferit i-ar fi fost popasul făcut la mănăstire, că traiul alături de călugării de la Căldărușani, toți serioși, toți înțelepți și aplecați numai pe ceasloave „avusese o înrâurire binefăcătoare asupra lui. Acum era, oricum, un om în toată puterea cuvântului. Brudă, cel puțin, credea că poate să stea cu el de vorbă cum ar sta cu un tovarăș destul de încercat și de copt la minte, ca să înțeleagă lucruri pe cari, cu câteva luni în urmă, nici nu i-ar fi trecut prin minte să i le spună. Se găseau pentru prima oară față în față, ca doi bărbați ce nu mai șovăiau să-și deschidă sufletele, cu încredere și să-și împărtășească gândurile cele mai ascunse.

Brudă recunoscuse că Fane avusese o copilărie tristă. Crescuse înșelat de o minciună pe care-o scorniseră dinadins, ca să-l păstreze cât mai departe de taina ce-l lipsise, tocmai când avea nevoie mai mult, de mângâierile, de căldura lăuntrică și de răsfățul pe care-l simți numai sub privirile învăluitoare ale mamei. Doda îl îngrijise cu dragoste dar cuvântul și alintările ei nu reușiseră niciodată să-i înviioreze

sufletul cu adevărat. Un suflet ca o tulpină fără soare, șoptise florarul, înduioșat. Nici mâna lui aspră și stângace, de grădinar singuratic și rămas fără rost pe lume, nu i-ar fi putut dărui mai mult. Fane rămăsese în singurătatea lui, plin de nedumeriri când nu era cu totul străin de frământările bătrânului și de privirile furișe și înlăcrimate ale Dodei sau ale lui Cipric, singurii în măsură să știe că o taină la fel apăsa și viața stăpânului îngândurat și tăcut. Dacă ar fi putut să i-o destăinuiască mai de mult, Brudă era convins că toate neînțelegerile de mai târziu, dintre el și fecior, ar fi fost înlăturate. Fane ar fi înțeles, în orice caz, că în faptele din ultima vreme, ale părintelui său, nu era altceva decât spaima pe care-o avea de blestemul ce-i zădărnicise viața. Nu voia ca blestemul acesta să-i urmărească și copilul. Știa că va veni o zi a mărturisirilor și-o așteptase cu înfrigurare, dornic să-și elibereze sufletul mai curând de taina pe care, acum, nu mai avea niciun motiv să i-o ascundă.

Fane era destul de vârstnic ca să afle adevărul și destul de înțelept ca să înțeleagă viața și să ierte oamenii.

CAPITOLUL XVIII

NEPOATA DIN ULIȚA CALIȚII

Nu era așa de mult de atunci.

Brudă ar fi putut să măsoare vremea trecută cu anii puțini dar destul de încercați, pe care-i împlinise Fane.

Firește că începuse să bată vânt nou, de primenire a credințelor și de schimbare a rosturilor de viață, cu câteva decenii în urmă.

Orașul, însă, era prea legat de obiceiurile lui de odinioară și se bănuia destul de frumos, cu ulițele și casele lui în stil oriental, ca să renunțe prea repede și cu dragă inimă, la întocmirile, la așezările și mai ales la moravurile lui de altădată. Cele câteva străzi din centru înlocuiseră străvechile poduri de lemn, căptușite pe dedesubt de apă și mocirlă, cu caldarâmurile de piatră și cădeau, în trosnituri de șipci și prăvălire de bulgări, casele ce scăpaseră, în două rânduri, de pârjolul ce mistuise o bună parte a târgului dar în mahalale și pe la margini zvonul de viață și de rânduială nouă nu ajunsese încă. Pe acolo, târgoveții își păstraseră graiul amestecat și obiceiurile moștenite odată cu portul de

vicleim adus de toți pricopsiții și nepricopsiții Fanarului. Pentru ei, funcționarul era tot condicar și se duceau la el cu jalba într-o mână și cu pitacul în alta, ca să ia mai curând o volnicie. Bărbații purtau și acum caravani iar nevestele cu stare conduri și rochii de maniță sau de bogasiu, cumpărate cu bani peșin de la bogasierii din ulița Bărăției. Visul lor era să ajungă idiclii, să se înstărească și pe urmă să poarte antirie de cutnie ca gușa porumbelului și giubele albastre, să dea porunci să le fie trasă butca la scară ori să bea vin auriu de Drăgășani sau pelin roșu de la Bistrița adus și păstrat, la cheremul lor, în papornițe.

Kiramu se născuse într-o lume ca asta, de ipochimeni prefăcuți, gata să se frângă de mijloc, în temenele, în calea celui mai puternic și să strige, obraznici și răi, la cei mai săraci și năpăstuiți și de pârlaci cu mâna lungă, dornici de pricopseală fără muncă. Venetici cu ifose și sărăcii cu lustru, cum le spunea Brudă acum și toți laolaltă, cum îi știa toată lumea, pacoste mai rea ca pârjolul și molimele, pe capul nevoiașilor și boierinașilor de țară, osândiți să îndure și să tacă.

Frumoasă și ușuratică, dornică numai de găteli și de chiolhanuri, Kiramu visa să se mărite cu un tălălău de işlicar prostănac și cu avere, care să-i dea găteli cât mai scumpe dar să n-o întrebe unde pleacă și de unde vine, de la ce rudă nepricopsită sau din brațele cărui papugiu frumos și tot așa de ușuratic ca și ea – cum nu erau întrebate lălanițele cu semn la poartă, din ulița Scaunelor. Brudă rămăsese, în ciuda tinereții lui din ce în ce mai zburdalnice, departe de ademenirile și stricăciunile orașului. Moștenise, odată cu acareturile de pe malul Herăstrăului, o fire împăcată cu destinul lui de florar încântat prea mult de frăgezimile și

miresmele din răsaduri, ca să se mai lase furat de ispitele ce-l încercau în ultima vreme. Nu semăna și nu-l lega nimic de junii spilcuiți de atunci, toți apelpisiți buni de risipă, de aventură și scandal. Bucureștiul, din fericire, era departe. Tot așa de departe erau și îndemnurile la lenevie și dezmăț, în tovărășia papugiilor fără niciun rost în lume și a leleleicilor de uliță, gătite cu scurteici, cu iglele și cataveici.

Bruder bătrânul, care murise cu un an sau doi în urmă, își sfătuise feciorul să trăiască viața din plin, în libertate. Voia poate să răzbune, astfel, o existență pe care el o închinase numai muncii și agoniselilor.

Rămas, destul de tânăr, stăpân pe-o avere de nabab, Brudă nu renunțase însă la muncă și la rosturile curții lui boierești. Voinic și energic, în ciuda părului bălai și a privirilor albastre, senine, florarul știa să se facă înțeles și ascultat de lucrători, de slugile de casă și de curte și de rudarii de la bordeiele de dincolo de răsaduri. Cu vremea, însă, începuse să simtă apăsarea singurătății și lipsa unei tovarășe de viață. Sufletul lui avea nevoie de o stăpână. Prin ea și-ar fi aflat alt rost și alt înțeles și strădania lui de fiecare zi, alături de slugi și de lucrători și tot belșugul păstrat în hambare și cămări, în sipeturile și în lăzile mari de Brașov, în casetele de aur și argint, cu încrustări ca o dantelă și în pungile ascunse la loc tainic și sigur.

Pleca de la Herăstrău, numai în zilele de sărbătoare, spre grădinile cu faimă de la marginile orașului, să bea un pahar de vin în tovărășia puținilor prieteni pe care și-i făcuse, să asculte un cântec și poate să urmărească, cu privirile tot mai stăruitoare și cu surâsul uitat în colțul gurii, o duducă zveltă, cu mijlocul strâns în mătăsurile înfoiate la umeri și pe poale.

Așa i-a ieșit în cale, într-o primăvară, Kiramu.

Venise la grădina lui Scufa, întovărășită de una din rudele ei cu ifose din ulița Caliții, să-și ude buzele pofticioase, îmbietoare, într-o băutură răcoritoare, dulce și aromată și să se bucure de frumusețea vremii. Cel puțin așa i-a mărturisit lui Brudă iar el a crezut-o numaidecât. Atunci, de altfel, ar fi fost gata să creadă orice i-ar fi spus. Kiramu era tânără, frumoasă, se legăna în mers și parcă se legăna și când vorbea Făcea gropițe în obraz, râzând. Se alinta cu o drăgălășenie pe care florarul de la Herăstrău era sigur că n-o mai întâlnise și n-are s-o mai întâlnească la nicio femeie. Privirile, mai ales, îi erau așa de pătrunzătoare, că Brudă a început să clipească repede, în fața ei și să se piardă. Nu mai era nicio îndoială că frumusețea din ulița Caliții era tovarășa pe care-o visase și stăpâna pe care-o aștepta.

Prietenii, când au auzit ce are de gând, au încercat să-l împiedice, spunându-i tot ce credeau dar mai ales tot ce aflaseră despre Kiramu. Era fata unui calic, un linge-blide pe la ușile celor mari. Crescuse numai în zbeng, fătălău fără stăpân și fără rușine. Cine n-o cunoștea, în mahala și ce vecin nu-i aflase isprăvile? Ușuratică, mincinoasă, prefăcută, hrăpăreță, cum îi fuseseră părinții și moșii veniți în țară după căpătuială, Kiramu se născuse cu semn în frunte: să înșele bărbații și să-i stoarcă de parale, să le strivească sufletul sub conduri și să plece mai departe, lăsând în urmă numai jale și pustiu.

Toate adevărurile, toate eforturile prietenilor, însă, fuseseră zadarnice.

Puțin îi păsa lui Brudă că fata frumoasă din ulița Caliții era săracă. N-avea el destulă avere? Cum îndrăzneau și ce fel de prieteni erau cei ce scorniseră minciuna că aleasa

inimii lui ar fi mincinoasă și hrăpăreță? El se încredințase dimpotrivă, în cele câteva săptămâni ce mai rămăseseră până la nuntă, că-i o făptură înzestrată numai cu daruri alese, modestă, rușinoasă, gata să plângă când îi punea cineva cuvântul la îndoială și mulțumită, recunoscătoare chiar, cu florile și giuvaericalele și mai puține pe care i le trimisese, între timp. Singură pe lume, trăia alături de mătușa Anovca, o bătrână credincioasă și așa de mândră de frumusețea și de cumințenia nepoatei, c-ar fi fost în stare să moară de mâhnire, numai la gândul că s-ar putea găsi un dușman capabil s-o clevetească pe Kiramu.

Apăruseră la nuntă, în adevăr și câțiva goloneți și câteva cumetre cu gura strânsă și cu privirile ascunse sub cuta testemelelor trase mult peste frunte dar erau rude îndepărtate, oricum nu de sânge și așa de puțin apropiate, până atunci, de sufletul miresei, că nici nu se bucuraseră de o privire mai stăruitoare din parte-i și cu atât mai puțin de o cinstire cuvenită, după datină, unor neamuri. Era de la sine înțeles că toți golăneții din ziua aceia n-au să se bucure de o primire mai frumoasă după nuntă, când Kiramu o să se simtă și mai strâns legată de casa și de tovarășul ei de viață.

Ceva mai mult: blând din fire și generos ca întotdeauna, Brudă adunase rubedeniile îndepărtate la o masă, le dăduse să mănânce și să bea și le asigurase, ciocnind un pahar de vin cu flămânzii și înșelații lui meseni, că se simte fericit – așa de fericit, că nu știa prin ce cuvinte să binecuvânteze norocul ce i-o scosese în cale pe Kiramu...

Viața nouă din casa cu porțile mari, de mănăstire, răsfrânte în unda verde a lacului, începuse sub soarele unei primăveri cu toți copacii împovărați de prea multă floare și cu toate răsadurile gătite parcă anume pentru făptura

sprintenă și robitoare, care venise stăpână pe bogății și pe suflete. Munca era mai cu spor. Cântecele mai legănătoare. Glumele mai multe și mai cu haz. Poruncile mai blânde dar ascultate cu mai multă sfințenie și împlinite mai repede. Era un neastâmpăr și o înviorare trecută de la o inimă la alta, ca și cum în fiecare zi ar fi fost o sărbătoare. Camioanele plecau încărcate cu flori, în orice dimineață iar Cipric se întorcea întotdeauna, de la piață, cu punga doldora de bani mari și sunători și cu brațele pline de târguieli.

Țiganul, care o primise pe noua stăpână, la început, cu destulă neîncredere, se lăsase convins, în sfârșit, că Brudă adusese în casă, odată cu nevasta tânără și frumoasă, norocul, voia bună, dragostea de muncă și de viață: fericirea.

Florarul se uita pierdut la Kiramu și-i făcea toate voite. Vremea trecea ca în vis și un vis i se păreau și nopțile lor de dragoste. Uneori, când se deștepta și-o vedea culcată lângă el, albă, cu formele armonioase cuprinse, ca într-o îmbrățișare pătimașe de părul negru, lung și mătăsos, se înfiora și nu mai îndrăznea să răsufle ori să se miște, parcă i-ar fi fost frică să nu spulbere visul pe care-l trăia. Merita el să se bucure de atâta frumusețe, de darul acela fără asemănare? Nici nu cuteza să se mai întrebe. Adormea târziu, cu o lacrimă luminoasă, ca un dar, sfărâmată în gene. Un dar cu drept cuvânt neprețuit, cu cât era mai așteptat, avea să-i facă și Kiramu, în curând: copilul...

Nepoata Anovcăi din ulița Caliții rămăsese tot așa de blândă și de supusă. Nu-i ceruse încă niciun dar lui Brudă dar se bucura ca un copil când credea el de cuviință că merită o pereche de cercei de Lipsca sau o rochie de malteț, cum purtau cucoanele de pe vremuri. Diamanticalele erau, de mult, la îndemâna ei, să le poarte după plac. Cu

fiecare dar primit, Kiramu se pleca și săruta mâna soțului, binecuvântându-l și mulțumind cerului cu glas tare, ca să-l convingă și mai mult pe florar de sentimentele ei de dragoste și recunoștință, că se îndurase de ea și-o fericise cu un bărbat așa de iubitor și de mărinimos. Brudă o săruta pe frunte și întorcea privirile spre icoană, cu o recunoștință egală. Numele adoratei, de altfel, era amestecat în toate rugăciunile lui.

Anovca venise o singură dată la Herăstrău.

— Numai așa de-o parigorie, tinereilor și porumbeilor, să vă-ntreb de sănătate – vorbise mătușa din ulița Caliții, dulceag, urcând scările – că-ncolo, zău așa, măiculiță, eu mă simt destul de bine în schivnicia și sărăcia, mea. Adică, porumbița maichii, că tu mă știi mai de multișor ca bei-mu, asta zisei: că mă mulțumesc cu te miri ce și te miri cum...

Bei-mu îi spunea lui Brudă și nevasta cu sânge și frumusețe levantină, după obiceiul ce mai stăruia încă la ei în casă, de pe vremea când trăiau bătrânii.

Vara, munca în grădină începea mai devreme și se termina târziu, după ce se îmbrăca lacul în toate culorile amurgului.

Kiramu se scula târziu și aștepta, tolănită pe o sofa cu ciucuri albi de Veneția – după ce venea Doda să-i sărute mâna și s-o întrebe cum a dormit și ce-i poftește inimioara – s-o spele femeile de casă pe obraz cu apă de pelin, s-o pieptene, să-i pună dresurile și gogoșile arse de ristic la îndemână și s-o ajute să se gătească în urmă, cu îndemânare dar mai ales cu sfială, ca să n-o supere și să-i strice astfel cheful pentru toată ziua, ca niște toante.

Doda încercase de câteva ori să i se plângă lui Brudă de purtările lui Kiramu: prea lingușitoare și domoală cu el

sau când era el de față și prea aspră cu slugile, în lipsa lui, prea răutăcioasă uneori și întotdeauna plină de istericale dar Cipric, care-și cunoștea destul de bine stăpânul, o sfătuise să-și vadă de treabă, să îndure totul fără murmur ori să se prefacă bolnavă, când i s-o umple paharul, ca să scape de năpastă.

— Alminterlea, rudă-i ești, de slugărit pe brânci îi slugărești, da de crezut tot nu te crede, orbit cum e și de vorbă proastă, din parte-i, nu scapi! Mai bine fă-te că nu vezi sau zi că ai orbul găinilor și vezi pe dos. Asta-i, babo: n-aude, nu vede, că-i mai sănătos așa, pentru noi. La urma urmei, stăpâna-i tânără și tinerețea-i cu toane. N-o să-i punem noi căpăstru. Să zicem bodaproste pentru norocul stăpânului și... iacă, na: altă hiritisire nu ne rămâne.

Cipric prinsese femeile de casă șoșotind prin colțuri, de câteva ori. Se strâmbase la ele și le amenințase. Să nu mai ducă minciunile de la una la alta. Să nu le mai prindă clevetind, că le crestează cu o custură și le dă sare. Nu crezuse, la început, nici în presimțirile Dodei și nici în șoaptele speriate ale slugilor. Până le înveți cu un stăpân sau c-o stăpână nouă, se gândise țiganul, tot ce face și tot ce spune ți se pare alandala. Pe urmă le obișnuiești cu el, îi cunoști deprinderile și-i afli toanele. Și trece viața mai departe, în muncă și cântec, în supunere și credință.

Avusese și Cipric, însă, în timpul lunilor de vară, câteva dovezi sortite să-l încredințeze că Doda nu fusese tocmai așa de nebună, când i se plânsese de purtările grecoaicei din ulița Caliții și că șoaptele femeilor de casă erau mai mult sau mai puțin întemeiate.

Kiramu venise deseori în grădină. Să-l vadă pe Brudă lucrând, spusese. Să se bucure de flori, că sunt multe și toate

frumoase. Sta lângă bărbat și se uita la lucrători, cu ochii mici și cu nările înfiorate. Se pierduse, în urmă, printre rudari, toți tineri și voinici, arși de soare, cu pieptul descoperit și cu pletele negre bătute de vânt. Stăpâna râdea tare, când nu cânta tot așa de tare. Cipric o văzuse dând cu un bulgăr de pământ în Scripcă, un pui de rudar cu privirile calde și brațele și umerii de uriaș. Făcuse gestul în ascuns, după ce privise repede în toate părțile, să se încredințeze că n-o vede nimeni.

Seara, la masă, Kiramu i se plânsese florarului că toate femeile de casă sunt leneșe și neîndemânatice. Abia se mișcă din loc, când le strigă. Asta n-ar fi nimic, că ca are răbdare să le aștepte și-i prea bună, ca să le certe. Se întâmplă deseori, însă, să răstoarne lucrurile pe unde trec, să se împiedice de covoare și să se lovească de oglinzi. Spărseseră, până atunci, destule nimicuri frumoase și de preț. Nu-i spusese nimic lui Brudă, ca să nu-l supere dar se gândise că trebuia să pună odată capăt stricăciunilor.

Bărbatul se încruntase și poruncise să vină Doda, s-o certe că n-are grijă de casa lui ori că nu știe cum să-și struneze ajutoarele dar Kiramu îl rugase, cu glasul tot așa de dulce și abia șoptii, să nu dojenească și să nu pedepsească pe nimeni. N-ar mai dormi și nici n-ar mai puica să mănânce, gândindu-se că o rudă bătrână, ca Doda sau o fată-n casă, cât ar fi ea de vinovată, a fost mustruluită din pricina ei. Pe lângă asta, cu cât parapon ar plânge și cât s-ar mustra singură, văzându-l pe bei-mu necăjit.

Avea ea un plan mult mai bun, prin care puteau să împace lucrurile de minune. Fără ceartă. Fără supărare, mai ales. Femeile de casă au s-o ajute, până una alta, să se îmbrace. Pe urmă au să-și vadă de alte treburi, prin cămări

sau la bucătării. Scripcă o să vină, în locul lor, să scuture și să rânduiască prin odăi, că-i sprinten și are ceva de fată în el. Rudarul n-o să i se mai plângă, ca femeile, că sunt prea grele covoarele din salon, ca să le scuture în fiecare zi și nici n-o să le mai facă pagubă, pentru că o să-l învețe ea cum să umble cu lucrurile.

Firește că ea nu făcea altceva decât să-și dea o părere. Brudă era stăpân și liber, prin urmare, să facă așa cum o crede de cuviință. Ea, în primul rând, era gata să-i urmeze porunca. Nu voia, însă, s-o certe mai târziu că nu i-a spus cum se poartă slugile și cum dau iama în lucrușoarele lor.

Florarul îi prinsese capul de păpușă levantină în palme, o sărutase pe frunte și-i promisese un dar nou, încântat că are o nevastă așa de pricepută să împace frumusețea cu hărnicia și nu mai puțin recunoscător că reușea să-l pună la adăpost de toate neplăcerile mărunte ale căsniciei.

Cipric ascultase, nemișcat, porunca stăpânului și plecase spre bordeiele rudarilor dar a doua zi se întâmplase ceva curios, la care nu se aștepta nici Brudă și cu atât mai puțin Kiramu: Scripcă dispăruse peste noapte. Nu-l văzuse nimeni plecând. Nu-i spusese nimănui ce are de gând. Bulibașa rudarilor, deocamdată, umbla din bordei în bordei, să vadă dacă nu lipsește cumva o nevastă tânără sau o codană. Așa se bănuia: că Scripcă fugise cu una din ele.

Stăpâna să-l ierte pe Cipric, dacă se amestecă nepoftit în vorba boierilor dar el știa mai de mult că rudarul – tânăr cum era, că nici nu-i dăduse bine mustăcioara – e un stricat și un bețiv, gata să facă scandal, să se lege de femeile altora și pe urmă să se laude, în gura mare, cu cine s-a mai culcat și câte țiitoare are.

Brudă, în primul rând, se mirase că țiganul se pricepuse așa de bine să facă pe mironosița, până atunci dar nedumerirea lui nu ținuse mult. Scripcă fusese găsit pe malul lacului, beat. Țiganii care-l aduseseră în fața stăpânilor povestiseră că rudarul se tăvălise până atunci prin țărână și prin băltoacele rămase, printre sălciile scorburoase, după ploaia din ajun. Se ridica de jos cu greu, făcea un pas sau doi și iar se da rostogol în apă, ca să se ridice din nou și din nou să cadă, incapabil să vadă în ce stare e și unde se află.

Scripcă, în adevăr, era într-un hal de plâns. Murdar, cu cămașa ruptă și udă, cu părul căzut în ochii pe care nu putea să-i țină deschiși, se sprijinea de brațele însoțitorilor, frânt de la genunchi și cu capul prea greu ca să-l mai poată ridica. Bălăbănea mâinile și încerca să strige dar i se împleticea limba în gură și bolborosea, cu scuipatul prelins în colțul buzelor, ca niște bale.

— Tiiiha, coane, săru' mâna – se strâmbase unul din însoțitori, întorcând capul – pute de te trăsnește! Asta-i beția dracului, de rachiu tare...

Kiramu bătuse din picior, cu ciudă și începuse să plângă, îndurerată pentru Brudă că are nu mai slugi stricate și lenețe, pe cumințenia și pe credința cărora nu poți pune nicio nădejde dar florarul se grăbise s-o mângâie și s-o împace, făgăduindu-i că o să-i aducă el câteva femei de casă de la oraș, învățate să se poarte cu o stăpână aleasă, ca ea și mai îndemânatice în dereticatul odăilor. Kiramu se grăbise la rându-i, însă, cu o generozitate egală, să renunțe la slugile de târg, care ar fi cerut o cheltuială nouă și poate altă chiverniseală în casa și în viața lor. Se resemnase să rămână cu cele vechi, cu speranța că o să poată să le scuture de lene

cu o vorbă mai aspră și uneori c-o amenințare. Numai să nu se supere el ori s-o creadă răutăcioasă.

— Na, iacă vorbă și la matale - răspunsese Brudă – să mă necăjesc că porți grijă de casă. Nu ești stăpâna noastră? Eu nu-i mușt ruluiesc pe țigani și lucrători, când văd ori mi se pare că nu li-i munca spornică? Numai atât, că ai o inimioară ca pâinea caldă și mă gândesc c-o să-ți vină peste mână să iei femeile la rost. Tocmai d-aia, mă-ntorc și zic că nu mi-ar place de loc să te găsesc încruntată și cu ochișorii plânși, din pricina unor tălălăi de muieri adormite. Mai bine să nu te superi de nimic. Să-mi spui mie care ce face și cum te-ascultă, că-s bărbat, le cunosc mai bine și știu să aflu ac de cojocelul fiecăreia.

Kiramu, de atunci își arătase colții mai des și fără nicio frică.

Se apropia toamna.

Isprava lui Scripcă fusese uitată aproape. Rudarul nu se mai îmbătase de atunci. Avea grijă, oricum, să dispară dintre răsaduri, de câte ori afla că vine stăpâna să culeagă flori. Se mirau toți lucrătorii și toate slugile: ce-o fi fost cu el, ce l-o fi apucat, tocmai atunci, să se îmbete? Se mirase și Doda odată.

— A fost beție cu cântic, babo zâmbise Cipric, clipind șiret și cânticul ăsta numai mandea îl știe...

Primele ploi reci o aduseseră pe Anovca, fără veste.

— Bei-mu, să nu mi-o iei în nume de rău – scâncise nepoata din ulița Caliții – c-am chemat-o pe mătușica. De-acu-ncolo-ncep zilele urâte și nopțile lungi. Cu cine să-mi mai omor plictisul, când nu ești lângă mine? Mai mult, uite că s-apropie sorocul nașterii și n-are cine să mă-nvețe ce să fac și cum să-mi duc sarcina, ca să nu

mai vorbim de rufăria copilului, că n-are cine să mi-o coasă. Poate să rămână. Numai să nu te superi! Poate să și plece, că ea, sărăcuța, o s-o ducă destul de rău departe de căscioara și de rosturile ei de gospodină care se mulțumește – după cum ți-a și spus, bei- mu, mi se pare – cu puțin, cu foarte puțintel...

Brudă, ca să-și convingă nevasta ce mult îl supăra sosirea mătușii din ulița Caliții, o chemase în salon pe Anovca, îi dăruise un șal turcesc și o iconiță de aur, drept recunoștință pentru binele pe care i-l făcuse, lui în primul, rând, venind s-o ajute pe Kiramu și s-o îmbărbăteze în lunile cele mai grele ale sarcinei și-i dăduse, în urmă, cea mai mare dovadă de încredere și cinstire, poftind-o să ia loc pe scaunul lui, în capul mesei.

Anovca nu-și putuse stăpâni lacrimile, copleșită cum era, până în fundul sufletului, de milostenia florarului iar Kiramu își culcase tâmpla pe umărul lui și-i sărutase mâna.

— Bei-mu, bei-mu, bărbățel ca al meu nu mai are nimeni...

Brudă era fericit.

Numai Doda și Cipric se priveau cu coada ochiului dar nu cutezau să ofteze.

CAPITOLUL XIX

CIPRIC ȘTIA UN CÂNTEC VECHI

Venise iarna de timpuriu dar trecuse repede, ducând cu ea – odată cu toate grijile și spaimele ce-l încercaseră pe Brudă, până în noaptea când născuse Kiramu – și primele lui bucurii de părinte încântat că are un fecior chipeș și dolofan.

Florarul nu se îndoia că băiatul o să semene la fire și la voinicie cu el iar la frumusețe și drăgălășenie cu maică-sa, ca să fie amândoi tot așa de mulțumiți și de împăcați cu împărțirea pe care se îndurase pronia s-o facă, adunând în copilul cu ochii adânci tot ce era mai bun și mai ales în ei. Anovca îl asigurase că așa are să fie, deși Kiramu oftase, tristă că băiatul nu semăna numai cu Brudă, care era bălai și avea priviri senine – singura frumusețe adevărată la care se închinase și avea să se închine până la moarte. Se mângâiase, însă, cu speranța că pruncul o să fie muncitor, milostiv, puternic, bogat și înțelept ca bunul și neprețuitul ei stăpân și tovarăș de viață.

Botezul avusese loc în primăvară.

Brudă făcuse petrecere mare.

Firește că veniseră și neamurile sărace, din ulița Caliții. Stătuseră în cerdac la început și în ușă, ca milogii. Mâncaseră pe săturate, băuseră până se rostogoliseră pe sub bănci și printre florile din fața casei și plecaseră spre oraș în zori, mahmuri, împleticiți, cu copanele și bucățile de brânză ori de plăcintă, șterpelite de sub ochii țiganilor bucătari, legate în basmalele popești pe care le luaseră, dinadins, de acasă.

Anovca nu plecase odată cu rudele îmbuibate. Mătușa adusese vorba, întâmplător, de căsuța lăsată de izbeliște și de liniștea pe care și-o uitase acolo, între lucrușoarele ei de bătrânică mulțumită cu puțin dar Kiramu o privise așa de speriată și de rugătoare, în același timp, că Brudă se simțise la rându-i dator s-o roage să mai rămână. Fără îndoială că ar fi putut și Doda să vadă de copil. Anovca, însă îl îngrijise de la început, îi învățase toate toanele și-l învățase, nu mai puțin, cu cântecele ei îngânate, cu mângâierile și cu alintările ei de bunică iubitoare, care dădăcise mulți plozi în viață. Știa când plânge băiatul de foame și când de somn, cum scâncește când e ud și cere schimburi și cum cască și se întinde, când e deochiat. Mătușa, prin urmare, le era de mare ajutor. Brudă o asigurase că n-o să uite niciodată binele pe care i l-a făcul și continuă să i-l facă, renunțând la tihna din căsuța ei pitită între salcâmi și sacrificându-și zilele și nopțile de dragul lui Fane. Anovca n-a mai avut ce să răspundă. A rămas la Herăstrău, resemnată să se sacrifice pe încă cinci-șase luni, de atunci încolo – dacă nu pentru mai mult...

Când se întorcea de la muncă, la prânz și seara, Brudă își striga feciorul pe nume din curte, ca și cum ar fi fost mare

și-ar fi putut să-l întâmpine în cerdac, urca scările cântând și intra în odaia cea mai luminoasă și mai încăpătoare, unde era leagănul.

Fane era un mormoloc în scutece.

Trist că nu creștea mai repede, ca un făt din poveste, florarul nu mai știa cum să-l dezmierde, ce cuvinte noi de alintare să găsească și ce jocuri să scornească, numai ca să se facă privit, ascultat și poate înțeles de feciorul cu ochii jucăuși dar cu surâsul încă întârziat. Ar fi fost în stare să-și dea toată averea pentru întâiul lui gângurit, pentru primul lui semn de recunoaștere. Voinic și cum umbla prin odaia băiatului, cu pași de urs, Brudă era la rându-i un copil dornic de zbeng și glumă, nerăbdător să-și vadă cât mai curând tovarășul de joacă umăr la umăr cu el. Ce aripi i-ar fi crescut la picioare, în clipa aceia, dacă ar fi putut s-o rupă de fugă, alături de Fane, spre răsadurile din fluidul grădinii sau pe malul lacului, să nu-i mai ajungă nici ogarii din urmă și să-i piardă Kiramu din vedere, surprinsă cum ar rămâne în cerdac și cu palma uitată streașină la frunte.

Anovca să nu râdă.

Bătrâna se uita la copil cu ochii ei mici și obosiți și nu-l vedea decât așa cum i se înfățișa, în scurgerea leneșe a vremii. El îl privea și-l simțea, mai ales, așa cum i se profila în suflet, cu neastâmpărul bucuriilor lui de părinte sărit peste luni și ani. Mătușa din ulița Caliții, bisericoasă cum era din fire și împăcată cu toate rosturile firești ale lumii, nici nu-și da scama ce însemna și cu atât mai puțin ce trebuia să însemne Fane în viața lui de grădinar harnic și liniștit, uitat la o margine de oraș și parcă la marginile lumii. Nu-i era iertat și lui să aibă o nebunie? La urma urmei, puțin îi păsa de

părerea altora. Nebunia era în el, creștea odată cu feciorul și s-ar fi putut tălmăci așa, pe înțelesul tuturor: băiatul lui se născuse sub o zodie de beizadea sau de ceva mai deosebit, cum erau toate mărimile pământului și-i era scris în frunte, în ciuda unei mătuși ce clătina capul și nu credea și-a unei măicuțe cu ochii înfrumusețați și mai mult de nedumerire, să lase o dâră de lumină, ca stelele, în urma lui. Nu se pricepea el să spună tocmai așa de lămurit, mai ales pentru niște femei, cum și prin ce daruri sau puteri supranaturale o să-și scrie băiatul trecerea prin viață cu slove de foc dar prea era frumos și prea le adusese mult soare în casă și în suflete, ca să nu se îndeplinească credința lui de părinte cu ceasul de bună-vestire împlinit.

Când i-a îngăduit Anovca pentru prima oară, într-o zi cu soarele mai cald și mai înviorător, să-și scoată feciorul din casă, Brudă a adunat toate slugile, toți rudarii și toți lucrătorii în fața cerdacului, le-a arătat copilul și-n urmă, cu ei în ceată, a plecat în fugă spre grădină. A fost o năvală ca de sălbatici, cu tropăituri și chiote, printre stupi și magazii, prin puzderia pasărilor de curte, speriate, îmbulzite și cu zborul fâlfâit în lături și frânt la câțiva pași. Ajuns în umbra unui copac secular din mijlocul grădinii, Brudă și-a ridicat odrasla pe palme, deasupra capului, ca în fața unui altar și-a întrebat cu glasul puternic – ca într-un joc vrăjitoresc de ursitoare.

— Mult o să-i placă florile, Cipric?

— Mult, stăpâne – răspunsese sluga bătrână – cum ți-au plăcut și matale.

— Cum o să fie în dragoste, Cipric?

— Fericit, stăpâne – fericit cum ești și matale.

— Spune, mă, a cui o să fie lumea?

— A lui o să fie, stăpâne?

— Și cine-o să-i cânte, mă?

— Toți țiganii meșteri, săru' mâna și toate muierile frumoase..

Glasul lui Cipric fusese din ce în ce mai tremurat.

Stăpânul, însă, era prea fericit și prea mândru de odorul pe care-l ținea pe palme, ca să observe tulburarea slugii bătrâne.

— Păi, dacă-i așa – întrebase el din nou, de astă dată cu mai multă tărie în cuvânt să nu cântăm și noi, mă și să nu bem o cană cu vin, în norocul lui Fane?

Tovarășii au răspuns cu un chiot, zvârlind căciulile și uneltele în sus și se apropiaseră de copilul pe care florarul îl ținea pe brațe acum, zâmbitor și mai mândru, să scuipe în cele patru părți de zare, ca să nu-i fie cumva de deochi uimirea lor, să se închine și să sărute mâna mică și grăsună de stăpân nou.

Când i-a venit și lui rândul să facă semnul crucii și să alunge, cu scuipatul împărțit în patru părți, duhurile și ceasul rău al deochiului, Cipric a ridicat spre Brudă ochii umezi, l-a privit lung, ca și cum în clipa aceia putea să vadă dincolo de el și l-a rugat să-l ierte că-i bătrân și nu mai poate să-și ascundă lacrima dar erau prea frumoase amintirile ce-l năpădiseră și prea pline de un înțeles pe care abia atunci începuse să-l întrezărească.

Țiganul mai trăise odată jocul acela cu predestinări. Era tânăr. Bruder, bătrânul, se însurase de doi-trei ani. Brudă era ca Fane de mic. Numai că era bălai și alb ca un Christos la sânul Precistei. Slugile și lucrătorii se adunaseră,

tot așa, sub copac iar părintele de odinioară îl întrebase la fel pe Cipric, ridicându-și feciorul spre soare, pe palme. Nu mai știa cuvintele pe de rost dar era vorba, ca și acum, de flori, de dragoste și cântec. Masă mare fusese întinsă și cu acest prilej iar Bruder, ciocnind primul pahar cu toți, în sănătatea băiatului, cântase ceva, un fel de solomonie de vorbe și melodii, pe care n-o mai auzise nimeni până atunci. Parcă o scornise el, dinadins, ca să nu-i mai adoarmă dădaca băiatul cu alt cântec de ursită.

— Să-l ții minte Cipric, că ești cel mai puiandru dintre noi – poruncise el – și să-l cânți și la căpătâiul nepoților mei, când s-or boteza în prima rază de soare...

Brudă, ca la ospățul de pe vremuri, a închinat primul pahar în sănătatea și pentru norocul lui Fane, a vărsat un strop de vin pentru setea nepotolită a răposaților și i-a făcut semn lui Cipric să cânte.

Țiganul și-a pus căciula alături, și-a trecut degetele prin păr și și-a tras inelele negre ale pletelor după urechi, ca și cum s-ar fi pregătit să spună o rugăciune. Cântecul, în adevăr, era când rugă trimisă spre cer în vâlvătaia glasului crescut, când invocarea duhurilor de dincolo de fire și de înțelegere omenească și când chiot de bucurie. Toate ursitoarele bune erau chemate pe nume, lăudate și implorate să se îndure, ca destinul feciorului să urmeze destinul părintelui, înconjurat de florile lui, iubitor ca el de muncă, de cântec și vin, fericit ca el în dragoste...

Mătușa din ulița Caliții, care nu aflase încă povestea spusă de Cipric sub copacul din mijlocul grădinii, strâmbase din nas.

— Bei-mu, ce gust și la matale, zău așa! Cântec de petrecere-i ăsta, măiculiță sau prohod? Mai lăsați-l încolo...

— Nu, mătușică, nu – îi răspunsese Brudă, înduioșat – nu-i cântec de petrecere, vezi bine! Ăsta-i cântecul destinelor noastre de florari! Vine de la taica! Și dacă-i vorba să vorbim, cum s-ar zice – continuase el, învăluind-o pe Kiramu cu o privire caldă, luminoasă, recunoscătoare – ia spune matale, mătușică: la ce mi-ar fi frică să-i urez lui Fane să aibă parte, în viață, de belșugul și de fericirea mea?

Anovca sorocise ca o pacoste:

— Păi, dacă-i așa: amin, măiculiță, amin!

Fane, în brațele lui Cipric, întindea mâinile în toate părțile, cu vioiciune – parcă ar fi vrut să prindă o rază de soare.

CAPITOLUL XX

NEAMURILE ȘI MUSIU CĂLIMAN PE DEASUPRA

— Na poznă, babo, ca venit vara și-au începutără lăcustele...

Cipric privise pieziș, peste umăr, spre porțile mari, în cadrul cărora apăruse un tălălău deșirat, îmbrăcat curios – nici popă și nici păgân de târgoveț – cu ochii mici și urduroși, clipind repede, fără culoare și parcă fără lumini, cu câteva fire lungi și roșcate în barbă și gata să tresară, s-o ia la fugă ori să facă temeneli la cel mai ușor sgomot, la întâiul lătrat de potaie cu pântecariță, în fața primului venit.

Țiganul îl văzuse și la nuntă și la botez, tot așa de prostălău și de golăneț, aflase că-i una din rudele sărace din ulița Caliții dar se făcuse că nu-l cunoaște și strigase la el, holbat, după ce-și ciufulise mustățile și pletele, ca să pară mai fioros și să facă mai mult haz în urmă, cu Doda, de spaima și bâlbâielile lui.

— Ce-i, mă, căpriță râioasă? Ce poftești? Spune repede, cufuritule, că pui joarda pe tine.

— Nu-s căpriță, zău așa – răspunsese mieros omul de la poartă – asta mi-e sfânta cruce dacă te mint! Cum să fiu, i-auzi colo, căpriță, dacă-s dascălul Calistene și ruda stăpânii dumitale, creștine? Fă bunătate, dacă nu-i cu supărare...

Rămăsese tot așa de frânt de mijloc și cu brațele îndoite la piept, ca și cum i-ar fi fost frică să nu scape un scatiu din sân dar făcuse un pas și încă unul, tot așa de sigur, în curte.

Fără îndoială, Kiramu nu primise cu plăcere vestea că are un musafir la poartă – ceva mai mult, Anovca făcuse gura mică, a dispreț și se încruntase, în fața slugii bătrâne, ca și cum nu și-ar fi adus bine aminte cine-i Calistene – dar se grăbise să-l întâmpine și să-l poftească în salon cu urări de bun sosit și cu mulțumiri că se ostenise până la Herăstrău, prin zăduf și praf, numai ca s-o vadă. Mulțumirile fuseseră și mai adânci, aflând că preacuviosul cu bărbuță roșie adusese, pentru Fane, o cruciuliță galbenă, sfințită în biserica în care era și dascăl și isonar.

Brudă fusese nevoit să lase lucrătorii singuri, printre răsaduri. Trebuia să vină în casă, cel puțin pentru câteva clipe, să admire darul pe care-l adusese Calistene, să-l întrebe pe musafir de sănătate, să-i mulțumească pentru gândul bun pe care-l avusese față de Fane și să-l oprească la masă, în orice caz, ca, să nu zică neamurile din ulița Caliții și despre ei, mâine-poimâine, că sunt niște calici și niște mațe pestrițe, în casa cărora nu poate găsi cineva un loc de odihnă și-o îmbucătură, să-și astâmpere foamea.

Calistene apăruse din nou în fața porților mari, peste câteva zile, de astă dată întovărășit de Chiva, o bătrână tot așa de deșirată și cu capul bălăbănit pe umeri, parcă n-ar fi fost bine prins în junghietura gâtului și de Burilă, nepot cu

uimă și tot așa de speriat, la început, de oameni și nu mai puțin de umbra lui.

Cipric îi întâmpinase mai ciufulit și mai mânios dar dascălul nici nu-i răspunsese la întrebare. Nu știa că-i ruda stăpânei? Țiganul, prin urmare, să nu-i mai încurce drumul. N-o să-i mai dea lui socoteală de ce-a venit și nici nu mai avea poftă să aștepte pe scări, până s-o îndura o slugă ca oricare alta să-l poftească sus. Știa drumul și singur.

Chiva și Burilă mergeau în urma lui Calistene, ploconindu-se și privind în toate părțile, cu sfială dar mai ales atenți la gesturile și la cuvintele dascălului, ca să știe și ei ce să facă și ce să spună când vor veni singuri, a doua oară.

Peste o săptămână își făcuse apariția Bobârnă, sânge și duh de cioclu îngrășat la ordia ciumaților din câmpul Dudeștilor iar peste alte două săptămâni și-a băgat nasul coroiat pe ușă și pe urmă și-a trecut pântecul, înaintea pașilor mici și îndesați, Ionică Brânzoi. Prăvăliaș nedespărțit de fota verde și de plaivazul de la ureche, noul musafir era văr bun cu „dânsa" și nepot tot așa de bun al „dânselor". Precizase, arătând spre Anovca și Chiva – amândouă stând grecește în vârful patului, cu dascălul așezat la fel și moț, lângă ele.

Rubedeniile se înmulțiseră așa de mult, până în toamnă și veneau așa de des, nepoftite și la orice oră, fără pic de sfială acum și fără să mai caute un motiv, că femeile de casă nu mai pridideau să întindă și să ridice mesele, să ducă și să aducă din salon și din toate odăile tăvile cu cești de cafele și tablalele cu dulcețuri.

Doda ofta, numărând papornițele și borcanele goale, capetele de găină și de gâscă adunate în fiecare zi de musafirlâc în oalele de ciorbă ale slugilor, ca să le rămână

simandicoşilor adunaţi de la toate colţurile de uliţă cu milogi ce era mai ales şi mai gustos din pasările tăiate cu duiumul, ca la han şi burdufurile de brânză, butoiaşele cu peşte sărat ori garniţele de untură scoase din cămări în ultimele luni.

Cipric se luase de gânduri, de asemeni şi se frământa noapte după noapte, necăjit că nu poate scorni, că nu-i în stare să pună ceva la cale, că nu ştie cum să le facă „una şi bună" oaspeţilor cu nasul luat prea mult la purtare, ca să le piară odată şi pentru totdeauna gustul de chiolhanuri şi pofta de jaf pe spinarea stăpânului, care părea că nu vede, că nu simte şi nu presimte nimic.

Cât ţinuse vremea bună, Brudă nu păruse stânjenit prea mult şi cu atât mai puţin îngrijorat de năvala rubedeniilor din uliţa Caliţii. Sta toată ziua în grădină, preocupat numai de munca anevoioasă a sfârşitului de toamnă, când trebuiau culese ultimele flori şi trimise repede la târg, mai înainte de sfoliere ori pregătite răsadurile pentru iernat, în timp ce codanele cărau ghivecele cu flori rare în seră. La prânz şi seara, la masă, era mulţumit că are cu cine schimba o vorbă şi ciocni un pahar de vin. Se bucura pentru toate nimicurile pe care le aduceau neamurile, în dar, pruncului care începuse să-l recunoască, să se ridice singur dintre perne şi să-l cheme şi se lăsa furat până la încântare şi înduioşare de laudele lor, toate aduse părintelui celui mai frumos, mai drăgălaş şi mai isteţ copil din lume. Nici Chiva şi nici Bobârnă nu se îndoia că Fane se născuse cu stea în frunte, ca beizadelele. Anovca şi Calistene erau convinşi, de mult, de acest lucru. Putea să fie mai mare mângâiere pentru dragostea şi pentru slăbiciunile lui de tată, care nu trăia, nu vedea, nu simţea şi nu mai înţelegea farmecul şi rostul vieţii decât prin copil? Nu i-ar fi plăcut şi nici n-ar fi avut timp să

numere papornițele goale și să ofteze, ca Doda și cu atât mai puțin să se amestece în neajunsurile mici și trecătoare ale căsniciei, deși mesenii nu se mulțumiseră, în ultima vreme, numai cu risipa ospățurilor.

Kiramu i se plânsese de câteva ori, bunăoară, că-i lipsesc lucruri din casă. După fiecare petrecere dispărea un șal ori o casetă, un sfeșnic mic de argint de pe policioară sau o iconiță, dacă nu un ștergar ori câțiva coți de borangic.

Nevasta bănuise slugile, de la început.

Florarul nu știa ce să creadă.

Doda își apărase tovarășele de muncă și – în fața acuzațiilor pe care i le adusese Kiramu, direct – refuzase să se apere. Plecase din salon plângând și-și adunase boarfele puține într-o legăturică, hotărâtă să plece unde-o vedea cu ochii, numai să scape de levantina ce îndrăznise să-și bată joc de bătrâneţile ei.

Cipric o liniștise și-o împăcase cu un sfat cuminte și-o glumă plină de haz.

Țiganul, chemat la rându-i în fața stăpânilor, răspunsese – uitându-se drept, fără șovăială, în ochii lui Kiramu – că se întâmplase într-o zi, când aveau oaspeți, să ducă el tablaua cu dulcețuri în salon. Pusese, cu mâna lui, opt linguriţe. Nu știa cum, prin ce minune, dispăruseră trei din ele de sub ochii lui, ca prin farmec. Grecoaica se înfuriase. Cum cuteza, un țigan ca el, să-i învinuiască mătușile și verii buni că fură? Cipric nu se speriase. Se mulțumise să surâdă și s-o asigure că se gândise la altceva, nu la preacinstitele neamuri ale stăpânei. Se grăbise s-o lămurească. Bănuia că-și făcuse cuibul, prin apropiere, o pasăre hoață, care intra pe fereastră tocmai când era cuviosul Calistene ori o mândrețe de nepot, ca Bobârnă, în salon...

Kiramu încercase pentru a doua oară să abată mânia lui Brudă asupra lui Cipric, care îndrăznise s-o înfrunte și s-o zeflemisească.

Florarul, însă, nu se lăsase influențat de lacrimile ei. De ce se supăra așa, fără rost și-și strica frumusețe de ochișori? Țiganul nu învinuise pe nimeni. Mucalit din fire, încercase să-i însenineze cu o glumă și atâta tot. Sigur era de un singur lucru și o rugase și pe nevastă să nu se îndoiască de Doda și Cipric. Putea să pună mâna în foc că ei nu furaseră, că nu erau capabili de așa ceva. Poate fura una din femeile de casă, din cele tinere, mai puțin legate de gospodăria lui. Doda o să fie cu ochii în patru. Cipric o să stea la pândă. Hoțul, mai curând sau mai târziu, trebuia să fie prins. Până atunci, Kiramu era rugată să nu mai pună toate fleacurile la inimă. Mare pagubă nu era pentru ei dacă se chivernisise o ticăloasă de slugă cu două-trei linguriță și câțiva coți de borangic. Firește că o durea pe nevastă, bună gospodină cum era, orice stricăciune din casă și orice pierdere, cât de neînsemnată. Nu trebuia să uite, însă că belșugul aducea cu el și risipa.

Brudă, oricum, nu sta să-și piardă vremea cu firimiturile, când avea altceva de făcut: să-și dezmierde feciorul, să umble în patru labe în jurul leagănului, ca un urs, ca să-i asculte – în urmă – râsul limpede, să-l învețe copăcel ori să-l ajute să facă primii pași și mai ales să-i vină să plângă și să țipe de fericire, când l-o auzi că-i spune tată cu gura lui ca un bujor, în care mai crescuse un dinte de lapte...

Mai târziu, însă, când ploile reci ale toamnei l-au ținut mai mult în casă, florarul a început – după cum spusese sluga bătrână – să vadă, să simtă și mai ales să presimtă.

Kiramu avea musafiri în fiecare zi. Uneori se adunau așa de mulți golăneți la masa și în casa lui, că florarul căuta zadarnic o încăpere liberă în care să se retragă, singur ori cu copilul, să-și adune gândurile, să-și încheie socotelile și să-și afle câștigul ori paguba din anul care trecuse, să facă planuri pentru munca pe care trebuia s-o înceapă în primăvară ori să se joace cu băiatul, nepăsător – cel puțin pentru câteva clipe – de tot ce se întâmpla în jurul lui.

Tolănite pe divanuri ori stând grecește pe scaune, pe lăzile de Brașov și jos, pe covoare, într-un amestec pestriț de vestminte de toate felurile și din toate timpurile dar la fel de peticite și decolorate de vreme, neamurile nevestei vorbeau tare, repede și fornăit, o limbă care i se părea destul de curioasă lui Brudă. Era un talmeș-balmeș de cuvinte turcești, grecești și foarte rar românești, toate stâlcite și articulate anapoda. Un grai păsăresc mai mult, scornit și înțeles cu adevărat numai de târgoveții mărginași, prea grăbiți să-și uite graiul din bătrâni și prea grei de cap ori ținuți prea departe de protipendadă, ca să poată prinde tainele și rosturile vorbirii ce era atunci la modă.

Nevoit să rămână, deseori, între musafirii lui Kiramu, Brudă reușea foarte rar să prindă câteva cuvinte și să le afle tâlcul, mai ales că se întâmpla și mai rar ca simandicoșii oaspeți sa vorbească pe rând. Țipau unii la alții, parcă fără să se asculte. Firește că aveau și tabieturi, la care nu renunțau pentru nimic în lume. Odăile erau pline de fum. Chiva trăgea tabac pe nas și se îndura, uneori, să întindă cutioara și spre Calistene, care-și umplea nările cu praf galben, strănuta des și cu poftă, stropindu-și vecinii și se ștergea la nas cu o mânecă și pe urmă cu alta, ca plozii de pe maidane. Anovca bea cafeaua amară. Bobârnă foarte dulce. Burilă era

învățat numai cu șerbeturi iar Ionică Brânzoi poftea, ca să nu le facă prea mare supărare gazdelor, numai un păhărel de Drăgășani și o sărătură, ca să meargă vinul. Cum paharul era mereu golit și umplut, prăvăliașul prindea gust de petrecere și de cântece deșănțate, de care Brudă nu făcuse niciodată haz, deși nevasta lui părea că le ascultă cu interes și plăcere.

Anovca și Kiramu uitau de copil.

Fane plângea, dezvelit și ud, până-l auzea florarul ori se îndura o slugă să-i schimbe rufăria.

Nu odată, ca să scape de larma din odăi, de glumele proaste ale neamurilor și de figurile lor, care începuseră să nu-i mai inspire nicio încredere, Brudă pleca afară, să răsufle, să umble singur prin curte și prin ploaie, cu ochii pierduți. În cenușiul burniței dar cu privirile întoarse lăuntric, spre ce începuse să fie amărăciune și tristețe în el.

Noaptea, târziu, după ce plecau rudele, florarul se întorcea în casă cu un gest de ușurare. Băgase nevasta de seamă că trecuse o zi și ei nu schimbaseră, preocupați cum fuseseră de musafiri, un singur cuvânt plecat de la o inimă la alta, ca înainte? Fără îndoială că fusese întotdeauna bucuros de oaspeți și era și acum, mai ales că Kiramu se simțea așa de bine între ei dar nu știa de ce și cum, prin ce răstălmăcire de gânduri sau prin ce joc al împrejurărilor, rămăsese cu impresia că neamurile din ulița Caliții i-o înstrăinează, că între el și nevastă se ridică și rămâne, ca o stavila, când umbra deșirată a lui Calistene, când pântecul lui Ionică Brânzoi sau capul clătinat, ca de moartă, al mătușii Chiva.

Kiramu, însă, era prea obosită ca să-l asculte și să-i răspundă. Plictisită, se întorcea cu spatele la el, fără cuvânt și adormea.

Brudă rămânea cu ochii mari în întuneric și cu inima mică, parcă de prisos.

Rar, când se îndurau musafirii să-i lase în pace, florarul avea altă surpriză: găsea ușa încuiată când la salon, când la odaia lui Fane. De dincolo, când ciocănea, îi răspundea glasul alintat al nevestei. Îl rugă s-o lase în pace numai pentru câteva clipe, că are ceva de vorbit – ca între femei – cu Anovca. Nu găsise nimic curios, la început. N-ar fi avut niciun rost să se amestece el în treburile muierești. Cu vremea, însă, deși încerca să se convingă că Kiramu nu făcea altceva, dincolo de ușile ferecate, decât să asculte sfaturile mătușii în privința tainelor doftoricești pe care trebuia să le urmeze, ca să-și păstreze curată făptura de nevastă și de mamă tânără, începuse să se îndoiască – parcă de el și mai mult de oameni, de statornicia vieții. Lămurit n-ar fi putut spune. Se înfipsese îndoiala în el. Uneori o găsea fără rost și nu-i da nicio importanță. Alteori îl apăsa, mai greu cu cât se chinuia să scape de ea. Presimțea că se petrece ceva, în jurul lui sau numai în el, cu toți oamenii sau numai cu gândurile sau cu părerile lui.

Spre iarnă, într-o zi, se pomenise cu Chiva la masă dar fără Anovca. Unde era? Plecase la târg. Așa, în taină și pe jos? De ce nu-i spusese lui, să pună calul la brișcă și s-o ducă până acasă, în ulița Caliții sau până la bariera orașului, cel puțin? Nu voise să-l supere. Pe lângă asta, nu era nicio pagubă. Venise mătușa Chiva să-i țină de urât și să vadă de copil.

Anovca se întorsese a doua zi, pe la prânz dar luase drumul târgului cealaltă mătușe, care avusese grijă să revină după o zi, tot la vremea prânzului, ca s-o lase pe Anovca să

plece. Parcă duceau veşti, de pe malul Herăstrăului la târg, ca să aducă altele, din oraş spre casa lui.

Brudă se uita nedumerit, surprins, când la o mătuşe când la alta; când la nevastă sau la Doda ori Cipric.

Ruda şi sluga tot aşa de bătrână clătinau capul şi oftau, tăcuţi, înţeleşi între ei numai din ochi.

Kiramu, în cele din urmă, se hotărâse să-i destăinuiască secretul.

Florarul nu observase că neamurile din ulița Caliţii nu mai veniseră la masa şi în casa lor? Asta era cea mai bună dovadă că nevasta se lăsase convinsă de cuvintele lui, de tristeţea şi de îndoielile pe care i le mărturisise, de atâtea ori, după ce plecau musafirii şi că se gândise s-o rupă, odată pentru totdeauna, cu viaţa de până atunci. Mătuşile fuseseră trimise în oraş de nepoată, ca să-i spună lui Calistene să-şi pună pofta-n cui, că nu mai are ce căuta la Herăstrău – el şi ceilalţi nepoţi, laolaltă cu toate rubedeniile ce-o îndrăgiseră prea mult, în ultima vreme. Făcuse rău? Nu-i era nimic mai scump pe lume ca liniştea şi mulţumirea lui de bărbat adorat şi de bei-mu respectat.

Fără îndoială că nevasta nu putuse şi că nici el nu i-ar fi cerut să se despartă şi de cele două mătuşi, ca să rămână singură cuc în casa cu prea multe odăi şi cu un copil ce trebuia îngrijit, legănat, scăldat, primenit şi mai ales descântat, că prea era frumos şi prea semăna cu Brudă, ca să se uite cineva la el fără uimire şi – prin urmare – fără primejdia deochiului. Putea Kiramu să le facă singură pe toate? Cum vindeci o odraslă bolnavă, când n-ai o bătrână doftoroaie lângă tine? Soţul să nu uite, de asemeni, că Fane urmă să fie înţărcat, peste câteva săptămâni poate. El n-avea

de unde să ştie, ca bărbat dar ea, ca mamă şi mătuşile, cu atât mai mult, puteau să-l asigure că înţărcatul unui plod îşi are socotelile lui şi vine cu fel de fel de încurcături şi de ameninţări pentru sănătatea copilului.

Mai târziu, când şi-o da şi el seama, ca ea, că viaţa şi bucuriile tinereţii nu se reduc numai la belşugul din cămări, când o înţelege şi el că singurătatea e mai rea ca molima şi tot aşa de nimicitoare ca moartea, are s-o ducă în oraş, cu siguranţă, s-o plimbe ori are să-i îngăduiască, bun cum era, să cheme un musafir. Fireşte că nu neamuri din ulița Caliţii. La urma urmei, ca era vinovată că-l înconjurase, până atunci, numai de prostime. Priceput cum era el, sprinten la minte şi de fire aleasă, i-ar fi stat mult mai bine şi s-ar fi simţit mai în largul lui alături de cineva din protipendadă, o cucoană trăită prin saloane sau un tânăr cu carte şi de viitor, cu care să stea la o parigorie despre tot ce se petrece în lume şi mai ales despre răsturnările şi întocmirile noi din ţară. Lui, mai ales, care era aşa de cunoscător al treburilor dinăuntru şi aşa de pasionat de frământările ce scoseseră deseori prostimea în ulițe, o să-i facă mare plăcere taifasul cu musiu Căliman, bunăoară.

Viţă boierească şi bărbat serios, pe cât era de sfios şi de ales în purtări – ca o fată mare, nu altceva, după cum o încredinţase mătuşa Chiva, care-l cunoştea de când era de-o palmă – feciorul lui Costache Ţurlui din mahalaua Antimului le-ar face cu siguranţă cinstea să le vină odată sau de două ori pe an la masă – fireşte, numai dacă l-ar pofti Brudă. Cu alte cuvinte, dacă n-ar avea nimic împotrivă. Kiramu, care greşise odată, aducând în casă fel de fel de ipochimeni ce-l indispuseseră, nu mai voia să se amestece.

Mătușile, de altfel, o mustraseră destul de aspru, ca sa țină minte, pe viitor, că bărbatul e stăpân în căsnicie și că numai el e în măsură să hotărască.

Musiu Căliman le venise în casă odată cu primii fulgi de zăpadă, așternuți în strat subțire peste răsaduri, peste acoperișuri și pe malurile cu zarea pierdută acum, a Herăstrăului.

Tânăr, în adevăr și spilcuit, îmbrăcat cu gust după moda vremii și plăcut la vorbă dar mai ales la înfățișare, noul musafir câștigase, din primul moment, simpatia florarului. Destul de înfumurat, însă și nu mai puțin fâstâcit în fața lui Kiramu, pe care lăsa impresia că abia acum o cunoaște, musiu Căliman era să uite că-i feciorul lui Costache Țurlui din mahalaua Antimului, dacă nu l-ar fi călcat mătușa Chiva pe picior și pe sub masă, destul de apăsat.

Prima vizită, după cum era și de așteptat, nu ținuse prea mult. Un tânăr din protipendadă se mulțumește, cel puțin la început, cu o dulceață, cu o cafea și câteva amabilități schimbate într-o limbă cât mai aleasă..

Cum, la plecare, florarul îi mărturisise bucuria pe care o simțise, cunoscându-l și-l rugase să-i onoreze casa cu vizita lui de câte ori i-o face plăcere, musiu Căliman găsise deseori prilejul să ia drumul Herăstrăului, cu toată viforniță ce începuse din prima săptămână de iarnă. Brudă era încântat să-l întâmpine în prag, ca pe un prieten ales și să-l oprească la masă, cu atât mai mult că nevasta, ca și el de altfel, era din ce în ce mai curioasă să afle sfârșitul aventurii cu armenii din Constantinopol, pe care presupusul fecior al lui Costache Țurlui din mahalaua Antimului o trăise așa de intens și de adevărat, că nu reușise încă s-o povestească până

la sfârșit. Trecuse, însă, prin atâtea încercări și primejdii și se purtase cu atâta eroism, c-ar fi fost păcat să nu acorde toată importanța la fiecare întâmplare în parte, ca binevoitorii lui ascultători să trăiască, la fel cu el, toate emoțiile și disperările, toate elanurile și satisfacțiile lui de bun român și nu mai puțin de om generos și neînfricoșat, gata să se supună la cele mai mari chinuri, numai ca să triumfe adevărul creștin. După masă, mătușile se scuzau că nu mai pot să le țină tovărășie celor tineri și se retrăgeau în odăile lor, să adoarmă copilul și să fure și ele un puișor de somn, alături de el, în timp ce Brudă așeza scaunele, pentru, el, pentru nevastă și oaspe, la gura sobei din salon, unde așteptau cafelele iar vorba părea mai muzicală și mai îmbietoare la mărturisire.

Kiramu avea o singură tristețe: că se întâmpla, câteodată, să aibă slugile ori lucrătorii nevoie de stăpân la cămări ori la seră sau la grajduri și să fie nevoită, astfel, să rămână singură în salon cu musiu Căliman. Nu-i plăcea, după cum își asigurase bărbatul și nici nu voia să le dea slugilor prilej de clevetire.

Singur răspuns și ca o dovadă in plus că avea o încredere prea mare în ea, ca să se lase, vreodată, influențat de minciunile altora și mai ales de intrigile femeilor de casă, florarul o îmbrățișase. Cum era să se îndoiască, tocmai el, de alesele sentimente prietenești ale musafirului și cu atât mai mult de curățenia ei de cuget? Ar fi însemnat să dărâme cerul pe el ori să nu mai simtă căldura soarelui, să nu mai vadă frumusețea florilor și să nu mai afle niciun rost în viață. Convins că așa ceva nu era cu putință, cum nu era posibil să se întoarcă lacul cu fundul în sus, Brudă o încredințase din nou că musiu Căliman era un om cu însușiri alese, că

făcuse foarte bine când îl sfătuise să-l poftească la ei și că el, în orice caz, se distrase așa de bine în tovărășia lui, că nici nu prinsese de veste când trecuse iarna...

Odată cu primele înmuguriri ale copacilor, tânărul de la oraș începuse să vină neanunțat.

Când se întorcea cu căruțele de la malul cu pământ negru, bun de grădinărit, de dincolo de Băneasa, florarul îl găsea pe musafir în salon, lângă Kiramu.

— Bei-mu, scumpule, bine c-ai venit – îl întâmpina ea, îmbujorată – că musiu Căliman a dus-o destul de rău, până acum, cu mine, care... după cum știi, mă descurc destul de greu în parigorii de salon, unde numai cap de femeie, ca al meu, nu se cere...

Gentil, oaspele protesta de formă, în timp ce Brudă îi strângea mâna, măgulit și-l ruga să ia loc, dornic să afle ce se mai petrece prin lume și ce se mai spune, ce se mai pune la cale în oraș. Lucrătorii, printre răsaduri, puteau să se descurce și singuri. Știau bine ce au de făcut. Cipric, oricum, era în mijlocul lor. Țiganul cunoștea toate rosturile. Putea să le dea îndrumări în locul stăpânului, care avea gust de taifas și de-o cafeluță cu caimac. Numai dacă avea și musafirul timp de vorbă. Nu îndrăznea, în niciun caz, să-i fure vremea prețioasă cu nimicurile lui și să-i încurce socotelile. La despărțire, nu uita să-i strângă mâna cu o recunoștință egală pentru deosebita cinste pe care i-o făcuse.

Odată, întors acasă fără veste, Brudă a găsit ușa de la salon încuiată. Auzise înăuntru, după ce apăsase clanța, un amestec de pași precipitați și parcă un foșnet de rochie sau de mătase smucită și trecută dintr-o mână în alta.

— Cine-i acolo – întrebase Kiramu târziu, cu glasul schimbat – n-auzi, cine-i acolo?

— Eu.

— Care... eu? Spune-odată!

Brudă se încruntase. Se putea să nu-i recunoască nevasta vocea? Nici nu știuse ce să răspundă. Așteptase, cu mâna pe clanță.

Kiramu, din fericire, se regăsise repede.

— Matale, bei-mu? Te-ai și întors? Dacă nu te superi... sunt cu mătușa... avem ceva împreună...

Florarul plecase spre curte, după ce-i ceruse iertare că o speriase, dând buzna în ușă ca un necioplit dar după câțiva pași se oprise, prins de îndoială. Ce mătușe era cu nevasta lui în salon? Chiva plecase din ajun spre oraș. Anovca era în odaia copilului. Poate nu văzuse el bine, poate nu era nimeni lângă Fane. Pusese piciorul pe prima treaptă a scărilor de la cerdac, să intre din nou înăuntru și să controleze dacă era cineva sau nu în odaia băiatului dar Cipric, care ghicise parcă de ce se frământă – posomorât cum sta între răsadurile din fața intrării și se uita la el – îl prinsese de mână și încercase să-l îndepărteze, cu o minciună iscusită, cât mai mult și cât mai repede de casă.

Sluga bătrână, însă, nu-și putuse ascunde tulburarea. Parcă-i tremurau mâinile. Glasul, oricum, îi era și lui schimbat.

Brudă a presimțit că se petrece ori că s-a petrecut ceva neobișnuit. Smucit din brațele țiganului, urcase scările în fugă și se năpustise în ușa salonului. Acum era descuiată. Brânciul florarului o repezise, cu sgomot, de perele. Kiramu scăpase un țipăt ascuțit, speriată. Nu mai era nimeni înăuntru, afară de ea. Anovca, în adevăr, se afla și acum în odaia lui Fane. Soțul își purtase palmele pe figură, apăsat. Scuturase capul, să se dezmeticească. Clipise repede, ca

și cum ar fi vrut să alunge vedeniile ce-i jucaseră înainte, până atunci și-o întrebase pe mătușa din ulița Caliții, oprit în prag și umil, rușinat de ce făcuse, dacă fusese cumva cu nepoata în salon, când venise el ori rămăsese toată vremea lângă copil, așa cum i se păruse lui c-o văzuse.

Răspunsul venise sigur.

Anovca fusese în salon cu Kiramu. Și când bătuse el în ușă? Firește, mai ales atunci...

Brudă se întorsese lângă nevastă, hotărât să-i ceară iertare că se lăsase, ca un smintit, furat de bănuieli și-i pusese credința la îndoială dar se oprise în prag, tresărit, cu ochii la ferestre. Cine le deschisese? De ce sta nevasta, pe-o vreme așa de răcoroasă, cu geamurile. Date de perete? Se gândise să-i ceară o lămurire. Spaima că va face o nouă greșeală, însă, îi amuțise cuvintele pe buze. Kiramu i-ar fi putut răspunde, cu siguranță, că făcuse soba fum sau că se speriase așa de tare, când îl văzuse în ușă, că-i venise rău și deschisese geamurile, s-o învioreze aerul rece și proaspăt de afară. N-ar fi făcut altceva, prin întrebarea lui, decât s-o jignească încă odată și mai fără rost ca înainte.

Florarul se desprinsese din prag ca o umbră și rămas încovoiat, cum apăruse și în fața mătușii din odaia copilului, ieșise în curte și pornise împleticit, printre stupi, spre grădină, cu fruntea fierbinte în ploaia rece și repede ce începuse.

CAPITOLUL XXI

RĂFUIALĂ CU MĂTUȘI SIMANDICOASE

Musiu Căliman nu mai apăruse, de atunci, în casa florarului.

Brudă se bucura. Bănuia că lipsa lui se datora numai unor simple întâmplări dar nu șovăia să binecuvânteze, în gând, împrejurările ce-l împiedicaseră să mai vină la Herăstrău.

Numai așa putea să uite impasul greu prin care trecuse. Câte zile sau câte săptămâni se scurseseră de atunci? Nu mai știa. Nici nu voia să știe. Se întreba mereu, însă, cu o tresărire de panică în suflet, cum putuse să se lase furat, cu atâta ușurință, de o îndoială așa de copilăroasă, așa de lipsită de temei, că se simțise pentru prima oară rușinat, micșorat, umilit, în fața mătușii, a lui Kiramu și a slugilor întâlnite prin curte. Nu mai găsise el și altădată ușa de la salon încuiată și nu-i răspunsese nevasta, la fel, că are ceva de vorbit cu Anovca sau cu Chiva? De ce nu se mulțumise, ca odinioară, să le ceară iertare că le stânjenise taifasul și să plece la treburile lui de grădinar harnic și împăcat cu viața?

Ce răsucire năstrușnică de gând sau ce orb al găinilor avusese, să i se pară c-o vede pe Anovca lângă Fane, când ea era cu nepoata în salon? S-ar fi putut să fie o slugă, oricare, în odaia copilului. Dacă s-ar fi stăpânit și-ar fi cercetat, numaidecât, printre femeile de casă, cu siguranță că ar fi găsit-o pe toanta care-i apăruse tocmai atunci înainte, împrumutând ceva din figura sau numai din privirile evlavioase ale mătușii din ulița Caliții.

Acum era târziu să mai întrebe.

Ar fi râs slugile de el, că și-a adus aminte de un lucru de nimic după ce-l uitaseră ele, cu desăvârșire.

Pe lângă asta, ce urmărea să afle, ce convingere nouă să-și mai facă? De credința nevestei nu putea să se îndoiască. Restul, tot ce bănuise el, tot ce i se păruse la un moment dat că vede și înțelege, nu fusese altceva decât simplă rătăcire și-ar fi fost și logic și folositor să nu-i mai acorde nicio importanță, dacă isprava lui necugetată nu i-ar fi dovedit, cu prisosință, că se clătinase ceva în el. Fusese așa de obosit și cu gândurile așa de risipite, în ziua când îl ispitise nebunia – după cum crezuse în urmă, aducându-și aminte de ce se întâmplase – încât nu mai avusese putere să-și țină pornirile în frâu sau purta de mult în el – poate tocmai de pe vremea petrecerilor cu golăneții din ulița Caliții – un sâmbure de nesiguranță, de revoltă ori numai de nemulțumire, care prinsese rădăcini și crescuse neștiut, nesimțit, până-i încurcase mințile și-i otrăvise sângele? Cum s-ar fi putut lămuri? Adevărul era că viața pe care-o dusese până atunci, în prea mult sgomot, cu prea multe nopți pierdute și între oameni de care nu se simțise niciodată legat sufletește, nu-i priise de loc.

El era grădinar și om liniștit, singuratic aproape. Așa trebuia să rămână, fericit că are o nevastă tânără, frumoasă,

supusă, cu dragoste de casă și un copil minunat. Nu mai avea nevoie de nimeni și de nimic. Nici de convorbirile interesante cu musiu Căliman și de cinstea pe care i-o făcuse, venindu-i în casă.

Să-l lase toată lumea în pace.

— Florar ca taica, altceva nu-s – repetase Brudă cu un glas scăzut, blajin, ca și cum s-ar fi apărat în fața lumii de un păcat pe care nu mai putuse să-l tăinuiască – și dacă-s florar, iacă: mă mulțumesc cu ce mi-a lăsat bătrânul și cu ce mi-a scos în cale norocul. Altă lume, cu altă strălucire, cu alte ifose și chiverniseli, cu alte bucurii, bun-o fi și ea dar nu pentru mine! Ce să fac? Florar, altceva nu-s și nici nu pot fi...

Brudă așteptase un prilej prielnic, să-i mărturisească și nevestei ce crede, ce simte și ce gândește el dar nici Kiramu și nici mătușile nu aduseseră vorba, în ultima săptămână, de musiu Căliman. Păreau că uitaseră cu desăvârșire de ce se întâmplase sau că nu observaseră încă, până atunci, ce zbucium era în el. Când se uita la ele, surâdeau. Dacă le întreba ceva, răspundeau cu o bunăvoință exagerată aproape. Tăceau, dacă tăcea și el. Când rămânea numai cu el, la masă ori în odaia de culcare. Kiramu găsea ceva de făcut și cânta, prea atentă la lucrul mâinilor ei ori prea nemulțumită de felul cum era făcut patul și așezate perinele, ca să mai aibă răgaz să-i spună un cuvânt. Se lăsa dezmierdată, cu un zâmbet șters pe figură. Nu era supărată. De ce să fie? Nici tristă? Ce motiv de tristețe să aibă? Obosită. Numai atât: foarte obosită. Lucrase mult și-o dureau ochii sau se ținuse toată ziua prin odăi, după femeile de casă și tocmai atunci, noaptea, o dureau picioarele. Lui nu i se întâmpla tot așa? Atunci? S-o lase în pace și să adoarmă și el, că a doua zi îl aștepta o muncă destul de trudnică. Îl compătimise, cu un glas alb, parcă nu al ei.

— Bei-mu, săracule, cât le osteneşti tu pentru flori şi pentru noi...

Brudă ofta. Bănuielile începuseră iar să-l roadă. Se întâmpla ceva, din nou. Nu numai între el şi nevastă, care – nu se îndoise o clipă – era sub influenţa bătrânelor. Mătuşile puneau ceva la cale. Presimţea, sub liniştea şi bunăvoinţa lor, în graba cu care-i zâmbeau, ca nişte păpuşi cu arcuri, un neastâmpăr, o fierbere, o ameninţare ce creştea pe măsură ce ele păreau mai liniştite, mai binevoitoare şi mai vesele. Aproape fără să-şi dea bine seama de ce, florarul le împrumutase tactica şi începuse să le imite jocul.

Mătuşile se uitau una la alta, lung şi mutau priviri tot aşa de surprinse, pe cât erau de ascunse, spre nepoată, care ridica uşor din sprâncene, a nedumerire.

Brudă, însă, nu era omul prefăcătoriilor. Jocul îl scârbise repede. Trebuia să caute o ieşire şi cât mai curând, din maimuţăreala aceia de grecotei de la Cişmeaua-Roşie, cu figurile ascunse sub spoiala măştilor lor strâmbe, de comedianţi. Se hotărâse, însă, să fie mai atent, ca să nu se mai prindă singur în păinjenişul pe care-l ţesuseră bătrânele în jurul lui. Pe Kiramu o bănuia dincolo de cercul tot mai strâns al uneltirilor lor. N-o supărase cu nimic, în ultima vreme. Spusese ea singură, de la început, că musiu Căliman era un tânăr de lume bună, pe care Brudă era liber să-l poftească ori nu. Aşadar, îl socotise mai mult ca pe un musafir al lui. N-o încântase prea mult că-i venise în casă. N-avea de ce să se supere, prin urmare, că soţul nu-l mai rechemase, cu atât mai mult că lipsa lui din ultimele săptămâni nu se datora decât împrejurărilor.

Mătuşile, însă şi Chiva îndeosebi, care-l cunoştea din copilărie şi stăruise mai mult să-l facă oaspele lor, aveau

destule motive de nemulţumire, cu siguranţă. Firește că n-avea de gând să se certe cu ele. Se mirase, însă, că fac o taină dintr-un lucru de nimic şi că nu şovăiseră să umple capul nepoatei cu fel de fel de şoapte şi ele răutăţi muiereşti, deşi le-ar fi fost uşor să se convingă că el nu făcuse nimic şi nu spusese un cuvânt care l-ar fi putut îndepărta pe musiu Căliman.

Era necesară o lămurire, ca să se termine odată cu mofturile pline de drăgălăşenie ale nevestei dar mai ales cu prefăcătoriile, destul de stângace acum şi de enervante, ale bătrânelor.

La masă, într-o seară, florarul pusese o întrebare – ca un cârlig de undiţă aruncat printre gândurile sucite ale mătuşilor.

— Kiramele, zău aşa, ce-o fi cu musiu Căliman şi cine-a oftat mai cu foc, că n-a mai venit pe la noi?

Surprinse un moment şi ca şi cum ar fi întrezărit cursa ce li se întinsese, Chiva şi Anovca s-au privit, tresărit, cu coada ochiului şi i-au făcut semn nepoatei să fie atentă, să nu răspundă.

Kiramu nu se mai putuse stăpâni, însă. Întrebarea lui Brudă fusese picătura sortită să nu mai încapă în cupa cu amărăciuni. Clocotul pe care-l ascunsese atâta timp în ea, necazurile pe care le adunase clipă cu clipă şi cu fiecare şoaptă a bătrânelor mai răscolitoare, se revărsaseră într-un torent de lacrimi şi de imputări. De ce se juca, oare, cu sufletul ei? De ce întrebase, cu atâta falsă nepăsare, ca să-i fie cruzimea şi mai sălbatică, de musiu Căliman? Nu-l gonise el din casă? Nu se repezise el, ca un scos din minţi, în uşa salonului? Când ai astfel de purtări nesocotite, nu te mai poţi bucura de cinstea să ai un musafir ca musiu Căliman. N-are să le

mai vină nimeni în casă. Niciun tânăr de lume bună, niciun golăneț ca dascălul Calistene. Au să fugă și câinii de casa lor. Au să rămână singuri, pe malul blestemat al Herăstrăului, ea sărăciile și ca proștii, lipsiți de orice distracție. Cu cine aveau să mai petreacă, de atunci încolo? Cu rudarii lui, cu slugile și grădinarii lui? Ce bucurie o mai aștepta pe ea? Cămările lui pline? Brudă atâta știa: să muncească, să mănânce și să doarmă. Ea, însă, nu se împăcase niciodată cu traiul acesta de burtă-verde sau de slugă proastă, rămasă departe de toate farmecele orașului și nu era dispusă, pentru nimic în lume, să-și îngroape tinerețea alături de el, într-o coșmelie de casă, fie ca și cu porți boierești și plină de toate bunătățile. Trăise altfel, până se măritase. Să-i spună mătușile, că știau, câți tineri din protipendadă oftaseră după ea și-i juraseră că sunt gata să-i pună la picioare toată averea și toate hrisoavele strămoșilor cu caftan, odată cu cele mai fierbinți jurăminte de amor etern. Acum ar fi putut să fie cucoană mare, gătită ca vlăstarele domnești și purtată pe brațe de marii dregători, nu nevastă de grădinar gelos și îngâmfat, care credea că avere ca el nu mai are nimeni, că păr bălai și ochi albaștri ca ai lui nu se mai găsesc pe lume. Dacă s-ar fi uitat odată în oglinzile ei, și-ar fi dat seama că nu rupe inima târgului cu fuiorul spălăcit care-i cădea pe frunte ca o coadă de nevăstuică și cu privirile lui tot așa de spălăcite. Nu văzuse păr și ochi frumoși la musiu Căliman. Nu învățase de la el – cel puțin – cum se vorbește cu o femeie de lume, câtă grație trebuie să pui în vorbă și în gest, când îi faci un compliment și prin ce purtări alese, de adevărat beizadea, răușești să te faci iubit de ea? Avea de gând să rămână, toată viața lui, un grădinar și nimic altceva? Putea să facă ce i-o place dar pe Kiramu – în cazul acesta – trebuia s-o lase în pace, să nu-i mai amărască

zilele și nopțile cu purtările lui de mărginaș necioplit și cu poftele lui de urs, de matahală care nu se învrednicise încă să învețe, de la tinerii ce forfoteau prin saloanele grecești, arta iubirii.

— Ce mai tevatură? Asta-i, mă și ți-o spui ca să-ți intre odată-n cap! Frumusețea și tinerețea nu mi-o dau pe firfiricii tăi! Gata – și să mă lași în pace...

Surprins de întorsătura pe care-o luaseră lucrurile, Brudă încercase să se facă înțeles de nevastă. Ce inimă avea și cum putea, să-i arunce în obraz cuvinte așa de grele? Nu se purtase și nu se despărțise destul de frumos de musiu Căliman, cu prilejul popasului pe care-l făcuse, ultima oară, în casa lor? Nici nu-l mai văzuse, din ziua aceia. De unde știa el, cine-i. Spusese ce făcuse florarul, în clipa când se întorsese acasă fără veste? Nimeni. Atunci de ce se speriase și de ce nu mai venise? Putea cineva să-l oblige să bată, în fiecare zi sau de câteva ori pe săptămână, drumul lung al Herăstrăului? Poate avusese alte treburi, care îl reținuseră în oraș. Se gândise, probabil – simțitor cum era și învățat cu manierele elegante din protipendadă – că e mai frumos și mai plăcut să rărească vizitele, ca să nu pară nesuferit ca o vecină de peste gard, gata să se amestece în tot ce faci și tot ce spui, de nu mai poți să răsufli.

Firește că Brudă nu era altceva decât un florar. Asta i-o spusese de la început. N-o încântase cu promisiuni. O adusese dinadins, mai înainte de nuntă, în casa lui, ca să vadă singură ce fel de viață duce el. Știa bine, prin urmare, de ce om avea să-și lege viața, pentru totdeauna. Oricum, el nu se lăudase, n-o mințise și n-o înșelase. El visa să și-o facă tovarășe de viață, stăpână pe sufletul lui și pe mult-puținul pe care-l moștenise și păstrase prin strădania muncii lui de

florar și altceva nimic. Nu căutase o furlandisită de uliță sau o simandicoasă din saloane. Nu era chiar așa de prost, ca să nu-și dea seama câtă stricăciune era în protipendadă și ce putrezi erau la suflet spilcuiții cu ifose. Preferase o fată săracă și frumoasă, ca ea și binecuvântase cerul că i-o scosese în cale. Viața de petreceri și răsfăț a târgului? Asta era: stricăciune și putreziciune. Kiramu era prea cuminte, prea curată la suflet, ca să se piardă în mocirla petrecerilor și-a ușurinței omenești. Nu se uita Brudă la ea, ca la o icoană? Nu-i închinase toate gândurile și toate bucuriile lui? Nu se milostivise cerul cu dragostea lor curată, dăruindu-le o minune de copil? Ce fericire, ce rost putea să fie mai sfânt, pentru o mamă, decât să-și crească băiatul, să se bucure de el ca de cel mai prețios dar pe care l-ar fi putut primi vreodată? Viața, de atunci încolo, oricât de mari i-ar fi fost ispitele, nu mai era a lor. Erau datori să trăiască, în primul rând, pentru Fane – pentru drăgălășeniile lui de atunci și pentru norocul lor de mâine.

Kiramu renunțase la lacrimă. Răspunsese scurt, înfiptă în fața lui Brudă, cu ochii scăpărând de mânie dar cu glasul stăpânit, plin de batjocură. Copilul? Puțin îi păsa ei de odrasla lui. N-o luase dădacă. Florarul era liber să-l spele și să-l legene, dacă nu era mulțumit de felul cum îl îngrijise și cum avea de gând să i-l crească mătușa Anovca. Ea avea altceva de făcut pe lume, nu să intre roabă și să-și ofilească tinerețea pentru progenitura lui.

Răsucit în el, revoltat și îndurerat în egală măsură de inconștiența și răutatea cu care-i răspunsese nevasta, Brudă bătuse cu pumnul în masă, nestăpânit și strigase la ea să tacă, să-și vină în fire.

— Cum poți spune una ca asta? Ludă ești? Nebună ești?

Gemuse, căzut pe scaun, cu fruntea în palme.

— Kiramu, Kiramu, cum a putut pronia să îmbrace atâta nesimțire și atâta pustiu de suflet, în atâta frumusețe?

Nepoata din ulița Caliții a țipat, disperată că ajunsese de batjocura unui mitocan cu care se măritase numai din milă, ca să-l scoată în lumină și a leșinat – căzută pe divan cu destulă prudență.

Mătușile au țipat, la rându-le, speriate și tot așa de nefericite ca și nepoata lor că le fusese scris tocmai atunci, la adânci bătrânețe, să „vadă și să audă una ca asta". Kiramu avusese dreptate. Brudă nu era altceva decât un mitocan necioplit, un ipochimen din prostime, care nici nu meritase să ridice nasul până la ele, orășence cu rosturi și cu nume bun în lume, pe care nu le arătase nimeni cu degetul pe uliță. Asta îi era recunoștința, pentru pomana pe care și-o făcuseră cu el, îndurându-se să-i dea o nepoată ca o floare de nevastă? Se convinseseră ele, mai de mult, că florarul era un neam prost și-o corcitură de om fără simțire și fără rușine dar speraseră că au să-l cioplească, cu timpul, că au să poată să-l dea pe brazdă, ca să simtă și el, între nepoată și mătuși, ce-i aia să fii de rang mare, ca ele și să te respecte o lume. Ce scofală era de el? O sărăcie cu lustru. Atâta tot. Un bădăran bun să le pupe mâna, la colț de uliță sau în ușa bisericii, dacă s-ar milostivi vreuna din ele să se uite la el, cel puțin. Nici nu merita să le văxuiască papucii ori să șteargă, cu limba lui de vită, condurii lui Kiramu...

Brudă le asculta interzis, zăpăcit de ocările mătușilor și își mută ochii fără clipire, măriți până la durere de uimire și panică, de la una la alta. Unde mai văzuse el figuri la fel strâmbe de răutate și prefăcătorie? Cine mai vorbea așa, cu glasul acela fornăit, amestecând și stâlcind cuvintele?

Ce bine semăna Chiva cu dascălul Calistene și ce viu era Ionică Brânzoi în gesturile mătușii Anovca! Ce limpede striga nepotul cu uimă, de pe buzele ei subțiri! Se făcuse lumină în el. Măștile cu priviri evlavioase și surâsuri umile, dulcege, căzuseră în sfârșit. Toți golăneții din ulița Caliții erau acolo, în jurul lui, în fața lui, ca niște pacoste pe viața și pe fericirea lui. Îi încălzise pe toți la sân, ca pe niște vipere. Numai ei îi aduseseră în casă intriga și neînțelegerile, pofta de dezmăț și gustul de ceartă. Kiramu nu semăna cu ei, nu era răutăcioasă și prefăcută, obraznică și nesimțită. Numai șoaptele lor o zăpăciseră așa numai sfaturile lor o siliseră să-și iasă din fire. Bine că se trezise Brudă și înțelesese ce are de făcut. Kiramu, firește, o să se întoarcă foarte repede pe drumul bun. Trebuia, însă, s-o smulgă de sub influența lor, s-o țină cât mai departe de ispitele cu care îi furaseră mințile, atâta timp. Venise vremea să se scuture, să-și scape viața de potăi și de javre. Cât mai energic, cât mai curând. Altminteri, s-ar fi întins putregaiul și mai mult.

— Caii la brișcă, Cipric – strigase el spre sluga bătrână – și dă-le răvaș de drum la babe! Acum! Să le duci plocon la boierii din neamul lor, de pe ulița Caliții. Nu mai au ce căuta în casa unui mitocan ca mine. Mai repede, Cipric, nu sta! Ia sărăciile cu lustru din spinarea unui biet sărac, ca mine...

Sluga nu mai așteptase alte lămuriri.

Brișca, peste câteva clipe, duruia pe podețul de lemn din fața porților mari, în timp ce țiganul chiuia, pocnind din bici, ca și cum ar fi plecat la cumetrie.

Cipric înțelesese că bătuse ceasul mântuirii, în sfârșit, pentru stăpân.

CAPITOLUL XXII

CUM MOARE DRAGOSTEA

Kiramu regretase, mai târziu, că se grăbise să leșine așa de repede.

Sta lungită pe divan, cu fața în sus și urmărea scena dintre florar și mătuși prin țesătura genelor, surprinsă că bărbatul nu se speriase când o văzuse căzând și nici nu se îndurase s-o ridice dai nu mai puțin necăjită că nu le trecea bătrânelor prin minte s-o bată ușor pe obraz, s-o stropească cu apă ori s-o prindă de mână măcar, ca să aibă un motiv să-și vină în fire și să poată interveni, cu mai multă tărie și alături de ele, în cearta ce amenința să degenereze în păruială.

Firește că s-ar fi putut scula de pe divan, atunci sau la sfârșitul scandalului, când le văzuse pe mătuși prinse de umăr și repezite afară, pe scări dar ar fi însemnat să se dea singură de gol și să înfrunte, fără folos, furia dezlănțuită a florarului. Brudă, scos din minți cum era în momentul acela, n-ar fi șovăit – poate – s-o arunce și pe ea în brișcă lui Cipric. Preferase să facă, mai departe, pe leșinată și să

aştepte o clipă mai potrivită, mai favorabilă, pentru armele pe care le avea la îndemână.

Kiramu ştia pentru cine are să plece dar voia de asemeni să ştie – ca orice femeie – şi cu ce se va alege din diamanticalele, din aurăria, din dantelăria şi mătăsurile celui părăsit.

Singur, în sfârşit, în casa care începea din nou să fie a lui, Brudă îşi luase nevasta pe braţe şi o dusese în dormitor. O dezbrăcase ca pe un copil, cu alintări şi o culcase, albă şi numai frumuseţe, în aşternutul alb. Kiramu se părăsise în mâinile lui, ca o păpuşă. Fireşte că nu mai avea niciun motiv să fie leşinată şi acum. Părea numai copleşită, zdrobită de cele întâmplate şi suspina în răstimpuri din adânc, cu parapon, ca un plod care sta gata să adoarmă, după ce plânsese că fusese mustrat fără vină. Răspundea cu un „da" stins sau cu un „nu" oftat la chemările şi întrebările lui şi se înfiora, când era atinsă, ca şi cum spaima prin care trecuse ar fi rămas în ea, ca o rană sub pielita catifelată.

Brudă, căzut în genunchi lângă pat, îi săruta mâna şi şi-o purta pe frunte, ca o mângâiere. Să nu mai fie tristă. Furtuna trecuse. Scăpaseră de toate ispitele, de toate necazurile. N-au să mai aibă, de atunci încolo, niciun motiv de neînţelegere şi cu atât mai puţin de sfadă. Nici nu-şi da ea seama ce mult îl duruse cearta pe care-o avuseseră. Niciodată nu-i spusese, cuiva, vorbe aşa de grele. Nimeni nu îndrăznise, vreodată, să-l jignească aşa. Nu era el vinovat. Nici vina ei nu era. Neamurile toate, care trecuseră prin casa lor. Cele două bătrâne mai ales, care se pregătiseră să cânte ca nişte bufniţe, bucuroase că le spulberaseră norocul şi le întunecaseră fericirea. Bine că le dăduse răvaş de drum, din vreme. Kiramu să nu creadă că le gonise din pricina ocărilor

cu care fusese cinstit de mătuşile din ulita Caliţii. El nu era om răzbunător. Numai pentru binele ei le îndepărtase, ca s-o apere de şoaptele şi de îndemnurile lor rele, de ispitele cu care îi încercau şi chinuiau sufletul. Prea era frumoasă şi prea-i era dragă, ca s-o lase în gheara lor de cumetre netrebnice, care nu s-ar fi sfiit s-o poarte pe toate ulicele şi prin toate stricăciunile oraşului, numai ca să tragă ele foloase cât mai multe. Ce le păsa lor de picurul de soare şi de cer pe care-l pusese Dumnezeu în făptura şi în sufletul ei tot aşa de ales? Numai el îşi da seama de minunata ei frumuseţe, pentru că o vedea şi o simţea cu ochii şi cu inima lui de grădinar. Uitase ce-i spusese în prima lor noapte de dragoste? El crescuse între flori şi învăţase, de timpuriu, să se robească miresmelor şi frăgezimii lor. Nu era, în adevăr, ca mătuşa Anovca sau dascălul Calistene, os boieresc dar ştia să preţuiască mai bine ca ei, prin meşteşugul lui modest, umil, de mitocan cu strămoşi necăftăniţi, darurile unei flori sau ale unei femei. Pentru el era o mare asemănare, între una şi alta. Cum nu era să-i fie rob, atunci? De ce nu avusese încredere în el, de la început, să-i destăinuiască toate uneltirile verilor şi mătuşilor din ulita Caliţii? Ar fi scăpat amândoi, mai de mult, de pacostea neamurilor. Bine că scăpaseră şi acum. Nimeni şi nimic n-o să-i mai împiedice să trăiască, aşa cum visaseră, ca doi mărginaşi de oraş şi poate de lume, blagosloviţi de pronia cerească cu toate darurile tinereţii şi cu toate bucuriile înţelegerii şi ale dragostei. Fusese Kiramu învoită cu mătuşile, în tot ce se petrecuse atunci? Nu era nevoie să-i răspundă. Ştia el destul de bine că nu. Se supărase, poate, fiindcă fusese prea aspru cu Anovca şi Chiva? Sau era îngrijorată că n-o să aibă cine să vadă de copil, în lipsa lor? Nu era Doda acolo şi n-avea el

s-o mustruluiască așa de mult, încât să nu iasă din cuvântul ei de stăpână? Atunci de ce nu se îndura de el, să-i răspundă cu un cuvânt bun, de împăcare sau cel puțin cu o privire – cum îi știa el privirile, calde, adânci, învăluitoare? Fericiți, aveau să fie așa de fericiți, de atunci încolo, că lui Brudă îi venea să cânte și să plângă de bucurie, numai gândindu-se la viața lor de mâine.

Kiramu socotise că ar fi timpul, după atâtea mărturisiri și jurăminte, să deschidă ochii și să-i lunece o mână obosită, cu degetele ca niște gheare, prin păr – semn de împăcare...

Trecuseră câteva zile de liniște și parcă de înviorare sufletească și de apropiere. Brudă devenise din nou bei-mu. Nevasta îl întâmpina surâzătoare, când se întorcea el din grădină și-i săruta mâna ca mai înainte, supusă. Vorbeau, la masă, de răsadurile înecate de ploile prea dese și prea abundente. Fără îndoială că și ea sta toată ziua lângă Fane. Cum îl iubea și cu ce nerăbdare aștepta să-l vadă odată mare, flăcău voinic și milostiv ca Brudă, cu siguranță și mai frumos ca ea, în orice caz, ca să înnebunească toate fetele bogate din lume după el. Râdeau cu poftă și se țineau de mână, privindu-se în ochi. Se certaseră ei vreodată? Cine putea să susțină așa ceva? Trecuse un nor, în adevăr dar se făcuse iar lumină – o lumină pe care n-o să mai poată nimeni s-o întunece.

— Bei-mu, săracule, cât te ostenești tu pentru flori și pentru noi...

Brudă își lăsa fruntea în palma ei și închidea ochii, cu un gest de supunere și de binecuvântare.

Cipric, care-l asigurase odată că el n-are încredere în greci și mai ales în grecoaicele frumoase, era un mare prost sau un nebun. N-ar fi fost și el tot așa de nebun, acum,

dacă ar mai fi încercat să-și aducă aminte de tot ce fusese? Ce rost ar mai fi avut să se chinuie cu întrebări și să se zbuciume, tăind firul de păr al întâmplărilor în patru, când avusese atâtea dovezi și toate sigure, că nevasta era străină de uneltirile mătușilor și că fusese împinsă, nevoită, să provoace scandal? Spusese slavă cerului, că nu se împlinise gândul și planul babelor din ulița Caliții și se întorsese la munca și la desfătările lui de florar, de soț și de părinte. Nu era să-și irosească toată viața pentru o întâmplare de nimic, care trecuse și trebuia uitată – mai ales că Kiramu îl convinsese în ultimele zile, prin cuvintele și prin purtările ei îndeosebi, că trecutul nu lăsase nicio urmă în amintirile și cu atât mai puțin în sufletul ei.

Brudă avea o încredere așa de adâncă în nevastă, acum, că nici nu voise s-o asculte pe Doda, care-i șoptise într-o după amiază, cum sta aplecat asupra copilului și-l dezmierda, că stăpâna umblase toată dimineața prin odăi, uneori cu pași de umbră, mereu plină de neastâmpăr și cu priviri de răufăcător ce se teme să nu fie surprins. Florarul o răsplătise cu o vorbă aspră, ca s-o învețe minte să nu se mai țină altădată de fleacuri și-i întorsese spatele, Kiramu era în casa ei, între lucrurile ei și nu era datoare să-i ceară Dodei voie să umble prin odăi, cât i-o place ori să scotocească prin casete, prin scrinuri sau prin lăzile de Brașov. Mai bine să-și vadă de bătrânețe și până una alta: să-l adoarmă pe Fane și să se ducă la cămări, că n-o tocmise nimeni dorobanț în casa lui, să-i păzească lucrurile...

Plecase spre fundul grădinii cântând, înconjurat de lucrători și vesel ca și ei că încetaseră ploile și puteau să înceapă munca, din plin. Lucrase până seara, sprinten, cu spor și se întorsese acasă cum plecase, în mijlocul tovarășilor

de trudă și cântând. Urcase scările voios, strigându-și nevasta pe nume cu un glas muzicalizat, de alintare dar din salon în dormitor și de acolo în odaia de mâncare, trecând prin toate încăperile goale și cu lucrurile răvășite, răsturnate, ca și cum ar fi fost tâlharii în lipsa lui, voioșia se risipise, se prefăcuse în nedumerire, în fior de groază.

Fane se deșteptase, tocmai atunci și începuse să plângă.

Brudă se înviorase. Cum se speriase. Kiramu era în odaia copilului și el tocmai acolo nu intrase mai întâi.

Nici în clipa când s-a aplecat spre peticul de hârtie prins de perina lui Fane și a citit slovele mari, scrise în fugă și tremurat de Kiramu, n-a înțeles ce se întâmplase. Se uita în toate părțile, oprit în mijlocul odăii și nu știa ce să facă. Voia să plece prin celelalte încăperi și nu știa de ce. Dezlipise buzele, să strige pe cineva și nu mai găsea în minte un nume.

Cuvintele culese cu privirile rătăcite de pe peticul de hârtie, însă, se săpau tot mai adânc în el: plec pentru totdeauna – Kiramu – plec pentru totdeauna – Kiramu-Kiramu-Kiramu...

CAPITOLUL XXIII

UN OASPE NEPOFTIT LA NUNTĂ

Brudă îl asigurase pe Fane, la sfârșitul spovedaniei, că nu-i povestise pătimirile sale de dragoste ca să se apere ori ca să arunce toată vina pe umerii și pe memoria celei plecate și pierdute pentru totdeauna. Orice-ar fi făcut atunci, în casa de pe malul Herăstrăului și oricât de ticăloasă ar fi fost cu sufletul ei, în primul rând și nu mai puțin cu sufletul grădinarului vinovat numai prin prea marea lui iubire și încredere, Kiramu rămăsese mama feciorului său. Fane, prin urmare, n-avea drept s-o judece și cu atât mai puțin s-o disprețuiască. Ar fi însemnat să se disprețuiască singur și să-l umilească pe florar, care-și pierduse norocul și își lăsase viața sfărâmată sub condurii ei de frumusețe levantină.

Dacă nu-i spusese Cipric, până atunci, despre pârjolul și jaful pe care-l făcuse Brudă, cu ajutorul și pentru satisfacția neamurilor sărace din ulița Caliții, mai înainte de a pleca, sărac ca Iov, cum rămăsese, să-și caute norocul și să-și afle alt rost în Cotroceni, vina nu era a țiganului. Așa fusese porunca lui: să nu se scoată o vorbă despre tot ce se

petrecuse odinioară și să nu se pomenească, în niciun caz, față de el dar și față de copil, numele fugarei.

Kiramu plecase, murise, trebuia să fie îngropată odată cu toate amintirile, bune sau rele, pe care le lăsase în urmă.

Fane era liber, acum, să-l întrebe pe țigan, ca să-și dea seama ce scump sunt plătite greșelile, mai ales în dragoste. Oricum, de atunci încolo, Brudă nu mai avea nimic să-i spună feciorului și niciun sfat să-i dea. Adevărul era în peticul lui de viață de pe malul Herăstrăului, întreg, luminos, plin de aspre și dureroase învățăminte. Numai de adevărul acesta să asculte. Prin el numai, putea să înțeleagă de ce avusese o copilărie așa de tristă, de ce rămăsese Brudă un mort întârziat printre oameni și de ce se înspăimântase, aflând că Fane pornise pe un drum ce semăna așa de mult cu al lui, încât se văzuse nevoit să împrumute o asprime și o încăpățânare ce nu-i erau firești, numai ca să-l apere de nenorocirile ce-l loviseră pe el. Ar fi fost în stare să se sacrifice, fără murmur și luptase, cu o disperare de părinte pe care feciorul era rugat să nu i-o ia în nume de rău, numai ca să nu se împlinească sorocirea din cântecul lui Bruder și mai ales urările pe care el singur le făcuse, în ziua ceremonialului de sub copacul din mijlocul grădinii. Fane trebuia, la rându-i, să lupte din răsputeri ca să înlăture, să îndepărteze, să frângă puterea blestemului.

Cântecul destinelor, învățat de Cipric de la bunicul alintat de noroc, era bine să moară odată cu Brudă...

Fane își ascultase părintele tăcut, cu o lacrimă prelinsă pe obraz. Nu știa ce să-i răspundă, nu găsise un cuvânt de mângâiere sau de revoltă. Peste prăbușirile din sufletul lui, spovedania bătrânului trecuse ca un vânt pustiitor.

Fără îndoială că era o mare asemănare între destinul florarului și începutul lui de viață. Aparențele întâmplărilor pe care le știa îl lăsau să creadă că Profirița plecase în lume ca și Kiramu, poate de dragul unui musiu Căliman al inimii ei tot așa de ușuratice, poate din lipsă de încredere în el, care nu era altceva – după părerea fostului ibovnic – decât tot lipsă de dragoste adevărată.

La un moment dat încercase să-l asigure pe bătrân că viața nu merita să fie trăită, că era și el un mort întârziat pe cărările lumii și că puțin îi păsa, de atunci încolo, ce-o să se-ntâmple cu el dar nu putuse să lege cuvintele între ele pentru că ideile se răsturnau și i se încâlceau în cap, cu înțelesurile pierdute.

Lipsit de voință, ridicase din umeri și se lăsase dus în casa lui Antonică Pârvu. Lisaveta nu-i păruse nici urâtă și nici frumoasă, nici cuminte și nici cu drăcușorii ascunși în sufletul tot așa de ascuns. Ea sau alta, acum îi era destul de indiferent. Se împlinise o voință ce nu era a lui, pentru o viață ce nu mai putea să fie a lui cu adevărat...

Cuscrii hotărâseră nunta la o săptămâna după logodnă.

Brudă ținuse să se respecte toate obiceiurile și să se păstreze toate datinele, mai ales că era o Duminică frumoasă de primăvară și se adunaseră, pe la porți și în jurul grădinii, toți gură-cască și toți cunoscuții din Cotroceni și din mahalalele învecinate. Pânzarul rămăsese tot așa de cârcotaș și cu baierele pungii tot așa de strânse dar florarul nu se mai gândise la bani. Un fecior avea și odată i se însura. Niciun sacrificiu nu era prea mare, ca să-i facă o nuntă strălucitoare, să se ducă pomina.

Fane se purtase ca un mutunache cu arcuri și cu inimă de cârlți, condus când de Brudă și când de Cipric, ca să surâdă când trebuia și cât trebuia, să răspundă după tipic și mai ales să-și îndeplinească, singur ori alături de cavalerii lui de onoare, toate îndatoririle de mire frumos și neapărat fericit. Nu se plânsese de oboseală sau de oameni și nici de încurcăturile nelipsite în astfel de împrejurări solemne. Nu era trist și se silise sa pară cât mai vesel, mai ales în fața lui Brudă. Numai dimineața, când îl ajuta Cipric să se îmbrace, Fane nu-și putuse ascunde lacrima.

— Mă, bunicule, parcă m-ai găti ca pe morți – să mă-ngropi, nu să fiu ginerică...

Țiganul încercase să-l învioreze cu o glumă.

— Na, dragoste-pacoste, că numai cioclu n-am fost pân-acușica, păcatele mele!

Avusese și el, însă, o cocleală în glas, care-l făcuse să râdă în silă – ca un gemăt mai mult...

Fane ceruse un pahar de vin și pe urmă altul.

— Bea, că face bine – îl sfătuise Cipric – numai să nu-mi dai luleaua prin cenușă...

Mirele, din fericire, se ținuse tare. Nu pentru el și cu atât mai puțin pentru tinerii adunați în jurul tarafurilor de lăutari, dornici de joc și de petrecere ori pentru Antonică Pârvu, care-și chemase la nuntă toate neamurile, toți prietenii și toți jupânii și prăvăliașii din numeroasele uliție ale breslelor negustorești, bucuros că are prilejul să fie generos cu ei, dându-le să bea și să mănânce pe socoteala cuscrului din Cotroceni.

Fane se gândise, însă, la Brudă, la bucuria pe care nu se îndura să i-o strice și poate la obrazul lui de socru mare.

Totuși, în timpul cununiei, feciorul florarului se pomenise cântând „Isaiia dănțuiește", în cor cu preoții și cu dascălii.

Lisaveta, care era lângă el, tresărise și-l strânsese de mână iar rudele pânzarului se priviseră nedumerite, cu figurile prelungi. Dezmeticit de un ghiont pe care nu-l știa de unde venise, Fane se grăbise să-și motiveze purtarea. Cântase pentru că avea glas mai frumos ca dascălii și pentru că era fericit că se însura cu cea mai frumoasă și mai bogată fată din negustorime dar și cea mai potrivită nevastă pe care-o visase, cât fusese flăcău. Pânzarul, încântat, se grăbise tot așa de mult să recunoască, în fața tuturor, că ginerică avusese dreptate să cânte, ca să mărturisească și pe această cale norocul pe care-l avusese și cinstea pe care i-o făcuse el, dându-i fata de soție și totul fusese uitat.

Oricum, până la masă nu se mai întâmplase nimic.

Fane, de altfel, rămăsese cât mai departe de pâlcurile de nuntași. Lisaveta nu se mișcase de lângă el. Cipric, de asemeni, sta prin apropiere, gata să-l certe cu privirile lui încruntate sau cu mustățile zburlite, la cea mai mică stângăcie.

Fără îndoială că rudele apropiate și cuscrii îndeosebi, țineau cu tot dinadinsul ca tinerii însurăței să joace împreună. Țiganul îngălbenise. Nu era alt prilej mai bun, pentru Fane, să facă o ispravă să se ducă pomina – cu atât mai mult că feciorul florarului îi mărturisise, cu câteva clipe mai înainte, că l-a prins o sete crâncenă de petrecere în doi, ca pe vremuri, când se aflau în casa cu oțetari. El îi urmărise toate mișcările, de departe și cu inima ticăită și se închinase, răsuflând ușurat, când îl văzuse urcând scările cerdacului cu mireasa la braț, după ce tăcuseră lăutarii.

Fane dansase frumos.

Mijlocul Lisavetei, încercuit de brațul voinic, se îndoise ca o tulpină.

Brudă îi întâmpinase pe amândoi cu ochii umezi, fericit ș. I-i lăudase: se potriveau așa de bine și făcuseră grații așa de alese și de legate cu tinerețea, cu frumusețea și cu făpturile lor tot așa de alese, că se înduioșase până și cuscrul Antonică Pârvu, care le promisese trei coți de borangic, ca un dar în plus la zestre.

Masa începuse târziu.

Cerul era senin.

Adia o aripă înviorătoare de vânt.

Nuntașii erau flămânzi și însetați.

Lisaveta se făcuse mai frumoasă iar Fane mai absent, în ciuda ghionților dați în ascuns de Cipric, care sta la spatele lui și încerca din nou să-l dezmeticească.

Era un amestec asurzitor de glasuri și de râsete.

Mesenii înfulicau ca milogii la pomană, clefăiau, unii plini pe mustăți și pe barbă de grăsime, alții cu dumicatul prea mare în falca prea umflată, cei mai mulți dornici de glume cu înțelesuri, spuse cu gura plină și cu stropi, câțiva curioși de pe acum să afle cât de roșu o să fie rachiul pe care au să-l „joace" în zori.

— Doamne, ce oameni, ce suflete – oftase Fane în el, rămas cu totul străin de bucuria și de preocupările celor ce-l înconjurau, care veniseră parcă la o nuntă ce nu era a lui – și ce zădărnicie a zădărniciilor...

Lisaveta îl întrebase ceva și el îi răspunsese zâmbind, cu afecțiune aproape, privind-o în ochi. Avusese impresia, un moment, că mireasa de acum semăna cu Profirița. Unde era fosta ibovnică, în clipa aceia? Gândul scăpărase sub

frunte fără veste, parcă fără niciun rost. Strânsese pleoapele și scuturase capul, să scape de el. Rămăsese, totuși, cu un sentiment nelămurit de gol și de așteptare. Parcă lipsea ceva ori trebuia să se întâmple ceva. Veniseră, oare, toți invitații? Fane își purtase privirile, în fugă, de la o figură la alta. Toți erau acolo și veseli mai ales, peste măsură de veseli. Se întorsese spre Cipric, să-i spună că nu se putea să nu mai vină cineva. Nu un nuntaș, oarecare. Un om cu numele uitat dar a cărui lipsă o simțise. Poate numai o veste, care să-i umple lui golul lăuntric și să dea alt ritm, altă amploare, alt înțeles, petrecerii.

Țiganul, însă, nu mai era la spatele lui.

Apăruse tocmai atunci lângă Brudă, plin de neastâmpăr, parcă speriat și-i șoptea ceva la ureche.

Florarul tresărise, se uitase la sluga bătrână cu ochii mari, aiurit. Cipric repetase cuvintele, tot așa de aplecat la urechea stăpânului, care-și prinsese fruntea în palme, se ridicase dar recăzuse pe scaun, ca să se ridice iar și să plece în urmă, urmat de sluga bătrână, spre poartă.

Fane se sculase de lângă mireasă, curios să afle ce se întâmplase dar șoapta trecuse de la un nuntaș la altul, cu repeziciune.

— Kiramu, cine-o mai fi și asta! Spune țiganu c-a venit una Kiramu...

CAPITOLUL XXIV

BRUDĂ IARTĂ PĂCĂTOASA

Brudă se uita prostit, buimac, la fosta nevastă. Ce căuta umbra trecutului, tocmai atunci, lângă el? Cu ce gând venise și de unde răsărise, de pe ce drum al morții sau al blestemului se întorsese? Ce amenințare, ce nouă nenorocire adusese cu ca și prin ce minune îl găsise? Ce dorință de pocăire o călăuzise spre casa lui, după două decenii de tăcere, de uitare și poate de rătăcire pe toate cărările lumii sau ce poruncă, mai presus de ea, de-a împlini un destin pe care nicio putere omenească nu putea să-l înlăture? Florarul nu era în stare să găsească un răspuns.

Kiramu sta în fața lui, dreaptă, cu ochii plini de lacrimi și cu buzele tremurătoare, înduioșată poate de o revedere pe care nici ea singură n-o mai spera sau prefăcută ca odinioară, levantină din ulița Caliții și atât. Nu mai era, ca pe vremuri, subțire și sprintenă dar rămăsese, în ciuda anilor, tot frumoasă.

Purta o rochie scumpă, strânsă mult pe mijlocul mai puțin mlădiu printr-un cordon cu paftale de aur, pe care

florarul le recunoscuse. Singura podoabă ce-i mai rămăsese de la el, cu siguranță.

— Bei-mu, n-am venit să te supăr...

Brudă să nu se mai uite la ea așa de mirat și parcă încruntat. Trecuseră aproape douăzeci de ani de atunci. Avusese destul timp, dacă nu s-o uite, s-o ierte. Numai tinerețea ei fusese de vină. Și inima, care zvâcnise mai tare ca a lui. Și sângele mai încins, moștenit de la levantinii călători pe toate mările și pe toate drumurile pământului. Cum era să lupte, un suflet slab de femeie, cu toate pornirile și ispitele din ea? Se lăsase furată, nu mai puțin, de minciunile și de promisiunile tot așa de amețitoare ale lui musiu Căliman, care nu era feciorul lui Costache Țurlui din mahalaua Antimului – cum îl mințiseră atunci pe florar – dar nici nepot de căpitan de vapor, care nu aștepta decât să-și vândă acareturile fără număr din oraș și să-și cumpere, la rându-i, un vapor – cum o mințise pe ea...

Recunoscuse că se purtase ca o ușuratică, păcătuind față de el și de copil dar îl rugase să creadă că plătise foarte scump păcatul acesta.

Musiu Căliman o dusese la Constantinopol, unde avea niște rude dar începuse să se satureze de ea încă de pe drum, uitându-și toate jurămintele pe care i le făcuse în casa de pe malul Herăstrăului. Abia acolo, în orașul de departe, aflase adevărul. Musiu Căliman nu avea nicio avere. Mincinos și lăudăros ca toți grecii ce împânziseră Bucureștiul de atunci, el furase câțiva bani de aur și câteva giuvaericale de la nevasta unui zaraf, ibovnica lui mai de demult și luase drumul Constantinopolului, cu speranța că acolo o să-și facă mai ușor un rost. Fără îndoială că se interesase, mai înainte de a

pleca în lume cu Kiramu, dacă-i adusese odoare și lucruri de preț de la Brudă, pe care le schimbase numaidecât în bani.

Kiramu, ca și nevasta zarafului, nu avusese alt rost decât să-i adune suma ce-i trebuia pentru drum și – poate – pentru o petrecere de despărțire, în tovărășia papugiilor și a teleleicilor.

Rudele țarigrădene, însă, nu-l primiseră pe puf și cu mesele întinse, mai ales că-l văzuseră și cu țiitoarea după el. Ce căuta pe capul lor? Nu trăiau ei destul de greu și fără el? Ce făcuse, atâta vreme, în București? Grec prost, ca el, nu mai văzuseră. Era singurul compatriot care nu reușise, încă, să facă avere în țara românească. Așa ceva era de nepriceput, de neînchipuit. Bine, cel puțin, că se pricopsise c-o ibovnică și le-o adusese lor plocon în casă și mai ales la masă, ca și cum n-ar fi avut Papaiani – și fără ea – destule guri de săturat. Nici atâta minte nu avusese, cel puțin: să vină singur. Acum, că făcuse prostia, nu putea decât să-i tragă ponoasele. Adică: să-și ia podoaba de ibovnică la spinare și să plece. Oriunde, oricum dar să-și ia tălpășița cât mai curând, că ei nu-i mâncaseră averea pe care n-o avusese, ca să-l țină ca pe-un milog. Să facă ce-o știi: să care poveri în port, să întindă mâna la capul podului cel mare, dacă s-or îndura cerșetorii de acolo să-l primească în tagma lor, tânăr și sănătos cum era ori să umble pe uliță, cu ochii în jos, să găsească o pungă pe care nu era nimeni așa de prost s-o piardă.

Musiu Căliman luase o hotărâre eroică: rămăsese între rude și-l lăsase pe Papaiani să-i ia ibovnica de mână și s-o arunce în uliță, fără cuvânt, fără îndurare – ca pe-o pacoste.

— Bei-mu, milostivule – plânsese Kiramu in pumni, ca să n-o audă femeile de casă rămase dincolo de pragul

salonului – nu pot să-ți spun, nu știu dacă o să pot vreodată să-ți povestesc prin ce-am trecut și câte-am îndurat, de atunci...

Singură, fără bani, în orașul plin de forfota pestriță a tuturor neamurilor și a tuturor flămânzilor dornici de pricopsire fără muncă, Kiramu se oprise lângă primul bărbat care se îndurase s-o privească. Plecase din oraș în oraș, înșelată de toți aventurierii, batjocorită de toți bețivanii cârciumilor din port, bătută de toți pezevenghii ce-i speculaseră tinerețea și frumusețea. Toate umilințele din lume, parcă numai pentru ea fuseseră scornite.

Brudă era o fire aleasă și știa că sunt momente de viață așa de chinuitoare, că nu găsești cuvinte să le povestești și că sunt altele, mai ales pentru o femeie, așa de jignitoare, că i s-ar stinge glasul numai la gândul că le-ar putea destăinui cuiva.

Kiramu nu putea să facă astfel de mărturisiri, cu atât mai mult în fața lui Brudă, care-o iubise și o respectase pe vremuri. Numai atât putea să-i spună: dacă o urâse cumva, pentru răul pe care i-l făcuse, putea să fie sigur că viața îl răzbunase crunt, cu mai multă cruzime decât putea să încapă în ura lui. Dacă o blestemase, cerul îl ascultase și-i împlinise dorința, din plin.

Flămândă, gonită și rătăcind de colo până colo, se gândise deseori la casa de pe malul Herăstrăului, la belșugul pe care-l avusese și nu se pricepuse să-l prețuiască, așa cum nu prețuise iubirea lui Brudă. El ar fi iertat-o, cu siguranță, dacă s-ar fi întors. Plănuia, uneori, să adune bani de drum și să revină lângă bărbatul și copilul ei dar renunța repede la planul pe care-l făcea peste noapte. Se cutremura numai la gândul că ar putea să apară, în fața lui, în halul în care se afla.

Pe de altă parte, ibovnicii vremelnici îi luau banii strânşi în ascunzătorile prea uşor de descoperit. Toate împrejurările îi erau potrivnice. Pornise pe panta decăderii şi nu se mai putea opri.

Avusese noroc, în ultimii doi ani, de un om înţelegător, care-o scosese din mocirlă. Trăise lângă el, fericită că poate să se dezmeticească din visul rău prin care trecuse.

— Bei-mu, bunule, n-am venit să le supăr şi nici să-ţi fiu povară...

Sosise în Bucureşti din ajun. Nu mai găsise nimic, nicio urmă din viaţa ei de odinioară, pe malul Herăstrăului. Numai stâlpii de la porţile mari mai erau, profilaţi pe zare ori oglindiţi în apă ca doi stâlpi de osândă sau ca două cruci – crucile pe care le fusese scris, amândurora, să le poarte. Se întorsese în oraş şi rătăcise pe uliţe, cu speranţa că va găsi pe cineva, una din multele rude de altădată sau un cunoscut, care să-i dea o lămurire. Aflase de la un florar din piaţă de urma lui Brudă şi de nunta lui Fane.

— Bei-mu, poţi să nu mă ierţi, poţi să mă dai afară din casa la dar pe băiat, pe băiatul care a rămas şi-al meu, oricât de nemernică aş fi fost, nu mă poţi opri să nu-l văd! Dacă nu acum, dacă ţi-e ruşine să-i spui că eu sunt mama lui, altădată am să viu, când o dormi Fane – să mă uit la el de departe şi neştiută...

Brudă îşi ascunsese mâinile la spate, să nu le vadă Kiramu cum tremură şi întorsese capul, cu umbra încovoiată şi crescută pe zid de lumânările aprinse in sfeşnicul de pe masă. Niciun sentiment, nicio tresărire din viaţa de altădată nu-i înviorase sufletul. Parcă nu iubise niciodată. Brudă care se apropiase de Kiramu, de atâtea ori, cu dragoste, răscolit de dorinţi ori fermecat de frumuseţea ei aşa de lăudată,

murise de mult, rămăsese şi el o umbră sub ruinele de pe malul Herăstrăului.

Acum nu mai era decât un florar bătrân, care putea – cel mult – să ierte.

— Pentru că te-ai întors, Kiramu, fii binevenită. Casa mea poate să fie şi casa ta. Se vede că aşa a fost scris: tot tu să-mi închizi pleoapele, peste ochii stinşi. Facă-se voia cerului! Aşa. Acum să trecem la rosturile din clipa asia. Kiramu, să ştii că nunta lui Fane e singura bucurie pe care-o am, în ăşti douăzeci de ani de când nu ne-am mai văzut! Să nu mi-o strici, să nu mi-o întuneci şi p-asta! Ar însemna să mă omori a doua oară...

Kiramu căzuse în genunchi şi-i sărutase mâna.

— Bei-mu, tot bun ai rămas – îngânase ea, printre lacrimi – şi tot cu păr bălai...

CAPITOLUL XXV

PAȘI DE UMBRĂ

Nuntașii – îndeosebi cei ce o cunoșteau prea bine pe Lisaveta, ca să nu se întrebe cât de roșu o să fie rachiul din zori – găsiseră, acum, un nou prilej de șoaptă plină de curiozitate și de glumă răutăcioasă. Cine era Kiramu, de care nu auzise nimeni până atunci, nici cei mai buni prieteni ai florarului și ce căuta, de unde venise și cu ce gând? O tovarășă în plus de ospăț și de fandoseli, între cumetrele tinere și mai ales bătrâne de la masă, nu era mare lucru. Liberă era, din parte-le, să ia loc unde i-o place, alături de socrul mare sau undeva mai departe, printre rudele sărace, că ei nu se supărau. Paguba, oricum, nu era a lor. Noua musafiră n-avea să mănânce și să bea din bucatele și din vinul lor.

Mesenii băgaseră de seamă, însă, că Brudă tresărise și se tulburase când aflase de la țigan cine-i sosise la poartă. Kiramu era o nepoftită în orice caz, un fel de pacoste care-ți cade pe cap tocmai când nu te aștepți, dacă nu și mai rău un

„și mai rău" care-l lăsa pe fiecare nuntaș să creadă orice i-o trece prin minte.

Cineva se și crezuse dator să-și asigure tovarășul de petrecere de alături că florarul, în ciuda tăcerilor lui de molan și a sfiiciunii cu care apărea printre oameni, nu fusese în tinerețe și nu era nici acum o ușă de biserică. Fane, cum era și firesc, îi semănase și-l întrecuse. Firește că nici Lisaveta nu se brodise mai bună. Avusese grijă sfântul să tune și să-i adune pe amândoi. Căsnicie cum o să fie a lor, mesenii atoateștiutori n-o doreau nici dușmanilor.

Dar asta era altceva.

Până una alta, nu se mai astâmpărau pe scaune, nerăbdători să afle mai curând cine era și ce vrea Kiramu, de ce întârzia Brudă așa de mult și de ce-i rămăsese feciorul în picioare, lângă mireasă, surprins și tot așa de tulburat, cu siguranță, de vestea pe care-o adusese Cipric? Nu mai era nicio îndoială că ginerele știa cine-i Kiramu și-o băgase pe mânecă, de frică să nu apară noua sosită în fața nuntașilor și să-l facă de râs pe florar cu cine știe ce destăinuiri...

Fane avusese impresia, la început, că n-aude bine, că numele șoptit și trecut din gură în gură, de la un capăt la celălalt al mesei, ajunsese până la el schimbat, stâlcit, de nerecunoscut, Kiramu? Nu se înșelase, nu era o simplă părere? Spovedania lui Brudă îl impresionase așa de mult că se pomenise, nu odată, în cele două săptămâni ce trecuseră până la nuntă, îngânând numele mamei sale, uneori cu o înfiorare nelămurită în el, întotdeauna furat de muzicalitatea curioasă a cuvântului, care-i trezise în suflet ecouri de viață rămasă dincolo de vremea și de înțelegerea lui. Bănuia că nuntașii șoptiseră alt nume, care împrumutase rezonanțele repetate în el până la obsesie. Kiramu? Nu plecase pentru

totdeauna? Nu-l încredinţase bătrânul că era moartă de mult şi departe, în cine ştie ce colţ de lume? Ce căutau, cum puteau să se întoarcă morţii din morminte? Repetase cuvântul, întrebase ca în faţa unui oracol, sigur că răspunsul nu poate fi decât liniştitor, că va risipi neliniştile ce-l cuprinseseră dar i se păruse că toţi nuntaşii îl privesc strâmb şi-i strigă în urechi duşmănos, batjocoritor: Kiramu-Kiramu-Kiramu...

Uitase de ce se ridicase de pe scaun. Ferestrele salonului erau luminate.

Taina era acolo.

Se gândise să urce în fugă scările cerdacului, să intre în casă şi să afle adevărul mai curând dar nu avusese putere să se mişte de lângă Lisaveta. Ce bucurie sau ce necaz le aducea fugara uitată şi îngropată în suflete şi cum era, cum putea să fie la înfăţişare? Kiramu: surâs ce nu-l învăluise niciodată, dezmierdare de care nu se bucurase, dragoste pe care nu o cunoscuse, căldură ce-i fusese răpită.

Fane îngâna, cu ochii pierduţi în lumina de la ferestrele salonului, numele acesta când muzical şi cald ca o îmbrăţişare, când colţuros şi veninos, parcă plin de ameninţări şi aştepta – aştepta...

Cipric apăruse la un capăt de masă şi vorbise pentru stăpân. Brudă îi rugă pe meseni să nu se supere că-i lăsase singuri, pentru câteva clipe. Kiramu, care venise tocmai atunci de la Brăila, era o rudă îndepărtată. Aflase că se însoară Fane şi se gândise să-i aducă un dar şi să-i ureze noroc. Cinstiţii nuntaşi au s-o cunoască. Să aibă răbdare. Ruda venise de la drum lung şi schimba vestmintele de călătorie, tot aşa de nerăbdătoare să-i cunoască pe meseni şi mai ales să-i îmbrăţişeze pe tinerii însurăţei.

Lumânările din salon fuseseră stinse.

Brudă apăruse pe scări, alături de Kiramu.

Fane tresărise şi făcuse ochii mari, să vadă mai bine dar nu putuse deosebi, în întunericul de la intrarea în casă, figura mamei sale.

Kiramu se apropia de el cu paşi de umbră.

FANE PRIMEȘTE CRUCEA

CAPITOLUL XXVI

SUFLETELE MOARTE POT SĂ RENASCĂ

Viața din casa de pe deal începuse sub auspicii surâzătoare.

Munca de primăvară era spornică și făcută cu drag. Zilele treceau luminoase și egale, cu cântece și glume printre răsaduri, cu alte cântece și glume în cerdac, unde lucrau cele două femei.

Brudă mânca în fugă la prânz iar Fane, tot așa de grăbit să se întoarcă între tovarășii de muncă, n-avea timp prea mult de vorbă. Schimba câteva cuvinte cu Lisaveta și surâdea, în trecere, spre Kiramu, care tremura pleoapele și înclina capul, cu un surâs mai blând și parcă mai sfios pe figură.

Serile, însă, limpezi și cu cerul în boltă, îi adunau pe tuspatru în jurul mesei, cu grijile dar mai ales cu bucuriile lor liniștite, cu- minți, de florari împăcați cu destinul lor. Uneori, când spunea cineva o vorbă cu tâlc sau de haz, râsul părea tot așa de liniștit și de cuminte, ca și cum ar fi fost

și pentru el un prag, un hotar peste care nu putea sau nu trebuia să treacă.

Fane era blând și înțelegător cu Lisaveta. Nu-i dezvăluise trecutul și nu-i mărturisise niciuna din frământările lui. Încercase să se apropie de ea cu dragoste dar se convinsese repede că fata pânzarului putea să facă parte din viața lui de fiecare zi dar niciodată din sufletul lui. Răușea să-i fie tovarășe bună, credincioasă, cu care să împartă bucuriile și nevoile lui de florar tânăr. Visurile, însă, dacă s-ar mai fi putut înfiripa vreodată în el, i-ar fi rămas cu desăvârșire străine.

Nici Lisaveta nu-i ceruse mai mult, cel puțin în primele lor luni de conviețuire. Stăpânită, parcă închisă în ea, oricum prea puțin înclinată, la rându-i, să-și dezvăluiască sufletul, nevasta lui Fane nu punea prea multă grijă în îndeletnicirile ei casnice și nici prea multă simțire în îmbrățișările de fiecare noapte, pe care lăsa impresia că nu le caută și nici nu le dorește uneori. Nu se arătase nici nepăsătoare. Păstra o măsură egală, în purtările ei de soție supusă și de femeie tânără, ca și cum i-ar fi fost frică să nu plătească prea scump dar nici prea puțin, dovezile de afecțiune pe care i le da feciorul florarului. Punea, în toate gesturile și cuvintele ei, ceva de prăvăliaș care nu voia să înșele dar nici să se înșele la măsurătoare.

Brudă era încântat. Găsise nora pe care-o căutase. Viața lui Fane era pusă la adăpost de orice surpriză dureroasă. Știa că numai fericirile prea mari aduc nenorociri la fel de pustiitoare și binecuvânta cerul care pusese, în zvăpăiata de odinioară, un pic de înțelepciune și destulă stăpânire de sine, ca să păstreze o cumpănă sigura între bine și rău. Bănuia, de altfel, că fata pânzarului avusese o influență binefăcătoare

asupra feciorului, care nu-i mai răspunsese cu încăpățânare, ca în noaptea când descoperise isprava din casa cu oțetari și nici nu mai era copleșit de tristețe până la mutenie și dezgust de viață, cum îi apăruse înainte în ziua când se întorsese de la mănăstire și aflase de fuga fostei ibovnice. Acum era un om cu mulțumirile și cu grijile lui tot așa de măsurate, cu ceasurile lui de muncă și de odihnă, cu răsplata venită la timp și cu timpul trecut fără să prindă de veste aproape.

Kiramu, dimpotrivă, trăia numai în salturi de gând și de simțire, depășind cu totul măsura pe care încerca florarul s-o păstreze între bine și rău. Când sta cu Lisaveta în cerdac, lăsa deseori cusătura în poală și ofta, cu ochii în gol. Ce gânduri o furau, ce amintiri o năpădeau, ce nostalgii de țărmuri mai înflorite o învăluiau? Kiramu tresărea, mai mult îndurerată decât surprinsă de întrebarea nurorii (de ce n-o lăsa să se întoarcă, cel puțin cu gândul, prin locurile ce nu puteau fi uitate?) și căuta o minciună cu care să-i astâmpere curiozitatea și să-i înșele bănuielile.

Adevărul, câteodată, se întrezărea printre cuvinte.

Lisaveta, bunăoară, avea un glas destul de cald și știa cântece frumoase, tinerești dar nu punea în ele destul suflet. Prin alte părți, femeile tinere cântă altfel, cu mai multă pasiune, mai furate de melodie și mai convinse de ce spun. Erau unele orașe unde cântecul de dragoste al fetelor urca de la rugă până la țipăt. Tinerii de pe acolo trăiau, după cum le era și muzica, din plin. Lisaveta ar fi fost mai frumoasă și mai tânără, dacă ar fi pus mai multă vioiciune, mai multă și mai robitoare dorință, în tot ce făcea. Așa era firea ei, domoală sau nu îndrăznise încă, de frică sau din sfiiciune, să renunțe la masca ei de nevastă supusă și de noră rușinoasă? Acum erau între ele, ca două femei. N-avea niciun motiv să facă pe

mironosița. Firește că n-o să se apuce, tocmai ea, s-o trădeze. Vrea să afle din simplă curiozitate. Sau, ca să fie mai sinceră, o întreba pentru că-i plăcea s-o audă vorbind. Niciodată nu întâlnise un glas așa de melodios, ca al ei.

Lisaveta tăcea, prudentă.

Când se surprindeau, cum stau alături pe scaune, urmărindu-se și cercetându-se una pe alta, cu coada ochiului, începeau să râdă și se îmbrățișau, în sfârșit înțelese. Nu mai aveau nevoie de nicio mărturisire. Se simțeau legate, din ce în ce mai strâns, printr-o complicitate de gânduri și de sentimente comune, rămase dincolo de cuvânt dar răsfrânte în priviri, în gesturi, în felul cum le subțiau surâsul în colțul gurii sau tresăreau, la cel mai ușor sgomot.

Putea să fie o singură diferență între ele: Kiramu era mai mult temperamentală decât fățarnică iar fata pânzarului mai mult perfidă decât pătimașe.

Oricum, când se întorceau seara și la prânz de la muncă, bărbații le găseau mai sprintene dar și mai supuse, mai surâzătoare dar și mai puțin înclinate să râdă tare și să vorbească neîntrebate.

Fane n-ar fi putut spune lămurit câtă dragoste, câtă încântare și nedumerire, câtă încredere și îndoială punea în privirile pline de uimire și de înduioșare, de admirație și prudență, cu care o învăluia pe Kiramu. Cu toată stăpânirea de sine pe care i-o impusese florarul, ca să nu le dea nimic de bănuit nuntașilor de la masă, mama nu-și putuse stăpâni lacrimile, în clipa când își văzuse feciorul. Fane îi sărutase mâna stângaci, copleșit de emoție și se lăsase îmbrățișat, dezmierdat. Se recunoscuse, așa cum se oglindea atunci, în ochii ei mari și adânci, în figura ei cu trăsăturile armonioase

și șoptise cu buzele înfiorate, pentru prima oară: mamă – ca un legământ și ca o mustrare.

Se da în el, de atunci, o luptă surdă între gândul ce nu putea să treacă peste urmele lăsate de spovedania bătrânului și sufletul ce nu putea să judece și să condamne. Orice-ar fi făcut și oricât ar fi fost de ticăloasă îngânase el, aducându-și aminte de ce-i spusese florarul – Kiramu era mama lui și n-avea drept să-i pună faptele în cumpănă și cu atât mai puțin s-o disprețuiască. Pe lângă asta: ce-ar fi putut să disprețuiască, în făptura ei minunată? Se dăruia, ca un copil, alintărilor din cuvintele ei și din surâsul ce părea că înflorește numai pentru el acum și cât mai des, ca și cum ar fi vrut să-i redea toată căldura de care fusese lipsit atâta vreme dar se cutremura și se închidea în el, cu o spaimă mută, de câte ori i se părea că renaște în uitătura ei furișă, pe sub gene, nepoata prefăcută din ulița Caliții.

Lămurise, din complexul de sentimente ce se ciocniseră în el, respectul pe care era dator să-l aibă față de tovarășa de viață a părintelui său și recunoștința sinceră, adâncă, pe care i-o purta pentru stropul de lumină adus, odată cu ca, în casa și în viața lui Brudă.

Florarul, în adevăr, începuse să se schimbe în ultimul timp.

Cuvintele puține și simple cu care fusese primită de Brudă, cu prilejul revederii, o deziluzionaseră pe Kiramu. Se aștepta la o întâlnire mult mai neplăcută sau mai impresionantă, în orice caz:

Bărbatul ar fi avut toate motivele s-o certe, s-o acuze de necredință și să-i arunce în față verbe grele, să-i spună tot ce suferise din pricina ușurinței ei, să se înfurie, pe măsură

ce și-ar fi adus aminte de nenorocirile lui de văduan rămas cu un copil pe cap și s-o amenințe, poate s-o lovească – oricum, să se răzbune într-un fel sau altul.

Ar fi fost tot așa de logic ca florarul să-i cadă în brațe, plângând și să binecuvânteze cerul că i-o adusese din nou în casă, s-o implore printre lacrimi să-l ierte că nu știuse cum să se poarte cu ea, de la început și s-o asigure că n-o să-i mai iasă din cuvânt, de atunci încolo, firește dacă s-ar îndura să rămână lângă el.

Ura sau umilința lui ar fi convins-o că Brudă a suferit, în adevăr, de pe urma faptelor ei, că nici anii mulți și nici depărtarea nu-l ajutaseră să scape de obsesia făpturii ei, care-i rămăsese în carne și-i robise toate gândurile, întoarcerea ei ar fi împrumutat, astfel, altă strălucire, altă importanță și altă semnificație, cu siguranță. Oricum, ar fi fost altceva, care ar fi jignit-o mai puțin decât bunătatea ori dezinteresarea lui.

Sperase că florarul o să caute, după nunta lui Fane, un prilej de răfuială. Bărbatul, însă, se mulțumise să repete cuvintele pe care i le spusese în prima seară. Putea să rămână în casa lui și era liberă să plece. Nepăsare sinceră sau numai joc, din parte-i? Suflet mort, cu adevărat sau numai stăpânire de sine, ca s-o oblige să se umilească și mai mult în fața lui? Așteptase, curioasă să vadă ce-o să se întâmple și începuse să se intereseze, prin Doda și Cipric, ce viață dusese stăpânul în lipsa ei, ce spusese despre ea sau ce făcuse, ca s-o uite.

Țiganul, îndeosebi, o lămurise prin câteva răspunsuri ce o umiliseră și mai mult, deși sluga bătrână părușe destul de supusă și-i vorbise cu destulă nevinovăție.

Brudă nu se preocupase, la început, de frământările celei pierdute și aflate. Nu era mai mult, pentru el, decât o

rătăcită cu păcatele ispășite prin suferință, culeasă în sfârșit de pe drumuri și venită la ușa lui cu sufletul fărâmițat. Se simțise dator să-i dea adăpost, ca să se reculeagă și să-și vindece rănile. Trecuse prin destule încercări, plânsese prea mult, îndurase prea multe, ca să nu se bucure cel puțin acum, când nu mai era tânără, de o clipă de liniște, care s-o împace cu viața și mai ales cu propria ei conștiință. Se bănuia prea bătrân ca să mai aștepte, prin Kiramu, o înviorare sufletească. Se mulțumea numai cu bucuriile feciorului. Se străduise pentru ele, muncea pentru ele, trăia prin ele.

Femeile, însă, aduseseră altă lumină, alte preocupări, alt ritm de viață, în casa de pe deal.

După două decenii de singurătate, florarul se vedea înconjurat de voioșie, de glume și de râs limpede, tineresc. Casa lui, pustie până atunci, se umpluse de cântece și de neastâmpăr.

Slugile erau mai harnice, odăile mai primitoare și mai pline de soare și de aer proaspăt, lucrurile mai curate și parcă mai cu rost la Jocurile unde fuseseră mutate din porunca nurorii sau după gustul lui Kiramu. Începuse și Brudă să prindă mai mult gust de vorbă și de glumă, să râdă mai des și mai din inimă, să aibă alt îndemn și alt spor la muncă și, să urce scările cerdacului mai vioi, cu pași mai repezi și mai ușori.

Fane se uita după el și se bucura.

Toată lipsa de înțelegere, toată răceala ce stăruise între ei, timp de douăzeci de ani, fusese topită în ceasul acela binecuvântat de mărturisire, care-l convinsese pe fecior că bătrânul nu era un răutăcios și cu atât mai puțin un om lipsit de suflet și de credință. Începuse să-l admire pentru tăria cu care-și ascunsese și tăcuse durerile, pentru puterea lui de

renunțare și-l iubea pentru suferința lui, pentru dragostea ce i-o purtase și pentru grija cu care luptase, neînduplecat, să-i asigure o viață în care n-ar fi trebuit să pătrundă nici ecourile nenorocirilor lui de florar lovit de blestem. Sufletele lor se contopiseră, de atunci. Fane nu-și spusese, ca Brudă, că are să trăiască numai prin bucuriile celuilalt dar nu era mai puțin adevărat că-și privea părintele cu ochii umezi, mai înduioșat și mai mulțumit cu cât îl vedea, mai vesel și parcă mai întinerit. Se petrecuse o minune, în fața lui, cu florarul și credea că are toate motivele să binecuvânteze Întoarcerea lui Kiramu.

Odată, cum se întorceau singuri dintre răsaduri, bătrânul s-a oprit, să asculte cântecul din cerdac. Lisaveta și Kiramu lucrau și se luau la întrecere – una cu un glas limpede de codană cuminte, cealaltă cu accente calde, răscolitoare, de pasiune fremătătoare. Florarul se luminase la figură, ca niciodată și-i făcuse lui Fane o mărturisire ce-l încredințase și mai mult pe fecior că sufletele moarte pot să învie, uneori.

— Ce minunate făpturi – șoptise Brudă – ce înfricoșătoare făpturi! Cât noroc și câtă nefericire pot să-ți aducă-n casă și cum nu-și dau seama că Dumnezeu le-a făcut frumoase numai ca să ne bucure – cum ne bucură florile.

Fane începuse sa îngâne cântecul femeilor.

CAPITOLUL XXVII

CURSA

Lisaveta se plânsese într-o seară, la masă, că nu mai are gust de cusături și de igliță.

Firește că nu era o leneșe și cu atât mai puțin o mofturoasă dar se cocoșase, stând în cerdac și lucrând și începuse s-o prindă plictisul. O gospodină bună, ca ea, ar fi găsit întotdeauna ceva de făcut în casă și nici fata pânzarului nu s-ar fi simțit, ca atunci, c-o apăsare de neînțeles pe inimă, dacă Fane ar fi stat mai mult cu ca, ca în primele săptămâni de primăvară. Nu era nici el vinovat. Grădinăritul cerea muncă pe brânci și ca se grăbise să-i laude hărnicia. S-ar fi resemnat să tacă, să îndure singurătatea fără murmur dar băgase de seamă că lui Fane nu-i plăcea s-o vadă tristă și tăcută, la masă ori în odăile lor. Nu-i rămăseseră decât două căi de ales: să se prefacă veselă, cu alte cuvinte să-l mintă ori să-i spună adevărul, ca o nevastă cinstită și credincioasă și să-l roage pe el, care era mai priceput și stăpân, să găsească un mijloc prin care s-o scape de urâtul din zilele prea lungi

și monotone – fără îndoială, fără să renunțe la îndatoririle lui de grădinar harnic.

— Numai să nu te superi, dragule, zău așa că mă lipsesc ca de mere pădurețe!

Kiramu îi răspunsese, ca din întâmplare, în locul lui Fane. Se bucurase că are o noră așa de sinceră și de ascultătoare, care nu-i ascundea bărbatului nici cea mai ușoară și mai curată tresărire a sufletului și era gata să renunțe la cea mai nevinovată plăcere, numai ca să nu-l indispună și-o mustrase, nu mai puțin, că da atâta importanță unui lucru de nimic, cum era dorința ei de a ieși din când în când din casă. N-avea destule slugi la îndemână și cai frumoși în grajduri? Nu sta brișca, fără niciun folos, sub șopron? De ce nu-i poruncise lui Cipric să înhame un bidiviu la ea și de ce nu plecase să se plimbe? Brudă i-ar fi dat voie, cu siguranță iar Fane nu s-ar fi supărat. Bărbații au destule griji, cu grădinăritul lor. Să nu fie supărată pe ei că nu avuseseră o clipă de liniște, ca să se poată gândi și la nevoile sufletului ei de copil dornic să vadă și alte locuri frumoase – că erau destule, slavă cerului, în Cotroceni și prin împrejurimi. O nevastă tânără – continuase Kiramu să-și sfătuiască nurora, de altfel cu destulă dojana în glas – nu trebuie să aștepte totul de la bărbat, mură-n gură și nici să-i încurce socotelile grele ale existenței cu nimicurile ei – ca un plod care plânge dar nu mănâncă, până nu-i întinde dădaca lingurița cu lapte. Firește că-i spune tot ce dorește, tot ce are de gând să facă dar pe urmă îl lasă în pace. Mai mult: îi lasă-n pace și slugile și lucrătorii, să nu-l lipsească de sprijinul lor tocmai când e zorul mai mare printre răsaduri. Se descurcă cum poate: înhamă și mână singură calul de la

brișcă. Cu alte cuvinte: se plimbă fără tovarăș dar are grijă să se întoarcă înainte de masă cu un ceas sau mai mult, ca să dea o raită pe la cămări și bucătării, prin odăi și chiar pe la grajduri. Femeile de casă și de curte sunt harnice și-și cunosc rosturile, fără îndoială. Dacă simt că nici stăpâna lor nu-i căzută din cer și are putere și pricepere să le struneze, treburile merg cu atât mai bine iar bărbatul nu mai are niciun motiv de nemulțumire. Se bucură, dimpotrivă, că nevasta lui e așa de sprintenă la minte și de bună gospodină, încât găsește vreme și pentru marile ei îndatoriri casnice și pentru micile dorinți ale sufletului.

Brudă o aprobase, încântat că nevasta începuse să-i împrumute și să-i susțină părerile. Nu spusese el, întotdeauna, că omul e dator să păstreze o măsură, în faptele lui? Lisaveta făcuse foarte rău că împinsese hărnicia prea departe și nu se mișcase din casă. Acum, după ce le spusese de ce fusese tristă în ultimele zile, era liberă să se plimbe. Convins că nurora n-o să împingă nici gustul de libertate prea departe, florarul o asigurase pe fata pânzarului că nu avea nimic împotrivă. Fane, însă, era stăpân în casa lui, pe nevasta lui. Ultimul cuvânt, prin urmare, al lui trebuia să fie.

— Voia la ea ca la beizadele – răspunsese feciorul, zâmbind – numai c-o să se-ncurce în hamuri și-n hățuri...

Lisaveta se uitase cu coada ochiului la bărbat, să-i citească gândurile pe figură. Cuvintele lui ar fi putut să aibă fel de fel de înțelesuri. Kiramu câștigase lupta pe jumătate. Acum era rândul ei să ducă la îndeplinire planul pe care-l făcuseră. Se hotărâse, de la început, să fie prudentă, ca să nu riște nimic – mai ales că nu era vorba de o dorință a ei. Se lăsase atrasă în joc numai ca s-o aibă la mână pe levantină

și să-și asigure, astfel, concursul ei devotat pentru alte împrejurări, când va socoti ea că are și de ce și pentru cine să-și facă mendrele.

— Fane are dreptate recunoscuse fata pânzarului – că nu-ți pun mâna pe cal și pe hățuri să mă pici cu ceară, zău așa! Pe lângă asta, cum să mă plimb singură? Sunt văduvă ori teleleică? Na, să-i sară ochișorii cui nu se lipsește...

Lisaveta ștersese o lacrimă cu podul palmei..

Kiramu făcuse haz de gestul ei de fetiță îmbufnată și se mirase că tineretul de atunci se speria de toate nimicurile și renunța cu atâta ușurință la îndemnurile cele mai firești, numai ca să nu ia taurul vieții de coarne. Ce făcuse Lisaveta, până atunci și cum trăise? Se jucase cu păpușile, cu siguranță. Ce mare scofală era să pună un cal la brișcă? Fane ar fi putut să-i arate oricând sau – dacă n-avea el timp – era gata s-o învețe ea, care văzuse multe, pe unde umblase și se obișnuise cu toate greutățile. Tot ca se hotărâse să-i arate și cum se mână calul, pentru că primele plimbări le vor face împreună, deși era destul de bătrână pentru astfel de distracții copilărești și avea alte treburi, mult mai serioase, de făcut. Ar fi dat dovadă de nepăsare, însă, dacă ar fi ținut mai mult la cusăturile și la nevoile ei de liniște decât la timpul nespus de prețios al bărbaților. Lisaveta, prin urmare, nu mai avea niciun motiv să se plângă de ceasurile prea multe de muncă ale lui Fane, din moment ce se înduplecase ca s-o întovărășească – dar numai o zi sau două, fără îndoială, până s-o deprinde cu năravul calului și cu rostul destul de încurcat al drumurilor.

— Numai dacă nu le superi tu, dragule – nu uitase Kiramu să repete cântecul de supunere pe care-l învățase și

nurora – că altminteri, na: asta mi-e crucea, să mă bată dacă nu mă lipsesc.

— Na, iacă vorbă și la tine – răspunsese Brudă, ridicând din umeri – să mă supăr fiindcă ai bunătatea să ne fii de folos. Vă plimbați singure, până una alta și mai încolo, după ce isprăvim cu munca de acum... las' că știu eu ce fac! La urma urmei, n-o să dăm de fundul chimirului, cumpărând o trăsură d-asta nouă, cum au ciocoii. Atunci să vedeți voi plimbări și zaiafeturi – că n-am fost blestemați, la o adică, numai să ne trudim...

Nevasta și nurora sărutaseră mâna bătrânului, pentru vestea bună pe care le-o dăduse – recunoscătoare, vesele, încântate până la lacrimă.

— Numai să țineți minte ce v-am spus – adăogase florarul, plecând să se culce – și să nu vă dați în petic cu dusul la plimbare! Nici prea-prea și nici foarte-foarte! Adică: totul cu măsură...

Brișcă așteptase la scară, a doua zi.

Brudă singur alesese calul – unul mai liniștit, ca să nu le facă femeilor cine știe ce surpriză pe drum – și tot el îl înhămase, după ce controlase fiecare curelușă și orice cataramă.

Nevestele nu uitaseră sfatul florarului, cel puțin în prima săptămână. Se întorseseră acasă la vreme și mai vesele, mai înviorate ca la plecare, mulțumite că se mai dezmorțiseră puțin și încântate de priveliștile pe care le văzuseră, în trecere.

Cu timpul, însă, plimbările erau făcute pe distanțe din ce în ce mai mari și se întâmplase, nu odată, ca brișcă să intre pe poartă după ce se întorceau bărbații de la muncă.

Fără îndoială că femeile avuseseră neplăceri pe drum cu o turmă ce speriase calul sau la barieră, cu niște bătăuși, care adunaseră mărginașii în jurul lor. Cum și pe unde puteau să treacă, dacă era șoseaua închisă de forfota mulțimii? Așteptaseră un ceas, dacă nu mai mult, până se risipiseră toți gură-cască și le lăsaseră drumul liber.

Minciunile, bine ticluite și spuse cu convingere, le scoseseră din încurcătură.

Brudă, cel puțin, se gândise la primejdiile pe care le întâmpinaseră nevestele cu inima ticăită, repetase sfaturile bune cu „nici prea-prea și nici foarte-foarte" și o rugase pe Kiramu, care-și luase sarcina să fie învățătoarea și îngerul bun al nurorii, să-i pună la îndemână cărțile paracliserului de la Oțetari, care strânsese multe învățături și vorbe cu tâlc din lume, pentru „tot soiul de rumâni și creștini și chiar pentru muieri plimbărețe". Cuvintele florarului fuseseră luate în glumă de cele două femei, deși ar fi putut lămuri, în privirile și în tremurul din glasul lui mai ales, o grijă și o dorință tot așa de sinceră de revenire la cusăturile și la cântecele lor din cerdac.

Kiramu continuase plimbările în tovărășia Lisavetei, cele mai multe bogate în întâmplări neprevăzute și povestite seara, la masă, cu o fantezie și cu un dar de impresionare la fel de convingător.

Singur Fane părea mai puțin mișcat de isprăvile și de pățaniile lor. Le asculta tăcut, parcă absent, uitându-se în altă parte și bătând darabana pe masă, cu degetele.

Odată, din pricini pe care nevestele nu mai avuseseră răgazul să le aducă la cunoștința bărbaților, brișcă intrase pe poartă târziu, după ce se întunecase și începuseră slugile să se culce.

Grădinarii lăsaseră uneltele de muncă din mână ca de obicei, se spălaseră și urcaseră în cerdac. Nevestele nu se întorseseră încă. Odăile erau goale și cu aerul închis, parcă îmbâcsit. Femeile de casă nu puseseră masa.

Brudă așteptase liniștit la început, vorbise cu feciorul despre toate nimicurile, făcuse o glumă și ascultase alta, mai cu haz, a lui Cipric dar în cele din urmă începuse să se uite tot mai des spre poartă, se enervase și strigase la Doda că era bătrână și rudă și nu se învrednicise, totuși, să dea o poruncă, în lipsa stăpânelor.

— Tu nu vezi că nu-i pusă masa? Ca să nu mai vorbim de odăi, că te-năbuși când intri...

Fane îl liniștise, scornind la rându-i o minciună. Numai el era vinovat că întârziau nevestele. Mirat că Antonică Pârvu nu mai dăduse niciun semn de viață, le rugase să treacă pe la prăvălia din ulița Pânzarilor, să-i ducă multă sănătate din partea lor și să-l întrebe când mai are de gând să le fie oaspe. Drumul, prin forfota târgului, era destul de anevoios. Socrul le oprise, cu siguranță, la o cafeluță. Avusese, poate, gust de taifas. Cum erau să-l lase cu vorba-n gât și să plece? Nici nu prinseseră, de veste când se întunecase. Acum erau pe drum, în orice caz dar – până la sosirea lor – bătrânul putea să mănânce și să se-ntindă pe divanul din salon, că era destul de flămând și de trudit.

Brudă refuzase să stea singur la masă. Nu mai era vădan. Pe lângă asta, ce-ar zice femeile? Fără îndoială că ar avea tot dreptul să se supere pe el că nu le așteptase. Trudit era, în adevăr și nu mai puțin înfometat dar nu îmbătrânise așa de rău încât să nu mai poată să aibă câteva clipe de răbdare.

Când a auzit brișcă intrând în curte, Fane a coborât în grabă scările cerdacului. Lisaveta avea o figură speriată. Kiramu încurca vorbele, căutând o minciună care să salveze aparențele cel puțin. Siguranța de altădată, însă, o părăsise.

— Să vezi, Fane-al mamii, am fost și... s-a întâmplat că...

— Bine, să lăsăm. Am găsit eu altă minciună, mai bună. Spuneți-i bătrânului că v-am trimis cu la Antonică Pârvu...

Nevestele se înviorară. Erau salvate. Vesele că scăpau de mustrările florarului, nu băgaseră de seamă că s-au prins în cursa pe care le-o întinsese Fane. Povestiseră la masă, cu amănunte felurile, trecerea lor prin oraș, până ajunseseră în ulița Pânzarilor și felul cum le primise Antonică Pârvu, fericit că-și vede fata și măgulit de urările pe care nu uitase cuscrul din Cotroceni să i le trimeată.

Când se încurcau, Fane le ajuta cu întrebări în care răspunsul pe care trebuiau să-l dea era destul de străveziu.

Florarul crezuse tot ce i se spusese, mâncase cu poftă și se culcase.

Singur în odaia lui cu nevasta. Fane își adusese aminte, întâmplător parcă, de cele petrecute înainte și în timpul mesei.

— Na, că era să uit, bibilica neichii! Nu mi-ai spus încă unde-ați fost astăzi.

Surprinsă de întrebare tocmai când se bănuia scăpată de emoțiile prin care trecuse, Lisaveta a făcut o figură prelungă și i-a răspuns cu un glas ciripit, mirată și aliniată în egală măsură.

— Ce-o mai fi și asta, dragule? Nu ți-am spus adineauri, la masă? Am fost la taica, în ulița Pânzarilor și...

Fane s-a strâmbat la ea, ca în jocurile din copilăria lor și a râs din toată inima, ca și cum n-ar fi văzut altceva, în cuvintele nevestei, decât gust de glumă și răsfăț.

— Proastă mai ești, bibilica neichii dragă...

Figura i s-a colțurat fără veste. Privirile i-au scăpărat, ca într-o răsfrângere de fulger iar râsul s-a prefăcut în rânjet.

— Asta cu... ulița Pânzarilor, a fost minciuna mea. Acum vreau s-o știu pe-a ta. Numai dacă nu te superi, bibilica neichii aia dragă...

Fane despicase ultimele cuvinte cu o batjocură evidentă în glas, ca s-o convingă cât preț pusese, întotdeauna, pe dorința ei mărturisită stăruitor, în ultima vreme, de a nu-l necăji.

Lisaveta avea altă dovadă că bărbatul nu se lăsase înșelat de jocul pe care-l făcuse, alături de Kiramu, că le știa isprăvile sau le bănuia numai și că nu le crezuse, în orice caz, poveștile pe care le scorniseră.

— Să vezi, dragule – bâiguise ea – noi am... adică, eu am...

Fane își pironise privirile întunecate în ochii ei și așteptase. Cum nevasta tăcuse încurcată, pierdută, incapabilă să mai articuleze un cuvânt, el se apropiase de ea cu pași egali, măsurați, liniștiți, o mângâiase pe frunte, lăsase mâna să lunece pe gâtul ei, ca într-o dezmierdare continuată cu o dragoste tot așa de blândă dar ajunse sub bărbie, degetele se înfioraseră, cuprinseseră beregata ca într-o îmbrățișare de reptile și începuseră să strângă...

CAPITOLUL XXVIII

KIRAMU ȘTIA DRUMUL INIMII

Fane fusese surprins, de la început, de ușurința cu care trecuse Lisaveta de la cântec și râs la nemulțumire și plictis.

Lucrase până atunci, încântată de sporul mâinilor ei și veselă, nerăbdătoare să termine mai repede cusătura pe care sta aplecată de câteva săptămâni, ca să înceapă o cămașă de noapte cu motive oltenești – darul ei, după cum spusese singură, pentru dragostea pe care i-o arătase Brudă întotdeauna.

Până în ajun, așadar, nici nu era vorba de apăsarea pe care-o simțea a doua zi pe suflet, din pricina prea multelor ore de muncă ale bărbatului. Fata pânzarului, pe de-altă parte, nu cutezase încă să ridice capul în fața bătrânului și să-și țipe nemulțumirile. Le spusese numai lui Fane și cu destulă sfială. Cum și prin ce minune se făcuse în ca o schimbare așa de adâncă și de neașteptată, era o taină până una alta.

Kiramu o certase, fără îndoială dar se întâmplase să fie o potrivire așa de curioasă între cuvintele ei de dojană și

dorința nurorii, încât Fane avusese impresia, la un moment dat, că mamă-sa nu făcea altceva decât s-o încurajeze și să-i dea, pe sub mână, toate motivele de care avea nevoie, ca să-și ducă planul la îndeplinire cu mai multă ușurință.

Brudă le crezuse pe amândouă, din păcate iar feciorul nu îndrăznise să-l contrazică.

Tăcuse și așteptase.

După fiecare plimbare, femeile i se păruseră mai schimbate dar și mai strâns legate. Se priveau pe furiș și se înțelegeau prin semne. După orice întârziere, erau așa de sigure pe ce spuneau iar cuvintele lor se împleteau așa de uimitor, încât păreau învățate pe dinafară. Se pomeniseră râzând, de câteva ori – poate de isprăvile pe care le tăinuiau, în orice caz de ușurința cu care erau crezute.

Fane le urmărise orice mișcare, le răstălmăcise fiecare gest, reținuse anumite cuvinte prea des repetate dar se mulțumise să tacă și să aștepte, sigur că – mai curând sau mai târziu – le va prinde în cursă.

Lipsa de încredere pe care-o avusese, de la început, în Kiramu – primele lui bănuieli, de altfel, din această neîncredere se născuseră – începuse să se răsfrângă și asupra Lisavetei. Nu-și închipuia, nu putea să-i intre în cap că femeile ar fi capabile de fapte sortite să-l îndurereze – pe el și mai ales pe bătrân. Bănuia, în jocul mincinos pe care-l făcuseră ele, numai o dorință destul de vinovată – prin nesinceritate – de evadare, de renunțare la îndatoririle lor casnice, de răsfăț și prefăcătorie, de lunecare pe o pantă cu ispite ce le-ar fi dus, cu siguranță, la stricăciune și dezmăț, dacă nu s-ar fi găsit cineva să le scuture, din vreme și să le dezmeticească. Se convinsese, oricum, că nu era prea mare deosebire între fata pânzarului și nepoata din ulița Caliții

și scuipase cu dezgust, răsucit în el, spre cerdacul în care le găsise pe femei, de atâtea ori, lucrând și cântând – parcă ar fi scuipat pe icoane și pe viața lui toată, deopotrivă.

— Pliu, facu-i morții sufletul scuipătoare...

Feciorul florarului se folosise, cu îndemânare, de prilejul pe care-l avusese în seara când întârziaseră femeile mai mult ca de obicei.

Lisaveta îl încredințase și mai mult, mai târziu, în odaia lor de culcare, că bănuiala lui fusese întemeiată. Dacă ar fi iubit-o, dacă ar fi fost Profirița în locul ei, bunăoară, cu siguranță că degetele lui s-ar fi încleștat în beregată și ar fi strâns cu mai multă putere, până s-ar fi învinețit vinovata și-ar fi încetat să se zbată în mâinile lui. Pe fata pânzarului se mulțumise numai s-o treacă o clipă prin fața morții, ca s-o convingă mai repede și în tăcere, că nici ea nu era pisică și nici sufletul lui șoricel.

Scuturată de frig și plină de sudori, cu ochii măriți de spaimă și sufocată aproape de degetele ce strânseseră din ce în ce mai tare, ca și cum ar fi vrut s-o ucidă pe îndelete, ca să le fie și mai mare satisfacția, Lisaveta a înțeles că Fane nu glumește, că perfidia ei nu mai avea nicio putere și s-a hotărât să spună adevărul, fără înconjur.

Kiramu dorise să se plimbe și tot ea o învățase să se plângă de singurătate și plictiseală. Planul al ei fusese. Nurora nu făcuse altceva decât s-o asculte, să se lase convinsă că viața era prea frumoasă și prea plină de daruri, ca să se împace numai cu îndatoririle ei de nevastă tânără, ca o slugă alături de toate slugile de curte și de casă. Nu știa dacă Kiramu urmărise ceva mai mult decât desfătările hoinăritului prin locuri mai frumoase și din ce în ce mai îndepărtate dar îl asigura pe Fane că se mulțumiseră, în

prima și a doua săptămână, să cutreiere drumurile în trapul calului, fermecate de priveliști și fericite, mai ales, că sunt libere, că scăpaseră de aerul închis al odăilor mereu la fel și de monotonia ceasurilor de lucru în cerdac.

Vorbiseră de Brudă și de Fane cu dragoste și-și povestiseră viața, una alteia, cu o sinceritate ce le apropiase și mai mult.

Kiramu nu-i făcuse deloc impresia că ar fi nemulțumită de florar. Se bucura, dimpotrivă, că-l regăsise și-i pomenea numele, întotdeauna, cu un accent de înduioșare și de recunoștință. Ceva mai mult, recunoscuse că ea singură era vinovată de tot ce se întâmplase și-i părea rău că bărbatul n-o primește în odaia lui, ca să răscumpere păcatele din trecut cu o afecțiune mult mai caldă și mai înviorătoare. Convinsă că tinerețea și dragostea ei de viață ar putea să-l renască, în îmbătrânitul de acum, pe florarul de pe malul Herăstrăului, în ciuda anilor ce trecuseră așa de greu și lăsaseră urme așa de adânci în sufletul lui, Kiramu se resemnase să aștepte ca vremea să-i apropie tot mai mult.

Plimbările lor, oricum, ar fi rămas tot așa de nevinovate dacă într-una din zile, trecând prin fața barăcilor meșterilor nemți și italieni ce lucrau la palatul domnesc, nu s-ar fi speriat calul.

Cum Kiramu nu mai era stăpână pe hățuri iar Lisaveta începuse să țipe, le venise în ajutor un bărbat înalt și tânăr, care se afla tocmai atunci în apropiere. Kiramu îi mulțumise iar el se înroșise până în vârful urechilor, în fața ei și-și îngânase numele – un nume curios, greu de ținut minte pentru fata pânzarului. Știa, însă, că era italian și meșter.

A doua zi, întâmplător, trecuseră cu brișca tot pe acolo. Firește că salvatorul din ajun le întâmpinase din nou,

de astă dată mai sigur pe el. Se împrieteniseră repede iar Kiramu, curioasă să afle de unde era, de când venise în țară și ce lucra, îl ascultase din ce în ce mai încântată de glasul lui melodios, de purtările lui alese și primise, bucuroasă, s-o conducă printre săpăturile de dincolo de mănăstire, ca să-i arate unde va fi ridicat palatul domnesc, câte încăperi o să aibă și din ce material ales și scump va fi clădit.

Lisaveta fusese tot așa de curioasă și-i mulțumise străinului, la despărțire, înclinând capul și zâmbind. Nu voia să pară mai sălbatică și mai proastă ca tovarășa ei de ispravă, mai ales că nu păcătuia cu nimic purtându-se frumos cu un om așa de binevoitor.

Kiramu, însă, împinsese lucrurile prea departe, în ziua când îl chemase lângă ea, pe scaunul de la brișcă și-i dăduse hățurile în mână, să le plimbe pe unde i-o place lui. Meșterul le spusese atâtea glume, pe drum și le povestise atâtea întâmplări din viața lui, că nici nu băgaseră de seamă ce ocoluri mari făcuse el cu brișcă. Se pomeniseră, târziu, în fața unei case. Acolo era locuința lui. Sărise, sprinten, de lângă ele și le rugase să poftească pentru câteva clipe înăuntru, să le dea să guste un vin din țara lui și să le arate chipurile pe care le cioplise în piatră ori le săpase în lemn.

Lisaveta rămăsese în brișcă.

Kiramu intrase. Nu stătuse mult.

Pe drum, întorcându-se spre casă, se certaseră pentru prima oară. Levantina o învinuise că-i fată proastă de pânzar, care nu știa cum să se poarte în lume. Italianul se întristase că nu-i primise și ea invitația. N-avusese încredere în el? Tocmai ea, care-i făcuse o impresie așa de frumoasă? Sau bănuia că n-ar fi nicio deosebire între el și tinerii din orașul ei? Un italian, mai ales când e meșter, se poartă ca un domn.

Lisaveta o asigurase pe Kiramu că puțin îi păsa de părerile străinului și-o amenințase că n-o mai întovărășește, dacă nu se astâmpără. O rugase, însă, așa de stăruitor să n-o lipsească de plăcerea de a trece, cel puțin, prin fața bărăcilor, ca să-l vadă numai și să-i răspundă la salut, că nurora se înduplecase.

Câteva zile nu se mai întâmplase nimic.

Kiramu se mulțumise să ofteze și să treacă, în trapul calului, pe lângă meșterul care rămânea cu pălăria în mână, în marginea drumului și se uita, uimit, după ele. Levantina încercase să se stăpânească, în adevăr dar se făcea din ce în ce mai nervoasă. Părea că se simte mai robită, mai atrasă spre meșterul de la palatul domnesc, cu fiecare renunțare. Pe drum, în ultima zi de plimbare, începuse să plângă. De ce se purta Lisaveta așa de rău cu ea, de ce o chinuia? Trebuia să-l vadă și să schimbe câteva cuvinte cu el. Nu era un păcat. Trecuseră pe la bărăci dar italianul nu venise la lucru. Plecase? Era bolnav? Kiramu nu mai avea astâmpăr. Nu se putea să nu afle, să nu se ducă să-l vadă. Numai atât, cel puțin: să întrebe pe cineva din curte, de la poartă, dacă-i acasă și ce face.

Nurora se împotrivise, încercase s-o convingă că nu face bine, că meșterul nu era bărbatul ei, să-i intre singură în casă, că au s-o vadă vecinii și au s-o clevetească și că s-ar putea întâmpla, mai ales, să-i afle Brudă isprăvile.

Kiramu nu se lăsase intimidată nici de amenințările ei. Mai târziu putea să i se întâmple orice dar atunci, în clipa aceia, trebuia să se ducă să-l vadă. Trebuia! Strigase cuvântul, cu o vâlvătaie în priviri ce o speriase pe fata pânzarului.

Kiramu plecase singură, în cele din urma iar Lisaveta rămăsese pe malul lacului de lângă mănăstire, s-o aștepte.

Fane ascultase copleşit de tristeţe, de revoltă şi durere, de scârbă. Nu-l înşelaseră presimţirile din seara când se întorsese Kiramu. Purta nenorocirile cu ea, în sângele ei prea aprins, în sufletul ei prea uşuratic. Nu venise decât ca să desăvârşească răul, să spulbere în vânt şi rămăşiţa de viaţă pe care-o lăsase în urmă, atunci. Dacă nu s-ar fi gândit la bătrân, la liniştea pe care nu voia să i-o strice, la surâsul lui tot mai luminos, la speranţele puţine pe care şi le făurise, încrezător în ceasul din urmă al unei fericiri plătite peste măsură de scump, Fane ar fi avut tăria să-şi calce pe inimă şi să îndepărteze, pentru totdeauna, primejdia ce-i ameninţa.

Brudă, însă, nu trebuia să afle nimic.

— Bibilica neichii şi-a dracului, ar însemna să-l omorâm, dacă i-am spune sau l-am lăsa, cel puţin, să întrevadă adevărul. Tu ai să m-ajuţi s-o scoatem la un capăt cu Kiramu. Vezi bine, ai să m-asculţi orbeşte, c-altminteri te mai mângâi odată la beregată şi te trimet plocon lui Antonică Pârvu, să te pupe rece...

Brudă se mirase, a doua zi, că nu vede brişcă trasă la scară.

Lisaveta îi mulţumise pentru bunăvoinţa pe care-o avusese până atunci, faţă de ea şi-l asigurase că i se făcuse dor de cusăturile pe care le uitase, de prea multă vreme, în coşuleţul de papură.

Fane avea să-i dea o veste mai puţin îmbucurătoare. Brişcă se stricase. Slugile, din porunca lui, o desfăcuseră din toate şuruburile. Nici nu mai era timp de plimbare. Începuseră căldurile.

Kiramu încercase să spună ceva dar feciorul o privise în ochi cu o hotărâre aşa de neînduplecată şi cu o întunecare aşa de ameninţătoare pe figură, că se înfiorase şi înclinase capul repede, amuţită.

CAPITOLUL XXIX

FANE ÎNCEARCĂ SĂ ÎNDEPĂRTEZE MOARTEA

Viaţa din casa de pe deal părea că reintră în vechile ei făgaşe.

Nevestele, oricum, nu se mai plânseseră de singurătate. Se resemnaseră numai sau se convinseseră, poate, că o dantelărie sau o cusătură, de mână e tot aşa de încântătoare ca o privelişte şi că un cântec, în ceasul molcom al înserării, e mai legănător, uneori, ca o brişcă purtată în trapul calului prin praful şi prin gropile unui drum mărginaş.

La masă, în faţa lui Fane şi a bătrânului, Kiramu nu mai pomenise de plimbările ei din ultima vreme, ca şi cum n-ar fi fost vorba decât de o distracţie ca oricare alta, vremelnică, fără, nicio însemnătate. Nu se interesase nici când va fi adusă brişca de la reparat. Acum lucra o faţă de masă, după un model cu înfloriturі albe de mătase, ca nişte stele sau ca florile de argint şi părea aşa de preocupată şi de încântată de opera ei, că nu mai găsea alt motiv de vorbă şi nu se despărţea, nici când mânca, de coşuleţul de papură.

Fata pânzarului, în schimb, încercase să recâştige încrederea bărbatului, povestindu-i tot ce făcea şi tot ce spunea levantina în lipsa lui şi a lui Brudă de acasă. Fane era curios să afle ce crede mamă-sa de ultimele întâmplări şi ce are de gând. Numai aşa, cunoscându-i toate tainiţele sufletului, ar fi putut să preîntâmpine orice ispravă nouă.

Kiramu, însă, nu mai vorbise cu nurora despre meşterul italian şi cu atât mai puţin despre frământările ei lăuntrice. Perfida din uliţa Pânzarilor îşi pusese în joc toată inteligenţa, ca să-i dezlege limba dar prefăcuta din uliţa Caliţii rezistase, cu încăpăţânare şi se strecurase, cu abilitate, printre cursele ce-i fuseseră întinse de cuvintele ispititoare şi de privirile mai mult decât drăgăstoase, ale nurorii.

Lupta dintre fostele complice nu dusese la niciun rezultat.

Kiramu se mulţumise să-i dea sfaturi Lisavetei, în legătură cu viaţa ei de nevastă tânără şi cuminte, o asigurase că Fane e un bărbat care merită să fie iubit şi respectat cu o sfinţenie egală şi-o învăţase cum să se poarte cu slugile, ca să nu aibă niciodată o nemulţumire sau un motiv de supărare, din pricina lor. Ceva mai mult, o fericise că nu se născuse, ca ea, sub o stea blestemată, care-o sortise să fie roaba făpturii ei robite de toate ispitele. Se prefăcea sau credea în tot ce-i spunea? Bănuise că nurora o trădase şi nu mai avea încredere să-i destăinuiască gândurile sau îşi dăduse seama de păcatul pe care-l făcuse ori era pe cale să-l făptuiască şi încerca să se împace cu propria ei conştiinţă, prin pocăinţă? Fane se uita la ea, uneori, ca la o bolnavă. Alteori, ca la o vrăjitoare. Întotdeauna cu acelaşi sentiment de panică, de afecţiune în care se amesteca şi lacrima şi surâsul amar, de înfiorare ca în faţa unei ameninţări de neînlăturat...

Brudă nu aflase şi nu bănuia nimic.

Fane începuse să spere, după întâia săptămână de linişte, că norii se vor risipi foarte curând.

Kiramu, bănuia el, se dezmeticise. Măsurase în minte, poate, prăpastia spre care lunecase şi se gândise, tot aşa de cutremurată, la urmările pe care le-ar fi avut, în viaţa ei şi în sufletul lui Brudă, aventura în care fusese târâtă de meşterul italian. Nu mai era, ca pe vremuri, numai sânge clocotitor, ca să nu aibă putere să se stăpânească. Avusese nevoie numai de o zguduire, ca să-şi adune gândurile. Acum era din nou salvată şi liberă să cânte şi să trăiască în linişte şi belşug, înconjurată de toată dragostea bătrânului şi de tot respectul lui de fecior îndurerat, care nu uitase – în ciuda ticăloşiilor pe care le aflase – că Kiramu era mama lui, orice-ar fi făcut şi oricât de mari i-ar fi fost păcatele.

Cipric, care rămăsese la pândă, spulberase toate speranţele pe care le pusese Fane în conştiinţa mamei sale şi în presupusa ei sete de pocăire. Ţiganul o văzuse, trei nopţi la rând, plecând de acasă. Kiramu aştepta să se stingă luminile în odăi şi la slugi, se înfăşură într-o pelerină pe care-o adusese cu ea, din ţările pe care le cutreierase, cobora scările cerdacului pe nesimţite şi se furişa, ca o umbră, dincolo de hotarul de sârmă al grădinii. Fugea, fără să se uite înapoi, ca şi cum ar fi fost atrasă, mereu înainte, de o putere vrăjitorească. Se întorcea târziu, uneori în zori, cu pasul obosit şi încovoiată. Se încuia în odaia ei dar nu se culca. Deschidea geamurile şi se uita afară, dreaptă, nemişcată, cu ochii pierduţi spre cine ştie unde, ca şi cum nu s-ar fi întors şi sufletul odată cu ea.

Fane tăcuse, cu fruntea în palme. Nu ştia ce să-i spună ţiganului, nu mai găsise în el un cuvânt de îndoială sau de

revoltă. Ar fi fost și de prisos, acum. Toate frământările, orice încercare de lămurire, ar fi fost de asemeni de prisos. Adevărul era limpede, așa cum îl întrezărise el din primul moment. Kiramu rămânea pe linia destinului ei blestemat. Nu renunța sau nu putea să lupte, să învingă, să spulbere gândul rău ce-o adusese. De câte luni, de câți ani sau câte clipe trecuseră, de când le venise în casă? Duhul ei întunecat, poate, le rămăsese întotdeauna aproape. Flăcările de pe malul Herăstrăului nu-l scrumiseră, vântul ce purtase risipa de praf și de funingine spre toate zările, nu-l risipise,

Ceasul rău se apropia mereu, sigur, în tic-tac-uri egale și din ce în ce mai puternice – ca niște sunete de clopot.

Trebuia să moară cineva, ca să se împlinească blestemul...

Fane așteptase să se scoale Brudă, plecase cu el la muncă, printre răsaduri dar nu avusese astâmpăr și nici gust de lucru, ca întotdeauna. Căutase și găsise o minciună. Uitase ceva, în odaia lui sau nu-l întâlnise pe grăjdar, să-i dea o poruncă. Se îndreptase spre grajduri, în adevăr, ca să nu dea nimic de bănuit. Trecuse printre cămări și odăile slugilor, însă și urcase, cu pași hotărâți, scările cerdacului. Mai avea o singură speranță și o singură încercare de făcut.

Când l-a văzut în prag, întunecat, tremurând, Kiramu s-a speriat.

Fane i-a vorbit cu glasul sugrumat de emoție. Nu intrase în odaia ei ca s-o înspăimânte. Niciodată n-o privise cu ochii de atunci, firește dar nu era vina lui. Oricum, o rugase să-l ierte. Rămăsese feciorul ei bun, ascultător. Așa voia să-i vorbească, dacă nu se supăra: de la sufletul lui de copil, la sufletul ei de mamă. Nu-i era deloc ușor să-i aducă aminte de trecut, de tot ce-i întunecase copilăria și făcuse din

Brudă – cum mărturisise singur – un mort, întârziat printre oameni. Nici nu stăruia asupra faptelor ei de atunci. Nu era el chemat s-o judece. Se gândise, de când aflase adevărul asupra celor petrecute la Herăstrău, că suferința lui – oricât ar fi fost de mistuitoare – venise de la ea și o binecuvântase. Era darul inimii ei de mamă. Alintările ei, cântecul lui de leagăn. Nu mai puțin o binecuvântase Fane pe Kiramu, în clipa când îl văzuse pe bătrân înviorat de cântecele ei, de prezența ei binefăcătoare.

Sufletul lui răsucit de toate îndoielile, sfâșiat de toate disperările și măcinat în timpul celor douăzeci de ani de singurătate, începuse să renască.

Feciorul o iubise pe Kiramu, în primul rând, pentru minunea pe care începuse s-o împlinească, pentru bunătatea cu care trecuse o rază de soare, ca un fir de borangic, prin viața pe care tot ea o întunecase și o lăsase fără niciun rost altădată.

Plimbările din ultima vreme, însă și mai ales isprăvile cu meșterul italian, îl îngroziseră pe Fane. N-o mustra. Nu era el în măsură s-o certe. Era stăpână pe viața ei, curată sau ticăloasă, robită sau nu ispitelor. Se gândise cu spaimă, însă, la ce s-ar fi întâmplat, dacă ar fi aflat bătrânul.

Fane o silise pe Lisaveta să n-o mai întovărășească, el dăduse poruncă să fie stricată brișcă și tot el ar fi fost în stare s-o înfrunte, s-o țină în casă cu forța, numai ca să înlăture primejdia ce-l amenința pe Brudă. Dacă o mâhnise prea mult, putea să-l blesteme. Prea mare preț, pe viața și pe norocul lui, nu mai punea, de mult. Se vede că așa era destinul lor de florari proști, neciopliți, fără rude mari: să-și lege toată viața de o singură dragoste și să moară, sufletește, odată cu ea.

Alta era credința sau lipsa ei de credință. Altminteri, n-ar fi împins nebunia sau inconștiența așa de departe, încât să fugă din casă, în toiul nopții, de dragul unui ibovnic care o să-i dea cu piciorul, în curând, dacă n-o să aibă ea mândria să-l părăsească, după ce va trece furia patimei.

Știa tot și venise să-i vorbească fără înconjur. Viața lui Brudă era în mâinile ei. Numai ea putea să-l ucidă și tot ea ar mai fi putut să-i păstreze surâsul pe buze.

Fane nu voia să-l piardă pe bătrân, nu putea să-l mai vadă amenințat de primejdia pe care i-o adusese Kiramu în casă cu sau fără voia ei.

Levantina, poate, își dăduse seama că-l ucide prin faptele ei dar nu putea să se înfrâneze, nu era stăpână pe simțurile ei.

Mama, însă, trebuia să aibă încredere în fecior și să-i spună adevărul cu o sinceritate egală.

Nu avea decât două drumuri de urmat: să renunțe la meșterul italian și să rămână în mijlocul lor ori să plece – să plece pentru totdeauna.

Fane n-o s-o lase să ducă lipsă de nimic. Are să-i trimeată bani, să trăiască ferită de toate grijile vieții și are să se bucure când o primi, de la ea, o veste bună. Kiramu, însă, era datoare să se hotărască atunci, în fața lui.

Orice amânare ar fi fost de prisos, pentru ea și destul de periculoasă pentru Brudă. Minciună, să-l împace cu lipsa ei, o să caute feciorul.

Moștenise și el, cel puțin atât, de la neamurile din ulița Caliții: ușurința de a găsi și de a spune minciuna cu convingere.

— Dacă nu te potolești sau nu pleci, eu așa presimt: c-o să moară cineva! Maică frumoasă, scapă-mi sufletul de pierzare...

Kiramu începuse să plângă. Cum îndrăznise Fane să-i arunce în față învinuiri așa de grele? Se săturaseră de ea și nu știau cum să scape, cum s-o arunce mai repede și mai ușor pe drumuri? Ce bărbat era el, dacă ascultase și crezuse toate minciunile spuse de fata pânzarului? Kiramu ar fi putut să-i destăinuiască adevăruri mult mai dureroase despre nevasta lui dar nu se îndurase să-l îndurereze și să-i strice casa. Asta-i era, probabil, recunoștința. Se plimbaseră împreună, cu meșterul italian. Se dusese la el acasă o singură dată, pentru că era bolnav.

Brudă și Fane, care trăiseră până atunci ca urșii în bârlogul lor, nu știau ca ea, care umblase prin lume, cum să se poarte cu un prieten și nici n-ar fi putut înțelege că femeile și bărbații din protipendadă nu se întâlnesc numai ca să păcătuiască.

Se jură că nici nu-l mai întâlnise de atunci pe italian, că se resemnase să trăiască alături de ei, ca o vită, numai pentru pântec și somn. Plecase noaptea de-acasă? Cine-o văzuse, cine-o prinsese? Fane? Nu, cu siguranță. Fără îndoială că se luase iar după minciunile Lisavetei sau c-o învățase ea, pe-o slugă, să-i șoptească la ureche toate scornirile rele, numai ca să scape mai curând de privirile ei dojenitoare, de sfaturile ei bune, de amenințările ei de mamă ce nu voia, cu niciun preț, să-și vadă feciorul dus de nas, batjocorit, încornorat, de-o leșinătură de muiere proastă și urâtă.

— Ce-am ajuns, ce rău am ajuns – hohotise Kiramu – să m-arunce Fane-al mamii pe drumuri...

Bine, ea pleca, dacă așa le era voia! Mai târziu, însă, când își vor da seama de nevinovăția ei, să n-o caute și nici să nu încerce s-o cheme înapoi! Nu mai putea, în niciun caz, să se întoarcă lângă un fecior care pusese mai mult temei pe

intrigile unei prefăcute şi pe minciunile slugilor, decât pe lacrimile şi pe durerea ei fără margini.

Fane se înduioşase. Toate convingerile lui de până atunci se clătinau. Lisaveta ar fi putut, cu siguranţă, să-l mintă, să arunce toată vina pe Kiramu, numai ca să scape ea din încurcătură. Dacă ar fi vorbit cu mamă-sa mai de mult, poate că afla adevărul cu mai multă uşurinţă, în privinţa celor petrecute cu ocazia plimbărilor de săptămânile trecute.

Cipric, pe de-altă parte, nu oprise fugara din ultimele trei nopţi, n-o văzuse la faţă, nu-i auzise glasul. Poate i se păruse numai c-o recunoaşte pe Kiramu. Dacă se înşelase? Dacă pleca altcineva de acasă? Una din slugile tinere, bunăoară. Kiramu, dacă ar fi fost vinovată, nu s-ar fi apărat cu atâta disperare, nu ar fi plâns cu lacrimi aşa de mari, nu şi-ar fi putut rupe suspinele din inimă – oricât ar fi fost de prefăcută...

Fane coborâse scările cerdacului cu paşi împleticiţi, parcă ar fi fost ameţit de băutură.

În prima zi nu se mai întâmplase nimic. A doua noapte, însă, Cipric văzuse umbra strecurându-se din nou, cu paşi nesimţiţi, dincolo de gardul de sârmă al grădinii.

— Bine, bunicule – îngânase Fane cu glasul alb, abia stăpânindu-şi tremurul buzelor şi al sufletului – noi am făcut tot ce ne-a stat în putinţă, ca să gonim moartea de la uşă. Acum nu mai avem nicio putere. Fie voia ceului. Să nu mai stai la pândă, de aci-ncolo.

Fane înclinase capul, supus, în faţa destinului care hotărâse să moară cineva.

CAPITOLUL XXX

VÂRTEJ

Vântul, stârnit odată cu primele neguri ale înserării, ridicase nori grei în zare şi-i mânase, ca pe-o turmă de bivoli, spre altă parte de cer şi de lume.

Luna îi întâmpinase, le tivise marginile cu poleială şi se pierduse printre formele lor bizare. Apărea în răstimpuri, pe câte-o fâşie de cer senin, să lumineze pământul şi să facă mai fantomatică legănarea plopilor şi zbaterea crengilor subţiri ale copacilor mărunţi.

Se făcuse frig sau i se păruse numai lui Fane, ascuns cum era în întuneric, zgribulit şi cu toate gândurile risipite. Poate tremura de încordare, poate adunaseră presimţirile în el toată răsuflarea rece a morţii, care se afla la pândă alături, nevăzută dar simţită şi pătrunsă până în oase, ca gerul sau ca fiorul ploilor de toamnă.

Cântaseră cocoşii pentru miezul nopţii.

Feciorul florarului le asemănase cântecele, crescute şi furate de vânt cum erau, cu nişte semnale de alarmă –

credea și el, ca bătrânii, că dincolo de miezul nopții începe domnia duhurilor rele – și ridicase ochii spre cer.

— Fă să treacă și acest pahar...

Ruga, însă, fusese de prisos.

Necunoscuta apăruse în cerdac – așa cum o văzuse și Cipric – coborâse scările, sărise peste răsadurile din fața casei cu sprinteneli de animal (mai avea, mai putea Kiramu să aibă atâta tinerețe în ea?) și se năpustise afară, trecând peste sârmele împletite cu un salt tot așa de surprinzător.

Fane se luase după ea, atras la rându-i parcă de puterea magică, robitoare, ce o purta peste câmpuri, în fugă, cu pulpanele pelerinei fluturate. Se adunase, cu toată voința, în dorința pe care-o avusese în clipa când o văzuse în cerdac: s-o ajungă, s-o prindă, s-o recunoască, să dezlege odată taina ce-i furase liniștea și somnul, în ultimele săptămâni.

Umbra, însă, părea dusă de vânt, sărită peste piedici și lunecată pe cărări, în timp ce pasul lui șovăi a în iarbă și se încurca în buruienile culcate și împletite în drum ca niște lațuri, puse dinadins.

Fane se împiedica, se ridica de jos cu ciudă și încerca să pătrundă bezna dinainte, să deosebească gropile și bălăriile, ca să le sară ori să se strecoare printre ele, cu ușurință.

Vedenia se depărtase, se pierduse printre copaci și apăruse peste câteva clipe pe dealul dinspre drumul Pandurilor, cu brațele desfăcute și în lumina lunii, crescută parcă din întuneric și topită în noapte, după alte câteva clipe.

Feciorul florarului urcase după ea, cu pasul din ce în ce mai greu pe povârnișul cu bulgării rostogoliți spre vale într-o huruială surdă, ca de prăbușire în adânc. Ajuns pe creastă, se oprise și căutase în toate părțile, cu privirile încordate, urma pierdută, ștearsă parcă de vânt, a fugarei.

Luna se ascunsese după nori.

Bezna era de nepătruns.

Undeva, departe, lătrase un câine speriat în somn.

Fane ascultase, cu o încordare nouă în el.

Auzise alt câine și pe urmă altul, tot așa de speriat, ca și cum le-ar fi stricat odihna ori ar fi presimțit același dușman, în trecere.

Fane nu mai așteptase alt semn, altă chemare a depărtărilor. Poate presimțise și el, ca dulăii din mahalaua ghicită numai în întuneric, urma diavolului sprinten, înfrățit cu noaptea și ajutat de toate duhurile ei rele.

Pasul îi era mai ușor acum, măi sigur, mai cu spor.

Licărise o lumină la o fereastră, ca o stea călăuză.

Fane se înviorase. Nu se mai simțea singur și pierdut, rătăcit. Parcă alerga alături de un tovarăș bun, care-i arăta drumul și-l ajuta să facă pasul mai mare, mai repede.

Umbra apăruse din nou in fața lui. Părea obosită sau numai dezorientată. Se afla într-o cruce de poteci, albe în noapte și șerpuitoare și se oprise, nesigură. Căutase, întorcând capul în toate părțile. Tresărise, ca și cum ar fi simțit cum o învăluie răsuflarea fierbinte a urmăritorului și se smulsese din loc cu un țipăt scurt, ascuțit, de coteică.

Fane se luase după ea. Acum era prea aproape, ca s-o mai piardă din ochi. Dacă ar fi alergat peste câmpuri, ca până atunci, ar fi ajuns-o cu siguranță.

Umbra, însă, intrase în mahala, ocolise prin uliță strâmbe, sărise peste băltoace și trecuse prin spărturile de uluci ale curților vraiște, parcă fără stăpân, cu o siguranță uluitoare. Știa că-i urmărită de Fane și încerca să-l încurce, să-l rătăcească ori era în adevăr un duh necurat, hotărât să-l poarte toată noaptea după el, până și-o pierde mințile?

Feciorul florarului lăsase întrebarea fără răspuns. Puțin îi păsa ce are să se întâmple cu el, de atunci încolo.

Mai curios să afle cine era fugara, cu cât îi fusese mai încordată pânda, Fane se simțise mai înciudat, cu orice piedică întâlnită în cale și mai înverșunat, cu fiecare pas ce-l îndepărta, îl apropia și iar îl îndepărta de năluca dinainte. Fuga în noapte, din ce în ce mai îndărătnică, mai sălbatică cu cât era întunericul mai de nepătruns, se schimbase cu timpul într-o goană năvalnică, vijelioasă, care-i răsucise nervii, crescuse necazul până la furie și scrâșnet de ură și-i prinsese toate gândurile într-un vârtej orb, pustiilor. Uitase de când pornise și de unde. Avusese impresia, cum alerga împotriva vântului, cu bărbia în piept, că se înfiripase și se smulsese și el din întuneric, ca un alt duh al nopții năpustit orbește într-o goană fără popas, pe margini de hăuri ametitoare. Rămăsese o singură poruncă în el: să ajungă umbra cât mai curând și în ciuda tuturor piedicilor și primejdiilor pe care le-ar întâmpina. Nu se întrebase încă sau nu-l interesa ce va face în urmă. Putea s-o frângă în brațele cu mușchii răsuciți și s-o spulbere, bucățele și nimic, în vânt sau numai s-o îngenunche, să-i smulgă masca și să-i învingă puterea de vraje – să înfigă inima de strigoi în țepușa neagră a nopții. Cine era, ce suflet blestemat sau ce spirit de genună se ascunsese în pelerina cu pulpanele fluturate și ce păcat, ce frică de osândă o gonise din urmă? Cum, de unde se învolburase în el atâta ură, atâta sete de răzbunare? Gustul de moarte se scursese din beznă, crescuse odată cu furia ce-l zvârlise pe urmele vedeniei, într-o urmărire ca de vis rău, ce dezlănțuise instinctele și se împrăștiase în aer – plutea pretutindeni și apăsa pe umeri, pe gânduri, pe suflet.

Când a văzut umbra oprită în mijlocul drumului (trecuse, în fugă, de poarta cu semnul știut sau apucase pe altă uliță?) Fane s-a adunat, cu toată voința și cu ultimele fărâme de putere, în pașii ce-l apropiau mai repede, acum și mai sigur de ea dar o ușă s-a deschis fără veste – parcă din noapte spre duhurile ei rătăcitoare – a tremurat o chemare în întuneric și fugara a dispărut într-o casă.

Feciorul florarului s-a năpustit în ușa încuiată în urma ei din fugă, cu toată viteza, cu tot clocotul lăuntric și poate cu toată nebunia ceasului acela de pierzare. Geamurile s-au spart și s-au risipit în cioburi, zăvorul a sărit, cu clanța smulsă scrijelit din cuie iar ușa s-a dat de perete, cu o pocnitură surdă.

Fane a recunoscut, în țipătul scurt de spaimă ce a răsunat în noapte și liniște, glasul lui Kiramu dar n-a mai avut răgaz să întindă mâna spre ea ori să dezlipească buzele, s-o prindă ori numai să-i arunce în față, printr-un singur cuvânt, tot disprețul și toată adânca lui îndurerare.

Prins pe neașteptate de două brațe vânjoase, ce încercau să-i frângă mijlocul, feciorul florarului s-a smucit, să-și elibereze mâinile și în lupta gâfâită ce începuse, în întunericul tot așa de orb din încăpere, degetele lui s-au desfăcut și s-au înfipt în beregata potrivnicului, cu o forță dezlănțuită de toată setea lor de moarte, de toată dorința lui de viață.

PROCES

CAPITOLUL XXXI

FANE DUCE TAINA CU EL

Procesul făcuse vâlvă.

Fane se dusese acasă, după crimă, să-i poruncească şi să-l implore pe Cipric să nu spună nimic nimănui şi cu atât mai mult lui Brudă – despre fugara din ultimele nopţi, despre pânda şi bănuiala lui de slugă bătrână şi plecase în urmă, liniştit, aproape împăcat cu sine, spre comisariat.

Omul ordinei publice, cu prilejul primelor cercetări pe care le făcuse şi procurorii, mai târziu, se convinseseră deopotrivă că nu au în faţa lor un ucigaş ca oricare altul.

Fără să dezvăluiască o întâmplare cât de neînsemnată din viaţa lui de până atunci, tânărul florar din Cotroceni vorbise cu atâta căldură, cu atâta sinceritate şi amărăciune de sufletul lui înfrăţit cu frumuseţile din răsaduri dar năpăstuit de oameni, că-i înduioşase pe grefieri, îi îngândurase pe judecători şi înduplecase asprimea profesională a procurorului. Nu dăduse nicio lămurire, însă, în ciuda ameninţărilor şi a chinurilor la care fusese supus, în cele

din urmă, asupra meșterului italian și a motivelor ce-l îndemnaseră să-l ucidă.

Avocații încercaseră să-l convingă, de asemeni, că-i dator și-ar fi numai spre binele lui să le spună adevărul – lor, cel puțin – ca să știe cum să-l apere. Altminteri, dacă se păstra în mutenia de până atunci, era amenințat să înfunde pușcăria pentru toată viața, să putrezească în ocnă, alături de toți criminalii de rând.

Fane le răspunsese la fel și – judecătorilor, în ziua când se adunaseră cucoane multe și simandicoase în sala dreptății, să-l vadă pe ucigașul cu ochii adânci și figură de copil, să-i asculte ultima spovedanie – pe care erau sigure că are s-o facă, în clipa când vor fi aruncate zarurile destinului lui – și să suspine odată cu el, triste și gata să ducă batista cu danteluță la ochi, ca să nu mai rămână nicio îndoială că sunt foarte simțitoare.

Femeile, de altfel, erau convinse că-i vorba de o crimă pasională.

— Recunoști – fusese prima întrebare – că l-ai sugrumat pe Enrico Cantavalle?

— Dacă așa-l chema pe meșterul talian, recunosc.

— De ce l-ai omorât?

Fane tăcuse.

— Îl cunoșteai de mult?

— Nu l-am cunoscut niciodată. Nu-l văzusem și nu l-am văzut la față nici atunci când l-am omorât.

— Știai unde stă. Te-ai dus acasă la el, ai intrat în casa lui. Cum poți să spui, atunci, că nu l-ai cunoscut și n-ai avut nimic cu el?

— Nu l-am cunoscut, nu știam unde stă dar am avut ceva cu el.

— Tocmai asta vrem să știm și noi: ce-ai avut cu el?

Cucoanele din sală așteptaseră, curioase, încordate.

Fane nu răspunsese.

— Poate te-a bătut vreodată și-ai vrut să le răzbuni.

— Nu, că eu am fost florar, nu bătăuș.

— Poate-ai avut o iubită și ți-a luat-o meșterul italian.

— Nu, că mă săturasem, cu mult înainte, de iubite și mă însurasem.

— Poți să ne spui și nouă care-au fost iubitele astea și de ce te săturași de ele?

— A fost una singură.

— Bun. Și?

— Atât: a fost una singură.

— Și te-a lăsat, pentru că i-a plăcut mai mult Enrico Cantavalle, nu-i așa?

— Nu, că nici ea nu l-a cunoscut. Nimeni de la noi din casă nu l-a cunoscut pe meșterul talian.

— Atunci cum ai ajuns la el și de ce l-ai ucis?

— Nu știu. Așa a fost ceasul rău: să-i pui tocmai eu beregata-n copci...

Președintele ridicase din umeri, gata să renunțe la orice altă întrebare. Mai făcuse, totuși, o încercare.

— Nu uita, acuzat, că noi trebuie să te judecăm – că poți să înfunzi ocna pentru totdeauna, dacă te încăpățânezi să ne ascunzi adevărul. Nu-i păcat de tine, Fane Brudă, să putrezești în lanțuri? Spune-ne, prin urmare, tot ce crezi tu că ne-ar putea lămuri și le-ar putea scăpa de osândă. Nu uita, însă, că de felul cum ai să ne răspunzi atârnă și osânda pe care-o să ți-o dăm.

Se făcuse liniște.

Cucoanele așteptau, cu batista cu danteluță în mână, gata să șteargă lacrima de comandă.

Cipric, ascuns în fundul sălii, se făcuse mai mic, mai tuciuriu, mai zburlit și tremura.

Fane-i căutase ochii umezi, blânzi, învăluitori, de câine credincios, ca o încurajare, hotărât să-i asigure pe oamenii legii, tot așa de stăpân pe sine și de liniștit, că nu mai are niciun răspuns de dat. Țiganul îi întâlnise privirile și așteptase, cu inima ca un purice, cuvântul din urmă. Stăpânul încercase să-i surâdă, ca să-l încredințeze că nu are niciun motiv să se îndoiască de tăria lui de cuget dar se simțise pe neașteptate, cum se uita la slugă, năpădit de amintiri și copleșit de tristețe. Toată viața lui, cu visurile și tainele, cu speranțele și amărăciunile, cu bucuriile puține și durerile ei fără număr, era în ochii mari și înlăcrimați ai lui Cipric. Bătuse ceasul să se despartă și de el, de tot ce-i apropiase și le înfrățise sufletele.

Fane scuturase capul, să-și stăpânească emoția dar plânsul urcase în el odată cu toate dezgusturile și revoltele.

— Scârbă – strigase feciorul florarului – mi-e o scârbă de moarte, de tot și de toate!

Cucoanele au ridicat, la rându-le, din umeri – cu desăvârșire decepționate.

CUPRINS

NOI, ALĂTURI DE MOARTE

I Sunt și borfași ai fericirii / 9
II Fana asculta cumințenia vieții / 17
III Fane murise în mai multe locuri odată / 28
IV Viața noastră era ca Dâmbovița / 43
V Flori și triști pentru morți și vii / 52

FANE CAUTĂ DRUMUL INIMII

VI Flăcările spală durerile / 65
VII Cipric nu trădează tinerețea / 76
VIII Profirița cu inima de cremene / 89
IX Crai-Nou sau blestem nou / 102
X Când pălmuiești sufletul / 118
XI Săraca fată săracă / 125
XII Surghiun între sfinți / 139
XIII Cumpăna ruptă / 153
XIV Moare pruncul fără nume / 159
XV Cum se întâlnesc durerile / 175

KIRAMU NU ERA NUMAI UMBRA

XVI Adevărul începe să se ascundă / 185
XVII Fane întâlnește sufletul lui Brudă / 190
XVIII Nepoata din ulița Caliții / 197
XIX Cipric știa un cântec vechi / 210
XX Neamurile și musiu căliman pe deasupra / 217
XXI Răfuială cu mătuși simandicoase / 233
XXII Cum moare dragostea / 243
XXIII Un oaspe nepoftit la nuntă / 249
XXIV Brudă iartă păcătoasa / 256
XXV Pași de umbră / 262

FANE PRIMEȘTE CRUCEA

XXVI Sufletele moarte pot să renască / 269
XXVII Cursa / 277
XXVIII Kiramu știa drumul inimii / 286
XXIX Fane încearcă să îndepărteze moartea / 293
XXX Vârtej / 301

PROCES

XXXI Fane duce taina cu el / 309